

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

14. YÜZYILDA YAZILMIŞ MÜLK SURESİ
ÇEVİRİSİ ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ
(31/b–61/a)

Gamze Sönmez
2501990192

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. Özcan Tabaklar

İstanbul 2006

ÖZ

Üzerinde çalışma yapılan metin Eski Türkiye Türkçesi dil devresine aittir. Eski Türkiye Türkçesi, Anadolu'da 13. yüzyıldan sonra ortaya çıkan ve içinde bulunduğumuz zamana kadar kesintisiz devam eden Anadolu Türkçesinin ilk devresidir. Bu devre ait metinlerin dil açısından incelenmesi gerek sözlük bilimi açısından gerekse dil tarihi açısından çok önemlidir. Yine Anadolu Türkçesinin ilk devrine ait olması da Türk dilinin gelişme seyrine ışık tutar. Bu amaçla, yapılan çalışma 14. yüzyılda kaleme alınmış bir sure tefsiridir. Muhtemelen yazarı Mustafa bin Muhammed'dir. Giriş dışında, gramer, metin ve ek dizimini içeren bir sözlükten oluşmuştur. Gramer kısmında Latin harflerine çevrilen metnin kısa bir grameri yapılmıştır. Metin bölümünde tefsirin 30 varaklık kısmı Arap harflerinden Latin harflerine çevrilmiş, sözlük bölümünde de metinde geçen sözcüklerin anlamları, hangi dile ait oldukları, aldığı ekler tespit edilmiştir.

ABSTRACT

The text that has been worked on, belongs to the Old Turkey Turkish language period. Old Turkey Turkish is the first phase of Anatolian Turkish which was formed after 13th century in Anatolia and which continued uninterruptedly till today. The linguistic examinations of the texts belonging to that period are of vital importance both in terms of lexicography and of language history. Also the fact that it belongs to the first period of Anatolian Turkish, sheds light to the development of Turkish language. Therefore, work been done here is a sura interpretation which has been written in 14th century. Most probably its author is Mustafa bin Muhammad. In addition to the Intraduction, it is composed of grammer, text and a dictionary which consists of a directory. At the grammer section there is a brief grammer of the text which has been translated from Arabic Alphabet to Latin Alphabet and the dictionary section meaning of the words used in the text, their original language and the suffixes attached to them are examined

ÖN SÖZ

Anadolu beylikler dönemi, Türk dili açısından önemli bir yere sahiptir. Siyasi çalkantıların ve sosyal bozuklukların meydana getirdiği huzursuzluk ortamına rağmen Arapça ve Farsçaya karşı Türkçeyi hâkim kılma mücadelesi bu devirde yürütülmüştür. Arap ve Fars kültürüne fazlaca itibar etmeyen Türkmen beyleri yeni kültür merkezleri oluşturma çabasına girmişler ve halkın bilinçlenmesi için devrin yazarlarını Türkçe yazmaları için teşvik etmişlerdir. Böylece bu devir Türkçe için bir bilinçlenme devri olmuştur. Bu devirde bey ve şehzadelerin emriyle Türkçe yazılmış eserler arasında birtakım sure tefsirleri de bulunmaktadır. Sure tefsirlerinin Türk dilinin tarihi gelişimi tespit etmede ve Türkçenin sözcük zenginliğini ortaya çıkarmada önemli bir yeri vardır. Bu metinlerin dilinin halkın anlayabileceği tarzda basit ve sade olması ve bu metinlerde geçen sözcüklerin Arapça asıllarıyla karşılaştırılmasının mümkün olması bu metinleri Türk dilinin gelişmesinde önemli bir konuma getirmektedir.

Üzerinde çalışma yapılan metin de Beylikler döneminde yazılmış bir sure tefsiridir. Bu çalışmanın giriş bölümünde Kur'an'ın Türkçeye çevirileri ile incelenen eser ve yazarı hakkında bilgi verilmiştir. Dil özellikleri bölümünde ise metnin imlası, ses bilgisi ve şekil bilgisi incelenmiştir. Metin kısmı ise Arap harfli metnin Latin harflerine aktarılmasından ibarettir. Bu aktarımda Arap harfli metindeki yazılışlara tam olarak uyulmuştur. Sözlük ve ek dizimi bölümünde ise metinde geçen sözcüklerin anlamları ve aldıkları ekler metinde geçen yerleri ile gösterilmiştir.

Bu çalışma ile Eski Türkiye Türkçesi dönemi üzerinde çalışacak araştırmacılara kaynak oluşturmak ve Türk söz varlığının genişlemesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmayı yaparken yardımlarını gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Özcan Tabaklar'a teşekkür ederim.

Gamze Sönmez
İstanbul 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ.....	1
I. DİL ÖZELLİKLERİ.....	5
1. İMLA	5
1.1. Ünlülerin Yazılması	5
1.1.1. "a" Ünlüsünün Yazılması	5
1.1.2. "e" Ünlüsünün Yazılması	5
1.1.3. "ı / i" Ünlüsünün Yazılması	6
1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Yazılması	6
1.2. Ünsüzlerin Yazılması	6
1.2.1. "b / p" Ünsüzlerinin Yazılması:	6
1.2.2. "c / ç" Ünsüzlerinin Yazılması:	7
1.2.3. "t / d" Ünsüzlerinin Yazılması:	8
1.2.4. "k / g" Ünsüzlerinin Yazılması:	8
2. Ses Bilgisi	9
2.1 Ünlü Değişmeleri	9
2.1.1. Ünlü Değişmesi:	9
2.1.1.1. "i / e" Değişimi	9
2.1.1.2. Düzleşme – Yuvarlaklaşma	9
2.1.2. Ünlü düşmesi	10
2.1.2.1. "imek" fiili	11
2.1.2.2. "ile"	11
2.1.2.3. Ünlü Yutumu	11
2.1.3. Ünlü Türemesi	12
2.2. Ünsüz Değişmeleri	12
2.2.1. Sedalılaşıma	12
2.2.2. Damak Ünsüzlerinin Değişmesi	12
2.2.3. Ünsüz Tekleşmesi	12
2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi	12
2.2.5. Ünsüz Düşmesi	13
3. ŞEKİL BİLGİSİ	13
3.1. Yapım Ekleri	13
3.1.1. İsimden isim yapma ekleri	13
3.1.2. İsimlerden fiil yapma ekleri	15
3.1.3. Fiilden isim yapma ekleri	16
3.1.4. Fiilden fiil yapma ekleri	17
3.2. Sıfat - fiil ekleri (Partisipler)	19
3.3. Zarf- fiil ekleri (Gerindiumlar)	20
3.4. Çekim Ekleri	21
3.4.1. İsim Çekim Ekleri	21
3.4.2. Fiil Çekim Ekleri:	24

II. METİN.....	29
III. SÖZLÜK VE EK DİZİMİ	63
SONUÇ.....	176
KAYNAKÇA	178

KISALTMALAR

A.	: Arapça
a.g.e.	: Adı geçen eser
bs.	: Baskı / basım
C.	: Cilt
e.a.	: Eser adı
F.	: Farsça
Haz.	: Hazırlayan
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
ka.a.	: Kavim adı
s.	: Sayfa
ş.a.	: Şahıs adı
TDK	: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Kur'an'ın Arapçadan başka bir dile çevrilmesi ilk defa Samaniler devrinde olmuştur. Devrin bilginlerinin Kur'an'ın başka bir dile çevrilebileceğine dair fetva vermeleri üzerine Samanoğullarından Mansur bin Nuh (M.Ö. 976) zamanında Muhammed İbn Carir et Taberi'ye ait olan 40 ciltlik Kur'an tefsiri yapan bilginler arasında Horasanlı ve Maverâünnehirli Türk bilginlerinin de bulunduğu bilinmektedir. Zeki Velidi Togan'a göre bu Türk bilginler Farsçaya yapılan çeviriye dayanarak Kur'an'ın ilk Türkçe çevirisini yapmış olabilirler.¹ Fuad Köprülü ve ona dayanan Abdülkadir İnan ise ilk Türkçe Kur'an çevrisinin Karahanlılar'ın M.950 yılında topluca Müslüman olmalarından yaklaşık yüz yıl sonra yapıldığı kanaatini taşımaktadır.² Ancak bu görüşleri kanıtlayacak yazma nüsha mevcut değildir. Bugün var olan Doğu Türkçesiyle yazılmış Kur'an tercümelerinin daha eski bir Türkçe çeviriden istinsah edildiği düşünülmektedir.

Kur'an'ın Farsçaya yapılan ilk çevirisinin satırlı olması kendinden sonra yapılan tercümelere de bir örnek teşkil etmiş ve bu yüzden ilk Türkçe tercüme de bu şekilde satırlı denilen bir tarzda yapılmıştır. Bunun yanında tercüme metne ilave olarak uzun açıklamaların yapıldığı veya metinle ilgili hikâyelerin anlatıldığı çeviriler de vardır.

XII-XIV. yüzyıllar arasında Kur'an'ın Doğu Türkçesiyle yapılmış altı çevirisi bilinmektedir. Bunlardan dördü satırlı, herhangi bir açıklama ilave etmeden sözcük sözcük yapılmış tercümelerdir. Diğer ikisi ise tefsirli tercümelerdir:

1) Zeki Velidi Togan tarafından Türkistan'da bulunan ve bugün Leningrad Asya Müzesi Yazmaları arasında 2475 numarada kayıtlı anonim nüsha. Yazmanın istinsah yeri ve tarihi bilinmemektedir. Abdülkadir İnan, Kıpçak ve Oğuz dil unsurlarının çokluğundan dolayı bu nüshanın Harezm'de yazıldığı kanaatindedir.³

¹ Zeki Velidi Togan, "Londra ve Tahran'daki İslami Yazmaların Bazılarına Dair", **İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi** III, 1959–1960, s.135–136.

² Abdülkadir İnan, "Eski Türkçe Üç Kur'an Tercümesi", **Türk Dili**, Ankara, 1952, Sayı 6, s. 324.

³ Abdülkadir İnan, "Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi", **Türk Dili**, c.1, Sayı 7, Ankara, s. 394–398.

Janos Eckman ise eserin 15. yüzyıldan sonra yazılmış olduğunu ileri sürmektedir.⁴ Bu nüsha eksik olup 147 varaktan ibarettir.

2) Türk ve İslam Eserleri Müzesinde 73 numaralı nüsha. Şiraz'da İlhanlı hükümdarı Ebu Sa'id zamanında Muhammed bin El-hac Devletşah es-Şirazi tarafından istinsah edilmiştir. İstinsah tarihi M.1333/ H.734 olan yazma her biri 9 satır olan 902 sayfadan müteşekkildir.⁵

3) Süleymaniye Kütüphanesi 2 numarada kayıtlı nüsha. Eksik bölümü olmayan bu yazmanın istinsah tarihi H.764'dür. J. Eckman'a göre 14. asrın edebi dili olan Harezmi Türkçesiyle yazılmış olan nüsha 9 satırlık 588 varaktan meydana gelmiştir.⁶

4) Manchester'daki Rylands Kitaplığı Arapça Yazmalar bölümünde muhafaza edilen nüsha. Aslen 30 cilt olan bu yazmanın Rylands Kütüphanesi'nde 14 cildi mevcuttur. 1145 varak olan eser XII. ve XIII. yüzyıl başları Karahanlı dil özellikleri göstermektedir.⁷

5) Taşkent'teki Özbek İlimler Akademisi Kitaplığında numara 2008'de kayıtlı olan Farsça ve Doğu Türkçesi çevirili nüsha. Yazma, 270 varaktır.

6) Muhtemelen Şeybaniler devrinde XVI. yüzyılın ilk yarısında meydana getirilen çeviri. Hacimli bir tefsire sahip olan eserin dili Çağatay Türkçesidir. Eserin iki yazması mevcuttur. Biri İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmed Bölümü numara 16'da kayıtlıdır. Her biri 308 varak olan iki ciltlik çevirinin istinsah tarihi 1543-1544'dür. İkinci nüsha ise Konya Mevlana Müzesi Kitaplığı numara 6624/921'de kayıtlıdır. Yazma 27 satırlık 1304 sayfadan oluşur. İstinsah tarihi 11 Haziran 1544'dür.

Kur'an'ın Anadolu Türkçesine tercümeleri Selçuklulardan sonra kurulan Beylikler Devrinde başlamıştır. Bu sahada yapılan ilk çeviriler satırasası çeviriden

⁴ Janos Eckman, "Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümesi", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C.21, 1973, s.15-24.

⁵ Eckman, a.g.e., s.15-24.

⁶ Eckman, a.g.e., s.15-24.

⁷ Eckman, "Doğu Türkçesinde Bir Kur'an Çevirisi", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı**, 1967, Ankara 1988, s.51-69.

ziyade tefsirli çeviriler olup genellikle kısa sure tefsirleridir. Bu sure tefsirlerinin bilinen en eskisi Burdur Kitaplığında 1234 numaralı nüshadır.⁸

Anadolu'da Türkçe büyük çeviri ve tefsir faaliyetlerinin XIV. yüzyılın sonlarında başladığı ve iki koldan ilerlediği görülür:

I) Kur'an'ın uzun tefsirlerle Türkçeye çevrilmesi: Bu tefsirlerin çoğu Ebu'l-Leys es Semerkandi Tefsirinin aynen çevirisidir. Bu tür çevirilerde bütün bir ayetin uzun cümlelerle açıklanması yoluna gidilmiştir.

II) Kur'an'ın satırlı çevirileri: Bunlar Arapça sözcüğü Türkçe tek sözcük ile karşılayan çevirileridir. Bazen yapılan kısa açıklamalar çeviriden ayrı tutularak sayfa kenarlarına yazılmıştır. Satırlı çevirilerin Orta Asya'dan gelen bir gelenek olduğu düşünülebilir. Moğollardan kaçan Horosanlı ve Harizmli bilginlerin bu çeviri geleneği de beraberinde getirmiş olmaları muhtemeldir.

TEBÂREKE TEFSİRİ VE YAZARI

A) Tebâreke Tefsiri

Üzerinde inceleme yapılan metin İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Kitaplığında 3779 numarada kayıtlıdır. 249 yaprak olan bu yazmada sırasıyla Yasin Suresi tefsiri, Tebareke cüzü tefsiri, Amme cüzü tefsiri ve Fatiha suresinin tefsiri bulunmaktadır. Siyah ciltli olan yazma 16 cm. boyunda 12 cm. enindedir, her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Ayetler kırmızı, diğer yazılar ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Yazının tamamı nesih yazıdır. Yasin suresi tefsirinin baştan 29, Amme cüzü tefsirinin sonundan 25 yapraklık kısmı ve Fatiha suresi tefsirinin tamamı harekesizdir.

Yazmada eserlerin yazıldığı yer ve tarih hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ancak Yasin ve Tebâreke tefsirlerinin başında tefsirlerin İnançoğullarından İshak

⁸ Ahmet Ateş, "Burdur-Antalya ve Havalisi Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe, Arapça ve Farsça Bazı Mühim Eserler", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 1918, C.II, Sayı 3-4, s. 172.

Bey bin Murad Arslan'a takdim edildiğini belirten ifadeler bulunmaktadır. Yazar, tefsirin önsözünde eserini yazış sebebini ve kime takdim ettiğini şu cümlelerle belirtir: "*Begler Fahri ve melikler serveri Hudavendigâr-zade-i 'azam sahibü's-seyfi ve'l-kalem maliki'r-rikabü'l-ümem, menba'il cudi ve'l-kerem el müşarünileyh bi'l-fezaili'r-ruhaniyyeti ve'l-hazayili'l-melekiyyeti... İshak Beg bin Murad Arslan el-mahsus bi- inayeti'r-rahman ebbedallahu devlete-huma bu za'if duacısından Tebareke tefsirini Türkice kılmak diledi ki bir nice kişilerin zihnine müstakim ola.*" İshak Bey bin Murad Arslan'ın Denizli ve havalisinde hüküm süren İnançoğullarından olduğu ve H. 763/ M. 1362 tarihli sikkesi bulunduğu göz önüne alınırsa yazarın bu tefsirleri yukarıda belirtilen tarihte veya bu tarihe yakın bir zamanda yazmış olduğu tahmin edilebilir.

İncelenen metin Kur'an'ın tefsirli çevirisidir. Yazar tefsiri yapılacak ayeti belirttikten sonra doğrudan doğruya o ayetle ilgili geniş bilgiler vermeye başlamamıştır. Bu bilgiler arasında bol miktarda hadisler, menkıbeler, Kur'an kıssaları ve dini hikâyeler bulunmaktadır. Bazen ayetlerde geçen bazı önemli ve özel sözcüklerin ayrıca açıklandığı da görülür. Bu çeviri tarzının XIV. yüzyıl sonunda Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi'nde de kullanıldığı görülür.⁹

B) Yazarı

Üzerinde çalışma yapılan metnin yazarı, eserde belirtilmemiştir. Ancak bu tefsirin Mustafa bin Muhammed tarafından yazıldığı kanaati hâkimdir. Bu kişinin İshak Bey bin Murad Arslan'a sunmuş olduğu şehzadesi Süleyman Paşa'ya sunduğu Mülk suresi tefsiri üslup bakımından incelenmesi yapılan metne benzemektedir. Bunun yanında Mustafa bin Muhammed'in İnançoğulları'nın hüküm sürdüğü coğrafi bölgede İshak Bey bin Murad Arslan ile aynı zamanda yaşamış olması bu kanaati güçlendirmektedir.

⁹ Muhammet Yelten, "Anadolu Sahasında Yapılmış Sure Tefsirleri ve Bu Sure Tefsirlerinin Türk Dili Açısından Önemi", **İlmi Araştırmalar**, 9, İstanbul 2000, s. 249–254.

I. DİL ÖZELLİKLERİ

1. İMLA

1.1. Ünlülerin Yazılması

1.1.1. "a" Ünlüsünün Yazılması

İncelenen metinde bu ünlü sözcük başında üstünlü "elif" ile yazılır:

ağac (31b/8), *ayruksı* (32a/4), *artuğ* (33a/4)

Sözcük ortasında genellikle üstün ile bazen de "elif" ile yazılır:

Elifsiz : *ağlama* (32a/7), *yandurmuşlar* (32b/6), *toñladım* (33b/1)

elif ile : *uyandukça* (32b/1), *yaradur* (40b/7), *tağı* (45b/4)

Sözcük sonunda genellikle "he" ile seyrek olarak da "elif" ile yazılır:

he ile : *kanda* (36b/1), *ılduzlarla* (40a/8), *şora* (56b/11)

elif ile : *yuya* (33b/6), *ola* (33b/13), *tamuya* (56b/10)

Alıntı sözcüklerde uzun "a" ünlüsü "elif" ile gösterilmiştir:

kāfir (31b/12), *günāh* (39b/12), *hālinde* (44a/6)

1.1.2. "e" Ünlüsünün Yazılması

İncelenen metinde bu ünlü sözcük başında üstünlü "elif" ile yazılır:

eydür (42a/2), *evleri* (43b/5), *eyleyici* (56b/5)

Sözcük ortasında üstün ile seyrek olarak da "elif" ile yazılır:

üstün ile : *bezedüñ* (47b/11), *gecdi* (60b/1)

elif ile : *unudasın* (36b/11), *geyeler* (52a/7)

Sözcük sonunda genellikle "he" ile bazen de "elif" ile yazılır:

he ile : *öñine* (37a/05), *göyündüre* (46b/11)

elif ile : *irteye* (32a/13), *öte* (45b/5)

1.1.3. "ı / i" Ünlüsünün Yazılması

İncelenen metinde bu ünlü sözcük başında "esreli elif" ile yazılır:
ılduzlarla (40a/08), *ılanlardur* (41b/11), *içdükleri* (46b/1)

Sözcük ortasında esre ile yazılır:
oқıdalar (47a/8), *girü* (47a/8), *eyitdi* (51a/13)

Sözcük sonunda "esreli ya" veya sadece "esre" ile yazılmıştır:
esreli ya : *eyledi* (44b/13), *çoğı* (47a/3)
sadece esre ile : *ögdi* (39a/3), *yidi* (39b/4), *yiri* (41b/4)

1.1.4. Yuvarlak Ünlülerin Yazılması

İncelenen metinde bu ünlüler sözcük başında "ötreli elif", "ötreli vav" veya "elif vav" ile yazılır:

ötreli elif : *oldur* (38b/6), *od* (39b/11)
ötreli vav : *ululuğun* (37b/11), *üninden* (40a/13), *öñinde* (44a/1)
elif vav : *od* (46b/13)

Sözcük ortasında çoğunlukla "ötre" ile bazen de "ötreli vav" ile yazılır:
ötre ile : *yuva* (33b/6), *yuқaru* (40b/13), *göyündüre* (46b/11), *dönder* (47a/12)
ötreli vav : *yoldur* (43b/9), *қarşusına* (54b/1)

Sözcük sonunda "ötreli vav" ile yazılır:
қarşu (33a/5), *ilerü* (37a/11)

1.2. Ünsüzlerin Yazılması

1.2.1. "b / p" Ünsüzlerinin Yazılması:

Eski harfli yazı sisteminde tarihi metinler için en büyük problemlerden biri "p" harfinin kullanılmadığı dönemlerde "be" harfinin ne zaman "b" sesini, ne zaman

"p" sesini karşıladığı konusudur. İncelenen metinde bu konuda karışıklık bulunmaktadır. Bugünkü standart dildeki söylenişine aykırılık gösteren sözcükler şunlardır:

Sözcük başında : *bişîmān* (35a/10), *bıñar* (43a/4), *purın* (46a/4), *barmaḳ* (49b/13), *bāḍiṣāh* (54b/13)

Sözcük ortasında : *ḳabu* (33a/3), *ḳabla-* (45a/13), *ḳıḳızıl* (46b/13)

Sözcük sonunda : *ṭob* (36a/4)

Bu sözcükler içinde ikili şekil gösteren iki sözcük mevcuttur:

purın (46a/4) – *burın* (46a/4)

ḳabu (33a/3) – *ḳapu* (46b/10)

İlave bilgi: "-ub" zarf-fiil eki düzenli olarak "be" ile yazılır. İki örnekte "-ıb" şekline rastlanmıştır:

aşlıb (48b/11), *ḳalıb* (47a/6)

1.2.2. "c / ç" Ünsüzlerinin Yazılması:

Bu ünsüzlerin yazılmasında da "b / p" konusuna benzer bir durum vardır. Metindeki bu konuyla ilgili metinlerde bir belirsizlik vardır. Bugünkü standart dildeki söylenişe aykırılık gösteren sözcükler şunlardır:

Sözcük başında: *calabım* (35b/11), *cuval* (37b/8), *cadır* (52b/8), *çömerd* (60b/8)

Bunun yanında şu sözcüklerin ikili yazılışına da rastlanmıştır:

çevre (44b/5) – *cevre* (45b/4)

çık- (54a/10) – *cık-* (48b/5)

çogı (47a/3) – *cogı* (39a/5)

Sözcük ortasında: *acdılar* (33a/8), *bekcileridür* (53a/11), *serce* (54b/6), *ḥancerin* (49b/1)

Bunun yanında şu sözcüklerin ikili yazılışına rastlanmıştır:

sacıla (56b/9) – *saça* (54b/11)

sucı (36b/5) – *suçları* (36b/3)

gecse (34a/1) – *geçe* (39a/4)

nice (34b/10) – *niçeligin* (41b/6)

Sözcük sonunda: *koc* (33b/13), *hîc* (35b/2), *üc* (39a/13), *ağac* (43a/10), *güc* (56b/5)

1.2.3. "t / d" Ünsüzlerinin Yazılması:

İncelenen metinde "t" ve "d" ile yazılan sesler imlaya bağlı olarak okunmuştur. Buna göre bugünkü standart dildeki söylenişe aykırı olan sözcükler şunlardır:

"d"li olanlar : *dutdı* (35b/4), *dürlüdür* (37a/2), *ditrer* (40b/1), *dutucılar* (42b/4), *dek* (58b/9)

"t"li olanlar : *tolu* (31b/10), *talalar* (34b/4), *tağda* (36b/4), *tolğul* (37a/6), *tamarları* (45b/1), *toñuz* (56a/13)

İncelenen metinde sözcük başında hem "d"li hem "t"li kullanımlar da vardır:

dütünden (40a/2) – *tütüniyle* (33b/6)

durur (45b/3) – *tırur* (33a/11)

İncelenen metinde sözcük sonunda hem d'li hem t'li kullanımlar vardır:

kanad (42b/11) – *kanat* (42a/3)

süüd (43a/1) – *süt* (60a/11)

1.2.4. "k / g" Ünsüzlerinin Yazılması:

İncelenen metinde "k" ve "g" ünsüzlerini ayırt edici bir işaret kullanılmamıştır. Bu devir metinlerinin bazılarında "k" ve "g" ünsüzlerini ayırt eden işaretler kullanıldığından bu metinlerde "k" ünsüzüyle yazılan sözcükler "k"li, "g" ünsüzüyle yazılan sözcükler "g"li okunmuştur.

"k"li okunanlar : *kesük* (32b/9), *köşküim* (32b/9), *kerkes* (41a/4)

"g"li okunanlar : *gişi* (37b/5), *gice* (32b/2), *gez* (39a/13), *gendü* (38a/9), *gendüzin* (50b/13), *göyündüre* (51a/11)

2. Ses Bilgisi

2.1 Ünlü Değişmeleri

2.1.1. Ünlü Değişmesi:

2.1.1.1. "i / e" Değişimi

İncelenen metinde bugün ilk hecede "e" ünlüsü bulunan birçok sözcük "i" ünlüsüyle yazılır:

yir (31b/9), *di-* (31b/11), *ir-* (32a/11), *vir-* (32b/11), *iy* (34a/4), *yidi* (39b/4), *biş* (40a/6), *yi-* (43b/3), *yil* (46b/9), *irkek* (48a/2), *dîv* (48b/5), *irte* (50b/7), *tîz* (60b/12)

Bugün "i" ünlüsüyle kullanılan iki sözcük incelenen metinde "e" ünlüsüyle yazılmıştır:

eyü (38a/4), *geyesiler* (52b/9)

2.1.1.2. Düzleşme – Yuvarlaklaşma

Batı Türkçesinin düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından en düzensiz devresi Eski Türkiye Türkçesi devresidir. Bu devrede genel eğilimin yuvarlaklaşma olduğu bilinmektedir. İncelenen metin bu devreye ait olduğundan devrin özelliği olan yuvarlaklaşma eğilimi metinde görülmektedir.

İncelenen metinde şu sözcüklerde düzleşme görülür: *uzın*(35a/5), *oğıl* (35b/12), *mil* (37a/7), *gümiş* (39b/7), *yöri* (41a/12), *göñil* (53a/6)

İncelenen metinde şu eklerde düzleşme görülür: *yolina* (32b/13), *güni* (34a/2), *olıcaķ* (34a/2), *gördüğim* (35b/3), *öpdı* (36a/12), *hoşlığı* (38a/11)

İncelenen metinde şu sözcüklerde yuvarlaklaşma görülür: *incü* (34b/4), *semüz* (34b/10), *ķapu* (37b/4), *demür* (39b/6), *altun* (39b/7), *yılduz* (48ba/9), *delü* (50b/5)

İncelenen metinde şu eklerde yuvarlaklaşma görülür: *gerdügi* (31b/4), *senüñ* (32b/3), *ilerü* (37a/10), *arturmadum* (38b/10), *bellü* (38b/10), *yukaru* (39b/4), *şuretlü* (40b/4), *ķamaşur* (40b/12), *divarsuz* (45a/9), *kesük* (51b/3), *eyilük* (59b/12)

İncelenen metinde şu sözcüklerin hem yuvarlak hem de düz ünlü ile yazılmış olduğu görülür:

<i>gümüş</i> (42b/9) – <i>gümiş</i> (39b/7)	<i>ķuru</i> (45a/12) – <i>ķurı</i> (45a/13)
<i>göñül</i> (49b/6) – <i>göñil</i> 853a/6)	<i>düğün</i> (52b/9) – <i>düğın</i> (52b/6)
<i>eyü</i> (59b/13) – <i>eyi</i> (59b/12)	

İncelenen metinde şu eklerin hem düz hem de yuvarlak ünlüyle yazıldığı görülür.

<i>aşlıb</i> (48b/11)	<i>aldanub</i> (38a/10)
<i>ķalıb</i> (47a/6)	<i>geyüb</i> (39a/4)
<i>büyüklik</i> (46a/8)	<i>eyilük</i> (59b/12)
<i>yaratduğında</i> (47a/9)	<i>yaratdığında</i> (47b/10)
<i>didüğinde</i> (47b/1)	<i>didigi</i> (40a/11)

2.1.2. Ünlü düşmesi

İncelenen metinde orta hece ünlüsü durumuna gelen dar ünlülerin düştüğü görülür:

şehre (32a/1), *göñlüme* (33a/7), *ağzı* (33b/13), *küfri* (34a/12), *ayrıldılar* (36a/6), *buyruğın* (38a/12), *boynı* (45b/10)

2.1.2.1. "imek" fiili

İncelenen metinde "imek" fiilinin "idi" ve "ise" şekli görülmektedir:

eminidi (32a/8), *katıydı* (35a/4), *bayıdım* (35a/3), *koyardı* (37a/6), *bağsaydı* (46a/3), *gelidiyidi* (56b/13), *olmazidük* (57a/7), *götüreyidüñ* (57a/9), *görmeyeyidüm* (58b/13)

ķavîyise (31b/2), *sehelise* (47a/4), *ķoyarısañ* (55b/9)

Metinde "imek" fiilinin bazen kökünün düştüğü örneklerle rastlanmıştır:

ķuvvetlüydüm (35a/4)

2.1.2.2. "ile"

İncelenen metinde "ile" edatının ekleştiği bu ekleşme sonucunda bazen "i"sinin düştüğü görülür:

ķuvvetiyle (31b/49), *şuyıyla* (33b/6), *‘ālimlerle* (34b/6), *nūrla* (42b/1)

nāzıla (33a/69), *ħancerile* (36b/2), *ķanadıla* (42a/2), *ayıla* (48b/12), *görmekile* (51b/6), *benümile* (55a/7)

2.1.2.3. Ünlü Yutumu

ne + için > *niçün* (31b/11)

ne + ister > *nister* (35b/5)

ne + oldunuz > *nolduñuz* (51b/5)

2.1.3. Ünlü Türemesi

ğayıbdan (33a/7), *hazretine* (47a/6), *ayıb* (47b/7), *secide* (58a/6)

2.2. Ünsüz Değişmeleri

2.2.1. Sedahlılaşma

İncelenen metinde iki ünlü arasındaki "k" ve "k" sesleri "g" ve "ğ"ye döner:

ayağın (32a/2), *çoğıdı* (35a/6), *göge* (37b/9), *miskinligim* (37b/10),
yaprağında (43a/10), *döşegi* (52a/6)

"d" sedalıyla başlayan birçok ekin yalnız sedalı şekillerinin kullanıldığı görülür:

hazretde (31b/6), *kesdiler* (32a/8), *şınamakdan* (38a/9), *pislikden* (39b/1),
toprakdur (46a/13), *içdükleri* (46b/1)

2.2.2. Damak Ünsüzlerinin Değişmesi

İncelenen metinde tek örnek vardır:

sovuğ (61a/13) < *soğuk*

2.2.3. Ünsüz Tekleşmesi

hak (33a/12) < *Ar. Hağğ*

2.2.4. Ünsüz İkizleşmesi

aşşı (57a/12) < *aşığ* *ıssı* (32a/3) < *ısığ*

kattı (61a/13) < *katığ*

2.2.5. Ünsüz Düşmesi

İncelenen metinde sözcük başında "y" ünsüzünün bazı sözcüklerde düştüğü görülür. Bu sözcüklerin metinde "y"li şekilleri de bulunmaktadır:

ılduzlarla (40a/8) – *yılduzları* (48a/6)

ılanlarıdır (41b/11) – *yılan* (44b/4)

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. Yapım Ekleri

3.1.1. İsimden isim yapma ekleri

+cA+: Bu ek isimlere göre "ile, kadar, birlikte" manalarını katar. Bazen çekim eki olarak da kullanılır. İncelenen metinde şu örneklerde görülür:

yılcadır (44a/12) < *yıl-ca*

dünyācadur (49a/13) < *dünya-ca*

+cAk+: Bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

yalıncaḳ (52a/8) < *yalın-caḳ*

+cIIayIn+: İsimlere ve daha çok zamirlere gelerek onlara gibilik ve benzerlik anlamı katan bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

sizcileyin (34b/9) < *siz-cileyin*

+dAş+: İsimlere ortaklık, eşitlik ve bağlılık katan bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

yoldaş (31b/1) < *yol – daş*

+cI+: Meslek ve uğraşmayla ilgili isimler yapan bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

dinci (44a/3) < *din – ci*

+ **(I)ncI**+: Asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden + (I)ncI ekinin ünlüsü sadece dar-düzdür. Ekin başındaki yardımcı ses sözcüğün ünlüsüne uygun olur:

dördünci (39b/13) < *dört – (ü)nci* *bişinci* (39b/13) < *biş- (i)nci*
birinci (38b/7) < *bir - (i)nci* *yidinci* (40a/1) < *yidi – nci*

+**IAyIn**: Bu ek incelenen metinde tekrar fonksiyonuyla tek örnekte görülür:
ikileyin (47b/10) < *iki – leyin*

+**IIk**+: İncelenen metinde sıkça kullanılan isimden isim yapma ekidir. Ekin yapısı metinde düzlük-yuvarlaklık bakımından karışıklık göstermektedir. İncelenen metinde görülen örneklerin çoğu düz ünlüdür. Bunun yanında az sayıda yuvarlak ünlülü örnekler de görülür.

İncelenen metinde geçen düz ünlülü örnekler şunlardır:

bahadırlık (31b/7) < *bahadır – lık* *paklığına* (36b/9) < *par – lık*
kerimlerin (37b/11) < *kerim – lik* *hoşlığı* (38a/11) < *hoş – lık*
karañulığı (48a/6) < *karanu – lık*

İncelenen metinde geçen yuvarlak ünlülü örnekler şunlardır:

ululuğun (37b/11) < *ulu – lük* *karañuluğ* (46a/3) < *karanu – lük*
eyilük (59b/12) < *eyi – lük*

+**IU**+: Bu ek tek şekillidir. Daima yuvarlak ünlüyle kullanılan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

kuvvetlüydüm (35a/4) < *kuvvet – lü* *nefeslü* (38a/4) < *nefes – lü*
ayağlu (41a/6) < *ayağ- lu* *bucağlu* (45b/9) < *bucağ- lu*
gizlü (59a/8) < *giz – lü*

+**sUz**+: Bu ek olumsuzluk ifade eder. Genellikle yuvarlak ünlülü şekliyle kullanılan bu ekin çok az örnekte düz ünlülü şekline rastlanır.

İncelenen metinde şu örneklerde yuvarlak ünlüdür:

diñisüz (34b/13) < *diñi – süz* *divarsuz* (45a/ 10) < *divar – suz*
direksüz (52b/5) < *direk – süz* *dilsüz* (56b/5) < *dil – süz*
vaķitsüz (57a/13) < *vaķit – süz*

İncelenen metinde şu örnekte ekin düz ünlü şekli görölmektedir:

saĝışsız (52b/5) < *saĝış – sız*

3.1.2. İsimlerden fiil yapma ekleri

+IA- : incelenen metinde sıkça kullanılan bu ek şu örneklerde görölür:

ķaralaya (33b/6) < *ķara – la* *söyle* (34a/8) < *söy – le*
ululamaķ (38b/11) < *ulu – la* *ķaderledi* (40b/3) < *ķader – le*
baĝışlayam (58b/1) < *baĝış – la*

+A- : İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görölür:

beñzemez (48a/7) < *beñiz – e* *uĝradındı* (51a/3) < *uĝur – a*

+AI- : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görölür:

buñaldı (44b/10) < *buñ – al*

+I- : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görölür:

berkindi (45b/1) < *berk – i*

+Ar- : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görölür:

ķararur (50b/1) < *ķara – ar*

+gA- : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görölür:

esirger (60a/7) < *esir – ge* *yarlıĝamaķdur* (59a/8) < *yarlıķ – ĝa*

3.1.3. Fiilden isim yapma ekleri

-İcI+ : Bu ekin ilk ünlüsü eklendiği sözcüğün ünlüsüne düzlük-yuvarlaklık bakımından uygun son ünlüsü ise daima dar-düz olan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

kılıcılar (42b/2) < *kıl* – *ıcı* *dutucılar* (42b/4) < *dut* – *ucı*
bezeyicidir (50b/1) < *beze* – *y* – *ici* *görüci* (56b/6) < *gör* – *üci*

-Uk+ : Bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

konuğ (32b/4) < *kon* – *uğ* *artuğ* (33a/4) < *art* – *uğ*
ayruğlarla (39a/10) < *ayır* – *uğ* *bölük* (41b/8) < *böl* – *ük*
kesük (51b/3) < *kes* – *ük*

-gI+ / -gU+ : İncelenen metinde bu ek bir tek sözcükte iki ayrı şekilde geçmektedir. Ekin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü şekli incelenen metinde görülür:

sevgüsinde (34b/1) < *sev* – *gü* *sevgisiyle* (35b/8) < *sev* – *gi*

-mAk+ : Fiillerin hareket isimlerini karşılayan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

şormağ (36b/4) < *sor* – *mağ* *anmağ* (37b/5) < *an* – *mağ*
depretmek (45b/1) < *depret* – *mek* *kesmek* (57a/13) < *kes* – *mek*

-U+ : Bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

tolu (31b/10) < *tol* – *u* *yarı* (44a/6) < *yar* – *u*
örtüsü (52a/6) < *ört* – *ü* *koğuları* (61a/3) < *koğ* – *u*

-Ak+ : Bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

bıçağ (51a/12) < *bıç* – *ağ*

-k+ : Bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

uza~~k~~ (36a/2) < *uza – ~~k~~*

ıra~~k~~ (44a/11) < *ıra – ~~k~~*

ka~~p~~ağın (58a/8) < *ka~~p~~a – ~~k~~*

dö~~ş~~eklerinde (60b/9) < *dö~~ş~~e – ~~k~~*

-ş+ : Bu ek incelenen metinde şu örnekte görülür:

uçuş (44a/12) < *uç – u – ş*

-n+ : Bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

düğün (52b/6) < *düg – ü – n*

ekin (61a/10) < *ek – i – n*

3.1.4. Fiilden fiil yapma ekleri

-(U)r- : Faktitif eki "-(u)r" incelenen metinde şu örneklerde görülür:

geçürse (33b/10) < *geç- ür -*

arturmadum (38b/10) < *art – ur-*

-Ar- : Çoklukla tek heceli ve ünsüzlerle sonlanan fiillere getirilerek geçişli çatı kuran faktitif eki incelenen metinde şu örneklerde görülür:

çıkarlar (34a/3) < *çık – ar -*

gidermek (34b/11) < *gid – er –*

-dAr- : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görülür.

dönder (47a/12) < *dön - der*

-dUr- : İncelenen metinde sıkça kullanılan bu faktitif eki şu örneklerde görülür:

toldurdu (37b/8) < *tol – dur -*

yağdururlar (40b/4) < *yağ – dur –*

döndür (47a/11) < *dön – dür*

azduralar (48a/ 6) < *az – dur –*

bildürdi (59a/13) < *bil – dür -*

yandurdu (60a/8) < *yan – dur-*

-t- : Fiillerden oldurma ve yaptırma ifade eden fiiller yapar. İncelenen metinde bu faktitif eki şu örneklerde görülür:

eyitdi (32a/8) < *ey – i – t-* *söyletdi* (34a/8) < *söyle – t –*
yaratmadı (61a/11) < *yara – t -* *şarkıtdı* (44b/6) < *şark – ı – t –*

-gUr- / -kUr- : Bu faktitif eki incelenen metinde şu örneklerde görülür:

irgürmiş (33b/2) < *ir – gür -* *dirgürmek* (35b/13) < *dir – gür –*
uyağur (49b/9) < *uya – ğur -* *tırğur* (45a/9) < *tır – ğur -*

-(I)n- / -(U)n-: Dönüşlü fiiller yapan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

şığın (33b/3) < *şığ – ı - n* *boğazlanmak* (35b/13) < *boğazla – n –*
silkünürler (40b/6) < *silk – ü – n –*

-ş- : Ortaklaşma veya oluş ifade eden fiiller yapan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

irişdi (32a/13) < *ir – i – ş-* *söyleşdiler* (52a/6) < *söyle – ş –*
ağlaşalar (54b/3) < *ağla – ş –*

-(U)l- / -(I)l- : Pasiflik ve meçhullük ifade eden fiiller yapan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

kesilmiş (32a/6) < *kes – i – l -* *ayrıldılar* (36a/8) < *ayır – ı – l –*
düzüleler (39a/10) < *düz – ü- l -* *büküldi* (46a/5) < *bük – ü – l*

-mA- : İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

uyumadı (32a/13) < *uyu – ma -* *bulmayasın* (47b/7) < *bul – ma –*
dutmasun (52b/4) < *dut – ma -* *inanmadılar* (53b/2) < *inan – ma -*

3.2. Sıfat - fiil ekleri (Partisipler)

-An : Geniş zaman ifade eden sıfat-fiil eki incelenen metinde şu örneklerde görülür:

duran (31b/3) < *dur – an* *saklayan* (31b/5) < *sakla – y – an*
yatan (31b/5) < *yat – an*

-AsI : Gelecek zaman ifade eden sıfat-fiil eki incelenen metinde şu örneklerde görülür:

olasını (38a/7) < *ol – ası* *koyası* (55b/12) < *koy – ası*

-dUk : Geçmiş zaman ifade eden sıfat-fiil eki incelenen metinde şu örneklerde yuvarlak ünlülü şekilde görülür:

gerdügi (31b/4) < *ger – dük* *itdügi* (35a/10) < *it – dük*
dirildüğüm (36a/8) < *diril – dük* *ögdüğün* (39a/6) < *ög – dük*
içdükleri (46b/1) < *iç – dük* *bezedüğün* (48a/5) < *beze – dük*

İncelenen metinde iki sözcükte ekin hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekilleri görülmektedir:

didüğünde (47b/1) < *di – dük* / *didigi* (40a/11) < *di – dik*
yaratduğında (47a/9) < *yarat – duk* / *yaratdığında* (47b/10) < *yarat – dik*

-Ur : Geniş zaman ifade eden sıfat-fiil eki metinde şu örnekte görülür:

bilürler (34b/6) < *bil – ür*

-Ar : Geniş zaman ifade eden sıfat-fiil eki metinde şu örneklerde görülür:

uçar (34b/9) < *uç – ar* *görer* (61a/2) < *gör – er*

-AcAk : Bu ek incelenen metinde tek örnekte görülür:

varacak (53b/13) < *var - acağ*

3.3. Zarf- fiil ekleri (Gerindiumlar)

-IcAk : İncelenen metinde şu örneklerde eski düz şekli görülmektedir:

olıcaḳ (34a/2) < ol – ıcaḳ

göriceḳ (36a/8) < gör – iceḳ

doḳınıcaḳ (40a/12) < doḳın – ıcaḳ

İncelenen metinde tek örnekte ekin düzlük-yuvarlaklık bakımından uyuma girmiş şekline rastlanmaktadır:

olucaḳ (33b/10) < ol – ucaḳ

- Inca : İncelenen metinde ek şu örneklerde görülür:

çıḳmayınca (33b/5) < çıḳ – ma – y – ınca

saḡışınca (42a/7) < saḡış – ınca

geyince (52b/9) < gey – ince

ḳılmayınca (55a/6) < ḳılma – y – ınca

urunca (57b/10) < ur – unca

-mAdAn : İncelenen metinde bu ek şu örnekte görülür:

varmadan (56a/1) < var - madan

-iken : İncelenen metinde bu ek şu öreklerde görülür:

bilişmişken (36b/11) < bilişmiş – ken

sevmişken (36b/11) < sevmiş - ken

-U / -I : İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

başırībülürseñ (32b/11) < başır – ı diyü (38a/1) < di – y – ü

oқыıgeldiler (52b/9) < *oқа – y – ı*

қаплайу (57b/12) < *қапла – y- u*

-Ub : İncelenen metinde bu ek yuvarlak ünlülü şekliyle şu örneklerde görülür.

eyleyüb (31b/5) < *eyle – y –üb*

yoғurulub (36a/5) < *yoғurul – ub*

geyüb (39a/4) < *gey – üb*

қалub (45b/8) < *қал – ub*

eşidüb (59a/10) < *eşid – üb*

İncelenen metinde iki yerde ekin düz ünlülü şekli görülmektedir:

қалıbdur (47a/6) < *қал – ıb*

aşılib (48b/11) < *aşıl – ıb*

3.4. Çekim Ekleri

3.4.1. İsim Çekim Ekleri

Çokluk Eki: İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

dostlara (31b/9) < *dost – lar*

gökler (58a/8) < *gök – ler*

İyelik Ekleri:

1.Tekil şahıs iyelik eki : (+m) Bu ekin yardımcı ünlüsü metinde yuvarlak ünlüdür. İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

göñlüm (32a/12) < *göñül – ü – m*

elümden (35a/8) < *el – ü – m*

celālüm (41b/2) < *celāl – ü – m*

қарārum (50b/9) < *қарār – u - m*

қullarum (58a/5) < *kullar – u – m*

2. Tekil şahıs iyelik eki: (+ñ) Yuvarlak ünlülü olan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

rencüñ (32a/2) < *renc – üñ*

ҳабаруñ (32a/12) < *ҳабар – uñ*

қулуñ (37b/9) < *қул – uñ*

назаруñ (47b/4) < *назар – uñ*

3. Tekil şahıs iyelik eki : (+I / +sI) Dar- düz şekilde olan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

yiri (31b/9) < *yir – i*

sucı (36b/5) < *suc – ı*

güci (41a/11) < *güc – i*

köpügi (45a/12) < *köpük – i*

örtüsü (52a/6) < *örtü – si*

1. Çoğul şahıs iyelik eki : (+mUz) Yuvarlak ünlülü olan bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

pādiṣāhumuz (34b/12) < *pādiṣāh – u – muz*

aramuzda (35b/5) < *ara – muz*

işimüzde (36b/4) < *iş – ü – müz*

cānumuz (58b/8) < *cān – u – muz*

2. Çoğul şahıs iyelik eki : (+ñuz) Yuvarlak ünlülü ola bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

kanķıñuzdur (38a/3) < *kankı – ñuz*

kuvvetünüz (41b/3) < *kuvvet – ü – ñüz*

elmañuzı (51b/3) < *elma – ñuz*

gücüñüz (58a/3) < *güc – ü – ñüz*

günāhlarıñuzı (59b/6) < *günāhları – ñuz*

3. Çoğul şahıs iyelik eki : (+ArI) İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

etleri (36a/6) < *et – leri*

suçları (36b/3) < *suç – ları*

dizleri (41a/12) < *diz – leri*

dikenleri (46a/13) < *diken – leri*

Aitlik Eki

altındağı (46a/7) < *altında - ğı*

Hal Ekleri:

İlgi hali (Genitif): (+Uñ / +nUñ) Bu ek incelenen metinde yuvarlak ünlülü olarak tek şekillidir. Düz ünlülü tabanlarda düzlük yuvarlaklık uyumuna bağlı değildir. İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

şeytānuñ (31b/5) < *şeytān - uñ* *tağūñ* (36a/4) < *tağ - uñ*
işüñ (38a/7) < *iş - üñ* *barmağūñ* (51b/6) < *barmağ - uñ*
feriştenuñ (54b/4) < *ferište - n - üñ*

Yükleme hali (Akkuzatif): (+I / +n) İncelenen metinde bu ek dar-düz ünlülü şekilde şu örneklerde görülür:

perdeyi (31b/4) < *perde - y - i* *kulı* (37a/9) < *kul - ı*
hicābı (46a/6) < *hicāb - ı* *nūrı* (51a/5) < *nūr - ı*

İncelenen metinde iyelik ekinden sonra gelen +n akkuzatif eki de sıkça kullanılmıştır.

elin (32a/2) < *el - i - n* *ağçaların* (37b/11) < *ağça -ları- n*
rızkın (41a/5) < *rızk - ı - n* *yolların* (48b/9) < *yol - ları - n*
ucın (51b/6) < *uc - ı - n*

Yönelme hali (Datif): (+A) İncelenen metinde bu ek şu örneklerde görülür:

mağāraya (31b/3) < *mağāra - y - a* *baña* (32a/10) < *ben - a*
yiryüzine (41b/9) < *yiryüzi - n - e* *ayağına* (44a/11) < *ayağı - n - a*

Bulunma hali (Lokatif): (+dA) İncelenen metinde ekin sadece sedalı şekilleri bulunmaktadır. Metinde şu örneklerde görülür.

tağda (36a/4) < *tağ – da* *dudağında* (36a/11) < *dudağın – da*
rivāyetde (41a/7) < *rivāyet – de* *döşekte* (43b/4) < *döşek – de*

Ayrılma hali (Ablatif): (+dAn) Bu ek incelenen metinde şu örneklerde görülür:

yöresinden (31b/6) < *yöresin – den* *dirlikden* (34b/8) < *dirlik – den*
mektebden (36a/10) < *mekteb – den* *gökden* (38b/9) < *gök – den*
korğudan (55a/4) < *korğu- dan*

İncelenen metinde iki sözcükte +dA lokatif ekinin ablatif fonksiyonunda kullanıldığı görülmüştür:

dudağında (36a/11) *boğazında* (36a/12)

Yön eki: (+ArU / + rA) Yön ekleri incelenen metinde şu sözcüklerde kalıplaşmış olarak görülür:

yuğaru (33a/7) *ilerü* (37a/10)
taşra (43b/7)

Soru eki (mI): Bu ekin incelenen metinde sadece dar-düz şekli vardır. Şu örneklerde görülür:

yitmez midi (35a/12) *kılmadum mı* (38b/12)
görür misin (47a/12) *gelmedi midi* (56a/4)

3.4.2. Fiil Çekim Ekleri:

Bildirme ekleri: İncelenen metinde bildirme eki olarak kullanılan *durur* / *turur* şekillerinin yanında bunun ekleşmiş hali olan *–dur* da kullanılmaktadır.

ḥarāmdur (43a/11) < *ḥarām - dur* *sırdur* (49a/11) < *sır - dur*

Bildirme ekinin durur / turur şeklinde ekleşmemiş haline de metinde rastlanır:

üstinde тұрur (33a/11) *anda тұрur* (40a/12)

kablayub durur (45b/3) *bağlanub durur* (46a/10)

hiżmetinde durur (49a/12)

Şahıs Ekleri

Birinci tipteki şahıs ekleri: İncelenen metinde zamir kökenli bu şahıs eklerini geniş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman ve istek çekimlerinde şu örneklerle görmekteyiz:

I. teklik şahıs (-Am) *almışamdur* (32b/12) < *almış* – *am*
utanuram (35a/9) < *utanur* – *am*

II. tekli şahıs (-sIn) *sevesin* (36b/11) < *seve* – *sin*
 dönmişsin (51b/12) < *dönmiş* – *sin*

III. teklik şahıs (eksiz) *uyarmış* (33b/2)
kükreye (54b/10)

I. çokluk şahıs (-Uz / -vUz) *işlerüz* (36b/4) < *işler* – *üz*
bilmezüz (60b/4) < *bilmez* – *üz*
dilersevüz (36b/4) < *dilerse* – *vüz*

II. çoğul şahıs (-sUz) *inanasuz* (57a/10) < *inana* – *suz*
 işitesüz (57a/10) < *işite* – *süz*

III. çoğul şahıs (-lAr)	<i>ķılmışlardır</i> (54a/5) < <i>ķılmış – lar</i> <i>bilürler</i> (38b/7) < <i>bilür – ler</i> <i>biniserler</i> (34a/2) < <i>biniser – ler</i> <i>ķıkısarlar</i> (41b/9) < <i>ķıkısar – lar</i>
--------------------------	--

İkinci tipteki şahıs ekleri: İncelenen metinde iyelik kökenli şahıs ekleri görülen geçmiş zaman, şart çekimlerinde şu örneklerde görülür:

I. teklik şahıs (-m)	<i>irişdüm</i> (32a/1) < <i>irişdü – m</i> <i>yarlığadum</i> (37b/12) < <i>yarlığadu – m</i>
------------------------	---

II. teklik şahıs (-ñ)	<i>ķılsañ</i> (35a/12) < <i>ķılsa – ñ</i> <i>ķoduñ</i> (36a/13) < <i>ķodu – ñ</i> <i>bıraķduñ</i> (36b/10) < <i>bıraķdu – ñ</i>
-------------------------	---

III. teklik şahıs (eksiz)	<i>viribise</i> (40b/11) <i>düşseydi</i> (41b/12) <i>ķıldı</i> (31b/1) <i>öpdi</i> (36a/12)
---------------------------	--

I. çokluk şahıs (-k)	<i>alduķ</i> (35a/1) < <i>aldu – ķ</i> <i>eyledük</i> (54a/8) < <i>eyledü – k</i>
-----------------------	--

II. çokluk şahıs (- ñUz)	<i>ķalduñuz</i> (34a/6) < <i>ķaldu – ñuz</i> <i>etdüñüz</i> (56b/13) < <i>etdü – ñüz</i>
----------------------------	--

III. çokluk şahıs (-lAr)	<i>ķıķdılar</i> (36a/10) < <i>ķıķdı – lar</i> <i>dökdiler</i> (37a/5) < <i>dökdü – ler</i> <i>uğrasalar</i> (54a/2) < <i>uğrasa – lar</i>
----------------------------	---

Zaman Ekleri

Görülen geçmiş zaman eki: Bu ek incelenen metinde üçüncü tekil ve çoğul şahıslarda dar-düz şekilde, birinci, ikinci tekil ve çoğul şahıslarda ise dar-yuvarlak ünlülü şekilde görülür. Metinde şu örneklerde görülür:

irişdüm (32a/1) < *iriş – dü* *alduḳ* (35a/1) < *al – du*
ḳılduñ (38b/8) < *ḳıl – du* *etdüñüz* (56b/13) < *et – dü*
öpdi (36a/12) < *öp – di* *dökdiler* (37a/5) < *dök – di*

Bir örnekte ikinci teklik şahıs görülen geçmiş zaman eki dar-düz ünlülüdür:
gördiñ (35b/3) < *gör - di*

Öğrenilen geçmiş zaman eki: İncelenen metinde bu ek dar-düz şekilde görülür. Metinde şu örneklerde görülür:

urmuşamdur (32b/12) < *ur – mış* *uyarmış* (33b/2) < *uyar – mış*
dönmişsin (51b/12) < *dön – miş*

Metinde bir örnekte ekin yuvarlak şekli görülür.

üşmüşler (55b/2) < *üş – müş*

Geniş zaman eki: İncelenen metinde geniş zaman ekinin "-r /-Ar / -Ur" olmak üzere üç şekline rastlanır. Metinde şu örneklerde görülür:

eyler (31b/7) < *eyle – r* *uyur* (32b/69) < *uyu – r*
şacar (49b/8) < *şac – ar* *toğar* (49b/7) < *toğ – ar*
ḳamaşur (40b/12) < *ḳamaş – ur* *irişür* (43b/7) < *iriş – ür*

Geniş zamanın olumsuzu: (-mAz) İncelenen metinde şu örneklerde görülür:

virmezem (32b/11) < *vir – mez* *söyünmez* (48a/9) < *söyün – mez*
şığmaz (49a/7) < *şığ – maz* *ḳılmazduḳ* (53b/12) < *ḳıl – maz*

Gelecek zaman eki: İncelenen metinde gelecek zaman eki "-IsAr" şu örneklerde görülür:

<i>biniserler</i> (34a/2) < <i>bin – iser</i>	<i>olusardı</i> (36b/5) < <i>ol – usar</i>
<i>çıkısarlar</i> (41b/9) < <i>çık – ısar</i>	<i>kılısar</i> (54a/13) < <i>kıl – ısar</i>

Emir eki: İncelenen metinde emir ekleri şu örneklerde görülür:

<i>kılayım</i> (35a/10) < <i>kıl – ayım</i>	<i>algıl</i> (52a/13) < <i>al – gıl</i>
<i>bilgil</i> (56a/5) < <i>bil – gil</i>	<i>varsun</i> (52b/6) < <i>var – sun</i>
<i>dimesün</i> (59a/10) < <i>dime – sün</i>	<i>gelelüm</i> (32b/7) < <i>gel – elüm</i>
<i>aluñ</i> (35b/2) < <i>al – uñ</i>	<i>bilüñ</i> (54a/12) < <i>bil – üñ</i>

İstek eki: İncelenen metinde istek eki "-A" şu örneklerde görülür:

<i>kılam</i> (33a/6) < <i>kıl – a</i>	<i>unudasın</i> (36b/11) < <i>unud – a</i>
<i>kükreye</i> (54b/10) < <i>kükre – y – e</i>	<i>ineler</i> (48b/5) < <i>in – e</i>
<i>kuralar</i> (55a/13) < <i>kur – a</i>	

Şart eki: İncelenen metinde şart eki "-sA" şu örneklerde görülür:

<i>kılsañ</i> (35a/12) < <i>kıl – sa</i>	<i>düşseydi</i> (41b/12) < <i>düş – se</i>
<i>uğrasalar</i> (54a/2) < <i>uğra – sa</i>	

İncelenen metinde şart ekinin I. çoklukçekiminde zamir kökenli şahıs ekini aldığı görülür:

dilersevüz (36b/4) < *dilerse – vüz*

Yeterlilik: İncelenen metinde yeterliliğin olumlusu "bil-" fiiliyle, olumsuzu ise Eski Türkçedeki "u-" fiiliyle yapılmaktadır. Tek örnekte olumsuz şekli bil- fiiliyle yapılmıştır:

<i>başırıbilürsen</i> (32b/11)	<i>çıkışumadum</i> (35a/6)
<i>varımadılar</i> (41a/13)	<i>bakabilmez</i> (46a/3)
<i>bakamadılar</i> (52b/11)	<i>bulumadum</i> (55a/5)

II. METİN

(31b/01) yoldaş kıldı. Ne kadar za‘îf ise kavî olur, kimüñle ki ‘ināyet yoldaş olmadı. (31b/02) Nice kavîyise za‘îf hor olur, bunda beşāret var ki biñ can degir. Beşāret (31b/03) oldur ki anda mağāraya giren mağarada duran Muḥammed Muştafāydı, perde eyleyen (31b/03) örümcek idi. Cebrā’il kamu kuvvetiyle örümcek gerdügi perdeyi yıkamadı. Bunda gönül mağārasında (31b/05) yatan ĩmān ve ma‘rifetdür, perde eyleyüb saklayan melik rahmāndur. Şeyṭānuñ ne zeheresi (31b/06) ola ki anuñ yöresinden geçe. Pes Tañgrınuñ ḥazireti bir ḥaziretdür ki ol ḥazretde (31b/07) bir za‘îf siñek bahādurlık eyler, arū ḥalvāyılık eyler, ibrişim kurdı ğazzāzlık eyler (31b/08) bir taş sakḳālık eyler, ebābil kuşu pehlüvānlık eyler, Mūsa elinde bir pāre ağac ejderhālık (31b/09) eyler örümcek dostlara perdedārlık eyler, bir қатра yiri nuṭfeden yaradılmış gişi anuñ ‘ışkı (31b/10) da‘visin eyler. ‘Ālem tolu ‘ibretdür gözi olub görebilene. Çāre oldur ki kul gendüzin (31b/11) anuñ ḥazretinde esir bile ol niçün şöyle oldu, bu niçün böyle oldu dimeye. Vaḳt olur ki (31b/12) müslimāndan ĩmān alur, vaḳt olur ki İslām adı işidilmez yirde kāfire ĩmān virür. (31b/13) Vallāhü’l-a‘lem. Hikāyet İbrāhim Ḥavāş eydür rahmetu’llāhu ‘aleyh: Bir gez kāfiristāna düşdüm. (32a/01) Bir şehre irişdüm ki hergiz İslām ḥabarı anda irişmemiş ve ol şehrüñ meliki kızıl delü olmuş, (32a/02) elin ayağın bağlamışlar, ṭabībler anuñ tımārında ‘āciz qalmışlar. Şordum ki rencüñ nedür? (32a/03) Eyitdiler: Vaḳt vaḳt sovuḳ sovuḳ nefes virür, gözinden ıssı ıssı yaş akar. Şeyḥ bildi ki (32a/04) anda Tañgrınuñ kudreti vardur, ol derdi ayruḳsı derddür, bir gişinüñ ḥālını ol bilür ki (32a/05) ol daḫı ol derde uğramamış ola. Nükte: Bir oğrınuñ siyāsetgāhda elini kesdiler, (32a/06) inilemedi, çün tımārḥāneye götürdiler, gördi bir bölük gişilerüñ elleri kesilmiş, otururlar. (32a/07) Bu gişi çün anları gördi ağlamağa başladı. Eyitdiler: İy delü miskīn ol vaḳt ki elüñi (32a/08) kesdiler ağlamaduñ şimdiki ağrısı

eminidi neye ağlarsın? Eyitdi: Anda hem-derd yoğıdı (32a/09) ağlasam derdüm kimsene bilmez diyi, ol sebebden anda ağlamadum, bunda ağladum ki bunlar bu (32a/10) *zāḥmuñ* acısını bilürler, baña muvāfikat kılurlar. Niteki bu me‘ānide şā‘ir (32a/11) eyitmişdür ki şī‘ir: *Ez derd-i dilem bī-ḥaberī ma‘zūrī / Der derd-i kesī resed ki derdī dāred.* (32a/12) Ya‘nī eydür: Çün gönlüm derdinden ḥaberüñ yoğdur, mā‘zursın, derdi ol bilür ki derdi vardır. (32a/13) Nükte: İbrāhim bin Edheme bir konuk irişdi, kōndı. İbrāhim ol gice irteye degin uyumadı, namāz kıldı, (32b/01) ağladı. Konuk karşı uyandukca bakar görürdi, İbrāhim namāz kılar, ağlar. Çün (32b/02) irte oldı, konuk eyitdi: Hergiz senüñ giceñ gibi gice görmedüm ve bunuñ gibi gice (32b/03) geçürmedüm. İbrāhim eyitdi: Ben daḥı senüñ giceñ gibi gice görmedüm ve senüñ giceñ gibi (32b/04) gecürmedüm. Konuk eyitdi: Neden dirsın? İbrāhim eyitdi: Ol derd ki benüm içümde qodılar, bir (32b/05) zerresini senüñ gönlünde qosalardı, gündüzüñ¹⁰ daḥı benüm gicem gibi olaydı. Bir günüñ ki (32b/06) önünde ṭamu gibi od yandurmışlar ola, ol niçe uyur. Girü pādīşāḥ kıızı hikāye (32b/07)tine gelelüm. Şeyḥ eydür: Durdum, melik sarāyı qabusına vardum. Şordılar ki niye geldün? Eyitdüm: (32b/08) Geldüm ki ol şayruya tımār idem. Beni aldılar melike iletdiler, hikāyeti bildürdiler. Melik eyitdi: (32b/09) Köşküm künkürelerine bak, bakdum, başları gördüm kesük, aşılmış. Eyitdüm: Ne başlardur? Eyitdi: (32b/10) Ṭabībler başlarıdur ki aña tımār itmege geldiler, idemediler, başların virdiler. İmdi sen daḥı (32b/11) gey gör anlara göre kıyās eyle, eger başırbilürseñ meydana gel ve illā amān virmezem, (32b/12) başuñı keserem didi. Ben eyitdüm bu sehel işdür, ben ḥod başum elüme almışamdur, andan qadem (32b/13) faḳīr yolına urmışamdur ki şī‘ir: *Cān‘ūd buved hemīşe der micmer-i mā / Ḥun-rīz buved hemīşe der kişver-i ma (33a/01) Dārī ser-i mā vü ger ne dūr ez ber-i mā / Mā düst koşīm u tu ne dārī ser-i mā* (33a/02) dir. Pes ırāqdan şeyḥe bir kelīseye qapu gösterdiler, eyitdiler: Ol ḥasta anuñ içinde (33a/03)dür. Şeyḥ çün kelīse qabusına geldi, qulağına ün geldi ya‘ni *fete‘āla’llahü’l-melikü’l-ḥaḳ ya‘nī* (33a/04) Necmeddīn Rāzī Tefsīrinde eydür: Tanḡrı andan uludur ki andan artuḳ nesneye (33a/05) ṭapalar. Şeyḥ

¹⁰ Metinde *gendüzün* şeklinde harekelenmiş.

bunu işitdi, mütehayyir qaldı, kız şeyhi gördi karşı yöridi, şeyh şordı ki: İy Tanğrının (33a/06) qarāvaşı hālün nedir? Kız eyitdi: Bir gün yüz nāzıla işbunda geldüm ki puta secde kılam. (33a/07) Bir ün geldi kulağıma ki *fete 'āla 'llāhü 'l-melikü 'l-ḥaḳ* yukaru baqdum. Ğayıbdan gönlüme bir (33a/08) derice acdılar. Allāhü nūru's-semavāti ve'l-arzı nūrından bir aydın benüm gönlüme düşdi, (33a/09) bī-ḥod oldum çün gendüzüme geldüm, gördüm dilüm bu āyeti tekrar eyler, elüm ayağum bağlamışlar. (33a/10) Şeyh eydür: Gel Ka' beye gidelüm, didüm eyitdi: Sen Ka' beyi gördün mi? Ben eyitdüm: Çok. Eydür bu (33a/11) kelise tāmına daḡı baḳ, baqdum, Ka' beyi gördüm. Kelise tāmı üstinde tūrur. Şeyh (33a/12) eydür: Eyitdüm ol Tanğrı ḥaḳıçün ki seni böyle 'azīz kıldı, bu mertebeyi neden bu [eksik], (33a/13) Kız eyitdi: Yā İbrāhim Ḥavāş aña şor ki bende ne gördi? Beni şöyle 'azīz kıldı [eksik], (33b/01) evvel hāli saña didüm. Şeyh eydür: Allāhü Ta'ālānuñ kudretini ḥikmetini tañladum, andan (33b/02) eyitdüm: İy 'azīze Ḥaḳ Ta'ālā seni uyarmış ve seni yüce mertebeye irgürmiş. (33b/03) İmdi baña bu kāfirlerün arasından çıkub gitmege tadbīr eyle didüm. Kız eyitdi: Allaha şıgın, (33b/04) hic qorqma bunlarun arasından çık, git, kimsene seni görmeye. Şeyh eydür: Çıkdum, gitdüm, (33b/05) ol vilāyetden çıkmayınca kimsene beni görmedi didi. İmdi gāh bir günāha bulaşmış (33b/06) ister ki luṭif şuyıyla yuya, gāh bir zāhid gişi ister ki firāḳ tütüniyle yüzini qaralaya. (33b/07) *Yef'alullāhü ma yeşā' ve yaḥkumü mā yūrīd*. Ne dilerse işler ve nice diler, ḥükm eyler, kimse (33b/08) aña mu'arız olmaz. *Fe sübhāne men lā ḡāyete le-kudretehü ve lā nihāyete li-memleketih*. Bir gişinün (33b/09) 'ömri Nūḥ 'ömrinden artuk¹¹ olsa cemi' 'ömrin anuñ maşnū'ātınun 'acāyibleri fikrinde (33b/10) geçürse henüz anuñ kudreti deñizinden bir qatra görmeye. Böyle olucaḳ bu kadar 'ibret (33b/11) 'aḳıl olana yiter. *Ellezī ḥalaḳa 'l-mevte ve 'l-ḥayāte*. Ya' nī Tebāreke oldur ki yir gök mülki (33b/12) elindedür ve dükeli nesneye qādirdür ve ölümi diriligi daḡı ol

¹¹ Metinde “aryuk” yazılmış.

yaratdı, ölümü yaratdı andan (33b/13) [eksik] Kelbî eydür: Taṅrı Ta‘ālā ölümü bir ala koca şüretinde yaratdı. Gövdesi aq gözi ve ağı (34a/01) ve dört ayakları kimün katından gecse ve yiyisi kime dokunsa ölür, diriligi sekül kısrağ (34a/02) şüretinde Paygāmbar ve Cebrā’ıl biniserler ve yiyisi kime dokunsa dirilür. Kıyāmet günü olıcağ (34a/03) ölümü bir yüce yire çıkaralar çün uçmağ ehli uçmağda ve tamu ehli tamuda karar kılalar. (34a/04) Nidā gele ki iy uçmağ ehli ve iy tamu ehli bilür misiz bu kimdür? Eyideler: Bilürüz zīrā ki dükeli (34a/05) görmışdür. Andan ölümü bunların karşısına bakalar eyideler: İy uçmağ ehli bilün ki uçmağda (34a/06) ebedi kalduñuz, ayruğ size ölüm yok ve iy tamu ehli siz dağı tamuda ebedi kalduñuz, size dağı ölüm (34a/07) yok. Tefsīr-i Gevāşīde eydür: Ölümünden murād cehildür ve dirilikden ‘ilimdür. Ğarāyib-i Qurānda (34a/08) eydür: *Ḥalağa’l-mevte*. Ya‘nī yaratdı nuṭfeyi, *ve’l-ḥayāte* ürdi iki canı, söyletdi yāḥūd *ḥalağa’l-mevte* ((34a/09) yaratdı dünyāyı *ve’l-ḥayāte*, yaratdı āḥiret yāḥūd yaratdı ma‘şiyet dağı tā‘at yāḥūd (34a/10) yaratdı hızlanı dağı tevḫīki yāḥūd yaratdı bida‘atı dağı sünneti yāḥūd yaratdı munāfiqlığı (34a/11) dağı muvāfiqlığı yāḥūd yaratdı riwayı dağı ihlāşı yāḥūd yaratdı cāhiller şöḥbetin (34a/12) dağı ‘alimler şöḥbetin. Kitāb-ı Leṭāyifde eydür: *Ḥalağa’l-mevte*, ya‘nī yaratdı küfri, *ve’l-ḥayāte* (34a/13) dağı yaratdı ĩmānı yāḥūd yaratdı inkārı dağı ikrārı yāḥūd yaratdı ölümü baḥīllarda dünyā (34b/01) sevgüsünde, dirliği Taṅrı sevgüsünde yāḥūd yaratdı ölümü baḥīllarda, dirliği cömerdlerde (34b/02) yāḥūd yaratdı ölümü, ol ‘alimlerdeki ḡaflet bunlara ḡālib olmuşdur. Qurāndan (34b/03) lezzet bulmazlar ve yaratdı diriligi ol ‘alimlerdeki sa‘ādet bunlara yoldaş olmuşdur. Qurān (34b/04) deñizine talarlar, ma‘ānı incülerin çıkarurlar anuñ gibi ‘alimler yigrekdür, dükeli ādemlerden (34b/05) dağı cinnīlerden. Nite ki Taṅrı Ta‘ālā buyurur: *Kul hel yestevi’llezīne ya’lemūne ve’llezīne* (34b/06) *lā ya’lemūn*. Ya‘nī āyet, yā Muhammed bilürlerle bilmezler beraber midür? Ya‘nī ‘alimlerle cāhiller beraber (34b/07) midür? Tefsīr-i Kişiyri’de eydür: Ölümünden murād ‘özürdür, dirilikden murād sürürdür. (34b/08) Ğaraž dirilikden oldur ki gişi ‘aqlın divşire, ḡal

neyidügin bile ‘ömrin yok yire telef (34b/09) kılmaya. Paygāmbar ‘aleyhi’s-selām buyurur kim eger uçar kuşlar ve otlar, cānavarlar ölümü sizcileyin bilseler (34b/10)di hergiz kimse semüz et yimeyeyidi ve bir nice muḥakkıklar eyitmişler: Kim ölüm ni‘meti cāşnı (34b/11)sını giderür, bir ni‘met issinüñ ki ölümü olmaya. Ol vaqt ki Zülkarneyn öldi, Aristā (34b/12)ṭalis ağlarıdı, eydürdi: İy bizüm pādīşahımız dün bize ögüt virürdüñ sözüñle bugün (34b/13) ögüt virürsin, diñisüz durduğıñla. Rivāyet kıldılar ‘Ömer bin Meymūndan. Eydür: Bir şehir (35a/01) alduk Fārisī şehirlerinden, ol şehirde bir ulu mağāra gördük. Şorduk ki bu ne mağāradur? (35a/02) Eyitdiler: Bu mağāra içinde Behrāmuñ sini vardur, mağāraya girdük gördük Behrāmuñ sini (35a/03) üstinde bir levḥ var ol levḥde yazılmış ki: Dükeli ādemīlerden bayıdum ve dükeliinden (35a/04) kuvvetlüydüm ve dükeliinden benüm göñlüm kıtıydı ve dükeliinden ‘ömrüm uzak ve endişem (35a/05) uzınıdı ve māl dirmege hırşum dükeliinden artuğıdı ve mülküm dükeli pādīşahlardan (35a/06) çoğıdı ve çok şehirler aldum ve çok çeriler şıdum çün ölüm geldi ölümle çıkışumadum. Hikāyet (35a/07) çün ‘Azrā’ıl Dāvud Paygāmbara geldi, Dāvud şordı ki kimsin? Eytdi: Ölüm ki pādīşahlardan (35a/08) korımazam ve ölüm ki kimse benüm elümden yüksek sarāylarda ve berk kal‘ālarda (35a/09) kırtulmaz ve kimseden ne korıaram ne utanuram didi. Dāvud Paygāmbar bildi ki Melekü’l-mevtdür. (35a/10) Beñzi döndi, itdügi işlerine bīşimān oldu. Eyitdi: İy Melekü’l-mevt mühlet vir yaraḥ kılayım. (35a/11) Eyitdi: İy Dāvud fulan kıñşuñ kıanı, fulan kışmuñ kıanı? Dāvud eyitdi: Öldiler. Eyitdi: Pes (35a/12) anlar öldiler ki saña ögüt yitmez midı? Eger şimdiye degin yaraḥ kılsañ kılayduñ didi mühlet (35a/13) virmedi, cānın aldı çün İbrāhīm Ḥalīlūñ ölümü yakın geldi, Melekü’l-mevt kabẓz eylemeg[e] (35b/01) başladı. Kıavmi ve oğlanları kıatına dirildiler, bize ögüt vir didiler. Eyitdi: Benüm ḥalümi görüñ, benden (35b/02) ‘ibret aluñ. Hic dost gördüñüz mi kim dostunuñ cānın ala? Ben ki dostuyam ḥālüm budur (35b/03) siz kıyās eylesen andan didi, çün Ḥalīl eyle didi, vaḥy geldi. Hic dost girdün mi ki (35b/04) dostı görmek dilemeye İbrāhīm yüzini ḥazrete dutdı eyitdi: İlahi oda atıldıgum gün (35b/05) aramızda kimse yoğıdı, bugün cān

viresi gün ‘Azrā’îl arada nister? Senden işâret (35b/06) benden teslîm-i beşâret didi dağı can teslîm kaldı Tefsîr-i Tucâbâdîde eydür: *Ĥalaqa’l-(35b/07) mevte ve’l-hayâte* ya’ni *ĥalaqa mevte’l-kalbi ve ĥayâtehû* ya’ nî yaratdı gönül ölmegin dağı (35b/08) gönül diriligin. Gönül diriligi Taṅrı sevgisiyiledür ölümü Taṅrıdan artuḵ nesne sevgisiyle. (35b/09) Çün İsmâ’îl ‘aleyhi’s-selâm buyurdı, söylemege başladı, ĥulḵ kılınıcı belürdi, sevgüsü İbrâhîm gönline (35b/10) düşdi, İbrâhîm gönline bağıdı, görđi, Taṅrı sevgüsü ḵalmış gönli ölmüş bî-ḥöd oldu, çün (35b/11) gendüzine geldi, eyitdi: *Rabbi erinî keyfe yuḥyi’l-mevtâ* ya’ nî *el-ḵalbû’l-meyyit bi-ḥubbi’l-veled* ya’ nî (35b/12) Calabım göster baña nice diri ḵılursın oğıl sevgüsinden ölmüş gönli. Ḥitâb geldi ki: (35b/13) Gönlüñ dirgürmek dilerseñ İsmâ’îlüñi boğazla. Eyitdi: İlahi oğıl sevgüsü nice boğazlanur. Vaḥy geldi ki: **(36a/01)** Dilerseñ sevgüsini boğazlayasın, öldür şehvetüñ ĥurusını bezegüñ tâvusını (36a/02) uzak endîşeñ, gerigesin ĥırşuñ özdegini ki anı sevmek sebeb bunlaradur: Ol (36a/03) sebebden İbrâhîm Payḡambar bu dört ḵuşı dutdı, dördini dağı hāvanda dögdü, (36a/04) andan anı dört toḇ ḵıldı dört taḡda ḵodı, andan ol dört taḡuñ (36a/05) ara yirinde İbrâhîm durdı, adlu adıyla ḵıḡırdı. Allahu Ta’âlānuñ ḵudretiyle ol yoḡurulub ḥall (36a/06) ölmüş ḵuşlar etleri birbirinden ayrıldılar, yine evvelki şüretleriyle muşavvar olub İbrâhîm (36a/07) Payḡambaruñ ḵatına geldiler. Şöyle kim hic birinüñ ve bir zerre et birbirinden birine ḵarışmadı. (36a/08) Çün İbrâhîm Payḡambar ‘aleyhi’s-selâm bu ḵuşlaruñ dirildüḡün göricek aḡladı. Cebrâ’îl geldi, (36a/09) eyitdi: Ḥalîl Celîlden ḵorḵaram. İbrâhîm eyitdi: Belî yâ Cebrâ’îl cefâ ḵılıcı vefâ ḵılıcıdan ḵorḵar (36a/10) olur. Nükte: Birḡün Ḥasan ve Ḥüseyn mektebden çıḵdılar, Rasûl ḵatına geldiler, (36a/11) Rasûl buyurdı, Ḵurân okıdılar, Rasûlüñ muḥabbeti bunlara ḡalîb oldu, Ḥasanı dudaḡında (36a/12) ve Ḥüseyni boğazında öpdü, derḥâl Cebrâ’îl geldi, eyitdi: Yâ Rasûlallah Taṅrı Ta’âlâ saña selâm (36a/13) ḵıldı, eyitdi: Bizi ḵoduñ oḡlanlaruñ sevdüñ, birisin dudaḡında ve birisin boğazında öpdüñ. [eksik] **(36b/01)** Ol vaḵt ḵanda olasın anı ki dudaḡında öpdüñ, aḡu veriler cigeri pâre pâre olub (36b/02) aḡzından gele ve anı ki boğazında öpdüñ, düşmanları ḡancerile düşmanlara boğazladuruz didi.

(36b/03) Rasûl hâzretinüñ iki mübârek gözleri yaşıla tıldı, eyitdi: İlahi niçün, suçları (36b/04) nedür? Hıttâb geldi ki: Bizüm işimüzde niçün yokdur, ne dilersevüz işlerüz, kimseye şormak (36b/05) yok, suçları ne olusardı. Görmez misin ki laţif ve ra' nâ gülün bağçevâna ne sucı (36b/06) dokundı ki budağda dururken boynını burar, furûna bırağır, eridür, şuyın alur yâhûd (36b/07) bunlara ol suc yitmez mi ki seni benden ayurdılar. Rasûl istiğfâr kıldı, göñlüni (36b/08) eyledi girü, mübârek göñülü bir gün 'Âyşeye meyl eyledi, müşevveş oldu andan. (36b/09) Hakk Ta'âlâ âyet viribidi 'Âyşenün pâkligine and içdi, Rasûl hâzreti eyitdi: İlahi (36b/10) çün 'Âyşe pâkdı, niçün saklamaduñ, halkıñ diline bırakduñ? Hıttâb geldi ki: Revâ mıdı göñlün (36b/11) benümle bilişmişken ve beni sevmişken beni unudasın anı sevesin didi. Rasûl hâzreti (36b/12) bunu işidicek istiğfâr kılub ağladı, andan Tañgrı Ta'âlâ eyitdi: Yâ Muhammed ben günicilerün yigregiyem (36b/13) [eksik] günümde iki göz arasında bir burun yaratdum ki iki göz birbirinden görüb sevmeye, (37a/01) beni göreler beni seveler. Pes ma' lûm oldu kim, dirilik Tañgrıyla olmağdur, ölüm Tañgrıdan (37a/02) ırak olmağdur. Ölüm iki dürlüdür biri ten ölümü, biri göñül ölümü. Ten ölümü cân gitmekle olur, (37a/03) göñül ölümü imân gitmegile olur. Teni ölen kıyâmetde girü dirile, göñli ölen hergiz dirilmeye, (37a/04) kimsene ölümden kurtulmak yok, gerek pâdişah gerek gedây olsun. Nûkte: Çün Me'mûn (37a/05) halîfeye ölüm hastalığı geldi, buyurdu öñine gül getürdiler, dökdiler tahtından aşğa indi, geldi (37a/06) gül üstine oturdu, avucıyla gülden gözine koyardı, ağlaradı. Eydürdi: Tılgıl iy göz ki dünyâyıla (37a/07) mâl milkile tılmaduñ bârî gülile tıl diridi, andan yüzini göge dutdı, eyitdi: İy pâdişâh (37a/08) ni zevâl esirge ol pâdişâhı ki aña zevâl var ve iy pâdişâh-ı hayyü kıyyum ki saña (37a/09) ölüm yok esirge ol kılı ki ölüm var didi. Müfessirler birkaç vech eyitmişler ki: Ölüm (37a/10) niçün dirilikden ilerü aındı? Bir niceler eydür: Ölüm anıñçün öñ aındı kim ölüm dirilikden (37a/11) ilerüdür ya' nî halâyık yaradılmadan dükeli ölü gibiydi, sonra diri kıldı. Nitekim Hakk Ta'âlâ (37a/12) buyurur *ve küntüm emvâten fe ahıyâküm* ya' nî siz ölüyidiñüz ben diri kıldum. Nûru'l-Kalbde (37a/13) eydür: Ölümü ilk aındığı hüccet ve kırıktmak içündür. Tabulâr ki 'özr kabûl olası degüldür. (37b/01) Fevâıd-ı Kırânda eydür:

Ölümü ilk anduğı taʿzīm içündür. Leṭāyif-ı Kūrānda eydür: Ölümde (37b/02) dost vişāli var anuñçün ölümü ilk aındı Zehāyirü'l-Vāʿizinde eydür: Ölüm āẖiretüñ (37b/03) ilk menzolidür āẖiret dünyādan yigdür, anuñçün ölümü ilk aındı Netāyicü't-Ṭebāyīʿ de eydür: (37b/04) Ölüm mü'minüñ tuhfesidür ki *el-mevtū tuhfetü'l-mü'min* yaʿnī ölüm kapudur (37b/05) dükeli ḥalāyık aña girecekdür yāḥūd dükeli nesneden ölümü ilk aınmak yigdür ki gişi neydügi (37b/06) ölüm vaktinde belürür. Nükte: Yāḥūd bir baqqāl varıdı, ilerü zamanda gice olıcağ (37b/07) dükkānını açardı, gündüzin yapardı, kimüñ ḳalb aqcası olsa alurdı şāfī aqca (37b/08) yirine geçürürdi, bir cuvālī ḳalb aqcayla ṭoldurdı, çün ölümü vakti geldi, buyurdı ol (37b/09) aqcaı getürdiler, öñine dökdiler, andan yüzini göge dutdı, eyitdi: İlahi ben zaʿīf ḳuluñ (37b/10) miskinligim ve zaʿifligim ve yoḥsulluğum birile senüñ ḳullaruñuñ işbu ḳadar ḳalb (37b/11) aqcaların ḳabul ḳıldum. Sen ululuğüñ ve kerimligüñ birle benüm ḳalb ʿamellerüm geçürmez misin? (37b/12) Avāz geldi ki *Ḳabilnāke ve ğafernāke ve raḥimnāke* yaʿnī ḳabul itdüm ve yazuqlaruñı yarlığadum (37b/13) ve saña raḥmet itdüm. Andan öñdün ki sen ḳullarumuñ ḳalbların ḳabul ḳılduñ, ben daḥı (38a/01) senüñ ḳalbuñı ḳabul ḳıldum diyü avaz geldi. Ebu'l-Leys Tefsirinde eydür: *Ḥalaḳa'l-mevte* (38a/02) *ve'l-ḥayāte* yaʿnī ḳaderledi ölümü daḥı diriligi *li-yeblüveküm eyyüküm aḥsenü ʿamelen* ki sizi (38a/03) şınarıdı, yavuz ḳanḳıñuzdur? Ölümile dirilik arasında eyü ʿamel eyleyen ḳanḳıñuzdur? Aḥsenü (38a/04) ʿamelen didi aḥsenü mālen dimedi yāḥūd ḳanḳıñuz eyü nefeslü dimedi, aḥsenü (38a/05) ʿilmen dimedi, ekşer mālen ve milken dimedi. Pes maʿlūm oldı kim ölüm vaktinde eyü ʿamel (38a/06) aşşı eyler ne ʿilm ne mülk. Pes ʿālemüñ devletlusi oldur kim oḳıduğı ʿilmiyle ʿamel eyleye. (38a/07) Suʿāl, eger şorarlarsa şınamak bir gişiye gerek ki ol işüñ şoñı ne olasını bilmeye. (38a/08) Ol bilür, Taṅrı bilür kimden ṭaʿat ve kimden maʿşiyet gelesin. Pes şınamağa ne (38a/09) ihtiyāc varıdı cevāb ğaraz şınamağdan gendü bilmek degül, belki ḥalḳ arasında (38a/10) bellü ola ve feriştelere bileler kim anuñ ḳulları dünyā zevḳine aldanub ölümleñ unutmadılar, dünyānuñ (38a/11) az ḥoşlığı içün Taṅrı rızasın terk idüb gendüleri ʿazāba giriftār ḳılmadılar. Pes (38a/12) uşlu gişi oldur ki Taṅrıya muṭīʿ ola, nefsine uyub Taṅrı buyırığın şımaya ki ʿuḳūbet

(38a/13) atıdur ‘aşilere ve *h ve’l-‘az z ’l-g f r*. Ya‘n  Teb reke oldur ki yaratdı  l mi dağı diriligi (38b/01) atıdur, kinesi kafirlere Net yic ’t-‘Teb y ’ de eyd r: *El-‘az z f  m lkihi ve sult nihi’l-g f r*. (38b/02) *f  mennih  ve ihs nih *. Ya‘n  ‘az zd r milkinde ‘azametinde,  af rdur kereminde ihs nında (38b/03) Tefs r-i K şiy r de eyd r: ‘Az z demek  alib ve   h r demek olur y   d  ar z oldur (38b/04) anu  mişli olmaya. Ta‘ m olcağ ki anu  gibi olmaya. ‘Arab ‘izz ’t-ta m dir ya‘n  ta‘ m ‘az z (38b/05) oldu dir. Pes Ta  r nu  mişli be deşi olmaduğ   n gend zine ‘az z didi y   d (38b/06) ‘az z oldur ki vehmi a a irmeye, feh  an  bilmeye, ‘a llar ire, anu  ‘azamet de izinde, (38b/07) bil rler  ayr n  ala, anu  şıfat n bilmekde, diller   ngele an   gmekde. Birince kit blarda eyd r: (38b/08) Pay amb r ‘aleyhi’s-sel m eyitdi:  lahi ilerki  mmetler  a  ında  ok in‘ mlar  ıldı n, uzun ‘ mri birile (38b/09)  ok m l birile ve g kden  av n viribimek birle ben m  mmetime ne vird  n? Va y geldi ki:  y  dem ler (38b/10) yigreki ol ker met ki sen  n  mmet ne vird m, hic  mmete virmed m. şev blar n arturmad m mı, (38b/11) yine  ullar n yarlı amad m mı y   d yine  ullar n m zde d ndermed m mi, ululama   inde bunlar  Pay ambar (38b/12)lar  birile ber ber  ılmad m mı? Niteki Eyy b  gd m, şabur birile ni‘me’l-‘abd did m,  mmet ni dağı  gd m (38b/13) şabur birle *ve cez h m bim  şaber * did m  bra  m  gd m vefay la ve  bra  m *ellez  veff * [eksik] (39a/01)  mmet ni dağı  gd m vef y la *y f ne’n-nezra ve ya  f ne* did m ve sen  n  a   nda eyitd m: (39a/02) *Li-ya  f ra leka’ll hu m  te addeme min zenbike ve m  te’ah hara* did m ve bunlar n  a  ında eyledi, (39a/03) bi  bi  zikir eyledi, ol  adar  gdi kim utand m.  abarda gelmişd r kim ol va t ki (39a/04) M sa ‘aleyhi’s-sel m T r  a ında başında ke e ta ya ve egininde kilim gey b m n c t (39a/05) eylerdi. Y z bi  dağı kır  bi  kelec  eyledi, co ı bu  mmet kelecisiydi, M sa eyitdi: (39a/06)  lahi bu  ok  gd   n ne  avimd r ve kim  n  mmetid r? Eyitdi: Bunlar dost m Mu ammed  mmetid r. Eyitdi: (39a/07)  lahi bunlar n ‘amelleri ne ola ki bunlar  ş yle  gersin?  a  Ta‘ l  eyitdi: Ya M sa (39a/08) ki iden ben m ni‘metimle besleneler, ulal ca  ba a ‘aş  olalar. Ben bunlara vef   ılam, bunlar (39a/09) ba a cef   ıllalar, eyideler,

dutmayalar, tevbe kılalar, girü sıyalar, ayruklarla şulh ideler, benümle (39a/10) cenk ideler, ayruklarla düzüleler, benüm kapumdan kesileler. Mûsa eyitdi: İlahi bu eyitdügün (39a/11) düşmanlar şıfatıdır. Bunları nice seversin? Hıtab geldi ki: Yâ Mûsa anı bilür misin ki (39a/12) sen şanduk içinde yaturduñ bir gez Fir‘avun kızına bakduñ, Fir‘avun kızı pislikden (39a/13) kurtuldu. Ben gendü ‘azametüm birile günde üç yüz altmış gez ellerün gönüllerine bakam. Sen (39b/01) bir gez bakduğuñla Fir‘avun kızı pislikden kurtulıcağ, ben günde üç yüz altmış gez bakıcağ (39b/02) bunlarda ne günâh kıla. Çün Tañrı Ta‘âlâ gendü luğfını ve keremini bildürdi, ‘izzetini ve mağfiretini (39b/03) beyân kıldı ve gökleri yaratmasında eyitdi: *Ellezi ħalağa seb‘a semāvātın tıbāka*. Ya‘nî Tebareke (39b/04) oldur ki yaradı yidi kat gökleri tabaka tabaka biribirinden yukaru. ‘Ulemâ ihtilâf (39b/05) eylemişlerdür. Göklerün niteliğinde kimsene haqıqatin bilmez, illâ gören. Tefsîr-i Şa‘lebîde (39b/06) eydür: Dünyâ gögi köpüklü mevcdendür, ikinci aq mermerdendür, üçüncü demürdendür, (39b/07) dördüncü tucdandur ya bakırdandur, bişinci aq gümüşdendür, altıncı altundandur, (39b/08) yidinci kıvıllı yâkuttandur. Necmeddîn Nesefî Tefsîrinde eydür: İkinci gök yeşil (39b/09) zümürreddendür. Kitâbü’t-Tebyâi‘de eydür: Dünyâ gögi süddendür. Ol vâkıtdan (39b/10) berü ki Tañrı Ta‘âlâ yaradı dağı bir kıtra tıamdı, yirle gök arasında bir deñiz oldu. (39b/11) İsrâfîl şûr urıcak ol deñiz od olısar, maşşer ehli üstine yağısar, ol gün (39b/12) âdemîler eyideler: Kancaru kaçalum *yağülü’l-insânü yevme’izin eyne’l-mefar*. Üçüncü gök zeberceddendür, (39b/13) dördüncü gök zümürreddendür, bişinci gök incidendür, altıncı gök feyruzeddendür, (40a/01) yidinci gögi yâkuttandur. Netâyicü’t-Tebyâi‘de eydür: Evvelki gök taşdandur, ikinci (40a/02) gök süddendür, üçüncü gök yildendür, dördüncü gök oddandur, bişinci gök dütüden (40a/03) altıncı gök nürdandur. Garâyib-i Endülüśîde eydür: Dünyâ gögi sırça renginedür, ikinci gök (40a/04) şâfî gümüş reñginedür, dördüncü gök incü reñginedür, bişinci gök billur reñginedür, altıncı (40a/05) gök zeberced reñginedür, yidinci gök od reñginedür. Tefsîr-i Bışâķîde eydür ki İbn-i (40a/06) ‘Abbâsdan rivâyetdür her bir göğün kalınlığı biş yüz yıllık yoldur,

her birinũ (40a/07) girũ aralığı dağı ol adardur, yiri dağı gk gibi yidi at yaratdı ammā dũnyā ggin (40a/08) kpkden yaratdı, anı ılduzlarla bezedi ve anda yollar eyledi. Niteki urānda eydũr: *Ve's-semā'i zāti'l-ħubūki* Ya'nĩ Taᅇgrĩ Ta'ālā anda ire eydũr: Ol gk ĥaıũn ki ĥũsn-ũ cemāl issidũr (40a/10) Emire'l-mũ'minĩn 'Āli rahmetu'llah eydũr: *Ve's-semā'i zāti'l-ħubūki*. Didigi gk ĥaıũn ki iinde (40a/11) gkcek ĥalāyıklar vardur. Mũcāhid eydũr: *Ve's-semā'i zāti'l-ħubūki*. Didũgi gk ĥaıũn ki (40a/12) bũnyādı berkdũr, bir niceler eydũr: Gk ŗyle tũrur, ŗudur yil doıncıa yol yol olur, anuñ (40a/13) iinde gkcek yũzlũ ferişteler var. aan ki bunlar tesbĩĥ oıyalar, bunlaruñ tesbĩĥi ũninden 'arř (40b/01) ditrer. İkinci ggi demũrden yaratdı, anda ferişteler var ādem řũretinde. Ol mevc ki (40b/02) evvelki gkdedũr, ol mevc ururlar, řu ıarurlar, gklerden ra'de ve a'vānlarına (40b/03) getũrũrler. Ra'di ve a'vānlarına ol adar ki Ĥa Ta'ālā aderledi. Alurlar şehirler ve vilā-(40b/04)yetlere yağdururlar. ũcũnci ggi baırdan yaratdı, andan kũz řuretlũ ferişteler vardur. (40b/05) Drdũnci ggi altundan yaratdı, anda ferişteler olur nurdan, her cum'a gũn ıarlar (40b/06) 'Aden umağı apusında bir ırma var ol ırmada ĥusul eylerler, ıarlar, silkinũrler (40b/07) her atıra ki anlardan tama bir ferişte yaradur, ol ferişteler Beytũ'l-ma'mũri tāvāf eylerler (40b/08) andan Ka'beye inerler, Ka'beyi tāvāf eylerler, andan girũ gge ıarlar, ayru ıyāmete degin (40b/09) inmezler. Feriřteler ĥacısı anlardur. Biřinci ggi altundan yaratdı, anda ferişteler var (40b/10) at řũretinde. Altıncı ggi a mermerden yaratdı, anda ferişteler var, ara řuretlũ (40b/11) bunlar Taᅇgrĩ Ta'ālānuñ erisidũr, eger Taᅇgrĩ Ta'ālā bir yire ĥıřım viribise bunları viribir. Yidinci ggi (40b/12) kıızıl yāutdan yaratdı, gz amařur bamağa. Ol ferişteler ki anda dururlar 'ameller tār-(40b/13)tarlar ve terāzuyı salarlar. Andan yuaru bir yeşil arura var zũmrũdden kũrsi [eksik] (41a/01) Oldur her kim anı grse gzi nũri gider, anuñ drt ayağı var, her ayağı yidi at gkden (41a/02) ve yirden uludur, Taᅇgrĩ Ta'ālā yidi at gkde ve yidi at yirde ne yaratdıysa kũrsi atında (41a/03) bir ulu yazıda bir ĥaa gibidũr. Anı drt ferişte gtũrũr bir ādem řũretindedũr, Taᅇgrĩ Ta'ālā (41a/04)dan ādem ođlanlarınıñ rızın

diler, bir ferîşte kerkes şüretindedür, Tañgrı Ta‘ālādan ferîştelerün (41a/05) rızkın diler, bir ferîşte arslān şüretindedür, Tañgrı Ta‘ālādan yırtıcı cānavarlaruñ rızkın (41a/06) diler, bir ferîşte öküz şüretindedür. Tañgrı Ta‘ālādan dört ayaklu cānavarlaruñ rızkın (41a/07) diler. Birinci rivāyetde bir ferîştedür dört başı var, andan yuqaru ‘arşı götüren ferîştelerdür, (41a/08) anlar sekiz bölükdür, evvelki bölüğine kerrübīler dirler, ikinci bölüğine serādķīler dirler, üçüncü bölüğine (41a/09) şafīn dirler, dördüncü bölüğine ĥaffīn dirler, bişinci bölüğine va‘ām dirler, her bir bölügi yitmiş (41a/10) biñ şafdur, her bir şaffai iki biñ yıllık yoldur, her bir şafīnuñ aralığı daķı iki biñ yıllık (41a/11) yoldur. Tañgrı Ta‘ālā vahy kıldı ol ferîştelere ki ‘arşı götürün. Eyitdiler: İlahi kimün güci yiter (41a/12) ‘arş götürmege. Andan subbūhun ĥuddusun didiler daķı ‘arşdan yaña yörیدiler, dizleri (41a/13) ditredi, ‘āciz kaldılar ‘arşuñ ĥatına varımadılar. Andan Tañgrı Ta‘ālā sağışların arturdı, ĥuvvetlerin (41b/01) çoklatdı, sekiz gez ĥamle kıldılar, her bir gez de sağışların ĥanadların arturdı ‘arşuñ (41b/02) ĥatına varımadılar ‘āciz kaldılar. Ĥiṭāb geldi ki: ‘İzzüm celālüm ĥaķķı *ebede’l-ebed* şöyle (41b/03) sağışıñuz ĥuvvetünüz artsa ‘arşı götürmeyesiz meger ĥuvveti ben virem. Eyitdiler: İlahi sen ĥuvvet (41b/04) ĥiṭāb geldi ki bir gez eyidün: *La ĥavle ve lā ĥuvvete illa bi’llāhi’l-‘aliyyü’l-‘azīm* ‘arşı götürün (41b/05) bir gezden eyle didiler, ‘arşuñ ayağına yapışdılar, ‘arşı göturdiler. Ayakları hic nesnede ĥarar (41b/06) dutmadı, yirden aşığa balıķ arķasında irdi. Niçeligin Tañgrı bilür daķı bir rivāyet oldur ki: (41b/07) Çün ‘arşı yapışdılar, gördiler ‘arş ‘azīm üstlerinde mu‘allaķ durur. Andan Tañgrı Ta‘ālā (41b/08) yiri yaratdı, ĥullarına döşek kıldı, anda ĥarar kıldılar, ikinci ĥat yirde cinnīler vardur, āķīr (41b/09) zamanda yiryüzüne çıkısarlar, ādemīlerle yöriserler, üçüncü yirde ‘aķīm yili vardur, anı kāfirlere (41b/10) ĥavāle kıldılar, ‘Ād ĥavmini un gibi eyledi, dördüncü yirde İblīsdür çerisiyle, bişinci yirde (41b/11) cehennem ılanlarıdur, ‘aķrebler her bir ‘aķreb bir biserek gibidür, altıncı yirde ĥamu zencirleri (41b/12) durur, her bir zencir yitmiş arşundur, eger bir ĥalkası yiryüzüne düşseydi tağları (41b/13) ĥalayı gibi erideyidi, yidinci yirde cehennem dereleri durur, zemheri yir gibi şarşar gibi [eksik]

(42a/01) muraşşa‘ içinden ve ol iki kanadını kıyâmet gününde uçar Tefsîr-i Gevâşîde eydür: (42a/02) Paygâmbâr ‘aleyhi’s-selâm Cebrâ’îl altı yüz kanadıla gördi Leţâyif-i Qurânda eydür: Cebrâ’îl nice ki (42a/03) Paygâmbâr indi, bir dürlü kanadla indi. Ol kanatlarla hic ayruk paygâmbarlara inmedi, evvelki (42a/04) paygâmbarlara indi, Hirâ tağında indi, altı yüz kanadla indi, nice inse şöyle arturur (42a/05) durdı, Muhammede yigirmi yidi biñ gez indi, yigirmi üç yılda kalan paygâmbarlara üç biñ (42a/06) gez indi. Fevâid-i Qurânda eydür: Cebrâ’îl kıyâmet gününde dükeli mürsel paygâmbarlar (42a/07) ve nebîler sağışınca ve bunların ümmetleri sağışınca kanadıla ine, hic kimse anı bilmeye. (42a/08) İllâ Muhammed bile, cümle halayık ‘acabe kalalar ve [eksik] altında durur, Envârü’l-Levâ (42a/09)mi‘de eydür: Eger dünyadaki denizler, göller, ırmaqlar [eksik] İsrâfilün başına (42a/10) dökseler alnına inmeyeyidi. Anuñ ferîşterleri sağışınca kanadları [eksik] (42a/11) dağı içindekiden uludur Mîkâyîl bu dükeliinden uludur kimse aña [eksik] (42a/12) ferîşterlerden kim ‘arşa yakın ise nûrı artuğdur, yirde dağı [eksik] (42a/13) [eksik] çok olmasun diyü uçmak yidi gökden [eksik] (42b/01) altundan muraşşa‘ incülerle evvelki kapuda nûrla yazılmışdur *lâ ilâhe illâllah Muhammed Rasûlallah* (42b/02) ikinci kapuda yazılmışdur: *Ene’l-muşalli’s-şalâte*. Ya‘nî ben namâz kılıcılar kim üçüncü kapuda (42b/03) yazılmışdur: *Ene’l-müzekkî’z-zekâte*. Ya‘nî zekat viriciler kim dördüncü kapuda yazılmışdur: Ben emr-i (42b/04) ma‘rûf kılıcılar kim bişinci kapuda yazılmışdur: Ben oruc dutucılar kim altıncı kapuda yazılmışdur: (42b/05) Hâcılar kim yidinci kapuda yazılmışdur: Ben gâziler kim sekizinci kapuda yazılmışdur: Ben (42b/06) hakı ihtiyâr kılanlar kim. Evvelki uçmak lü’lü’dendür adı Dârü’l-celâldür ikinci (42b/07) uçmak kızıl¹² yakutdandır adı Dârü’s-selâmdür, üçüncü uçmak yeşil zeberceddendür (42b/08) adı Cennetü’l-me’vâdur, dördüncü uçmak yeşil mercândandır adı Dârü’l-hulddür, (42b/09) bişinci uçmak aq gümüşdendür adı Cennetü’l-na‘îmdür, altıncı uçmak altundandır adı (42b/10) Cennetü’l-firdevsdür,

¹² Metinde kazıl şeklinde harekelenmiş.

yidinci uçmak ak müşkdendir adı Dārü'l-kārardur, sekizinci (42b/11) [uçmak] incüdendir adı Cennetü'l-‘adendür. Her bir kapu iki kanatludur, her bir kanad (42b/12) [eksik] rivāyetdür İbn-i ‘Abbāsdan raḍıyallāhu ‘anhü eydür: Uçmağda ırmağlar (42b/13) [eksik] andan incü ırmağıdır, andan bal ırmağıdır, andan (43a/01) süd ırmağıdır, andan süci ırmağıdır, andan su ırmağıdır, andan kevşer ırmağıdır, (43a/02) ol payğāmbaruñdur, andan kāfur ırmağıdır, andan tesnīm ırmağıdır, andan selsebīl (43a/03) ırmağıdır, andan rahīk ırmağıdır, andan ṭahūr ırmağıdır yāḥūd bunlar dükeli (43a/04) bınarlardur ayakları ırmağlardur. Enīsü’n-Nüfūsda eydür: Uçmağın bir kapusunda yazı- (43a/05)lmışdur: *Üdḥulūhu bi-selāmin zālike yevme’l-ḥulūdi* daḥı bir kapusunda yazılmışdur: *Ve’l melā’iketü yedḥulūne* (43a/06) ‘*aleyhim min külli* daḥı bir kapusunda yazılmışdur: *Elleẓī eḥallenā dāra’l-makāmeti min faẓliḥi* (43a/07) daḥı bir kapusunda yazılmışdur: *Lehum mā yeṣā’üne fihā ve ledeynā mezīdün* daḥı bir kapusunda (43a/08) yazılmışdur: *Üdḥulū’l-cennete entüm ve ezvālüküm türce’un* daḥı bir kapusunda yazılmışdur: (43a/09) *Fihe’l-mevte* her bir köşkte yazılmışdur: *Selāmün ‘aleyküm lā yezūḳüne bi-mā ṣabertüm feni’me ‘uḳbā’* (43a/10) *d-ḫāra* her bir ağac yaprağında yazılmışdur: *Lā ilāhe illāllahu Muḥammedün Rasūlallah* her bir budağda yaz(43a/11)ılmışdur ki: Uçmak ḥarāmdur payğāmbarlara Muḥammed girince ve ayruḳ ümmetlere ḥarāmdur. (43a/12) Muḥammed ümmeti girince her bir taḥtada yazılmışdur: *Mütteki’ine fihā ‘ala’l-erā’iki lā-yezūḳüne* (43a/13) *fihā ṣemsen ve lā-zemherīran* her bir ağacda yazılmışdur: *Vücūhun yevme’izin nāẓiratün ilā rabbiḥā* (43b/01) *nāẓiratün* her ḳadeḥde yazılmışdur: *Ve saāāhum rabbūhum ṣerāben ṭahūran* her ḥürinün (43b/02) yañağlarında yazılmışdur: *Ve ḥūrun ‘inün ke-emsāli’l-lü’lü’l-l-meknūni cezā’en bi-mā kānū ya’melün.* (43b/03) Her bir yimişlerinde yazılmışdur: *Vefākihetün keṣīratin lā maḳṭū’atin ve lā memnū’aetin.* Her bir (43b/04) döşekte yazılmışdur: *Mütteki’ine ‘alā feraşin beṭā’inühā min istebrāḳın.* Kuşları ḳanādında (43b/05) yazılmışdur: *Ve laḥmi ṭahrin mim mā yeṣtehün.* Evleri saḳfında yazılmışdur: *Ḥālidīne fihā* (43b/06) *mādāmeti’s-semāvāti ve’l-arzı* ‘Acāyibü’l-Maṣnū’ātda eydür: Rivāyetdür Ka’bu’l-Aḥbārdan (43b/07) ki ṭonı ağacı özdeki ‘arşdan ṭaşradur, gölgesi dükeli uçmağa irişür

altundan(43b/08)dur, budaqları zümürreddendür, yimişin ‘âlimler yiyiser. Andan yukarı levā-yı hamddur. (43b/09) Muḥammed ‘alemi didükleri oldur, eni biñ yıllık yoldur, kıızıl yâkıutdandır. Bir nice rivāyetde (43b/10) dört diregi var, biri altundan, biri zümürreden, biri zebercedden, biri feyrüzecden. Giñligi (43b/11) dünyādan uludur, dört şıkkası var, her bir şıkkası dünyā gibidür, bir şıkkasında nūr- (43b/12) dan yazılmışdur: *Bismillāhirrahmānirrahīm*. Dağı bir şıkkasında yazılmışdur: *Lā ilāhe illāllah* (43b/13) *Muḥammedün Rasūlallah*. Dağı bir şıkkasında yazılmışdur: *Naşrun mina’llāhi ve fetḥun qarīb*. Dağı bir (44a/01) şıkkasında yazılmışdur: *Ve leseyfe yu’ṭike rabbūke fe-terzā*. Ol ‘alemün öñinde yitmiş (44a/02) biñ ‘alem vardır, her bir ‘alem dibinde biñ şaf muḥarreb ferişte vardır ve beytü’l-ma‘mūr (44a/03) dördünci gökdedür, şıfatü’l-‘arş Tefsīr-i Şa‘lebīde eydür: Loḳman bin ‘Āmir rivāyet (44a/04) eyler atasından evvel ki Ḥaḳ Ta‘ālā cevhere bir gez bağıdı, cevher toñdı, bir yeşil cevher oldu, (44a/05) ikileyin bağıdı, cevher ḳorḳusından eridi, su oldu, ditredi, girü ikileyin bağıdı, yarusı girü (44a/06) toñdı. Anuñ yarusından ‘arşı yaradı, yarusın şöyle ḥālinde ḳodı. Ol vaḳtin (44a/07) berü ol şudur ki aḳar durmaz ditrer. ‘Arşuñ biñ biñ dağı altı yüz biñ bağı (44a/08) var, her bir başında biñ biñ dağı altı yüz biñ yüzi var, her bir yüzinde biñ biñ (44a/09) dağı altı yüz biñ ağızı var, her bir ağızında biñ biñ dağı altı yüz biñ dili var, (44a/10) her bir dilile biñ biñ dağı altı yüz biñ luḡatıla Tañḡrıya tesbīḥ eyler. Cafer bin Muḥammed (44a/11) atasından rivāyet eyler: ‘Arşuñ bir ayağından bir ayağına ıraklığı tiz uçar ḳuş (44a/12) uçuşıla seksen biñ yıllık yoldur, her bir günü yitmiş yılcadır. Dağı bir rivāyetde kimse (44a/13) bilmez ne ḳadardur yaratılmış maḥlūḳda. Ḥaḳ Ta‘ālādan ‘arşdan ḳatıraḳ ḳorḳar yokdur (44b/01) bir nice dilile bu tesbīḥi oḳur: *E’üzü bi’llāhi min ḡaḏabi’llāhi ve e’üzü bi’llāhi min seḥaṭi’llāhi* (44b/02) ve *e’üzü bi’llāhi min ni’meti’llāhi ve e’üzü bi’llāhi min keydi’llāhi* Ka‘bul Aḥbārdan rivāyet (44b/03) dūr eydür: Çün Ḥaḳ Ta‘ālā ‘arşı yaradı, gendüzini gördi, eyitdi: Ḥaḳ Ta‘ālā (44b/04) benden ‘azīm nesne yaratmadı. Pes Ḥaḳ Ta‘ālā bir yılan yaradı, ol yılan biñ ḳāt (44b/05) ‘arşı çevre tolandı ve başını biñ yıllık yol ‘arşdan yukarı ḳaldurdu ve ḳuyru (44b/06) ğını biñ yıllık ‘arşdan aşığa sarḳıtdı, ‘arş anı görüb istiḡfār ḳıldı ve ol (44b/07) yılanuñ

yitmiş biñ yūzi var, her bir yüzinde yitmiş biñ ağızı var, her bir ağızında (44b/08) yitmiş biñ dili var, her gün ol dilleri birle yağmurlar ve yapraklar ve kavmler ve ādemīler (44b/09) ve ferīşteler ve gökler ve yirler ehli ‘adedince Hāk Ta‘ālāya tesbīh eyler. Pes ol yılan (44b/10) ‘arşı bir gez kısdı, ‘arş gāyet buñaldı, istiğfār kıldı, kaçan ki ‘arş gendüzini (44b/11) göre. Ol ılan ‘arşı kısar, ‘arş gine istiğfār eyler. Pes ma‘lūm oldu kim (44b/12) her kim gendüzini göre. Hāk Ta‘ālā bir nesne aña havāle eyler, gendüzini bildürmek için şî‘ir: (44b/13) Her kim ol gendüzine ‘ucub eyledi, gendü hālīn begenüben söyledi, ‘ākıbet Allah (45a/01) anı kıldı hacil tā ebed ol hālīle oldu zelīl. Her kim ol gendüzini (45a/02) dutdı, yüce devleti oldu harāb ucdan uca. Pes hākīkat gendüzin (45a/03) miskīn gören öldürür irilmesüz devlete iren her kimūñ kim gönli toğrıldı (45a/04) Hāka aña hod da‘vī harāmdur muṭlaqā. ‘Abdullah bin ‘Ömer rivāyet kılur (45a/05) Rasūlden ‘aleyhi’s-selām ki Rasūl hāzireti eydür: Gördüm ‘arşuñ kırañlarında yazılmış *Lā ilāhe* (45a/06) *illallah Muḥammeden Rasūlallah*. Ebū Ḥamza eydür: İştüm Rasūldan ‘aleyhi’s-selām eydür: ‘Arşuñ (45a/07) sağ yanında gördüm, yazılmış *Lā ilāhe illāllāh Muḥammeden Rasūlallah ebedtuhū bi-‘Aliyyin ve nuṣratehū* (45a/08) *bihī* Pes kādīr ber-kemāl ‘arşı yaratdı, kudretin izhār kıldı, zīrā cümle ḥalāyık (45a/09) cem‘ olub dīvārsuz ve direksüz bir evi tırkırmayalar. Hālīk ni ālet ol saḫfī (45a/10) yaratdı ki ‘arşdur dīvārsuz ve direksüz mu‘allaḫta bileler kim kādīrdür, kaçan ki Hāk (45a/11) Ta‘ālā diledi ki yirleri yarada buyurđ. Ol şuya ki kürsī içindedür, mevc urdı, köpük (45a/12) gendi buğı yukaru çıkıdı, köpüğü kırudı, buğından gökleri köpügünden yirleri yaratdı, (45a/13) mevc kırudı, mevcinden Kāf ṭağını yaratdı, Kāf çevre yiri kıbladı, burc gibi oldu (45b/01) cemi‘ yirlerūñ ṭamarları anda berkindi. Kaçan Hāk Ta‘ālā bir vilāyetde bir depretmek dilese (45b/02) ol ferīşteler ki ol ṭamara müvekkeldür buyurur. Ol ṭamarları depretür ve yidi deñiz (45b/03) Kāf ṭağı içindedür, deñizlerūñ ulusı ‘ummāndur, ‘ummān yiri kıblayub durur, Kāf ṭağı (45b/04) ‘ummānı kıblayub durur. Girü Kāf ṭağı cevresinde deñizdür adı Nakṭas deñizidür, andan (45b/05) öte Kubeys deñizidür andan öte Aşam deñizidür, andan öte Kāra deñizidür, andan öte Karmās deñizidür (45b/06) andan öte Sākin deñizidür, andan öte gine yirler var,

ḥalāyıklar var, sağışların Tanğrı bile (45b/07) şüretleri dürlü dürlü ‘ādetleri dürlü dürlü Hax Ta‘ālā bu cemi‘ yirleri bir defter gibi (45b/08) kılub bir feriştenüñ eline vermişdür. Ol ferişte bir taş üzerindedür kızıl yāķūtdan (45b/09) dört bucaķlı ol taşda yitmiş biñ çukur var, her birinde bir dürlü maḥlūk var, (45b/10) sağışların Tanğrı bilür, taş öküz üstündedür, öküzüñ yitmiş boynı var, her boynından (45b/11) bir boynına yitmiş biñ yıllık yirdür ve her bir boynında yitmiş biñ başı var, her bir başında (45b/12) yitmiş biñ yüzi her bir yüzinde yitmiş biñ ağızı var, her bir ağızında yitmiş biñ dişi (45b/13) var, her bir başında yitmiş biñ boynuzı var, her bir boynuzunda aralığı yitmiş biñ yıllık (46a/01) yoldur. Pes Hax Ta‘ālā buyurdi: Ol taş ferişte cümlesin iki boynuzı arasında (46a/02) ķodı, götürdi andan Tanğrı Ta‘ālā bir balıķ yaratmışdur, ġāyet nūrly nūrından kimse (46a/03) aña baķabilmez, eger dünyāya bir gez baķsaydı hıc gicede ķarañuluk ķalmayaydı, eger dükeli deñizleri (46a/04) ol balıķuñ purnına dökseler burnınuñ dükelin ölütmeyeyidi. Pes Hax Ta‘ālā buyurdi: Öküzi götürmege (46a/05) balıķ çekindi, rızā virmedi, Hax Ta‘ālā bir gez baķdı, balıķ ķorķusından iki büküldi, ditredi, durdı, (46a/06) öküzü bir ķanadı üstine aldı, götürdi Hax Ta‘ālā Muḥammedüñ ya Mūsanuñ gözinden ḥicābı (46a/07) giderdi, balıķı gördi, balıķ altındağı deñizi gördi ve ol deñizde iki yılan gördi yavlaķ (46a/08) ulu, eyitdi: İlahi bu yılanuñ büyükligi ne kadardur? Ḥiṭāb geldi ki: Birisi her gün şol (46a/09) öküzü götüren balıķ gibi biñ balıķ yir. İbn-i ‘Abbās eydür: Dünyā yirünüñ adı erīkedür (46a/10) altında rīh-i ‘aķīm vardır, yitmiş biñ yularla baġlanub durur, her bir yuları yitmiş biñ (46a/11) ferişte dutar. Kaķan Hax Ta‘ālā dilese ki yirleri helāk kıla. Ol ‘aķīm yilin ḥavāle kıla, (46a/12) yir atılmış yūñ gibi eyleye, ikinci yirüñ adı Şurḥadur, anda ‘akrebler vardır, biserek (46a/13) gibi dikenleri vardır, süñü gibi ḥalāyıkına Ṭabas ya ‘Abas dirler, ta‘āmları toprakdur, (46b/01) içdükleri çiydür, çiy içerler, girü zift gibi çıkarurlar, dördüncü yir adı Curbāddur (46b/02) anda taġ gibi ilanlar vardır, ķavmunuñ adı Culḥāmdur, bunlaruñ gözleri ve ayakları (46b/03) yokdur, ammā ķanadları var ķarlaġıc ķanadı gibi, bişinci yir adı Melşādur anda kibrit (46b/04) taşları vardır, ķavmına Şalḥa dirler, biribirin yirler, altıncı yir adı Siccīndür (46b/05) anda ṭamū zencirleri vardır, ķavmına Kaṭāṭ dirler,

bunlar kuşlar gibidür bir nice (46b/06) yir adı ‘Acibādur, kavmına Hebsüm dirler, bunlar âdemden kışadur, bunların çengâlleri (46b/07) var, kuş çengâli gibi ve İblis anda bağılı durur, elinde ayağında demür var, şeytânlar (46b/08) bölük bölük gelürler, İblise tanışırılar, İblis ıgvā virür, varurlar âdemileri azdurmağa (46b/09) andan aşağı zulmāt hicābdur, andan ismüm hicābidur, andan aşağı issi yildür, (46b/10) andan cehennem kapusıdur, andan katı karañuluğdur, Tanğrı Ta‘ālā kıyāmet güninde saķar tāmısına (46b/11) buyura, içindeki odı taşra çıkara, cehennemi göyündüre ve cehennemün altından deñiz kaynaya, (46b/12) andan kıriya. Ol deñizün adı Bahri’l-buñurdur, ya‘nī deñizler deñizi. Zīrā ki kalan (46b/13) deñizler anuñ katında bir kaçra gibidür. Çün ol deñiz kıriya yiri kıbkızıl od ola. Bu (47a/01) ol āyet ma‘nīsidür ki Haķ Ta‘ālā buyurur: *Ve iza’l-bihāru süccirat*. Pes çün bunu (47a/02) böyle zikir eyledük. Ma‘lüm oldu ki Tebareke ol pādīşāhdur ki ne dilerse yaradur (47a/03) ve nice dilerse işler. Zīrā aña azı yaratmaķ nice geñez ise çoğı yaratmaķ dağı eyle geñezdür, (47a/04) kiçi yaratmaķ nice sehel ise uluyı yaratmaķ dağı eyle seheldür. Masnū‘ātda tefāvut yoķdur (47a/05) zīrā ki şāni‘ birdür kıdreti tamāmdur, taķdīr-i müstaķīmdür, dükeli bir kıalıbdandur ki ol (47a/06) *kün feyekün* kıalıbdur, dükelisini dürüst yaratmışdur. Nitekim Rasūl hażretine habar virdi: (47a/07) *Mā terā fi ħalkı’r-raħmānin min tefāvütin*. Ya‘nī görmeyesin sen ya Muħammed raħman (47a/08) yaratduğında tefāvut tefevvütin tefāvut okıdalar, tefevvütin egrilikdür, tefāvütin ihtilāfdur. (47a/09) Ya‘nī görmeyesin raħmān yaradduğında egrilik, ħalel, ‘ayb bulmayasın. Ol ki Muħammeddür ‘aķıl (47a/10) tamām anuñ katındadır, ol ‘ayb bulmasa ayruķ gişi kaçan ‘ayb bula *fārci’i’l-başar* (47a/11) Ya‘nī Tanğrı Ta‘ālā buyurur: Payğāambar ki döndür gözüñi göklere baķ. *Hel terā min fuṭūrin*. (47a/12) Hic yaruk ya ‘ayb görür misin? Girü ikileyin dönder, buyurdı. Tākīd içün eyitdi: *Sümme* (47a/13) *erci’i’l-başara kerrateyni*. Ya‘nī girü ikileyin dönder göziñi biribiri ardınca ikileyin baķ, hic (47b/01) ‘ayb ya ħalel görür misin? Suāl: Eger sorarlarsa ki biribiri ardınca ikileyin baķ didüğünde (47b/02) fayda nedür? Bir gez dise yitmez midir? Cevāb: İkileyin baķ demekden fayda oldur ki (47b/03) bireğü bir nesneye bir gez baķsa ‘ayb görmez ikileyin baķmayınca. Pes Tanğrı Ta‘ālā habar (47b/04) virür. Ya‘nī nice nazaruñ kılmanuñ biribiri ardınca anda ‘ayb görmeyesin *yenķalibu*

ileyke'l- (47b/05) *beşaru ḥāsi'en*. Ya' nī girü saña döne *naẓaruñ ḥāsi'en* ya' nī *ẓelīlen*, ya' nī *naẓaruñ* bakmaqdan (47b/06) ara girü saña döne, gökde 'ayıb ḥalel bulmayasın *ve hüve ḥasīr* ya' nī gözün bakmaqdan (47b/07) kamaşa qalmış ola 'ayıb bulmayasın. Ya' nī eger 'ömrün varınca baqarısan 'ayıb bulası (47b/08) degülsin. Ol nesne ki Tanğrı 'ilminde olasıdır, olmuş hükminedir, anuñçün (47b/09) eyitdi qalmışdır di Hāq oldur ki anuñ buyrıǵına teslīm olalar, didüǵine inanalar. Anda (47b/10) girü ikileyin beyān kıldı ki gökleri yaratdıǵında 'ayıb yoǵdur, niteki qalan nesneyi (47b/11) yaratdıǵında yoǵdur *ve leḳad zeyyenne's-semā'e'd-dünyā*. Hāqıḳatdür ki bezedük biz dünyā (47b/12) göǵini, bezek ol vaḳt olur ki 'ayıb olmaya ve naḳış olmaya. Bir niceler eyitdiler: Dünyāya (47b/13) anuñçün dünyā didiler ki ādemīlere yaḳındur dünūdandur dünü yaḳın dimek. Bir niceler (48a/01) eyitdiler: Dünyāya anıñçün dünyā didiler ki āḫirete göre azdur, ednādandur, ednā demek azraḳ (48a/02) demek olur, dünyā ednānuñ tāniyetidür. Ya' nī ednā irkege eydürler, dünyā dişiye eydür az anıñçün (48a/03) didiler ki yir gök ḳatında bir ulu yazıda bir dane gibidür, dünyā göǵi daḫı ikinci ḳat gök (48a/04) ḳatında gine eyledür, her biribiri ḳatında gine eyledür, levḥ daḫı kürsī ḳatında eyledür, kürsī daḫı 'arş (48a/05) ḳatında eyledür. Andan Tanğrı Ta'ālā beyān kıldı, neyile bezedüǵin eyitdi: *Bi-meşābīḥa*. Ya' nī çıraǵlarla (48a/06) ya' nī yıldızları çıraǵ birile Netāyicü't-Ṭebāyi'de eydür: Çıraǵ ḳarañulıǵı aydın kılmāḳ içündür, (48a/07) Hāq Ta'ālā yandurduǵı çıraǵ ādem yandurduǵı çıraǵa beñzemez, ādem yandurduǵı çıraǵ (48a/08) yaǵa, fetīle muḥtācdur, az bahāneyile söyünür. Ol çıraǵı ki Hāq Ta'ālā yandurdı yir gök (48a/09) durduḳca söyünmez, meger gine Hāq Ta'ālā söyündüre. Su'āl eger kimse şorarsa ki yıldız dükeli (48a/10) gökde vardur, dünyā göǵi didiǵinden fayda nedür? Cevāb oldur ki meşābīḥden (48a/11) murād ḳandīllerdür, dünyā göǵinde vardur, qalanında yoǵdur yāḫūd biz anı (48a/12) görürüz ancaḳ. Anıñçün dünyā göǵi didi. Niteki dünyā göǵin bezedi ıldızlar birile, hem-çünān (48a/13) mü'min her göñlin bezedi ma'rifet çıraǵı nūr birile, mürīdler göñlin bezedi ḫavf ricā (48b/01) nūru birile, muḫibler göñlin bezedi şevḳ nūrı birile, zāhidler göñlin bezedi tevbe nūrı birile (48b/02) *ve*

ce‘alnāhā rucūmen li‘ş-şeyātini. Pes kılduk biz ol ılduzlaruñ bir nicesin atacak (48b/03) şeytānları şeytān, aşlı şeytāndur. Ya‘nī şeytān demek ırak oldı Tañgrınuñ rahmetinden (48b/04) demek olur. Bir niceler eyitdiler: *Şaşa yaşıtu.* Ya‘nī helāk oldı ma‘şiyetile demek olur. (48b/05) Ol oldur ki dīvler biribirine bineler, göge çıkmağa ki feriştelere söz işideler, gine yire ineler, (48b/06) yalan habarlar vireler, halkı azduralar. Pes Hāk Ta‘ālā buyurur: Feriştelere ol çırağlardan od (48b/07) alurlar, ol aşağı dīvi ururlar, kül gibi eyler, ılduzlar girü yiründe durur. Qatāda eydür: Tañgrı (48b/08) Ta‘ālā ılduzları üç nesneyiçün yaratdı, bir dünyā göğin bezemek içün, bir şeytānları atmak (48b/09) içün, biri gice yöriyen ādemler yolların bilmek içün. ‘Acāyibü’l-Maşnū‘āda eydür: ılduzlar (48b/10) üç dürlüdür, bir dürlüsü ‘arş bucaqlarında aşılub durur, bir dürlüsü dünyā göğinde (48b/11) aşılub durur, bir dürlüsü havāda durur. Pes Tañgrı Ta‘ālā her bir gögi bir ılduzla bezedi, evvelki (48b/12) gögi ayıla bezedi, ikinci gögi ‘Uṭāridile bezedi, üçüncü gögi Zühreyile bezedi, dördüncü gögi (48b/13) [Güneşle] bezedi, beşinci gögi Merrihle bezedi, altıncı gögi Müşteriyile bezedi, yidinci gögi Zuhalile (49a/01) bezedi. Şanasın ki gökleri mü‘min gönline göre yaratdı. Gönül dağı yidi qatdur, (49a/02) evvelki qatına şadır dirler, anı İslāmıla bezedi. *Efemen şeraḥa’llāhu şadraū li’l-islāmi,* ikinci (49a/03) perdesine qalb dirler, anı imānıla bezedi. *Ülā’ike ketebe fī qulūbihimü’l-īmāne,* üçüncü perdesine (49a/04) şifāf dirler, anı ādem oğlanları biribirin sevdügile bezedi. *Qad şegāfehā ḥubben,* dördüncü (49a/05) perdesine fuvād dirler, anı Tañgrı Ta‘ālā gendüye maḥşuş kıldı, Tañgrı Ta‘ālāyı anuñ gözile (49a/06) görürler. *Mā kezebe’l-fu’ādu mā ra‘ā,* beşinci perdesine ḥabbetü’l-qalb dirler, anı Hāk Ta‘ālā (49a/07) gendü sevgüsile bezedi, ayruq nesne anda şıgmaz, altıncı perdesine süveydā dirler, ol (49a/08) ‘ilm yiridür. *Ve ‘alleme’l-ādeme’l-esmā’e,* andan nişāndur, *ve ‘allemnāhu min ledünnā ‘ilmen,* andan (49a/09) habar virür, yidinci perdesini muḥcetü’l-qalb dirler, ol Hākuñ naẓārgahıdur, ma‘den-i tecelliyātdur. (49a/10) Bir niceler eyitdiler: Yidi qāt gögi yidi ılduzıla bezedi, mü‘min gönlin yidi āyet Fātiḥayıla (49a/11) bezedi, ‘aceb sırdur hoş diñle. Çün kul namāza duraydı āyet-i Fātiḥa okıya, Tañgrı (49a/12) Ta‘ālā ol qadar şevāb virür ki ay ḥizmetinde durur, ‘Uṭārid ḥayretten

 alman ır, Z hren   (49a/13) od   uya d ner. G ne  ki y z altm   alt  bu d ny cadur ol  ev b  atında bir zerre  adar [eksik] (49b/01) Merri   ancerin  artar ki ben bu   hu  sil  d r yam, M  ter   oc lık  im mesin (49b/02) ba ından  ıkarur ki ben anu     iyesin g t r rem, Zu al  a ırur ki ke ki ben bunu  (49b/03) rik bd r mıssam beyt (49b/04) Ya  n  eyd r: Y z cih n bu cih n gibi sende  ar dur, ill  sen seni neyid     bilmezsin (49b/05) bir nice mu ak klar eyitmi lerd r: Ay iki d rl d r, biri g kde  o ar biri  arifler g  linde (49b/06) ol ay ki g kde  o ar a a felek  dirler, ol ay ki g   lde  o ar  o ar a a melek  dirler. (49b/07) Ol ay ki felek d r, g kde  o ar, yir ehli an  tem     eyler, melek  ay yirde  o ar,  ar  (49b/08) yaradan ay  tem     eyler. Felek  ay g kde  o ar, n r n yire sa ar, melek  ay yirde  o ar (49b/09) n r n  ar a sa ar, belki n r   ar   stine  ıkar. Felek  ay gice  o ar, g nd z uya ur, (49b/10) melek  ay gice g nd z mu abbet burcında   bitd r, aya ba maz. Felek  ay yıl bilmek i  nd r, (49b/11) melek  ay Ta  r n   cem lin cel lin bilmek i  nd r. Felek  ay  ar a  arba  ı ar, melek  (49b/12) ay ne  ar a ne  arba  ı ar. *L   ar  yyet n ve l   arbiyyet n*, anu   ifatıdır. Felek  ay ma r   (49b/13) ma ribi arasında y r r, melek  ay Ta  r n   iki  udreti barm  i arasında y r r ki (50a/01) * alb  l-m  mini beyne l-i  be  ayni min e  bi  r-rahm n ya allibuh  keyfe ye   * Felek  ay n r n  (50a/02) g ne den alur, melek  ay n r n Allahdan alur. Felek  ay g ge yap  ub durur, melek  ay (50a/03) Allaha yap  ub durur. Felek  ay inmekde  ı ma da durur, melek  ay  or y la   midde durur. Felek  (50a/04) ay      y    amu g r r, melek  ay  Ta  r dan artu  kimse g rmez. Felek  aya az bulut  ic b (50a/05) olur melek  aya  ar   ic b olmaz. Felek  ay  iy met heybetinden y lduzlarla yire d k leler (50a/06) melek  ay  iy met ser perdesinde ba   aldırıc    Ara at yiri  olu n r ola. (50a/07) *Yes   n ruh m beyne eyd him ve bi-eym nihim* İdr s Pay  ambar  aleyhi s-sel m d keli  lduzlara s yledi, (50a/08)  lduzlar,  ar usına  ullar gibi dururlardı. Aya  ord  ki va t olur n ru  artar, (50a/09) va t olur eksil r nedend r? Ay eyitdi: Benim n rum y  dur, cirm m  aral  dur ol  adar ki (50a/10) g ne e mu  bil olam, n r  andan aluram.   n anu   ar usından  olunam n rum (50a/11)  almaz, İdr s  aleyhi s-sel m  ord  ki

senüñle anuñ arasında dostluk nicedür? Ay eyitdi: (50a/12) Benümle anuñ arasında ikilik yokdur, ben olam ol benüm. İmdi kul dağı nice ki Haka (50a/13) toğru ola, anuñ emrinde ola, göñli ay gibi nice bedr ola tola kaçan ki ırak (50b/01) ola, göñli kararur *ve lekad zeyyenne's-semā'e'd-dünyā bi-meşābiha Allāhu nūru's-semāvātī ve'l-arz.* (50b/02) Ya'nī Hak Ta'ālā yirüñ, gögüñ müzeyyinidür, ya'nī göñülleri bezeyicidür, İmān ve ma'rifet (50b/03) nūrıyla yāhūd bezedi göñülleri ay güneş birile, yiri bezedi payğambarlarla, 'ülemālarla (50b/04) Allahu nūru's-semavat-ı ve'l-arz nūrından idi ki Yūsufı Mısır bāzārın bezedi, Zeliḫāyı (50b/05) delü kılub Ya'kūbı gözsüz eyledi. Meşel: Bir evde çerāğ yandurdılar, kelebek anı gördi, (50b/06) kararı gitdi, gendüzin oda urdı, kanadları göyündi, irteye degin çerāğüñ yöresinde uçdı, (50b/07) çün irtedü oldu, gidemedi kaldı, bir gendü gibi kelebek bunu gördi ki kol kanad göyünmiş (50b/08) şordı ki niçün böyle olduñ? Eyitdi: Bilmezem, ne oldum? Evet bu kadar bilürem kim giçe (50b/09) oldu, bir çerāğ yandurdılar, ol çerāğ gördüm, kararum kalmadı, diledüm kim anuñla 'ıṣkbāzlık (50b/10) eyleyem, kolum kanadum göyündi, iş böyle oldum ki görersin. Pes ol kelebek bunu (50b/11) melāmet eyledi, eyitdi: Sen kandan, odıla 'ıṣkbāzlık eylemek kandan, ol kelebek (50b/12) nesne dinmedi. Çün gice oldu çerāğ yandurdılar, ol melāmet kılan kelebek çün (50b/13) çerāğı gördi, kararı kalmadı, gendüzin çerāğa urdı, ol dağı ol kelebekden biter yandı, (51a/01) çün irtedü oldu, ögi geldi, gördi gendünün dağı kolu kanadı göyünmiş, andan ol (51a/02) evvel göyünen kelebek bu gez buña şordı ki iy yāri sen dağı ne olduñ? Ol kelebek utandı, (51a/03) eydür sen uğradunıdı, ben dağı uğradum, illā 'aybum yüzüme urma didi. Nükte: Zeliḫā dağı ol (51a/04) evvelki kelebek gibi Allahu nūru's-semāvāt-ı ve'l-arz nūrından ki Tanğrı Ta'ālā Yūsufüñ cemālinde (51a/05) kōmışıdı. Çün ol nūrı gördi, kararı gitdi, gendüzin ol nūra urdı, 'ārı kanadı (51a/06) ve nāmusı kolu göyündi, Mısır ḫātūnları çün ol ḫāli gördiler, Zeliḫāyı melāmet (51a/07) idüb kōvlaşdılar, Zeliḫā çün işitdi, nesne dimedi, andan eyitdi: Ben gördüğüm (51a/08) bunlara dağı göstereyim kim melāmet olduğımı göreler. Kōvlaşanlar altı 'avratdı, Zeliḫā (51a/09) kırk 'avrat kığırdı, anlaruñ 'aybları

açılmasun diyü. Pes Hâk Ta‘ālā dağı ve in (51a/10) *minküm illa variduha* hükmi birle Muhammed ümmetini tamuya uğrada, ‘aşīlerūn perdesi (51a/11) açılmasun diyü ‘aşīlerden kimi dilerse ‘azab kıla, göyündüre, haşlara gülüstān (51a/12) ola. Pes Zeliḡā ol ḡātunları getürdi, her birünün eline birer bıçağ ve birer elma virdi, (51a/13) andan Yūsuf ḡatına vardı, eyitdi: İy cānum cānı Yūsuf şol yüzi ki baña gösterdüñ, (51b/01) gel şunlara dağı göster, görsünler ne oda yandüğımı bilsünler didi. Çün Yūsuf (51b/02) bunlarun ḡatına geldi, yüzinden niḡābını giderdi, çün ol ḡātunlar Yūsufun cemālini gördiler, (51b/03) ḡayrān ḡaldılar, bular bu ḡayretdeyiken Zeliḡā elmañuzı kesün diyü buyurdi. Pes bular (51b/04) dükeli elma diyü barmağların ḡoğradılar, Yūsuf gitdi bunlar gendüleri ḡana ḡarḡ olmış (51b/05) gördiler, Zeliḡā ilerü geldi, bunlara eyitdi: Nolduñuz size ne geldi ki şöyle olduñuz? (51b/06) Ben buncadan berü görerem bir barmāğum ucın ḡanadmadum, siz bir gez görmekile ellerünüz ḡoğraduñuz. (51b/07) Bunlar eyitdiler: Bizi ‘ayıblamağıl bilmedin seni melāmet ḡılduğ, çün bildik melāmet (51b/08) biz olduk. Girü Tanḡrı Ta‘ālā Allahu nūrū’s-semavāti ve’l-arz nūrından bir nūr Muhammed (51b/09) Mustafānūn cemālinde ḡodı, Ebū Bekiri’ş-Şıddıḡ anı gördi, ol evvelki kelebek gibi anı gendüzün (51b/10) ol nūra urdı. Çün ‘Oşmān Ḥalḡa Sa‘īd rıdvānu’llahı ‘aleyhim ecma‘īn anı işitdiler, (51b/11) silahlanub Ebū Bekir evine vardılar, Ebū Bekri ḡaşra ḡığırdılar, eyitdiler: İşitdük dīnūñden (51b/12) dönmişsin ve Muhammede ĩmān getürmişsin ya girü gendü dīnūñe gel yāḡūd seni öldürürüz. (51b/13) İttifāḡ ol gice Muhammed Ebū Bekir evindeyidi, Ebū Bekir eyitdi: Muhammed bizdedür, gelün siz dağı görün (52a/01) öldürürseñüz andan öldüresiz. Çün eve girdiler Muhammedün mübārek cemālini gördiler, bir gezden (52a/02) eyitdiler: *Eşhedü en lā ilāhe illa’llāh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abduhū ve rasūluhū* didiler, devlet-i (52a/03) ebedī ve sa‘ādet-i sermedī buldular. Bir misal dağı çün Rasūlallahun ciger-güşesi (52a/04) *betülü’l-‘azrāyı* ya‘nī Fāḡimatü’z-Zehrāyı radiyallāhu ‘anhā emīrū’l-mü’mīnīn ‘Aliye *kerremallāhu vechehū* (52a/05) *betülü’l-‘azrāyı* nikāh eylediler, Mekke kāfirlerinün ‘avratları melāmet ḡıldılar ki payḡambar (52a/06) ḡızınun cihāzı yok örtüsü döşegi yok diyü söyleşdiler, bu esnāda bir gün bir düḡün oldu, (52a/07) ittifāḡ eylediler ki

gendüler dürlü ʔonlar geyeler ol düğüne varalar, Fāṭımayı daḡı (52a/08) getüreler, yalıncaklığına gülüşeler, Fāṭıma bunı işitdi, gönli perişān oldı, ‘Ali geldi, (52a/09) gördi Fāṭımanuñ gönli perişān olmış, şordı ki iy Taṅrı payḡāmbaruñun görür gözi gönlüñ (52a/10) niçün yavuzdur? Fāṭıma kaṣıyyeyi bildürdi, ‘Alinüñ gönli perişān oldı payḡāmbar (52a/11) ʔatına vardı, ḡabar virdi, Rasūlüñ daḡı gönli bir dem meşḡul oldı, ḡıṭāb-ı (52a/12) ‘İzzetden Cebrā’ile nidā geldi ki Ya Cebrā’il ‘Adın uçmāḡına varḡıl, ol [eksik] (52a/13) Fāṭımayıçün yaraḡlamışız bir büğ ʔon alḡıl, Fāṭımaya iledivir [eksik] (52b/01) vardı bir büğ ʔon aldı, Rasūlallaha getürdi, Rasūlallah emīrū’l-mü’miñin (52b/02) ‘Aliyle meşḡul oturmuşdı, Cebrā’il büği Rasūlallahuñ öñinde ʔodı, (52b/03) eyitdi: Ya Rasūlallah Taṅrı Ta‘ālā saña selām degirdi, eyitdi Fāṭımaya eyitgil (52b/04) gönlin perişān dutmasın, eger dünyāda senüñ ʔonuñ yoḡısa uçmaḡda yüz (52b/05) biñ hūrī cāmedāraruñ var, seniñçün her birisi işbunuñ gibi saḡıssız (52b/06) ʔonlar saḡırlar, bu ʔonı geysün ol düğüne varsun, görsün kimüñ ʔonı (52b/07) yigdür. Rasūl ʔonı ‘Aliye virdi, ‘Ali aldı, Fāṭımaya getürdi, Fāṭıma büği (52b/08) açdı, ev içi nūrıla ʔoldı, bir ʔat ʔon bir bürüncik bir cadır çıkardı, Fāṭıma (52b/09) bu geyesileri geyince düğüne daḡı okıyıgeldiler, Fāṭıma ol ʔonlarla düğüne vardı. (52b/10) Ol ‘avratlar ʔarşu geldiler, Fāṭımayı ol ʔonla gördiler, gözleri ḡıyre oldı (52b/11) baḡamadılar, şordılar ki yā Fāṭıma bu ʔonı saña kim virdi, eyitdi: Bu ʔonı (52b/12) baña ‘Ali virdi, ‘Aliye babam virdi, babama Cebrā’il virdi, Cebrā’ile Taṅrı Ta‘ālā virdi (52b/13) [eksik] çeksin bu hergiz dünyā ʔonlarına beñzemez, dünyāda biz bunuñ gibi ʔonlar gördüğümüz (53a/01) yokdur diyü bir gezden: *Eşhedü en lā ilāhe illā’İlah ve eşhedü enne Muḡammeden ‘abdühü ve rasūluhü* (53a/02) didiler, devlete ve sa‘ādete irişdiler. İlähi biz ‘āşī cāfi ʔulları ol ḡāliş ʔullarıña (53a/03) baḡışlaḡıl. Bu eyitdüğümüz āşikāre nūrıdur, ammā Ḥaḡ Ta‘ālānuñ gizlü nūrın daḡı işit. (53a/04) Niteki gökde ılduzlar ʔırāḡı vardur, şeyṭānı anuñla atarlar, hem-cünān gönülde daḡı (53a/05) ʔırāḡlar vardur, ʔaçan İblīs vesvese ʔılsa ol nūrlardan nūr alurlar, İblīse atarlar. (53a/06) Evvel nūrlar işbunlardur, evvelki nūr gönül saḡlayan nūrdur, andan ʔorḡu nūrıdur, (53a/07) andan ricā nūrıdur,

andan tefekkür nûrudur, andan zikir nûrudur, andan naẓar nûrudur, (53a/08) andan hayâ nûrudur, andan imân nûrudur, andan İslâm hâlâvet nûrudur, andan (53a/09) ihsân hâlâvet nûrudur, andan na‘mâ nûrudur, andan âlâ nûrudur, andan fazıl nûrudur, (53a/10) andan kerem nûrudur, andan mücâhede nûrudur, andan müşâhede nûrudur, andan Tañgrınuñ (53a/11) vaḥdâniyyet nûrudur, andan tecellî nûrudur, bunlaruñ dükelişi İmân bekcileridür, İmânı (53a/12) şeytândan saklarlar, ammâ ol gişiler kim ehl-i ‘azâb ve müstaḥıḳ [eksik] (53a/13) bu nûr anlarda olmaz. Niteki Ḥaḳ Ta‘âlâ buyurur: *Ve e‘tednâ lehum ‘azâbe’(s-secîr) (53b/01)* biz anlara ya‘nî şeytânlara od ‘azâbın sa‘îr cehennem odıdır *li‘llezîne keferu bi-rabbihim (53b/02)* ‘azâbü cehennem. Ya‘nî anlara daḡı yaraḳladuḳ cehennem ‘azâbın ki Tañgrılara inanmadılar *ve bi’s-e’l- (53b/03) maşîr* ya‘nî ne yavuz varacaḳ yirdür ol cehennem. Ve cehennemüñ yidi ƙapusu var, bir ƙapusından (53b/04) bir ƙapusına elli biñ yıllık yoldur yâḡûd biş yüz biñ yıllık yoldur, her bir (53b/05) ƙapusında yitmiş biñ taḡ var oddan, her bir taḡında yitmiş biñ dere var (53b/06) oddan, her bir derede yitmiş biñ sarây var oddan, her sarâyda yitmiş (53b/07) biñ ev var oddan, her bir evde yitmiş biñ dürlü ‘azâb var biribirinden (53b/08) ƙatıraḳ, ‘aşîler yiri cehennemdür, puṭa ƙapıcılar yiri laẓadur, Ye‘cüc ve Me‘cüc (53b/09) yiri ḡuṭamedür, cühûdlar yiri hâviyedür, ƙâfîrler yiri caḡîmdür, şeytânlar yiri (53b/10) sa‘îrdür, münâfıḳlar yiri saḡardur. Niteki Tañgrı Ta‘âlâ buyurur: *Mâ seleküm fî saḡar (53b/11) ƙâlû lem-nekü mine’l-muṣallîne ve lem yekünü’imü’l-miskîne.* Ya‘nî Saḡardaḡı ƙavme şoralar: (53b/12) Ne nesne gördi sizi? Saḡar [eksik] eyideler: Biz namâz ƙılmazduḳ, zekât virmezidük [eksik] (53b/13) [Rivâyet] eyler Rasûldan ‘aleyhi’s-selâm ṭamuda od bir niceler ṭopuḡına deḡin duta, bir niceler dizlerine (54a/01) deḡin duta, bir niceleri boḡazlarına deḡin duta, ƙirkin ün birile çaḡırmışlar, *iẓâ ülkû fihâ (54a/02) semî‘ü lehâ şehîḳan.* Ya‘nî ƙaçan uḡrasalar ṭamuda ƙâfîrlere, işideler anlardan ƙirkin (54a/03) ün, eşek üni gibi Vehiye tefûru. Ol ṭamu ƙaynaya, tîz ƙazan ƙaynar gibi yâḡûd cehennem üni eşek (54a/04) üni gibi ola, Enîsü’l-Esrârda eydür: Ṭamu ünin eşideler, bir yıllık yoldan ḡissî ḡissî (54a/05) diyiler Vehiye tefûru tefsirinde ‘âlimler

ḥayrān kalmışlardır, te'vīl kılmışlardır. Vehiye tefūru (54a/06) demek yukāru ḳalkar demek olur. Ya' nī ṭamu odı biş yüz yıllık yola yukāru ḳalka (54a/07) pāre pāre yalınlar atılır. Çün kāfirleri ṭamuya ḳoyalar, Taṅrı Ta' ālā buyura, feriştelere ki Livā-yı (54a/08) ḥamd [d]idüğünüz ya' nī Muḥammed 'alemin ki anı vaşf eyledük bezek diye, ol bir üyükdür müşkden, (54a/09) adı Maḳām-ı Maḥmūddur, anuñ ortasında bir minber vardır, kıızıl yāḳūtdan, ol minber (54a/10) yöresinde kürsiler vardır zebercedden, ol minber üzerine Muḥammed Muṣṭafa ḳıḳa otura. (54a/11) Ol kürsilerde payḡāmbarlar oturalar, Cebrā' il bekleye, İsrāfil çağıra ki iy (54a/12) payḡāmbarlar bilün ki Taṅrı Ta' ālā buyurdu: *Seyyidü'l-evvelin ve'l-āḫirin* Muḥammed Muṣṭafa gökden (54a/13) inen kitāblarun müşkillerin beyān kılısar tā bileler kim dūkelinden bilisi artuḡdur. [eksik] (54b/01) Rasūl ḥazreti ol minber üzerine bine, Dāvud Payḡāmbar karşısına Ḳur'ān okuya, Muḥammed (54b/02) Muṣṭafa Ḥaḳ Ta' ālā ḳelāmının müşkillerin beyān eyleye. Pes payḡāmbarlar mest olalar, (54b/03) aḡlaşalar. Andan Ḥaḳ Ta' ālā yitmiş biñ ferişte viribiye, cehennem getirün diyü her bir ferişte (54b/04) elinde bir zencir ola, her bir feriştenün ḳuvveti ol ḳadar ola ki eger Ḥaḳ Ta' ālā buyursa (54b/05) birisi yidi ḳat yiri götüreyidi, ol yitmiş biñ ferişte varalar, cehennemi yirinden (54b/06) debredimeyeler. Pes Ḥaḳ Ta' ālā cehenneme bir gez naḡar kıla, yirinden ḳalka, bir serce gibi ola, ol (54b/07) naḡar heybetinden, eyide: Eger saña 'azāb eylemek dilesem bir cānavar yaradaydum, seni (54b/08) bir loḳma gibi yudaydı, illā gerek ki dūkeline senünile 'azāb eyleyem ki benüm ni' metümi yiyüb (54b/09) benden artuḡa ṭaparlardı. Andan cehennem eyide: İlāhi eger destür virürseñ heybetüm (54b/10) ḥalāyıḳa gösterem. Ḥaḳ Ta' ālā destür vire, bir gez kükreye, maḡşer ehli üzerine od (54b/11) şaça ve bir daḡı kükreye, ḳaṭrān şaça. Niteki Ḥaḳ Ta' ālā buyurur: *Yürselü 'aleykümā şüvāzun* (54b/12) *min nārın ve nüḡāsün felā tentesirani. Ferteḳıb yevme te'ti's-semā'ü bi-duḡānin mübānin* (54b/13) [eksik] ve hic baḡiṣāḡ ḳalmaya, illā ol gün yüzün düşeler tāḡadde Ādem 'aleyhi's-selām (55a/01) eyide: İlāhi oḡlum Hābīl dilemezem, illā nefsümi dilerem. Nūḡ 'aleyhi's-selām eyide: İlāhi oḡlum (55a/02) Sāmi dilemezem,

illā nefsümi dilerem. İbrāhim eyide: İlāhi oğlum İsmā‘īli dilemezem, illā nefsümi (55a/03) dilerem, andan cemi‘ paygāmbarlar maḥşer ehli birile dirilüb Ādem paygāmbar kıatına geeler, (55a/04) eyideler: Ya Ādem sen şafıyyullahsın mescūd-ı melā’ikesin, bizi bu kırkudan kıurtardılar. (55a/05) Ādem eyide: Ben üç yüz altmış yıl ağladum, günāhıma kefarete bulamadum tā ‘ālem (55a/06) faḥrı Muḥammed üzerüme şefi‘ kılmayınca diye, andan dükeli paygāmbarlar Muḥammed Muştafa kıatına (55a/07) varalar, göreler mübarek başını secdeye kıomış, münācāt eyler, eydür: İlāhi benümile (55a/08) va‘de kılduñdı *ve le sevfi yu ‘fike rabbüke feterzā* didüñdi. Andan ḥiṭāb gele ki (55a/09) dostum ben ṭamuya kıoyası kışı bulam, sen dur şefā‘at eyle kimi dilerseñ dile (55a/10) vireyim, paygāmbar dura, maḥşer yirine gele göre *yekādü temeyyezü mine ‘l-ğayzı* ṭamunuñ kıapağını (55a/11) götürmişler, yakın olmış kim ṭamu ṭağıla zebānīler kırkısından yāḥūd (55a/12) gāyet ıssısından ṭamu yarıla, pāre pāre ola, maḥşer ehli Rasül yöresine (55a/13) dirileler, terāzūyı kıuralar, ṭamu kükreye kıatrānı kıayna[ya], Tanğırınıñ kıışmı kıatı [ola], (55b/01) ādemīler kırkıub ṭağılalar, zebānīler çevre ḥalāyıkā üşeler, Rasül secdeye vara, (55b/02) eyide: İlāhi görürem ṭamu kükreler, kıatırān kıaynar, zebānīler ümmetüm yöresine üşmüşler, (55b/03) cabbār ‘ālem kıakımış, ferişterler tesbīḥ ve tehlīl okurlar. İlāhi şaḥābelerüm kıanı, (55b/04) ālum kıanı, ‘āşī ümmetüm kıanı? Keşki anam beni doğurmamış mısaydı, bu muşībeti görmeyeyidüm (55b/05) diyüb zarılıklar kııla, andan Ḥaḳ Ta‘ālā Rasūla tecellī eyleye, selām vire, (55b/06) eyide: Cismüm dostum muşībet ağyarlaradur, i‘tibār dostlaradur daḥı (55b/07) eyide: İy Muḥammedüñ ālı ehl-i beyti duruñ, Muḥammed yöresinde dirilüñ. Andan Rasül (55b/08) eyide: İlāhi eger ümmetümüñ kıocaların ṭamuya kıoyarısāñ Ebū Bekiri’ş-Şıddıķı kıoyğıl, (55b/09) bunlaruñçün eger kıırğılların kıoyarısāñ ‘Ömeri kıoyğıl eger kıtāb yazanları kıoya- (55b/10) rısāñ ‘Oşmānı kıoyğıl eger bahādırların kıoyarısāñ ‘Alı kıoyğıl, yigitleriçün ciger- (55b/11) guşelerüm Hasanı ve Hüseyini kıoyğıl eger ümmetümüñ ‘ālimlerin kıoyarısāñ gendü (55b/12) nefsümin bunlaruñçün fidā kıılayım diye. Ḥiṭāb gele ki iy Muḥammed ben ṭamuya kıoyası kışı (55b/13) bulam sen dur şefā‘at eyle diye. Pes

Rasûl şefâ'at eyleye, Çalab rahmet (56a/01) eyleye, kime ki dilerse kimini tamuya varmadan kurtara, kimisin tamudan çıkaralar, (56a/02) yalunuz kâfirler kıla, zebânîler melâmet kılarlar. Niteki Hâk Ta'âlâ habar virür: (56a/03) *küllemâ ülkiye fihâ fevcün*. Ya'nî her vâkt ki bir bölük gişi tamuya koyalar, *se'elehüm hazenetühâ* (56a/04) *elem ye'tiküm nezîr*. Şora bunlara tamu mâlikî: Size Rasûl gelmedi midî korkudıcı? (56a/05) Bilgil ki hâlâyıkı tamuya bölük bölük bırağalar,¹³ bölügi dağı dürlü dürlü bırağalar, bir nicesin (56a/06) yüzleri üstine bırağalar, bir nicesin arğaları üstine bırağalar, bir nicesin başları (56a/07) üstine bırağalar, bir nicesin yanları üstine bırağalar ve sinlerinden dağı dürlü dürlü (56a/08) kôpalar. Tefsîr-i Şa'lebîde eydür: Ma'âz bin Cebel radıyallahu 'anhu Rasûl 'aleyhi's-selâm (56a/09) Ebû Eyyûb Enşârî otururken şor ki ya Rasûlallah *yevme yunfehu fi's-şûri fete'tüne* (56a/10) *efvâcen* ma'nîsi nedür didi. Rasûl buyurdi: Ya Ma'âz şarb nesne şorduñ didi (56a/11) dağı eyitdi: Âdemîler sinlerinden kôpalar, bölük bölük bir niceler yüzleri üstine kôpalar, bir nicelerün (56a/12) ayakların şıyalar, başlarından aşuralar, yüzleri üstine sürüyeler, bir niceler ellerin (56a/13) çeyneye, bir niceler maymun şüretinde kôpa, bir niceler toñuz şüretinde kôpa, bir niceler sâğır (56b/01) bir niceler gözsüz kôpalar, bir nicelerün elleri ayakları kesük kôpa, bir niceler direge mihlanmış (56b/02) kôpa, bir niceler çirkin yiyilü kôpa, 'Âraşât kavmi anlaruñ yiyisinden kaçalar, bir niceler katrândan (56b/03) gönlek geyeler derilerine yapışmış ola. Anlar ki yüzleri üstine kôpalar, ribâ yiyiciler (56b/04) ola, anlar ki maymun şüretinde kôpalar, kôvcılar olalar, anlar ki toñuz şüretinde kôpalar, (56b/05) bağıllar ola anlar ki gözsüz kôpa, güc kılıcı ve zulüm eyleyici ola, anlar ki sâğır dilsüz (56b/06) kôpa, bunlar gendü 'amellerin görücü ola, anlar ki ellerin ceyneyeler, bunlar 'âlimler olalar ki (56b/07) [eksik] diye dutmayalar, anlar ki direge mihlanmış kôpalar, anlar gammâzlar olalar, anlar ki çirkin yiyilü kôpalar, (56b/08) şehvetlerine uymış olalar, zinâ kılıcılar olalar, Behcede eydür: Hâlâyık biñ biñ bölük (56b/09) kôpalar, bir nicelerden nûr sacıla, bir nicelerden od saçıla, bir niceleri uçmağa iledele, bir niceleri (56b/10) tamuya. Şora

¹³ Metinde “baragalar” şeklinde yazılmış.

ki ħalũñüz nedür, bu günũñ heybetini iřitmedũñüz midi? Niteki Tañgrı Ta‘ālā ħabar (56b/11) virdi *se‘ālehum ħazenetühā*. Ya‘nĩ zebānĩler şoralar anlara ki *elem ye‘tikũm neẓĩrun* hic size payğāmbar (56b/12) geldi midi, sizi bu günden ħorħutdu mıdı? *Ķālũ belā ħad cā‘enā neẓĩrun*. Eyideler: Evet bize (56b/13) payğāmbar geldiyidi ve bizi ħorħutdıydı. şoralar ki siz ne itdũñüz? *Fe kezzebnā ve ħulnā ma nezzela‘llāhu min şey‘in* (57a/01) biz anları yalanladuħ, Tañgrı nesne viribimedi, ne kitāb viribidi ne payğāmbar didũk. (57a/02) Su‘āl: Ŧamu ehli dũkeli payğāmbarlara mũnkir degũllerdi, nice eyideler ki biz inanmaduħ diyũ. (57a/03) Cevāb: *Kũllemā ũlħıye fĩhā fevcũn* didũğünden murād oldur ki anda kũlli mũnkir olalar belki anlar (57a/04) olalar ki eyideler Tañgrı Muħammede Ķur‘ān viribimedi diyeler belki eyideler eyitdũk ki *in emtũm* (57a/05) *illā fĩ zālālin kebĩrin* degũlsiz siz illā gey azmışlar. Pes zebānĩler bunlara eyideler: Ne yavuz (57a/06) yañılmıřsız *ve ħālũ lev-kũnnā nesme‘u ev na‘ħilũ*. Pes eyideler: Biz bize didũklerin iřleseydũk (57a/07) yāħũd ħāl neydũğın bilseydũk *mā kũnnā fĩ ařħābũ’s-sa‘ir* olmazıduħ şimdi sa‘ir (57a/08) ehlinden ya‘nĩ ŧamu ehlinden. Tefsĩr-i Nĩřāburĩde eydũr: Eyideler eger biz şimdi bildũğũmũz (57a/09) dũnyāda bileydũk, Tañgrımuza Īmān getũreyidũk, ŧamuya daħı girmeyeyidũk, Tefsĩr-i şa‘lebĩde (57a/10) eydũr: Eger ħorħudıcılaruñ ħabarın iřitesũz, inanasuz ŧamu dibinde ħalmayayıduħ¹⁴ *fā‘terefũ* (57a/11) *bi-zenbihim*. Pes iħrār eyleyeler gũnāħlarına ki payğāmbara inanmadılardı, iħrār ħılalar, şirklerine (57a/12) inanalar, Tañgrınuñ birliğine iħrār ideler, illā aşşı ħılmaya, zĩrā ki vaħitsiz inandılar. Niteki eydũr: (57a/13) ya‘nĩ vakitsũz öten tāvũğũñ başını kesmek (57b/01) gerek. Pes biñ yıl aħlayalar gũzlerinde yaş ħalmaya, biñ yıl girũ ħan aħlayalar, biñ (57b/02) yıl girũ diñ aħlayalar, ol ħadar ħan aħa gũzlerinden ki gemi yörũmege yaraya, andan eyideler: (57b/03) Gelũñ şabur eyleyelũm biñ yıl şabur eyleyeler, andan biñ yıl zārĩ ħalalar, eyideler: *Rabbenā aħricnā* (57b/04) *minhā fe-in, ‘udnā fe innā zālīmũn* ħiħāb gele ki *aħse‘ũ fĩhā ve lā tũkellimũni* dınmañ (57b/05)

¹⁴ Metinde “kalmayayıduħ” şeklinde yazılmış.

baña söylemeñ, zebānīlere buyura kim ağızra vuruñ söyletmeñ zebānīler ağızra odıla (57b/06) vuralar *te süḥḳan li-aṣḥābi's-se 'ir*. Ya' nī ol gün helāklik ola, ṭamu ehline duralar, (57b/07) Taṅrınuñ raḥmetinden ıraḳ olub Enīsü'l-Esrārda eydür: *Fe süḥḳan*, ya' nī helāken helākdur (57b/08) ṭamu ehline helāk bunda mecāzdur, ḥaḳıḳat degüldür ya' nī ṭamu ehlinden helāk olmazlar, (57b/09) ammā ol ḳadar ḳorḳalar ki helāke yaḳın varalar, illā helāk olmayalar. Niteki eṣerde gelmişdür, (57b/10) Taṅrı Ta'ālā yiri götüren balığı yaratdı, aña buyurdu ki muntazırdur şūr urınca. Ḳaçan şūr (57b/11) urıla, ol balık bir kez ağızın aç, ol deñiz bir gezden ağızına gire, od ola, girü çıḳa, (57b/12) ol od çevre ḥalāyıkı ḳaplayu duta. Ol āyetüñ ma'nīsıdır ki Taṅrı Ta'ālā buyurur: *Ve iza 'l-* (57b/13) *biḥāru süccirat*. Ya' nī şu balık ağızına aḳa gire, od ola, andan Taṅrı Ta'ālā destürıla girü çıḳa, (58a/01) ādemīlerüñ perrīlerüñ çevresinde burc gibi dura, andan münādī çağıra, kim *yā ma 'şera 'l-cinni* (58a/02) *ve 'l-insi ini 'steṭa 'tüm en tenfüzū min aḳṭārī's-semāvatī ve 'l-arzī fe 'nfüzū*. (58a/03) Ya' nī çağırılar, iy ādemīler ve iy cinnīler gücünüñ yiter mi, gönül ḳırañlarından çıḳmağa? (58a/04) Eger gücünüñ yiterse çıḳuñ. Çün ṭamu ehli ṭamuda ḳarar ḳılalar, Taṅrı Ta'ālā ḥitāb ḳıla (58a/05) ṭamu ehline ki iy ḳullarum gördünüñ mi, zindānum nice bulduñuz, zebānīlerüm nice gördünüñ (58a/06) maḥşer ḳorḳusını, anlar ki dünyāda secide ḳılurlardı, secide ḳılalar, anlar ki secide ḳılmazlardı, (58a/07) secide ḳılmayalar, 'aşıleri çevre ḳablar, od göreler, zebānīler göreler, andan ṭamunuñ (58a/08) ḳapaḡını götüreler, maḥşer ehli Rasūlüñ ḳatına dirileler, terāzüyü ḳuralar, ṭamu kükrege (58a/09) ḳatrān ḳaynaya, ādemīlere Taṅrınuñ hışmı ḡalib ola, Rasūl secideye vara, eyide: (58a/10) İlāhi görürem zebānīler ümmetüm yöresine üşmüşler, feriştelere şaf şaf durmuşlar, (58a/11) ṭamu kükrer, ḳatrān ḳaynar, ādemīler işideler, görürem cabbār 'ālem ḳaḳımış, yazuḳlar (58a/12) aḡlarlar, yüzleri ḳaramış, feriştelere tesbīḥ eydürler, ümmetüme ḳorḳu ḡalib olmış (58a/13) Calābum senden artuḳ cāreleri yok va'ad ḳıldıñdı, *ve le-sevfe yu 'tike rabbüke fe-terzā* didüñdi. (58b/01) Ya' nī ol ḳadar baḡışlayan ki sen rāzı olasın didüñdi, keşiki anam beni (58b/02)

toğurmasaydı, ben bu muşîbet görmeyeyidüm. Taṅrı Ta‘ālā tecellî eyleye, Rasûla selām vire, (58b/03) eyide: İy ḥabîbüm muşîbet aḡyârlaradur saña ve dostlara i‘tibârdur, andan ol (58b/04) Rasûl muhtâr eyide: Qandadur ümmetüm, iy cabbâr, âlüm ehl-i beytüm kânı, şahâbelerüm kânı? (58b/05) Pes Taṅrı Ta‘ālā eyide: İy Muhammedün ehl-i beyti duruñ, Muhammed yöresine dirilüñ. Pes dükeli Rasûlün (58b/06) yöresine geleler, Rasûl ‘aleyhi's-selām eyide: İy benüm âlüm ve iy aşḥâbüm ve iy oḡlanlarum beni (57b/07) görüñ, ümmetümün âşîlerini dileyem, eger baña bağışlarsa bile uçmağa girem ve illâ nefsimi (58b/08) bunlara fidâ eyleyem. Pes bunlar eyideler: Bizüm cānumuz saña fidâ olsun, biz dükelimiz nefsümüz (58b/09) ümmetün ḥaqqına fidâ kılalum dek sen rāḥat olḡıl. Ḥiṭāb gele Cebrā’ıl ki yā Cebrā’ıl (58b/10) eyit āḡır zaman devlet-i Muhammede beşāret virsün, ümmetinden kim ĩmānıla gitdiyse (58b/11) raḡmet kıldum didi. Çün kāfirler ḡālî tamām oldı, mü’mînler ḡālîn beyān (58b/12) eyledi, eyitdi: *İnne’llezîne yaḡşevne rabbehum bi’l-ḡaybi*. Ya‘nî anlar ki qorqarlar Taṅrıdan (58b/13) görmedin ḡayba ĩmān getürürler. Ḡayb iki dürlüdür, biri oldur ki sen andan ḡāyıb (59a/01) olasin biri oldur ki senden ḡāyıb ola ve ol ki senden ḡāyıbdur. (59a/02) Qaçan sen aña ĩmān getüresin, ol nesne ki sen andan ḡāyıbsın, saña (59a/03) rüzî kıla, ḡāyıb aña dirler ki şimdi senün gözünden ırāq ola, görmeyesin. Ya‘nî çün (59a/04) Taṅrı Payḡambarı görmedin ĩmān getürdüñ, uçmaḡ ki sen andan ḡāyıbsın, anı (59a/05) saña rüzî kıla, cezâları anlaruñ ne ola *lehüm maḡfıratün ve ecrun kebîr*. Ya‘nî anlaradur (59a/06) günāhlarından yarlıḡanmaḡ, daḡı çok şevāb bulmaḡ Enisü’n-Nüfûsda eydür: Maḡfıret (59a/07) uçmağa girmekdür, ecr-i kebîr dizar görmekdür, maḡfıret āşıkāra yazuḡ yarlıḡamaḡdur, (59a/08) ecr-i kebîr gizlü yazuḡ yarlıḡamaḡdur ve *esırru kavleküm evcicheru bihî*. Ya‘nî Taṅrı Ta‘ālā (59a/09) kāfirlere ḡabar virür, eydür: Gerek gizlü söyleñ gerek āşıkāre Muhammedün müsāvisini ben (59a/10) bilürem, zîrā biri birine eydürlerdi: Sırruñuzı gizlü söyleñ, Muhammed Taṅrısı eşidüb Muhammede dimesün (59a/11) dirlerdi, Tefsîr-i Şa‘lebîde eydür: Kāfirler oḡurlayın

Muhammed haqqına ne diseler Cebrā'il (59a/12) habar virürdi, buğur bir nicesi bir nicesine eyitdi: Arkun söyleñ Muhammedün Tañgrısı işidüb (59a/13) Muhammede eyitmesün. Pes Haq Ta'ālā bildürdi, bunlara oğurlayın söylediklerin bildüğini. Kitāb-ı (59b/01) Letāyifde eydür: Görün oğurlayın söyleñ gerek āşikāre, ben bilürem kavluñuzu fi'luñuzu (59b/02) ve gönülñüzden geçen endīşeñuzu, Haq Ta'ālā Dāvud paygāmbara vahy kıldı, eyitdi: Ya Dā- (59b/03) vud kullarıma eyit, niçün günāhların ādemīlerden gizlerler, baña āşikāre eylerler, (59b/04) eger i'tikādları olısa ki ben bilmezem, kāfir olurlar çün benden gizlemege yaramaz bilürler, (59b/05) niçün benden korkmazlar, beni ādem oğlanından ħor mı görürler, Destürü'l-Müzekkiriñde (59b/06) eydür: Günāhlarıñuzu gizlersiz, tātlerinüzü āşikāre eylersiz, baña nesne gizlü degül didi. (59b/07) Andan gönüldeki endīşeyi bildüğün bildürdi, eyitdi: *İnnehū 'alīmün bi-zātī's-şudūr'ı* (59b/08) Ya'nī Haq Ta'ālā ol Tañgrıdur ki gönülde ne vardur bilür, andan bildürdigi gönüldeki (59b/09) endīşeyi ol yaratdı, eyitdi: *Elā ya 'lemū men ħalak*. Ya'nī iy ādemīler bilmez mi yaradan ne (59b/10) yaratduğın? Ya'nī yaradıcı yaratduğın bilür *ve hüve'l-laṭifü'l-ħabir*. Ya'nī ol nesneler ki (59b/11) incüdür, şarbdur bilür cemi' fışkınuñ haqıqatını, ol bilür. Tefsīr-i Şa'lebide eydür: (59b/12) Laṭif demek kullarına eyilük kılıcı demek olur, Suddī kavlinde eydür: Kullarına yumşakdur (59b/13) demek olur, Muḳātil kavlinde eydür: Eyüye, yavuza eyilük kılıcı demek olur. Ya'nī yavuz yavuzlığından (60a/01) tövbe kılsa kabul kıılır. Cüneyde şordılar ki laṭif demek ne demek olur, eyitdi: (60a/02) Laṭifdür, laṭif eyledi, dostlarına gendüzün bildürdi kim aña tıparlar, düşmanlar dağı (60a/03) bilselerdi, nite tıpmayalardı. Laṭifdür kullarınıñ eyüligini 'ālimlere bildürür, 'ayıblarını örter. (60a/04) Laṭifdür kullarından az nesne kabul kıılır, çok çok 'ıvaz virür. Laṭifdür sınıqları (60a/05) bütün eyler şarpları geñez eyler. Laṭifdür hic kimseyi dünyāda rızkından mahrum kılmaz, (60a/06) mü'minleri āhiretinde rahmetinden mağbūn eylemez. Laṭifdür 'aṭa virür kullarına himmetlerinden (60a/07) ziyāde tāt at buyurur tākātlerinden eksük. Laṭifdür esirger gendü nefsin esir (60a/08) gemeyenler. Laṭifdür

yandurdu ‘ārifler gönlinde müşāhede cırāğın, gösterdi bunlara (60a/09) şerī‘ at yalın. Laṭīfdür çıkarur katı yirden za‘īf nebātları, ḥabīrdür bilür kanķı (60a/10) tohum kanķı yir altına düşmişdür ve anuñ içinde niçe olasin bilür. Laṭīfdür (60a/11) çıkarur yilinden ak süt etile kan arasından bir zerre kan aña karışdurmaz, (60a/12) ḥabīrdür bilür aña karnında oğlan irkek mi dişi mi. Laṭīfdür çıkarur ol oğlanı (60a/13) anuñ gibi düşvār yoldan aña hayat virür. Rivāyetdür müseyyebden bir gişi bizümle (60b/01) otururdu, ağacdan yaprak dökülürdi, gönlinde gecdi ki ‘aceb Ḥaķ Ta‘ālā işbu (60b/02) yaprakları döküldüğün görür mi bilür mi? Nidā geldi ki *elā ya’lemū men ḥalaķa ve hüve’l-laṭīfū’l-ḥabīr*. (60b/03) Laṭīf demek ve aşıl demek olur, laṭīf demek ‘ālim demek olur, Hind Bin Meryem (60b/04) eydür: ‘Ali raḍyāllahu ‘anhu bizüm katımıza geldi, elinde ne var? Eyitdiler: Bilmezüz. Eyitdi: Bilür misiz (60b/05) işbunuñ içinde ne var? Eyitdiler: Bilmezüz. Eyitdi: Ben bilürem, zīrā ki ben eyledüm andan (60b/06) bu āyeti okıdı: *Elā ya’lemū men ḥalaķa ve hüve’l-laṭīfū’l-ḥabīr*. Tefsīr-i Ebu’l-Leyṣide eydür: (60b/07) Laṭīfdür karañu gicide kara mermerde kara karınca yürüdüğün görür, ḥabarda gelmişdür ki (60b/08) Ḥaķ Ta‘ālā her gice nidā eyler, eydür: Kim ola benden çömerd, iy ādem oğlanları ḥalāyık (60b/09) baña ‘āşī olurlar, ben bunları döşeklerinde uyuduram, tamām baña ‘āşī olmamış gibi saklaram, (60b/10) tamām günāh kılmamış gibi. Ḥabarda gelmişdür kim Ḥaķ Ta‘ālā luṭflarından bir daḥı (60b/11) oldur kim kaçan bir ġarīb şayru olsa eceli yakın gelse Taṅrı Ta‘ālā feriştelere (60b/12) buyurur: Ol miskīn ḳavlümüzüñ soñ vaķti oldı, gendü ölümü ġuşşasın yir, tīz varuñ, (60b/13) kimünüñ oğıl kıızı, kimünüñ atası anası şüretinde ġirüñ, yüzünüñ yüzine vuruñ, ḥālin (61a/01) şoruñ gönli ḥoş olsun. Pes ol feriştelere gelürler, yüzlerin yüzine vururlar, (61a/02) ol biçāre ġarīb anları görer, gözleri yaşıla tolar, gendüzarına bunlara diyü (61a/03) virür. Zīrā şüretleri ḥışımları şüretine beñzer ve illā ḳoķuları ḳoķularına beñzemez. (61a/04) Pes ol biçāre eydür: İy ‘azīzler şüretünüñ ḥışımlarum şüretine beñzer ve illā (61a/05) ḳoķuñuz niçün beñzemez, ‘aceb bu ne ḥāldür diye? Ol feriştelere ağlaşalar, ‘arş (61a/06) ditreye,

eyide: Miskīn ġarīb bir ħasratlıġıçün ve bir ġünāhıçün aġlar, andan Hāḡ (61a/07) Ta‘ālā ħiṡāb kıla, eyide: İy feriştelерüm siz ṡanık oluñ, ben anı yarlıġadum ve cenāze- (61a/08) sine bile varuñ diye, andan Tanġrı Ta‘ālā bir nice luṡfundan ħabar virdi, eyitdi: *Hüve’llezi* (61a/09) *ce‘ale lekümü’l-arṡa zelaelen*. Ya‘nī Tanġrı Ta‘ālā oldur ki yiri sizinçün yumşak yaratdı, (61a/10) ħor yaratdı kim ekin ekeler, dürlü dürlü faydalar alalar, keşīf yaratdı, laṡīf (61a/11) yaratmadı ki anda nūr karar elyele eger laṡīf misse nūr anda herġiz karar kılmayaydı (61a/12) ve eger ṡaş gibi kıatı yaratsa kimse andan menfa‘at dutmayaydı, laṡīf olsa ıssıda (61a/13) kıattı ıssı olayıdı, şovukda kıatı şovuk olayıdı kıullar hīc raḡat olmayalardı eger ekin kıatı

III. SÖZLÜK VE EK DİZİMİ

— A —

‘**Abas** : *A.* (ka.a.)Yerin katmanlarından birinde yaşadığına inanılan bir kavmin adı. Diğer adı "tabas"tır.
‘. [46a/13]
[= 1]

‘**Abdullah bin ‘Ömer** : (ş.a) Halife
‘Ömer’in büyük oğlu.
‘. [45a/4]
[= 1]

‘**acāyib** : *A.* Şaşırtıcı,hayret verici
‘.+leri [33b/9]
[= 1]

‘**acāyibü’l-Maṣnū‘āt** : *A.* Sanat eserlerinin şaşırtanı
‘.+da [43b/6] [48b/9]
[= 2]

‘**aceb** : *A.* Şaşkınlık, hayret
‘. [49a/11], [60b/1], [61a/5]
‘. +e kalmak [42a/8]
[= 4]

acı : Acı
a.+sını [32a/10]
[= 1]

‘**Acībā** : Yer adı.
‘.+dur [46b/6]
[=1]

‘**āciz** : *A.* Güçsüz, kuvvetsiz.
‘.[32a/2], [41a/13], [41b/2]
[= 3]

aç- : Açmak
a.-a [57b/11]-ardı [37b/7]
a.-dı [52b/8]
a.-dılar [33a/8]
[= 4]

açıl- : Açılmak
a.-masun [51a/9] ,[51a/11]
[= 2]

‘**Ād** : (ka.a) *A.* Hz. Hud peygambere (A.S.) isyan ettiklerinden gazab-ı ilahiyyeye uğrayan ve halak olan Yemen tarafında yaşamış bir kavmin adı.
‘. [41b/10]
[= 1]

ad : İsim
a.+ı [31b/12], [42b/6], [42b/8],
[42b/8], [42b/9], [42b/10],
[42b/11], [45b/4], [46a/9],
[46a/12], [46b/1], [46b/2],
[46b/3], [46b/4], [46b/6],
[46b/12]
a.+ıyla [36a/5]
[= 17]

‘**adedince** : Sayısınca.
‘. [44b/9]
[= 1]

Ādem Paygāmbar : (ş.a.) Hz. Adem,
Allah'ın topraktan yarattığı ilk
insan ve ilk peygamberdir.
A. [55a/3]
[= 1]

Ādem: Bkz.: Ādem Peygamber
A. [55a/4], [55a/5]
[= 2]

ādem : A. Adam, insan
a. [40b/1], [41a/3], [41a/4],
[48a/7], [48a/7], [49a/4], [60b/8]
a.+den [46b/6]
a.+ler [48b/9]
[= 13]

ādemī : F. İnsanoğlu, insanlardan
olan
a.+ler [38b/9], [39b/12],
[44b/8], [55b/1]
[56a/11], [58a/3], [58a/9],
[58a/11], [59b/9]
a.+lerden [35a/3], [59b/3]
a.+lere [47b/13]
a.+leri [46b/8]
a.+lerle [41b/9]
a.+lerüñ [58a/1]
[= 15]

‘Aden : A. Cennet.
‘. [40b/6]
[= 1]

‘ādet : A. Usul, görenek, alışılmış
davranış.
‘.+leri [45b/7]
[= 1]

‘Adın : Bkz.: "‘Aden"
‘. [52a/12]
[= 1]

adlu : İsimli.

a. [36a/5]
[= 1]

ağac : Ağaç
a. [31b/8], [43a/10]
a.+da [43a/13]
a.+dan [60b/1]
a.+ı [43b/7]
[= 5]

ağız : Ağız
a.+ı [33b/13], [44a/9], [44b/7],
[45b/12]
a.+ın [57b/11]
a.+ına [57b/11], [57b/13]
a.+ında [44a/9], [44b/7]
a.+ından [36b/2], [45b/12]
a.+ra [57b/5], [57b/5]
[= 13]

ağla- : Ağlamak
a.-dı [32b/1], [36a/8], [36b/12]
a.-dum [32a/9], [55a/5]
a.-madum [32a/9]
a.-maduñ [32a/8]
a.-mağa [32a/7]
a.-r [32b/1], [61a/6]
a.-rıdı [34b/12], [37a/6]
a.-rlar [58a/12]
a.-rsın [32a/8]
a.-sam [32a/9]
a.-yalar [57b/1], [57b/1], [57b/2]
[= 18]

ağlaş- : Ağlaşmak
a.-alar [54b/3], [61a/5]
[= 2]

ağrı : Ağrı
a.+sı [32a/8]
[= 1]

ağu : Zehir, sem.
a. [36b/1]

[= 1]

ağyār : *A.* Yabancılar, başkaları.
a.+laradur [55b/6], [58b/3]
[= 2]

āhir : *A.* En son sonraki.
a. [41b/8], [58b/10]
[= 2]

āhiret : *A.* Ölüm veya kıyametten
sonraki ebedi hayat, öte dünya.
a. [34a/9], [37b/3]
a.+e [48a/1]
a.+inde [60a/6]
a.+ün [37b/2]
[= 5]

aḥsenü ‘amelen : *A.* Hud süresi 8/11
(Ancak sabredip güzel iş
yapanlar böyle değildir.. İşte
onlar için bir bağış ve bir büyük
mükafat vardır.)
a. [38a/2], [38a/3]
[= 2]

aḥsenü mālen : *A.* En güzel mal.
a.[38a/4]
[=1]

aḥsenü ilmen : *A.* En güzel ilimler.
a.[38a/4]
[=1]

ak : Ak, beyaz.
a. [33b/13], [39b/6], [39b/7],
[40b/10], [42b/9], [42b/10],
[60a/11]
[= 7]

ak- : Akmak.
a.-a [57b/2], [57b/13]
a.-ar [32a/3], [44a/7]
[= 4]

akça : Bkz.: akça.
a. [37b/7]
a.+ların [37b/11]
a.+sı [37b/7]
a.+yı [37b/9]
[=4]

akça : Eskiden para ölçüsü olarak
kullanılan gümüş sikke.
a.+yıla [37b/8]
[= 1]

‘akıl : *A.* Düşünme ve anlama gücü.
‘. [33b/11], [47a/9]
‘.+ın [34b/8]
‘.+lar [38b/6]
[= 4]

‘akibet : *A.* Bir şeyin sonu, nihayet,
sonuç.
‘. [44b/13]
[= 1]

‘akīm : *A.* Yağmur getirmeyen
rüzgar.
‘. [41b/9], [46a/11]
[= 2]

‘akreb : *A.* Akrep.
‘. [41b/11]
‘.+ler [41b/11], [46a/12]
[= 3]

āl : *A.* Sülale, soy, hanedan. Akraba ve
talukat.
a.+ı [55b/7]
a.+um [55b/4], [58b/4], [58b/6]
[= 4]

al- : Almak
a.-a [35b/2]
a.-alar [61a/10]
a.-dı [35a/13], [46a/6], [52b/1],
[52b/7]

a.-dılar [32b/8]
a.-duķ [35a/1]
a.-dum [35a/6]
a.-ğıl [52a/13]
a.-mışamdur [32b/12]
a.-uñ [35b/2]
a.-ur [31b/12], [36b/6], [50a/2], [50a/2]
a.-uram [50a/10]
a.-urđı [37b/7]
a.-urlar [40b/3], [48b/7], [53a/5]
[= 21]

ala : Karışık renkli
a. [33b/13]
[= 1]

ālā : *A.* İhsanlar, bahşışler
a. [53a/9]
[= 1]

aldan- : Aldanmak
a.-ub [38a/10]
[= 1]

‘ālem : *A.* Kainat, bütün mahlukat, dünya, insanlar
‘. [31b/10], [44a/2], [44a/2], [55a/5], [55b/3], [58a/11]
‘.+i [43b/9]
‘.+uñ [38a/6], [44a/1]
[= 9]

ālet : *A.* Alet.
a. [45a/9]
[= 1]

‘aleyhi’s-selām: *A.* Selam üzerine olsun
a. [34b/9], [35b/9], [36a/8], [38b/8], [39a/4], [42a/2], [45a/5], [50a/7], [50a/11], [53b/13], [55a/1], [56a/8], [58b/6]

[= 13]

‘Ali : (ř.a.) Hz. Resul-i Ekrem’in amcası Ebu Talib’in oğlu olup Hicret’ten yirmi üç yıl önce doğmuş ve Bi’setin ikinci günü daha on yaşındayken iman etmiş, hiç puta tapmamıştır. Bunun için mübarek ismi söylendiğinde Kerremallahü Veche diye tazim edilir.
‘. [52a/8], [52b/7], [52b/12], [55b/10], [60b/4]
‘.+nūñ [52a/10]
‘.+ye [52a/4], [52b/7], [52b/12]
‘.+yile [52b/2]
[= 9]

‘Ali rahmetu’llah : Bkz.: ‘Ali.
‘[40a/10]
[= 1]

‘ālim : *A.* Bilgin, çok bilen, ilmi çok olan
‘. [60b/3]
‘.+ler [34a/12], [34b/4], [43b/8], [54a/5], [56b/6]
‘.+lerdeki [34b/2], [34b/3]
‘.+lere [60a/3]
‘.+lerin [55b/11]
‘.+lerle [34b/6]
[= 11]

Allah : *A.* Allah. Kainatın ve bütün varlıkların yaratıcısı ve tek koruyucusu olan tek varlık.
A. [44b/13]
A.+a [33b/3], [50a/3]
A.+dan [50a/2]
[= 4]

Allahü Ta‘ālā : Yüce Allah.
A.[35b/1],[36a/5]
[=2]

Allahü nürü's-semavāti ve'l-arz : *A.*

Nur suresi 24/35 (Allah göklerin ve yerin nurudur.)

A.[33a/8], [50b/4],[51a/4]
[=3]

alın : Alın

a.+ına [42a/10]
[= 1]

alt : Alt, taraf

a.+ına [60a/10]
a.+ında [42a/8], [46a/10]
a.+ından [46b/11]
[= 4]

altı : Altı (sayı)

a. [42a/2], [42a/4], [44a/7],
[44a/8], [44a/9], [44a/9],
[44a/10], [49a/13], [51a/8]
[= 9]

altıncı : Altıncı

a. [39b/7], [39b/13], [40a/3],
[40a/4], [40b/10], [41b/11],
[42b/4], [42b/9], [46b/4],
[48b/13], [49a/7]
[= 11]

altındağı : Altındaki.

a. [46a/7]
[= 1]

altmış : Altmış (sayı)

a. [39a/13], [39b/1], [49a/13],
[55a/5]
[= 4]

altın : Altın

a.+dan [40b/5], [40b/9], [42b/1],
[43b/10]
a.+dandur [39b/7], [42b/9],
[43b/7]
[= 7]

amān : *A.*Yardım

a. [32b/11]

[= 1]

amel : *A.* Hareket, davranış, iş

‘. [38a/3], [38a/5], [38a/6]

‘.+ler [40b/12]

‘.+leri [39a/7]

‘.+lerin [56b/6]

‘.+lerüm [37b/11]

[= 7]

ammā : *A.* Fakat, ama, lakin

a. [40a/7], [46b/3], [53a/3],
[53a/12], [57b/9]

[= 5]

añ- : Anmak

a.-dı [37a/10], [37a/10], [37b/2],
[37b/3]

a.-duğı [37a/13], [37b/1]

a.-mağ [37b/5]

[=7]

ana : Ana

a.[60a/12]

a.+m[55b/4], [58b/1]

a.+sı [60b/13]

[=4]

aña : Ona.

a. [32b/10], [33a/13], [33b/8],

[37a/8], [37b/5], [38b/6],

[42a/11], [44b/12], [45a/4],

[46a/3], [47a/3], [49b/6],

[49b/6], [57b/10], [59a/2],

[59a/3], [60a/2], [60a/11],

[60a/13]

[= 19]

ancağ : Yalnız.

a. [48a/12]

[= 1]

and : Yemin.

a. [36b/9]

[= 1]

anda : Onda

a. [31b/3], [32a/1], [32a/4],
[32a/8], [32a/9], [40a/8], [40a/9],
[40b/1], [40b/5], [40b/9],
[40b/10], [40b/12], [41b/8],
[45b/1], [46a/12], [46b/2],
[46b/3], [46b/5], [46b/7],
[47b/4], [47b/9], [49a/7],
[57a/3], [61a/11], [61a/11]
[= 25]

andan : Ondan

a. [32b/12], [33a/4], [33a/4],
[33b/1], [33b/12], [34a/5],
[35b/3], [36a/4], [36a/4],
[36b/8], [36b/12], [37a/7],
[37b/9], [37b/13], [40b/4],
[40b/8], [40b/8], [40b/13],
[41a/7], [41a/12], [41a/13],
[41b/7], [42b/13], [42b/13],
[42b/13], [43a/1], [43a/1],
[43a/1], [43a/2], [43a/2], [43a/2],
[43a/3], [43a/3], [43b/8],
[45b/4], [45b/5], [45b/5],
[45b/5], [45b/6], [45b/6],
[46a/2], [46b/9], [46b/9],
[46b/9], [46b/10], [46b/10],
[46b/12], [48a/5], [49a/8],
[49a/8], [50a/10], [51a/1]çün,
[51a/7], [51a/13], [52a/1],
[53a/6], [53a/7], [53a/7], [53a/7],
[53a/7], [53a/8], [53a/8], [53a/8],
[53a/8], [53a/9], [53a/9], [53a/9],
[53a/10], [53a/10], [53a/10],
[53a/10], [53a/11], [54b/3],
[54b/9], [55a/3], [55a/6],
[55a/8], [55b/5], [55b/7],
[57b/2], [57b/3], [57b/13],
[58a/1], [58a/7], [58b/3],
[58b/13], [59a/2], [59a/4],
[59b/7], [59b/8], [60b/5],
[61a/6], [61a/8], [61a/12]
[= 94]

anı : Onu

a. [36a/2], [36a/4], [36b/1],
[36b/2], [36b/11], [38b/6],
[38b/7], [39a/11], [40a/8],
[41a/1], [41a/3], [41b/9],
[42a/7], [44b/6], [45a/1],
[48a/11], [49a/2], [49a/3],
[49a/4], [49a/5], [49a/6],
[49b/7], [50b/5], [51b/9],
[51b/9], [51b/10], [54a/8],
[59a/4], [61a/7]
[= 29]

anlar : Onlar

a. [35a/12], [41a/8], [56b/3],
[56b/4], [56b/4], [56b/5],
[56b/5], [56b/6], [56b/7],
[56b/7], [56b/7], [57a/3],
[58a/6], [58a/6], [58b/12]
a.+a [32b/11], [53b/1], [53b/2],
[56b/11]
a.+adur [59a/5]
a.+ı [32a/7], [57a/1], [61a/2]
a.+da [53a/13]
a.+dan [40b/7], [54a/2]
a.+dur [40b/9],
a.+un[51a/9], [56b/2], [59a/5]
[= 30]

anuñ : Onun

a. [31b/6], [31b/9], [31b/11],
[32a/2], [33a/2], [33b/9],
[33b/10], [34b/4], [38a/10],
[38b/4], [38b/4], [38b/6],
[38b/7], [40a/12], [41a/1],
[42a/10], [44a/6], [46b/13],
[47a/10], [47b/9], [49a/5],
[49b/2], [49b/12], [50a/10],
[50a/11], [50a/12], [50a/13],
[54a/9], [60a/10], [60a/13]
a.+ıla [50b/9]
a.+la [53a/4]
[= 31]

anuñçün : Onun için

a. [37a/10], [37b/2], [37b/3], [47b/8], [47b/13], [48a/1], [48a/2], [48a/12] [= 8]	büyük Yunan filazofu. Klasik felsefenin kurucusudur. A. [34b/11] [= 1]
‘ār : A. Utanma. a.+ı [51a/5] [= 1]	arğa : 1.Sırt,arka 2Arka taraf a.+ları [56a/6] a.+sına [41b/6] [= 2]
ara : Ara a. [36a/5] a.+da [35b/5] a.+muzda [35b/5] a.+sında [36b/13], [38a/3], [38a/9], [39b/10], [46a/1], [49b/13], [49b/13], [50a/11], [50a/12] a.+sından [33b/3], [33b/4], [60a/11] [= 15]	arğun : Yavaş, ağır. a. [59a/12] [= 1]
‘Arab : A. Arap, Arap kavminden olan ‘. [38b/4] [= 1]	arslan : Arslan a. [41a/5] [= 1]
aralığ : Aralık a.+ı [40a/7], [41a/10], [45b/13] [= 3]	‘arş : A. Gök, göğün en yüksek tabakası ‘. [40a/13], 41a/12], 41b/7], [44b/6], [44b/10], [44b/10], [44b/11], [48a/4], [48b/10], [49b/9], [50a/5], [61a/5] ‘.+a [41b/7], [42a/12], [49b/9] ‘.+dan [41a/12], [43b/7], [44a/13], [44b/5], [44b/6] ‘.+dur [45a/10] ‘.+ı [41a/7], [41a/11], [41b/3], [41b/4], [41b/5], [44a/6], [44b/3], [44b/5], [44b/10], [44b/11], [45a/8], [49b/7] ‘.+uñ [41a/13], [41b/1], [41b/5], [44a/7], [44a/11], [45a/5] [= 40]
‘araşāt : A. Mahşer yeri. Haşır ver neşir meydanı. ‘. [50a/6], [56b/2] [= 2]	arşun : Bir uzunluk ölçüsü a.+dur [41b/12] [= 1]
ardınca : Arkasından. a. [47a/13], [47b/1], [47b/4] [= 3]	art- : Artmak a.-ar [50a/8] a.-sa [41b/3] [= 2]
‘ārīf : A.Bilen, bilgili,irfan sahibi ‘.+ler [49b/5], [60a/8] [= 2]	
Aristātalīs : (ş.a.) Milattan önce 384- 322 yılları arasında yaşamış	

artuḳ : Başka, gayrı, fazla, daha çok
a. [33a/4], [33b/9], [35b/8],
[50a/4], [58a/13]
a.+a [54b/9]
a.+dur [42a/12], [54a/13]
a.+ıdı [35a/5]
[= 9]

artur- : Artırmak
a.-dı [41a/13], [41b/1]
a.-madım mı [38b/10]
a.-ur [42a/4]
[= 4]

aru : Arı.
a. [31b/7]
[= 1]

Aşam : Deniz adı.
a. [45b/5]
[= 1]

aṣḥāb : *A.* Arkadaş olanlar. Halk,
ahali.
a.+um [58b/6]
[= 1]

aşıl- : Asılmak
a.-ıb [48b/11]
a.-mış [32b/9]
a.-ub [48b/10]
[= 3]

‘aṣī : *A.* İsyan eden, emirlere itaat
etmeyen.
‘. [39a/8], [53a/2], [55b/4],
[60b/9], [60b/9]
‘.+ler [53b/8]
‘.+lerden [51a/11]
‘.+lere [38a/13]
‘.+leri [58a/7]
‘.+lerini [58b/7]
‘.+lerüñ [51a/10]
[= 11]

aşıl : *A.* Asıl, asalet sahibi.
a. [60b/3]
[= 1]

aşl : *A.* Temel, asıl.
a.+ı [48b/3]
[= 1]

aşşı : Fayda, yarar
a. [38a/6], [57a/12]
[= 2]

aşak (ğ) : Altta veya alçakta bulunan,
aşağı.
a.+a [37a/5], [41b/6], [44b/6],
[46b/9], [46b/9]
[48b/7]
[= 6]

āşikāre : *F.* Açık, belli
a. [53a/3], [59a/7], [59a/9],
[59b/1], [59b/3], [59b/6]
[= 6]

aşur- : Aşırtma.
a.-alar [56a/12]
[= 1]

at : Binek hayvanı.
a. [40b/10]
[= 1]

at- : Atmak
a.-acak [48b/2]
a.-arlar [53a/4], [53a/5]
a.-maḳ [48b/8]
[= 4]

‘aṭā : *A.* Bağış
‘. [60a/6]
[= 1]

ata : Baba.
a.+sı [60b/13]

a.+sından [44a/4], [44a/11]
[= 3]

atıl- : Atılmak
a.-duğum [35b/4]
a.-miş [46a/12]
a.-ur [54a/7]
[= 3]

a‘vān : *A.* Yardımcılar.
‘.+larına [40b/2], [40b/3]
[= 2]

avāz : *F.* Ses, ün
a. [37b/12], [38a/1]
[= 2]

‘avrat : *A.* 1.Eş, zevce 2.Kadın
‘. [51a/9]
‘.+dı [51a/8]
‘.+lar [52b/10]
‘.+ları [52a/5]
[= 4]

avuc : Avuç
a.+ıyla [37a/6]
[= 1]

ay : Ay,kamer
a. [49a/12], [49b/5], [49b/6],
[49b/6], [49b/7], [49b/7],
[49b/8], [49b/8], [49b/9],
[49b/10], [49b/10], [49b/11],
[49b/11], [49b/12], [49b/12],
[49b/13], [50a/1], [50a/2],
[50a/2], [50a/2], [50a/3], [50a/3],
[50a/5], [50a/6], [50a/9],
[50a/11], [50a/13], [50b/3]
a.+a [49b/10], [50a/4], [50a/5],
[50a/8]
a.+ı [49b/8], [50a/4], [50a/4]
a.+ıla [48b/12]
[= 36]

ayak (ğ) : Ayak

a.+ı [41a/1], [41a/1]
a.+ın [32a/2]
a.+ına [44a/11] , [41b/5]
a.+ında [46b/7]
a.+ından [44a/11]
a.+um [33a/9]
a.+ları [34a/1], [41b/5], [43a/4],
[46b/2], [56b/1]
a.+ların [56a/12]
[= 14]

ayağlı : Ayaklı.

a. [41a/6]
[= 1]

‘ayb : *A.* Kusur, noksan, eksiklik
‘. [47a/9], [47a/10], [47a/10],
[47a/12], [47b/1][47b/3],
[47b/4], [47b/6], [47b/7],
[47b/10], [47b/12]
‘.+ları [51a/9]
‘.+larını [60a/3]
‘.+um [51a/3]
[= 14]

aydın : 1. Parlak, ışıklı 2.İşık
a. [33a/8], [48a/6]
[= 2]

āyet : *A.* Kur'an’daki sureleri
oluşturan cümlelerin her biri
a. [36b/9], [47a/1], [49a/10],
[49a/11],
a.+i [33a/9], [60b/6]
a.+üñ [57b/12]
[= 7]

‘ayıbla- : Ayıplamak
‘.-mağıl [51b/7]
[= 1]

ayrıl- : Ayrılmak
a.-dılar [36a/6]
[= 1]

ayruḵ : Başka, diğer, gayri.

a. [34a/6], [40b/8], [42a/3],
[43a/11], [47a/10], [49a/7]
a.+larla [39a/9], [39a/10]
[= 8]

ayruḵsı : Başka, başka türlü, farklı.

a. [32a/4]
[= 1]

‘Āyşe : A.Hz.Peygamberin

hanımlarından, Hz.Ebubekir’in
kızı
‘. [36b/10]
‘.+nüñ [36b/9]
‘.+ye [36b/8]
[= 3]

ayur- : Ayırmak

a.-dılar [36b/7]
[= 1]

az : Az

a. [38a/11], [48a/2], [48a/8],
[50a/4], [60a/4]
a.+dur [48a/1]
a.+ı [47a/3]
[= 7]

az- : Azmak

a.-mıṣlar [57a/5]
[= 1]

‘azāb : A.Ceza, işkence,bela, felaket,
azap.

‘. [51a/11], [53b/7], [54b/7],
[54b/8]
‘.+a [38a/11]
‘.+ın [53b/1], [53b/2]
[= 9]

‘azamet : A.Büyüklük, ululuk

‘. [38b/6]
‘.+inde [38b/2]
‘.+üm [39a/13]

[= 3]

azdur- : Azdırmak

a.-alar [48b/6]
a.-mağa [46b/8]
[= 2]

‘azīm : A.Büyük,yüce, çok ileri

‘. [41b/7], [44b/4]
[= 2]

‘azīz : A. 1.İzzetli, çok nurlu 2.Dost

3.Ermiş
‘. [33a/12], [33a/13], [38b/3],
[38b/4], [38b/5], [38b/6]
‘.+dür [38b/2]
‘.+e 33b/2]
‘.+ler [61a/4]
[= 9]

azraḵ : Daha az, azca.

a. [48a/1]
[= 1]

‘Azrā’il : A. Ölüm meleği. Dört

büyük melekten biridir.
Ölenlerin ruhlarını alma görevi
vardır.
‘. [35a/7], [35b/5]
[= 2]

—B—

baba : Ata, baba.

b.+m [52b/12]
b.+ma [52b/12]
[= 2]

bağçevān : F. Bahçeye bakan kimse.

b.+a [36b/5]
[= 1]

bağışla- : Bağışlamak

b.-ğıl [53a/3]

b.-rsa [58b/7]

b.-yam [58b/1]

[= 3]

bağla- : Bağlamak

b.-mıslar 32a/2], [33a/9]

[= 2]

bağlan- : Bağlanmak

b.-ub [46a/10]

[= 1]

bağlı : Bağlı

b. [46b/7]

[= 1]

bahādur : *F.* Cesur, yiğit.

b.+ların [55b/10]

[= 1]

bahādurlık : Yiğitlik, kahramanlık.

b. [31b/7]

[= 1]

bahāne : *F.* Vesile, sebep.

b.+yile [48a/8]

[= 1]

baḥl : *A.* Cimri.

b.+larda [34a/13], [34b/1]

[= 2]

baḥri'l-buḥūr : *A.* Denizlerin denizi.

B.-dur [46b/12]

[= 1]

baḳ- : Bakmak

b. [32b/9], [33a/11], [47a/11],

[47a/13], [47b/1], [47b/2]

b.-abilmez[46a/3]

b.-ıcak [39b/1]

b.-alar [34a/5]

b.-am [39a/13]

b.-amadılar [52b/11]

b.-ar [32b/1]

b.-arısıñ [47b/7]

b.-dı [35b/10], [44a/4], [44a/5],

[44a/5], [46a/5]

b.-duḡuñla [39b/1]

b.-dum [32b/9], [33a/7],

[33a/11]

b.-duñ [39a/12]

b.-maḡa [40b/12]

b.-maḡdan [47b/5], [47b/6]

b.-mayınca [47b/3]

b.-maz [49b/10]

b.-sa [47b/3]

b.-sayıdı [46a/3]

[=30]

baḳır : Bir çeşit maden, bakır

b.+dan [40b/4]

b.+dandur [39b/7]

[= 2]

baḳḳal : Bakkal

b. [37b/6]

[= 1]

bal : Bal.

b. [42b/13]

[= 1]

balıḳ : Balık.

b. [41b/6], [46a/2], [46a/5],

[46a/5], [46a/7], [46a/9], [46a/9],

[57b/11], [57b/13]

b.+ı [46a/7], [57b/10]

b.+uñ [46a/4]

[= 12]

baña : Birinci tekil şahıs zamirinin

datif eki almış hali

b. [32a/10], [33b/3], [35b/12],

[39a/8], [39a/9], [51a/13],

[52b/12], [57b/5], [58b/7],
[59b/3], [59b/6], [60b/9], [60b/9]
[= 13]

bārī : *F.* Hele, hiç olmazsa.
b. [37a/7]
[= 1]

barmak Parmak.
b.+ı [49b/13]
b.+um [51b/6]
b.+ların [51b/4]
[= 3]

baş : Baş.
b. [50a/6]
b.+ı [41a/7], [44a/7], [45b/11]
b.+ına [42a/9]
b.+ında [39a/4], [44a/8],
[45b/11], [45b/13]
b.+ından [49b/2]
b.+ını [44b/5], [55a/7], [57a/13]
b.+lardur [32b/9]
b.+ları [32b/9], [56a/6]
b.+larıdur [32b/10]
b.+ların [32b/10]
b.+larından [56a/12]
b.+um [32b/12]
b.+uñı [32b/12]
[= 20]

başırıl- : Başarabilmek.
b.-ürseñ [32b/11]
[= 1]

başla- : Başlamak.
b.-dı [32a/7], [35b/1], [35b/9]
[= 3]

bay : Zengin, ulu, kibar.
b.+ıdum [35a/3]
[= 1]

bāzār : *F.* Çarşı, pazar
b.+ın [50b/4]

[= 1]

bazişāh : Bkz.: padişah.
b. [54b/13]
[= 1]

bedr : *A.* Dolunay. Ayın en parlak
olduğu hali.
b. [50a/13]
[= 1]

begen- : Beğenmek
b.-üben [44b/13]
[= 1]

Behrām : *F.* Eski bir İran padişahının
adı.
B.+uñ [35a/2], [35a/2]
[= 2]

bekci : Bekçi.
b.+leridür [53a/11]
[= 1]

bekle- : Beklemek
b.-ye [54a/11]
[= 1]

belī : *F.* Evet.
b. [36a/9]
[= 1]

belki : *A.* Belki, dahi, şüphesiz.
b. [38a/9], [49b/9], [57a/3],
[57a/4]
[= 4]

bellü : Belli, açık, aşikar.
b. [38a/10]
[= 1]

belür- : Belirmek
b.-di [35b/9]
b.-ür [37b/6]
[= 2]

ben : Birinci tekil şahıs zamiri
b. [32b/3], [32b/12], [32b/12],
[33a/10], [35b/2], [36b/12],
[37a/12], [37b/9], [37b/13],
[39a/8], [39a/13], [39b/1],
[41b/3], [42b/2], [42b/3],
[42b/4], [42b/5], [42b/5],
[49b/1], [49b/2], [49b/2],
[50a/12], [51a/3], [51a/7],
[51b/6], [55a/5], [55a/9],
[55b/12], [58b/2], [59a/9],
[59b/1], [59b/4], [60b/5],
[60b/5], [60b/9], [61a/7]
b.+de [33a/13]
b.+den[35b/1] [35b/1], [35b/6],
[36b/7], [44b/4], [54b/9],
[59b/4], [59b/5], [60b/8]
b.+i [32b/8], [33a/13], [33b/5],
[36b/11], [36b/11], [37a/1],
[37a/1], [55b/4], [58b/1],
[58b/6], [59b/5]
b.+im [50a/9]
b.+üm [32b/4], [32b/5], [33a/8],
[35a/4], [35a/8], [35b/1],
[37b/11], [38b/9], [39a/8],
[39a/10], [50a/12], [54b/8],
[58b/6]
b.+ümle [55a/7]
b.+ümle [36b/11], [39a/9],
[50a/12]
[= 74]

bendeş : Eş, benzer, emsal.
b.+i [38b/5]
[= 1]

beñiz : Yüz.
b.+i [35a/10]
[= 1]

beñze- : Benzemek
b.-mez [48a/7], [52b/13],
[61a/3], [61a/5]
b.-r [61a/3], [61a/4]
[= 6]

berāber : *F.* Eşit, denk, aynı
b. [38b/12]
b. midür [34b/6], [34b/6]
[= 3]

berk : Sağlam, sıkı, kuvvetli, katı,
sert.
b. [35a/8]
b.+dür [40a/12]
[= 2]

berkemāl : *F.* Mükemmel, olgun
b. [45a/8]
[= 1]

berkin- : Sağlamlaşmak, pekişmek.
b.-di [45b/1]
[= 1]

berü : Beri
b. [39b/10], [44a/7], [51b/6]
[= 3]

beslen- : Beslenmek
b.-eler [39a/8]
[= 1]

beşāret : *A.* Müjde, iyi haber.
b. [31b/2], [31b/2], [58b/10]
[= 3]

beyān : *A.* Açıklama, izah.
b. [39b/3], [47b/10], [48a/5],
[54a/13], [54b/2], [58b/11]
[= 6]

beyt : *A.* Edebiyatta iki satırlık
manzume.
b. [49b/3]
[= 1]

Beytü'l ma'mūr : *A.* Gökte Kabe
hizasında Kerübiya'nın tavafı
olan Beyt-i Şerif.

b. [44a/2]
b.+ı [40b/7]
[= 2]

beze- : Süslemek, donatmak
b.-di [40a/8], [48a/12], [48a/13],
[48a/13], [48b/1], [48b/1],
[48b/11], [48b/12], [48b/12],
[48b/12], [48b/13], [48b/13],
[48b/13], [49a/1], [49a/2],
[49a/3], [49a/4], [49a/7],
[49a/10], [49a/11], [50b/3],
[50b/3], [50b/4]
b.-dügün [48a/5]
b.-dük [47b/11]
b.-mek [48b/8]
[= 26]

bezek : Süs, zinet
b. [47b/12], [54a/8]
b.+üñ [36a/1]
[= 3]

bezeyici : Süsleyici
b.+dür [50b/2]
[= 1]

bıçak : Bıçak, kesici nesne
b. [51a/12]
[= 1]

bıñar : Pınar, nehir
b.+lardur [43a/4]
[= 1]

bırağ (ğ)- : Bırakmak
b.-alar [56a/5], [56a/6], [56a/7],
[56a/7]
b.-ır [36b/6]
b.-duñ [36b/10]
[= 6]

bī-çäre : *F.* Çaresiz, zavallı, şaşkın.
b. [61a/2], [61a/4]
[= 2]

bida‘at : *A.* Sonradan ortaya çıkan
Hz. Muhammed’den sonra atılan
yeni yorumlar, şeriate aykırı
görüşler.
b.+ı [34a/10]
[= 1]

bī-ħod : *F.* Çılgın, kendinden geçmiş
olan
b. [33a/9], [35b/10]
[= 2]

bil- : Bilmek
b. [51b/1]
b.-di [32a/3], [35a/9]
b.-dügün [59b/7]
b.-dügini [59a/13]
b.-dügümüz [57a/8]
b.-dük [51b/7]
b.-dürdigi [59b/8]
b.-eler [38a/10], [45a/10],
[54a/13]
b.-eyidük [57a/9]
b.-gil [56a/5]
b.-medin [51b/7]
b.-mek [38a/9], [48b/9],
[49b/10], [49b/11]
b.+mekte [38b/7]
b.-meye [38a/7], [38b/6], [42a/7]
b.-mez [32a/9], [39b/5], [44a/13]
b.-mezem [50b/8], [59b/4]
b.-mezim [59b/9]
b.-mezler [34b/6]
b.-mezsin [49b/4]
b.-mezüz [60b/4], [60b/5]
b.-selerdi [34b/9], [60a/3]
b.-seydük [57a/7]
b.-sünler [51b/1]
b.-üñ [34a/5], [54a/12]
b.-ür [32a/4], [32a/12], [34a/4],
[38a/8], [38a/8], [39a/11],
[41b/6], [45b/10], [59b/8],
[59b/10], [59b/11], [59b/11],
[60a/9], [60a/10], [60a/12],
[60b/2], [60b/4]

b.-ür mi [60b/2]
b.-ür misin [39a/11]
b.-ür misiz [34a/11], [60b/4]
b.-ürem [50b/8], [59a/10],
[59b/1], [60b/5]
b.-ürler [32a/10], [38b/7],
[59b/4]
b.-ürlerle [34b/6]
b.-ürüz [34a/4]
[= 63]

bildür- : Bildirmek

b.-di [39b/2], [52a/10], [59a/13],
[59b/7], [60a/2]
b.-diler [32b/8]
b.-ür [60a/3]
b.-mek [44b/12]
[=8]

bile : İle, birlikte, beraber.

b. [31b/11], [34b/8], [42a/8],
[45b/6], [58b/7], [61a/8]
[= 6]

bili : Bilgi, ilim, iftan, idrak.

b. +si [54a/13]
[= 1]

biliş- : Tanışmak.

b.-mişken [36b/11]
[= 1]

billür : A. Şeffaf, parlak taş, elmas
gibi kıymetli, cam gibi parlayan.

b. [40a/4]
[= 1]

biñ : Bin (sayı)

b. [31b/2], [39a/3], [39a/3],
[39a/5], [39a/5], [41a/10],
[41a/10], [41a/10], [42a/5],
[42a/5], [43b/9], [44a/2],
[44a/2], [44a/7], [44a/7],
[44a/7], [44a/8], [44a/8], [44a/8],
[44a/8], [44a/8], [44a/9], [44a/9],
[44a/9], [44a/9], [44a/10],
[44a/10], [44a/10], [44a/12],

[44b/4], [44b/5], [44b/6],
[44b/7], [44b/7], [44b/8],
[45b/9], [45b/11], [45b/11],
[45b/12], [45b/12], [45b/12],
[45b/13], [45b/13], [46a/9],
[46a/10], [46a/10], [52b/5],
[53b/4], [53b/4], [53b/5],
[53b/5], [53b/6], [53b/7],
[53b/7], [54b/3], [54b/5],
[56b/8], [56b/8], [57b/1],
[57b/1], [57b/1], [57b/3], [57b/3]
[= 64]

bin- : Binmek.

b.-e [54b/1]
b.-eler [48b/5]
b.-iserler [34a/2]
[= 3]

bir : Bir (sayı)

b. [31b/6], [31b/7], [31b/8],
[31b/8], [31b/9], [31b/13],
[32a/1], [32a/4], [32a/5], [32a/6],
[32a/13], [32b/4], [32b/5],
[33a/2], [33a/6], [33a/7], [33a/7],
[33a/8], [33b/5], [33b/6],
[33b/8], [33b/10], [33b/13],
[34a/3], [34b/10], [34b/11],
[34b/13], [35a/1], [35a/3],
[36a/7], [36b/8], [36b/13],
[37a/9], [37a/10], [37b/6],
[37b/8], [38a/7], [39a/12],
[39b/1], [39b/10], [39b/10],
[40a/6], [40a/12], [40b/6],
[40b/7], [40b/11], [40b/13],
[41a/3], [41a/3], [41a/3], [41a/4],
[41a/5], [41a/6], [41a/7], [41a/9],
[41a/10], [41a/10], [41b/1],
[41b/4], [41b/5], [41b/6],
[41b/11], [41b/11], [41b/12],
[41b/12], [42a/3], [42b/11],
[42b/11], [43a/4], [43a/5],
[43a/7], [43a/7], [43a/8], [43a/9],
[43a/10], [43a/10], [43a/12],
[43a/13], [43b/3], [43b/3],
[43b/9], [43b/11], [43b/11],

[43b/12], [43b/13], [44a/2],
 [44a/4], [44a/4], [44a/8], [44a/8],
 [44a/9], [44a/10], [44a/11],
 [44a/11], [44a/12], [44a/12],
 [44b/1], [44b/4], [44b/7],
 [44b/7], [44b/10], [44b/12],
 [45a/9], [45b/1], [45b/7],
 [45b/8], [45b/8], [45b/9],
 [45b/11], [45b/11], [45b/11],
 [45b/12], [45b/13], [45b/13],
 [46a/2], [46a/3], [46a/5], [46a/6],
 [46a/10], [46b/5], [46b/13],
 [47a/5], [47b/2], [47b/3],
 [47b/3], [47b/12], [47b/13],
 [48a/3], [48a/3], [48b/2],
 [48b/4], [48b/8], [48b/8],
 [48b/10], [48b/10], [48b/11],
 [48b/11], [48b/11], [49a/10],
 [49a/13], [49b/5], [50b/5],
 [50b/7], [50b/9], [51b/6],
 [51b/6], [51b/8], [52a/1],
 [52a/3], [52a/6], [52a/6],
 [52a/11], [52a/13], [52b/1],
 [52b/8], [52b/8], [52b/8],
 [53a/1], [53b/3], [53b/4],
 [53b/4], [53b/5], [53b/6],
 [53b/7], [53b/13], [53b/13],
 [54a/1], [54a/4], [54a/8], [54a/9],
 [54b/3], [54b/4], [54b/4],
 [54b/6], [54b/6], [54b/7],
 [54b/8], [54b/10], [54b/11],
 [56a/3], [56a/5], [56a/6], [56a/6],
 [56a/7], [56a/11], [56a/11],
 [56a/12], [56a/13], [56a/13],
 [56a/13], [56b/1], [56b/1],
 [56b/1], [56b/2], [56b/2],
 [56b/9], [56b/9], [56b/9],
 [56b/9], [57b/11], [57b/11],
 [59a/12], [59a/12], [60a/11],
 [60a/13], [60b/10], [60b/11],
 [61a/6], [61a/6], [61a/8]
 b.+dür [47a/5]
 b.+i [37a/2], [37a/2], [43b/10],
 [43b/10], [43b/10],
 [43b/10], [45b/12], [48b/9],

[49b/5], [49b/5], [58b/13],
 [59a/1]
 b.+ile [37b/10], [48a/6],
 [48a/12], [48a/13], [48b/1],
 [48b/1], [48b/1], [50b/3],
 [54a/1], [55a/3]
 b.+isin [36a/13], [36a/13]
 b.+le [37b/11], [51a/10]
 [= 239]

biregü : Biri, birisi, bir kimse,
 başkası.
 b. [47b/3]
 [= 1]

birer : Birer.
 b. [51a/12], [51a/12]
 [= 2]

birgün : Birgün
 b. [36a/10]
 [= 1]

biri : Biri
 b. [45b/12], [59a/10]
 b.+nde [45b/9]
 b.+ne [36a/7], [59a/10]
 b.+nüñ [36a/7], [40a/6], [51a/12]
 b.+si [46a/8], [54b/5], [52b/5]
 [= 9]

biribiri : Birbiri.
 b. [47a/13], [47b/1], [47b/4],
 [48a/4]
 b.+nden [36a/6], [36a/7],
 [36b/13], [39b/4], [53b/7]
 b.+n [46b/4], [49a/4]
 b.+ne [48b/5]
 [= 12]

birile : İle, beraber.
 b. [38b/8], [38b/9], [38b/12],
 [38b/12], [39a/13]
 [= 5]

birince: Birçok.

b. [38b/7]
[=1]

birinci : Birinci.
b. [41a/7]
[=1]

birle : İle, birlikte, beraber.
b. [38b/9], [38b/13], [44b/8]
[= 3]

birlik (g) : Birlik.
b.+ine [57a/12]
[= 1]

biserek: Tüylü ve besili erkek deve.
b. [41b/11], [46a/12]
[= 2]

Bismillahi'r-raḥmāni'r-raḥīm : *A.*
Besmele. "Rahman ve rahim
olan Allah'ın adıyla" anlamında
besmele.
B. [43b/12]
[= 1]

biş : Beş (sayı)
b. [40a/6], [53b/4], [54a/6]
[= 3]

bişīmān : *F.* Pişman.
b. [35a/10]
[= 1]

bişinci : Beşinci.
b. [39b/7], [39b/13], [40a/2],
[40a/4], [40b/9], [41a/9],
[41b/10], [42b/4], [42b/9],
[46b/3], [48b/13], [49a/6]
[= 12]

biter : Beter.
b. [50b/13]
[= 1]

biz : Birinci çoğul şahıs zamiri

b. [47b/11], [48a/11], [48b/2],
[51b/8], [52b/13], [53a/2],
[53b/1], [53b/12], [57a/1],
[57a/2], [57a/6], [57a/8], [58b/8]
b.+dedür [51b/13]
b.+e [34b/12], [35b/1], [56b/12],
[57a/6]
b.+i [36a/13], [51b/7], [55a/4],
[56b/13]
b.+üm [34b/12], [36b/4],
[58b/8], [60b/4]
b.+ümle [60a/13]
[= 27]

boğaz : Boğaz
b.+ında [36a/12], [36a/13],
[36b/2]
b.+larına [54a/1]
[= 4]

boğazla- : Boğazlamak
b. [35b/13]
b.-yasın [36a/1]
[= 2]

boğazlat-(d) : Boğazlatmak
b.-uruz [36b/2]
[= 1]

boğazlan- : Boğazlanmak.
b.-ur [35b/13]
[= 1]

boyun : Boyun
b.+ı [45b/10]
b.+ına [45b/11]
b.+ında [45b/11]
b.+ından [45b/10]
b.+ımı [36b/6]
[= 5]

boynuz : Boynuz
b.+ı [45b/13], [46a/1]
b.+ında [45b/13]
[= 3]

bölük : Bölüm, kısım, topluluk
b. [32a/6], [46b/8], [46b/8],
[56a/3], [56a/5],
[56a/5],[56a/11], [56a/11],
[56b/8]
b.+dür [41a/8]
b.+i [56a/5]
b.+ine [41a/8], [41a/8], [41a/8],
[41a/9]
[= 16]

böyle : Böyle.
b. [31b/11], [33a/12], [33b/10],
[47a/2], [50b/8], [50b/10]
[= 6]

bu : 1.İşaret zamiri 2.İşaret sıfatı
b. [31b/11], [32a/7], [32a/9],
[32a/10], [32b/12], [33a/9],
[33a/10], [33a/12], [33a/12],
[33b/3], [33b/10], [34a/4],
[34b/12], [35a/1], [35a/2],
[36a/3], [36a/8], [39a/5], [39a/6],
[39a/10], [42a/11], [44b/1],
[45b/7], [46a/8], [46b/13],
[49a/13], [49b/1], [49b/4],
[50b/8], [51a/2], [51b/3],
[52a/6], [52b/6], [52b/9],
[52b/11], [52b/11], [52b/13],
[53a/3], [53a/13], [55a/4],
[55b/4], [56b/10], [56b/12],
[58b/2], [60b/6], [61a/5]
b.+lar [51b/3], [51b/3]
b.+na [51a/2]
b.+nda [31b/2], [31b/4], [32a/9],
[57b/8]
b.+nı [33a/5], [36b/12], [47a/1],
[50b/7], [50b/10], [52a/8]
b.+nlar [32a/9], [39a/6], [39a/8],
[40a/13], [40b/11], [43a/3],
[46b/5], [46b/6], [51b/4],
[51b/7], [56b/6], [56b/6], [58b/8]
b.+nlara [34b/2], [34b/3],
[36a/11], [36b/7], [39a/8],
[51a/8], [51b/5], [56a/4],

[57a/5], [58b/8], [59a/13],
[60a/8], [61a/2]
b.+nlaradur [36a/2]
b.+nlarda [39b/2]
b.+nları [38b/11], [39a/7],
[39a/11], [40b/11], [60b/9]
b.+nlaruñ [33b/4], [34a/5],
[39a/2], [39a/7],
[40a/13],[42a/7], [46b/2],
[46b/6], [51b/2], [53a/11]
b.+nuñ [32b/2], [49b/2],
[52b/13]
[= 105]

bucak : Bucak, köşe
b.+larında [48b/10]
[= 1]

bucaklı : Köşeli.
b. [45b/9]
[= 1]

budak : Dal, budak
b.+da [36b/6], [43a/10]
b.+ları [43b/8]
[= 3]

būğ : *F.* Elde, omuzda, kucakta
taşınmak üzere hazırlanmış eşya
çıkını.
b. [52a/13], [52b/1]
b.+ı [52b/2], [52b/7]
[= 4]

buğu: Buhu, buhar.
b. [45a/12]
b.+ndan [45a/12], [45a/13]
[= 3]

buğur : Bundan sonar , şimdi, bu kez,
bu defa.
b. [59a/12]
[= 1]

bugün : Bugün, şimdi, şu an
b. [35b/5]
[= 1]

bul- : Bulmak
b.-a [47a/10]
b.-am [55a/9], [55b/13]
b.-ası [47b/7]
b.-dılar [52a/3]
b.-dunuz [58a/5]
b.-mak [59a/6]
b.-masa [47a/10]
b.-mayasın [47a/9], [47b/6],
[47b/7]
b.-mazlar [34b/3]
b.-umadum [55a/5]
[= 12]

bulaş- : Bulaşmak
b.-mış [33b/5]
[= 1]

bulut : Bulut.
b. [50a/4]
[= 1]

buñal- : Bunalmak
b.-dı [44b/10]
[= 1]

bunca : Bu denli, birçok.
b.+dan [51b/6]
[= 1]

bunlaruñçün : Bunlar için.
b. [55b/9], [55b/12]
[= 2]

bur- : Bükmek, çevirmek.
b.-ar [36b/6]
[= 1]

burc : A.Burc kale, köşe, uç
b. [45a/13], [58a/1]
b.+ında [49b/10]
[= 3]

burun : Burun.
b. [36b/13]
b.+ınuñ [46a/4]
[= 2]

buyrık : Emir, ferman.
b.+ın [38a/12]
b.+ına [47b/9]
[= 2]

buyur- : Buyurmak, emretmek.
b.-a [46b/11], [54a/7], [57b/5]
b.-dı [35b/9], [36a/11], [37a/5],
[37b/8], [45a/11], [46a/1],
[46a/4], [47a/12], [51b/3],
[54a/12], [56a/10], [57b/10]
b.-sa [54b/4]
b.-ur [34b/5], [34b/9], [37a/12],
[45b/2], [47a/1], [47a/11],
[48b/6], [53a/13], [53b/10],
[54b/11], [57b/12], [60a/7],
[60b/12]
[= 29]

bükül- : Bükülmek
b.-di [46a/5]
[= 1]

bünyād : A.Temel, esas, yapı, bina
b.+ı [40a/12]
[= 1]

bürüncik : Ham ipek.
b. [52b/8]
[= 1]

bütün : Mükemmel, tamam, eksiksiz.
b. [60a/5]
[= 1]

büyüklik (g) : Büyüklük.
b.+i [46a/8]
[= 1]

cabbār : *A.* İsteddiğini mutlak yapan,
dilediğine muktedir olan, Cenab-
ı Hak.
c. [55b/3], [58a/11], [58b/4]
[= 3]

cadır : Çadır.
c. [52b/8]
[= 1]

Ca'fer bin Muḥammed : Şahıs adı.
C. [44a/10]
[= 1]

cāfī : *A.* Cefa eden, eziyet veren.
c. [53a/2]
[= 1]

cāhil : *A.* Cahil, bilgisiz, bilmeyen
c.+ler [34a/11]
[= 1]

cahīm : *A.* Şiddetli ve kat kat birbiri
üzerine yanan ateş. Cehennemin
bir tabakası.
c.+dür [53b/9]
[= 1]

Calab : Bkz.: Çalab.
c.+ım [35b/ 12]
c.+um [58a/13]
[= 2]

cāmedār : *F.* Elbiseyi muhafaza eden
kimse.
c.+laruñ [52b/5]
[= 1]

cān : *F.* Yaşayış, diride olan kudret,
kuvvet.

c. [31b/2], [35b/5], [35b/6],
[37a/2]
c.+ı [34a/8], [51a/13]
c.+ın [35a/13], [35b/1]
c.+um [51a/13]
c.+umuz [58b/8]
[= 10]

cānavar : *F.* Canavar, canlı varlık,
yaratık
c. [54b/7]
c.+lar [34b/9]
c.+laruñ [41a/5], [41a/6]
[= 4]

cāşnı : *F.* Tadımlık, çeşni.
c.+sını [34b/10]
[= 1]

Cebra'ıl : *A.* Peygambere emir ve
vahye vasıta ve memur olan dört
melekten biri
C. [31b/4], [34a/2], [36a/8],
[36a/9], [36a/12], [42a/2],
[42a/2], [42a/6], [52a/12],
[52b/2], [52b/12], [54a/11],
[58b/9], [59a/11]
C.+e [52a/12], [52b/12], [58b/9]
[= 16]

cefā : *A.* Eziyet, sıkıntı, zulüm.
c. [36a/9], [39a/9]
[= 2]

cehennem : *A.* Cehennem, tamu.
Günah işleyenlerin öldükten
sonra gidecekleri yer.
c. [41b/11], [41b/13], [46b/10],
[53b/1], [53b/2], [53b/3],
[54a/3], [54b/3], [54b/5], [54b/9]
c.+dür [53b/8]
c.+e [54b/6]
c.+i [46b/11]
c.+üñ [46b/11], [53b/3]
[= 15]

cehil : *A.* Cahillik, bilmemezlik.
c.+dür [34a/7]
[= 1]

celāl : *A.* Büyüklük, azamet, ulu,
yüce
c.+in [49b/11]
c.+üm [41b/2]
[= 2]

cem' : *A.* Toplama, bir araya getirme.
c. [45a/9]
[= 1]

cemāl : *A.* Güzellik, yüz güzelliği
c. [40a/9]
c.+in [49b/11]
c.+inde [51a/4], [51b/9]
c.+ini [51b/2], [52a/1]
[= 6]

cemi' : *A.* Toplama, bir araya
getirme, yığma.
c. [33b/9], [45b/1], [45b/7],
[55a/3], [59b/11]
[= 5]

cenāze : *F.* Cenaze
c.+sine [61a/7]
[= 1]

cenk : *F.* Muharebe, kavga, savaş.
c. [39a/10]
[= 1]

Cennetü'l-'Aden : *A.* Cennetin
tabakalarından biri.
c.+dür [42b/11]
[= 1]

Cennetü'l-Firdevs : *A.* Cennetin
tabakalarından biri.
c.-dür [42b/10]
[= 1]

Cennetü'l-Na'īm : *A.* Cennetin
tabakalarından biri.
c.-dür [42b/9]
[= 1]

Cennetü'l-Me'vā : *A.* Cennetin
tabakalarından biri.
c.+dür [42b/8]
[= 1]

cevāb : *A.* Cevap, yanıt, karşılık
c. [38a/9], [47b/2], [48a/10],
[57a/3]
[= 4]

cevher : *F.* 1. Bir şeyin özü, esası
2. Kıymetli taş
c. [44a/4], [44a/4], [44a/5]
c.+e [44a/4]
[= 4]

cevre : Bkz.: çevre
c.+sinde [45b/4]
[= 1]

cezā : *A.* Cürüm ve günah işleyenlere
verilen azab.
c.+ları [59a/5]
[= 1]

cık- : Bkz.: çık-
c.-ar [49b/9]
c.-mağa [48b/5]
[= 2]

ciger : Ciğer, bağır.
c.+i [36b/1]
[= 1]

ciger-gūşe : *F.* Evlat, yavru.
c.+si [52a/13]
c.+lerüm [55b/10]
[= 2]

cihān : *F.* Dünya, cihan.

c. [49b/4], [49b/4]

[= 2]

cihāz : *A.* Gelinin lüzumlu şeyleri, çehiz.

c.+ı [52a/6]

[= 1]

cinnī : *A.* Cin taifesinden olan.

c.+ler [41b/8], [58a/3]

c.+lerden [34b/5]

[= 3]

cirm : *A.* Vücut, ten, cüsse, büyüklük.

c.+üm [50a/9]

[= 1]

cism : *A.* Varlığı bilinen, uzunluğu, derinliği olan şey.

c.+üm [55b/6]

[= 1]

cömerd : *A.* Eli açık, ikramcı, kerem sahibi.

c.+lerde [34b/1]

[= 1]

Culhām : Kavim adı.

C.+dur [46b/2]

[= 1]

cum‘a : *A.* Müslümanların kudsî tatil günü olup o güne mahsus namaza mükelleftirler.

c. [40b/5]

[= 1]

Curbād : Yer adı.

c.+dur [46b/1]

[= 1]

cuval : Çuval.

c.+ı [37b/8]

[= 1]

cühūd : *A.* Peygamberimiz Resul-ı Ekrem’i bildikleri ve mukaddes kitaplarında O’nun evsafını okudukları halde inkar eden Yahudiler.

c.+lar [53b/9]

[= 1]

cümle *A.* Cümle, hep, bütün, hepsi.

c. [42a/8], [45a/8]

c. +sin [46a/1]

[= 3]

Cüneyd : (ş.a) Cüneyd-i Bağdadi. 9. yy’da yaşamış bir İslam mutasavvıfı.

C.+e [60a/1]

[= 1]

—Ç—

çağır- : Çağırmaq.

ç.-a [54a/11], [58a/1]

ç.-alar [58a/3]

ç.-mışlar [54a/1]

ç.-ur [49b/2]

[= 5]

Çalab : Tanrı, Rab, Allah

ç. [55b/13]

c.+ım [35b/12]

c.+um [58a/13]

[= 3]

çāre : *F.* Çare, tedbir, yardım

ç. [31b/10]

ç.+leri [58a/13]

[=2]

çek- : Çekmek.

ç.-sin [52b/13] [= 1]	[= 16]
çekin- : Çekinmek. ç.-di [46a/5] [= 1]	çıkār- : Çıkarmak ç.-a [46b/11] ç.-alar [56a/1] ç.-dı [52b/8] ç.-mağ [50a/3] ç.-ur [49b/2], [60a/9], [60a/11], [60a/12] ç.-urlar [34b/4], [40b/2], [46b/1] [= 11]
çengāl : <i>F.</i> Pençe, çengel. ç.+i [46b/7] ç.+leri [46b/6] [= 2]	çıkış- : Çıkışmak ç.-umadum [35a/6] [= 1]
çerāğ : <i>F.</i> Işık, kandil ç. [50b/5], [50b/9], [50b/9], [50b/12] ç.+a [50b/13] ç.+ı [50b/13] ç.+uñ [50b/6] [= 7]	çırāğ : <i>Bkz.:</i> çerāğ ç. [48a/6], [48a/6], [48a/7], [48a/7] ç.+a [48a/7] ç.+ı [48a/8], [48a/13], [53a/4] ç.+ın [60a/8] ç.+lar [53a/5] ç.+lardan [48b/6] ç.+larla [48a/5] [= 12]
çeri : Ordu, asker ç.+ler [35a/6] ç.+sidür [40b/11] ç.+siyle [41b/10] [= 3]	çirkin : Çirkin. ç. [54a/1], [54a/2], [56b/2], [56b/7] [= 4]
çevre : Çevre, etraf, muhit ç. [44b/5], [45a/13], [55b/1], [57b/12], [58a/7] ç.+sinde [58a/1] [= 6]	çiy : Pişmemiş. ç. [46b/1] ç.+ dür [46b/1] [= 2]
çık- : Çıkmak ç. [33b/4] ç.-a [54a/10], [57b/11], [57b/13] ç.-aralar [34a/3] ç.-arlar [40b/5], [40b/6], [40b/8] ç.-dı [45a/12] ç.-dılar [36a/10] ç.-dum [33b/4] ç.-ısarlar [41b/9] ç.-mağa [58a/3] ç.-mayınca [33b/5] ç.-ub [33b/3] ç.-uñ [58a/4]	çok : Çok. ç. [33a/10], [35a/6], [35a/6], [38b/8], [38b/9], [39a/6], [42a/13], [59a/6], [60a/4], [60a/4] ç.+ı [47a/3] ç.+ıdı [35a/6] [= 12]

çöklät- : Çoğaltmak.

ç.-dı [41b/1]

[= 1]

çömerd : *F.* Cömert.

ç. [60b/8]

[= 1]

çöngel : *F.* Çengel.

ç.+e [38b/7]

[= 1]

çuğur : Mezar.

ç. [45b/9]

[= 1]

çün : *F.* 1.Çünkü, mademki 2.Gibi

ç. [32a/6], [32a/7], [32a/12],

[32b/1], [33a/3], [33a/9],

[34a/3], [35a/6], [35a/7],

[35a/13], [35b/3], [35b/9],

[35b/10], [36a/8], [36b/10],

[37a/4], [37b/8], [39b/2], 41b/7],

[44b/3], [46b/13], [47a/1],

[49a/11], [50a/10], [50b/7],

[50b/12], [50b/12], [51a/5],

[51a/6], [51a/7], [51b/1],

[51b/2], [51b/7], [51b/10],

[52a/1], [52a/3], [54a/7], [58a/4],

[58b/11], [59a/3], [59b/4]

[= 41]

d. [32a/5], [32b/3], [32b/5],

[32b/10], [33a/11], [33b/12],

[34a/6], [34a/6], [34a/9],

[34a/10], [34a/10], [34a/11],

[34a/11], [34a/12], [34a/13],

[34a/13], [34b/5], [35b/6],

[35b/7], [36a/3], [37b/13],

[38a/2], [38a/13], [38b/12],

[39a/1], [39a/5], [39b/10],

[40a/7], [40a/7], [41a/10],

41a/12], [41b/6], [42a/11],

[42a/12], [43a/5], [43a/6],

[43a/7], [43a/7], [43a/8],

[43b/12], [43b/13], [43b/13],

[44a/7], [44a/8], [44a/9], [44a/9],

[44a/10], [44a/12], [47a/3],

[47a/4], [48a/3], [48a/4], [48a/4],

[49a/1], [50a/12], [50b/13],

[51a/1], [51a/2], [51a/3], [51a/3],

[51a/8], [51a/9], [51b/1],

[51b/13], [52a/3], [52a/7],

[52a/11], [52b/9], [53a/3],

[53a/4], [53b/2], [54b/11],

[55b/6], [56a/5], [56a/7],

[56a/11], [57a/9], [59a/6],

[60a/2], [60b/10]

[= 80]

dāne : *F.* Tohum, çekirdek.

d. [48a/3]

[= 1]

dārü'l-celāl : *A.* Azamet konağı,

ululuk mekanı.

d.+dur [42b/10]

[=1]

dārü'l-karār : *A.* Kararlı surette

kalınan, kıyametten sonraki yer.

Cennet.

d.+dur [42b/10]

[= 1]

dārü'l-huld : *A.* Baki olan yer.

Cennetin bir bahçesi.

—D—

da'vī : *A.* Dava, iddia, şikayet.

d. [45a/4]

d.+sin [31b/10]

[= 2]

daḥī : Dahi, de

d.-dur [42b/8]
[= 1]

Dāvud : Bkz.: Davud Peygamber.
D. [35a/7], [35a/11], [35a/11],
[59b/2]
[= 4]

Dāvud Paygāmbar : A. Davud
Peygamber. İsrailoğullarının bir
hükümdarı ve peygamberidir.
Sesi güzel ve şairdir.
D. [35a/9], [54b/1]
D.+a [35a/7], [59b/2]
[= 4]

de : Dahi.
d. [41b/1]
[= 1]

defter : Defter.
d. [45b/7]
[= 1]

degin : Kadar
d. [32a/13], [35a/12], [40b/8],
[50b/6], [53b/13], [54a/1],
[54a/1]
[= 7]

degir - : Değmek, ulaştırmak
d. [31b/2]
d.-di [52b/3]
[= 2]

degül : Değil, yok
d. [38a/9], [59b/6]
d.+dür [57b/8]
d.+lerdi [57a/2]
d.+sin [47b/8]
[= 5]

dek : Kadar.
d. [58b/9]
[= 1]

delü : Deli.
d. [32a/1], [32a/7], [50b/5]
[= 3]

dem : F. An, vakit.
d. [52a/11]
[= 1]

demür : Demir, bir maden.
d. [46b/7]
d.+den [40b/1]
d.+dendür [39b/6]
[= 3]

deñiz : Deniz
d. [39b/10], [39b/11], [45b/2],
[46b/11], [46b/13], [57b/11]
d.+dür [45b/4]
d +de [46a/7]
d.+i [46a/7], [46b/12]
d.+idür [45b/4], [45b/5], [45b/5],
[45b/5], [45b/5], [45b/6]
d.+inde [38b/6]
d.+inden [33b/10]
d.+ine [34b/4]
d.+ler [42a/9], [46b/12],
[46b/13]
d.+leri [46a/3]
d.+lerüñ [45b/3]
d.+üñ [46b/12]
[= 25]

depret(d)- : Kımıldatmak, sarırmak.
d.-ür [45b/2]
d.-mek [45b/1]
d.-imeyeler [54b/6]
[=3]

derd : F. Dert.
d. [32b/4]
d.+dür [32a/4]
d.+e [32a/5]
d.+i [32a/4], [32a/12], [32a/12]
d.+inden [32a/12]
d.+üm [32a/9]
[= 8]

dere : Dere, su yatağı.

d. [53b/5]

d.+de [53b/6]

d.+leri [41b/13]

[= 3]

[= 1]

derhāl : *F.* Şimdi, hemen.

d. [36a/12]

[= 1]

derīce : *F.* Kapı, küçük kapı.

d. [33a/8]

[= 1]

deri : Deri, cilt.

d.+lerine [56b/3]

[= 1]

destūr : *F.* İzin, müsaade.

d. [54b/9], [54b/10]

d.+ıla [57b/13]

[= 3]

Destūrū'l-Müzekkiri : Eser adı.

d.+de [59b/5]

[= 1]

devlet : *A.* Devlet, güç, kudret.

d.+e [45a/3], [53a/2]

d.+i [45a/2]

[= 3]

devlet-i ebedī : *F.* Sonsuz mutluluk.

d. [52a/2]

[= 1]

devlet-i Muḥammed : *F.* İslam

devleti.

d.+e [58b/10]

[= 1]

devletlū : Eskiden vezir gibi büyük

rütbeli kimselere verilen bir

unvan.

d.+si [38a/6]

dınısuz : Sessiz, sakin.

d. [34b/13]

[= 1]

di- : Demek, söylemek.

d. [47b/9]

d.-di [32b/12], [33b/5], [35a/9],

[35a/12], [35b/3], [35b/3],

[35b/6], [36b/2], [36b/11],

[37a/9], [38a/4], [38b/5],

[48a/12], [51a/3], [51b/1],

[56a/10], [58b/11], [59b/6]

d.-digi [40a/11]

d.-diginden [48a/10]

d.-diler [35b/1], [41a/12],

[41b/5], [47b/13], [48a/1],

[48a/3], [52a/2], [53a/2]

d.-dügi [40a/10]

d.-düginde [47b/1]

d.-dügine [47b/9]

d.-dügünden [57a/3]

d.-dükleri [43b/9]

d.-düklerin [57a/6]

d.-düm [33a/10], [33b/1],

[33b/3], [38b/12], [38b/13],

[39a/1], [39a/2]

d.-dük [57a/1]

d.-düñdi [58a/13], [58b/1]

d.-düñidi [55a/8]

d.-medi [38a/4], [38a/5], [51a/7]

d.-mege [35a/5]

d.-mek [38b/3], [38b/3],

[47b/13], [48a/1], [48a/2],

[48b/3], [48b/4],

[48b/4], [54a/6], [54a/6], [57b/4], [

59b/12], [59b/12], [59b/13],

[59b/13], [60a/1], [60a/1],

[60b/3], [60b/3], [60b/3], [60b/3]

d.-mekten [47b/2]

d.-mesün [59a/10]

d.-meye [31b/11]

d.-r [33a/2], [38b/4], [38b/5]

d.-ridi [37a/7]

d.-rler [41a/8], [41a/8], [41a/9],
[41a/9], [41a/9], [46a/13],
[46b/4], [46b/5], [46b/6],
[49a/2], [49a/3], [49a/4], [49a/5],
[49a/6], [49a/7], [49a/9],
[49b/6], [49b/6], [59a/3]
d.-rlerdi [59a/11]
d.-rsin [32b/4]
d.-se [47b/2]
d.-seler [59a/11]
d.-ye [54a/8], [55a/6], [55b/12],
[55b/13], [56b/7], [61a/5],
[61a/8]
d.-yeler [54a/5], [57a/4]
d.-yi [32a/9]
d.-yü [38a/1], [42a/13], [51a/9],
[51a/11], [51b/3], [51b/4],
[52a/6], [53a/1], [54b/3],
[57a/2], [61a/2]
d.-yüb [55b/5]
[= 95]

diken : Diken.

d.+lerü [46a/13]
[= 1]

dil : 1. Ağızdaki tat alma duyusu,
konuşma uzvu. 2. Dil, lisan.

d.+i [44a/9], [44b/8]
d.+ile [44a/10], [44b/1]
d.+ine [36b/10]
d.+ler [38b/7]
d.+leri [44b/8]
d.+üm [33a/9]
[= 8]

dile- : Dilemek, istemek.

d. [55a/9]
d.-di [45a/11]
d.-düm [50b/9]
d.-mezem [55a/1], [55a/2],
[55a/2]
d.-r [33b/7], [41a/4], [41a/5],
[41a/6], [41a/7]
d.-rem [55a/1], [55a/2], [55a/3]

d.-rse [33b/7], [47a/2], [47a/3],
[51a/11], [56a/1]
d.-rseñ [35b/13], [36a/1], [55a/9]
d.-rsevüz [36b/4]
d.-se [45b/1], [46a/11]
d.-sem [54b/7]
d.-meye [35b/4]
d.-yem [58b/7]
[= 28]

dilsüz : Dilsiz.

d. [56b/5]
[= 1]

dīn : A. İman ve amel mevzuu
olarak insanlara Cenab-ı Hak
tarafından teklif olunan hak ve
hakikat kanunlarının hepsi.
d.+ünden [51b/11]
d.+üñe [51b/12]
[= 2]

diñ : Sakinlik.

d.[57b/2]
[=1]

din- : Dinmek.

d.-medi [50b/12]
[= 1]

diñle : Dinlemek.

d. [49a/11]
[= 1]

dip(b) : Dip,alt,aşağı

d.+inde [44a/2],[57a/10]
[=2]

direk(g) : Direk.

d.+e [56b/1], [56b/7]
d.+i [43b/10]
[= 3]

direksüz : Direksiz.

d. [45a/9], [45a/10]

[= 2]

dirgür- : Diriltmek, ihya etmek.
d.-mek [35b/13]
[= 1]

diri : Diri, canlı.
d. [35b/12], [37a/11], [37a/12]
[= 3]

diril- : Toplanmak, bir araya getirmek.
d.-diler [35b/1]
d.-dügün [36a/8]
d.-e [37a/3]
d.-eler [55a/13], [58a/8]
d.-meye [37a/3]
d.-üb [55a/3]
d.-ün [55b/7], [58b/5]
d.-ür [34a/2]
[= 10]

dirilik : Dirilik, canlılık.
d. [37a/1], [38a/3]
d.+den [34a/7], [34b/7], [34b/8],
[37a/10], [37a/10]
d.+i [33b/12], [34a/1], [34b/1],
[34b/1], [34b/3], [35b/8],
[38a/2], [38a/13]
d.+in [35b/8]
[= 16]

diş : Diş.
d.+i [45b/12]
[= 1]

dişi : Kadın.
d. [60a/12]
d.+ye [48a/2]
[= 2]

ditre- : Titremek.
d.-di [41a/13], [44a/5], [46a/5]
d.-r [40b/1], [44a/7]
d.-ye [61a/6]
[= 6]

dīv : *F.* Şeytan, dev.
d.+i [48b/7]
d.+ler [48b/5]
[= 2]

dīvārsuz : Duvarsız.
d. [45a/9], [45a/10]
[= 2]

divşir- : Derlemek, toplamak, bir araya getirmek.
d.-e [34b/8]
[= 1]

diz : Diz.
d.+leri 41a/12]
d.+lerin [53b/13]
[= 2]

dīzār : Yüz, çehre.
d. [59a/7]
[= 1]

doğur- : Doğurmak.
d.-mamış mısaydı [55b/4]
[= 1]

doğın- : İsabet etmek, dokunmak.
d.-ıcağ [40a/12]
d.-dı [36b/6]
d.-sa [34a/1], [34a/2]
[= 3]

dost : *F.* Ahbap, arkadaş.
d. [35b/1], [35b/3], [37b/2]
d.+ı [35b/4]
d.+lara [31b/9], [58b/3]
d.+laradur [55b/6]
d.+larına [60a/2]
d.+um [39a/6], [55a/9], [55b/6]
d.+unuñ [35b/2]
d.+uyam [35b/1]
[= 13]

dostluk : Dostluk, ahbablık.

d. [50a/11]

[= 1]

dög- : Dövmek, vurmak.

d.-di [36a/3]

[= 1]

dök- : Dökmek, akıtmak.

d.-diler [37a/5], [37b/9]

d.-seler [42a/10], [46a/4]

[= 4]

dökül- : Birden topluca inmek.

d.-dügin [60b/2]

d.-eler [50a/5]

d.-ürdi [60b/1]

[= 3]

dön- : Dönmek, geri dönmek.

d.-di [35a/10]

d.-e [47b/5], [47b/6]

d.-er [49a/13]

d.-mişsin [51b/12]

[= 5]

dönder- : Bkz.: döndürmek.

d. [47a/12], [47a/13]

d.-medüm mi [38b/11]

[=3]

döndür- : Döndürmek, çevirmek.

d. [47a/11]

[=1]

dördünci : Dördüncü.

d. [39b/7], [39b/13], [40a/2],

[40a/4], [40b/5], [41a/9],

[41b/10], [42b/3], [42b/8],

[42b/10], [44a/3], [46b/1],

[48b/12], [49a/4]

[= 14]

dört : Dört sayı

d. [34a/1], [36a/3], [36a/4],

[36a/4], [36a/4], [41a/1], [41a/3],

[41a/6], [41a/7], [43b/10],

[43b/11], [45b/9]

d.+ini [36a/3]

[= 13]

döşek : Yatak.

d. [41b/8]

d.+de [43b/4]

d.+i [52a/6]

d.+lerinde [60b/9]

[= 4]

dudak : Dudak

d.+ında [36a/11], [36a/13],

[36b/1]

[= 3]

dur- : Ayakta durmak.

d. [55a/9], [55b/13]

d.-a [55a/10], [58a/1]

d.-alar [57b/6]

d.-an [31b/3]

d.-ayıdı [49a/11]

d.-dı [36a/5], [42a/5], [46a/5]

d.-duğıñla [34b/13]

d.-dukça [48a/9]

d.-dum [32b/7]

d.-maz [44a/7]

d.-mışlar [58a/10]

d.-uñ [55b/7], [58b/5]

d.-ur [41b/12], [41b/13], [42a/8],

[46b/7], [48b/7], [48b/11],

d.-urken [36b/6]

d.-urlar [40b/12]

d.-urlardı [50a/8]

[= 26]

durur : "-dır" bildirme eki.

d. [41b/7], [45b/3], [45b/4],

[46a/10], [48b/10], [48b/11],

[49a/12], [50a/2], [50a/3],

[50a/3], [50a/3]

[=11]

dut- : Tutmak, yakalamak.
d.-a [53b/13], [54a/1], [54a/1],
[57b/12]
d.-ar [46a/11]
d.-dı [35b/4], [36a/3], [37a/7],
[37b/9], [45a/2]
d.-madı [41b/6]
d.-masun [52b/4]
d.-mayalar [39a/9], [56b/7]
d.-mayaydı [61a/12]
[= 15]

dutucu : Yakalayan, tutan
d.+lar [42b/4]
[= 1]

düğün : Bkz.: düğün
d. [52b/6], [52b/9]
[=2]

düğün : Düğün.
d. [52a/6]
d.+e [52a/7]
[= 2]

dükeli : Hepsî, bütün, cümle.
d. [33b/12], [34a/4], [35a/3],
[35a/5], [37a/11], [37b/5],
[37b/5], [42a/6], [43a/3],
[43b/7], [46a/3], [47a/5],
[48a/9], [50a/7], [51b/4],
[55a/6], [57a/2], [58b/5]
d.+miz [58b/8]
d.+n[46a/4]
d.+nden [35a/3], [35a/4],
[35a/4], [35a/5], [42a/11],
[54a/13]
d.+ne [54b/8]
d.+si [53a/11]
d.+sini [47a/6]
[= 29]

dükkân : A. Dükkan.
d.+ını [37b/7]
[= 1]

dün : Gece.
d. [34b/12]
d.+ü [47b/13]
[= 2]

dünû : A. Yakın, yaklaşmak.
d. [47b/13]
d.+dandur [47b/13]
[=2]

dünyâ : A. Dünya.
d. [34a/13], [38a/10], [39b/6],
[39b/9], [40a/3], [40a/7],
[43b/11], [46a/9], [47b/11],
[47b/13], [48a/1], [48a/2],
[48a/2], [48a/3], [48a/10],
[48a/11], [48a/12], [48a/12],
[48b/8], [48b/10], [52b/13]
d.+cadur [49a/13]
d.+da [52b/4], [52b/13], [57a/9],
[58a/6], [60a/5]
d.+daki [42a/9]
d.+dan [37b/3], [43b/11]
d.+nuñ [38a/10]
d.+ya [46a/3], [47b/12], [48a/1]
d.+yı [34a/9]
d.+yıla [37a/6]
[= 36]

dürlü 1.Çeşit, tür, cins. 2.Çeşitli.
d. [42a/3], [45b/7], [45b/7],
[45b/7], [45b/7], [45b/9],
[52a/7], [53b/7], [56a/5],
[56a/5], [56a/7], [56a/7],
[61a/10], [61a/10]
d.+dür [37a/2], [48b/10],
[49b/5], [58b/13]
d.+si [48b/10], [48b/10],
[48b/11]
[= 21]

dürüst : F. Doğru, hatasız.
d. [47a/6]
[= 1]

düş- : Düşmek.

d.-di [33a/8], [35b/10]
d.-eler [54b/13]
d.-mişdür [60a/10]
d.-seydi [41b/12]
[= 5]

düşmān : *F.* Düşman.
d.+lar [39a/11], [60a/2]
d.+lara [36b/2]
d.+ları [36b/2]
[= 4]

düşvār : *F.* Müşkil, güç, zor.
d. [60a/13]
[= 1]

dütün : Duman.
d.+den [40a/2]
[= 1]

düzül- : Dizilmek, sıralanmak.
d.-eler [39a/10]
[= 1]

—E—

Ebābīl : *A.* Dağ kırlangıcı.
e. [31b/8]
[= 1]

ebed : *A.* Ebedi, sonu olmayan
gelecek zaman.
e. [45a/1]
[= 1]

ebedī : *A.* Sonsuza ve ebediyete ait.
e. [34a/6], [34a/6]
[= 2]

Ebū Bekir : (ş.a.) Bkz.: Ebū
Bekiri'ş-Şiddīk.

E. [51b/11], [51b/13], [51b/13]
E.+i [51b/11]
[=4]

Ebū Bekiri'ş-Şiddīk : (ş.a.) *A.* Sıdık
olan Ebubekir, Hz.Ebubekir.
Hz.. Muhammed'in
peygamberliğinden önce yakın
dostu idi. Hicret esnasında Hz.
Peygamberin yanında idi.
İslamın ilk halifesidir.
E. [51b/9]
E.+ı [55b/8]
[= 2]

Ebū Eyyūb-i Ensārī : (ş.a.) Sahabe-i
Kiramdan olup Halid bin Zeyd-i
Hazreti diye de anılır. Hicretten
sonra peygamberimizin ilk
mihmandarlığını yapmış idi.
E. [56a/9]
[= 1]

Ebū Ḥamza : (ş.a.)Peygamberin
amcası.
E. [45a/6]
[= 1]

Ebū'l-Leyṣ Tefsīri : (e.a.) 10. yy'da
yaşamış Hanefi fikh ve tefsir
aliminin eseri.
E. [38a/1]
[= 1]

ecel : *A.* Belli müddet, zaman, ölüm
vakti.
e.+i [60b/11]
[= 1]

ecr-i kebīr : *F.* Büyük sevap.
e. [59a/7], [59a/8]
[= 2]

ednā : *A.* En aşağı, en değersiz.
e. [48a/1], [48a/2]

- e.+dandur [48a/1]
e.+nuñ [48a/2]
[= 4]
- eger** : Eğer, şayet, bile,dahi.
e. [32b/11], [34b/9], [35a/12],
[38a/7], [40b/11], [41b/12],
[42a/9], [46a/3], [46a/3],
[47b/1], [47b/7], [48a/9],
[52b/4], [54b/4], [54b/7],
[54b/9], [55b/8], [55b/9],
[55b/9], [55b/10], [55b/11],
[57a/8], [57a/10], [58a/4],
[58b/7], [59b/4], [61a/11],
[61a/12], [61a/13]
[= 29]
- egin** : Sırtın üzeri.
e.+inde [39a/4]
[= 1]
- egrilik** : Eğrilik.
e. [47a/9]
e.+dür [47a/8]
[= 2]
- ehl** : *A.* Dost, sahip, mensup.
e.+i [34a/3], [34a/3], [34a/4],
[34a/4], [34a/5], [34a/6],
[39b/11], [44b/9], [49b/7],
[54b/10], [55a/3], [55a/12],
[57a/2], [58a/4], [58a/8]
e.+inden [57a/8], [57a/8],
[57b/8]
e.+ine [57b/6], [57b/8], [58a/5]
[= 21]
- ehl-i azāb**: *F.* Azap ehli
e.[53a/12]
[= 1]
- ehl-i beyt** : *F.* Peygamberin ailesi.
e. [55b/7]
e.+i [58b/5]
e.+üm [58b/4]
[= 3]
- ejderhalık** : Ejderhalık.
e. [31b/8]
[= 1]
- ek-** : Ekmek.
e.-eler [61a/10]
[= 1]
- ekin** : Ekin.
e. [61a/10], [61a/13]
[= 2]
- ekser** : *A.* Pek fazla, daha.
e. [38a/5]
[= 1]
- eksil-** : Eksilmek
e.-ür [50a/9]
[= 1]
- eksük** : Eksik, noksan.
e. [60a/7]
[= 1]
- el** : El.
e.+in [32a/2]
e.+inde [31b/8], [46b/7], [54b/4],
[60b/4]
e.+indedür [33b/12]
e.+ine [45b/8], [51a/12]
e.+ini [32a/5]
e.+leri [32a/6], [56b/1]
e.+lerin [56a/12], [56b/6]
e.+lerüñ [39a/13]
e.+lerüñüz [51b/6]
e.+üm [33a/9]
e.+ümden [35a/8]
e.+üme [32b/12]
e.+üñi [32a/7]
[= 19]
- elli** : Elli, sayı.
e. [53b/4]
[= 1]

elma : Elma.
e. [51a/12], [51b/4]
e.+nuzı [51b/3]
[= 3]

emîn : *A.* Kalbinde korku ve endişesi olmayıp rahatta olan.
e.+idi [32a/8]
[= 1]

emîre'l-mü'minîn : *A.* Müminlerin emiri Hz. Muhammed'in halifesi. Bu ünvan Hz. 'Ömer'e verilmiştir.
e. [52b/1], [52a/4]
e. +e [40a/10]
[= 3]

emr : *A.* Emir, buyruk.
e.+inde [50a/13]
[= 1]

emr-i ma'rûf : *F.* Tanrı ve kula göre doğru ve adil olan.
e. [42b/4]
[= 1]

en : Uzaklık, genişlik.
e.+i [43b/9]
[= 1]

endişe : *F.* Endişe.
e.+m [35a/4]
e.+ñ [36a/2]
e.+ñüzi [59b/2]
e.+yi [59b/7], [59b/9]
[= 5]

Enîsü'n-nüfûs : Eser adı.
E. [59a/6]
E.+da [43a/4]
[= 2]

Enîsü'l-esrâr : Eser adı.

E. [54a/4], [57b/7]
[= 2]

Envârü'l-Levâmi' : Eser adı.
E.+de [42a/8]
[= 1]

eri- : Erimek.
e.-di [44a/5]
[= 1]

erîke : *A.* Taht.
e.+dür [46a/9]
[= 1]

erit(d)- : Eritmek.
e.-eyidi [41b/13]
e.-ür [36b/6]
[= 2]

eşer : *A.* Birinin meydana getirdiği şey.
e.+de [57b/9]
[= 1]

esîr : *A.* Esir, tutsak.
e. [31b/11]
[= 1]

esirge- : Esirgemek.
e. [37a/8], [37a/9]
e.-meyenler [60a/8]
e.-r [60a/7]
[= 4]

esnâ : *A.* Ara, aralık, sıra, vakit.
e.+da [52a/6]
[= 1]

esrâr : *A.* Sırlar, gizli hikmetler ve manalar
e.+da [54a/4]
[= 1]

eşek : Eşek.

e. [54a/3], [54a/3]
[= 2]

eşid- : İşitmek , duymak.
e.-eler [54a/4]
e.-üb [59a/10]
[= 2]

et : Et.
e. [34b/10], [36a/7]
e.+ile [60a/11]
e.+leri [36a/6]
[= 4]

ev : Ev
e. [52b/8], [53b/7]
e.+de [50b/5], [53b/7]
e.+e [52a/1]
e.+i [45a/9]
e.+indeyidi [51b/13]
e.+ine [51b/11]
e.+leri [43b/5]
[= 9]

evet : Evet.
e. [50b/8], [56b/12]
[= 2]

evvel : A. Evvel, önce, önceki, ilk.
e. [33b/1], [44a/4], [51a/2],
[53a/6]
[= 4]

evvelki : Önceki.
e. [36a/6], [40a/1], [40b/2],
[41a/8], [42a/3], [42b/1],
[42b/6], [48b/11], [49a/2],
[51a/4], [51b/9], [53a/6]
[= 12]

eyilük : İyilik.
e.[59b/12], [59b/13]
e.+ini [60a/3]
[= 3]

eyit- : 1.Demek, söylemek
2.Nakletmek, anlatmak
3.Uydurmak, düzmek 3.Rivayet etmek
e. [59b/3], [58b/10]
e.-e [54b/7], [54b/9], [55a/1],
[55a/1], [55a/2], [55a/5],
[55b/2], [55b/6], [55b/7],
[55b/8], [58a/9], [58b/3],
[58b/4], [58b/5], [58b/6],
[61a/6], [61a/7]
e.-eler [34a/4], [34a/5], [39a/9],
[39b/12], [53b/12], [55a/4],
[56b/12], [57a/2], [57a/4],
[57a/4], [57a/5], [57a/6], [57a/8],
[57b/2], [58b/8]
e.-di [32a/8], [32b/2], [32b/3],
[32b/4], [32b/4], [32b/8],
[32b/9], [33a/6], [33a/10],
[33a/13], [33b/3], [35a/7],
[35a/10], [35a/11], [35a/11],
[35a/11], [35b/1], [35b/4],
[35b/11], [35b/13], [36a/9],
[36a/9], [36a/12], [36a/13],
[36b/3], [36b/9], [36b/12],
[37a/7], [37b/9], [38b/8],
[39a/5], [39a/6], [39a/6], [39a/7],
[39a/10], [39b/3], [44b/3],
[46a/8], [47a/12], [47b/9],
[48a/5], [50a/9], [50a/11],
[50b/8], [50b/11], [51a/7],
[51a/13], [51b/5], [51b/13],
[52b/3], [52b/3], [52b/11],
[56a/11], [58b/12], [59a/12],
[59b/2], [59b/7], [59b/9],
[60a/1], [60b/4], [60b/5], [61a/8]
e.-diler [32a/3], [32a/7], [33a/2],
[35a/2], [41a/11], [41b/3],
[47b/12], [48a/1], [48b/4],
[49a/10], [51b/7], [51b/11],
[52a/2], [60b/4], [60b/5]
e.-dügümüz [53a/3]
e.-dügün [39a/10]
e.-dük [57a/4]

e.-düm [32b/7], [32b/9],
 [32b/12], [33a/10], [33a/12],
 33b/2], [39a/1]
 e.-gil [52b/3]
 e.-mesün [59a/13]
 e.-mişdür [32a/11]
 e.-mişler [34b/10], [37a/9]
 e.-mişlerdür [49b/5]
 e.-ün [41b/4]
 e.-ür [31b/13], [32a/12], [32b/7],
 [33a/4], [33a/10], [33a/12],
 [33b/1], [33b/4], [33b/13],
 [34a/7], [34a/8], [34a/12],
 [34b/7]
 [34b/13], [35b/6], [37a/10],
 [37a/13], [37b/1], [37b/1],
 [37b/2], [38a/1], [38b/3],
 [38b/1], [38b/7], [39b/6],
 [39b/8], [39b/9], [40a/1],
 [40a/3], [40a/5], [40a/8], [40a/9],
 [40a/10], [40a/11], [40a/12],
 [42a/1], [42a/2], [42a/06],
 [42a/9], [42b/12], [43a/4],
 [43b/6], [44a/3], [44b/3],
 [45a/5], [45a/6], [46a/9], [48a/2],
 [48a/6], [48b/7], [48b/9], [49b/4],
 [51a/3], [54a/4], [55a/7], [56a/8],
 [56b/8], [57a/8], [57b/7],
 [57a/10], [57a/12], [59a/6],
 [59a/9], [59a/11], [59b/1],
 [59b/6], [59b/11], [59b/12],
 [59b/13], [60b/4], [60b/6],
 [60b/8], [61a/4]
 e.-ürlerdi [59a/10]
 e.-ürdi [34b/12], [37a/6]
 e.-ürler [48a/2], [58a/12]
 [= 196]

eyle- : 1.Yapmak, işlemek
 2.Yapmak, kılmak 3.Meydana
 getirmek, yaratmak 4.İnşa etmek
 e. [32b/11], [33b/3], [35b/3],
 [41b/5], [47a/3], [47a/4],
 [55a/9], [55b/13]
 e.+yen [38a/3]

e.-di [36b/8], [36b/8], [39a/2],
 [39a/3], [39a/5], [40a/8],
 [41b/10], [44b/13], [50b/5],
 [50b/11], [58b/12], [60a/2]
 e.-diler [52a/5], [52a/7]
 e.-dük [47a/2], [54a/8]
 e.-düm [60b/5]
 e.-dür [48a/4], [48a/4], [48a/4],
 [48a/5]
 e.-mek [50b/11], [54b/7]
 e.-meg(e) [35a/13]
 e.-mez [60a/6]
 e.-mişlerdür [39b/5]
 e.-ñ [35b/3]
 e.-r [31b/7], [31b/7], [31b/7],
 [31b/8], [31b/8], [31b/9],
 [31b/9], [31b/10], [33a/9],
 [33b/7], [38a/6], [44a/4],
 [44a/10], [44a/11], [44b/9],
 [44b/11], [44b/12], [48b/7],
 [49b/7], [49b/8], [53b/13],
 [55a/7], [60a/5], [60a/5], [60b/8]
 e.-rdi [39a/5]
 e.-rler [40b/6], [40b/7], [40b/8],
 [59b/3]
 e.-rsiz [59b/6]
 e.-ye [38a/6], [46a/12], [54b/2],
 [55b/5], [55b/13], [56a/1],
 [58b/2], [61a/11]
 e.-yeler [57a/11], [57b/3]
 e.-yelüm [57b/3]
 e.-yem [50b/10], [54b/8],
 [58b/8]
 e.-yen [31b/3]
 e.-yüb [31b/5]
 [= 74]

eyleyici : Yapıcı, meydana getirici.

e. [56b/5]
 [= 1]

eyü : İyi.

e. [38a/3], [38a/4], [38a/5]
 e.+ye [59b/13]
 [= 4]

Eyyüb : (ş.a.) *A.* Eyüb Peygamber.
Kuran'da adı geçen ve
kendisinden kulunuz diye
bahsedilen ve sabırlı insane
örneği olarak
gösterilen İsrailoğulları
peygamberlerinden.
E. [38b/12]
[= 1]

—F—

faḥr : *A.* Övünme, iftihar etme
f.+ı [55a/6]
[= 1]

fakīr : *A.* Biçare, muhtaç, fakir.
f. [32b/13]
[= 1]

Fārisī : *F.* Fars ülkesiyle ilgili.
F. [35a/1]
[= 1]

Fāṭimatü'z-Zehrā : (ş.a.) Hz.
Muhammed'in, Hz. Hatice'den
doğma kızı. Hicretten 18 yıl
once doğmuş, Hz. Ali ile
evlenmiş ve Hz. Hasan ve Hz.
Hüseyin'in valideleri olmuş.
F. +yı [52a/4]
[= 1]

Fāṭima : (ş.a.) Bkz.: Fāṭimatü'z-
Zehrā.
F. [52a/8], [52a/10], [52b/7],
[52b/8], [52b/9], [52b/11]
F.+nun [52a/9]
F.+ya [52a/13], [52b/3], [52b/7]
F.+yı [52a/7], [52b/10]

F.+yıçün [52a/13]
[= 14]

Fātiḥa : *A.* Kur'an-ı Kerim'in ilk
süresi.
F. [49a/11]
F.+yıla [49a/10]
[= 2]

faida : Fayda, yarar.
f. [47b/2], [47b/2], [48a/10]
f.+lar [61a/10]
[= 4]

faḫl : *A.* Âlimlere yakışır olgunluk.
İman, cömertlik, ihsan, kerem,
ilim, ma'rifet, üstünlük.
f. [53a/9]
[= 1]

fehmi : *A.* Ulu kişi.
f. [38b/6]
[= 1]

felekī : *F.* Feleğe ait ve onunla ilgili.
f. [49b/6], [49b/8], [49b/9],
[49b/10], [49b/11], [49b/12],
[50a/1], [50a/2], [50a/3], [50a/3],
[50a/4], [50a/5]
f.+dür [49b/7]
[= 13]

ferişte : *F.* Melek
f. [40b/7], [41a/3], [41a/4],
[41a/5], [41a/6], [44a/2],
[45b/8], [46a/1], [46a/11],
[54b/3], [54b/3], [54b/5]
f.+dür [41a/7]
f.+ler [38a/10], [40a/13],
[40b/1], [40b/4], [40b/5],
[40b/7], [40b/9], [40b/9],
[40b/10], [40b/12], [41a/7],
[44b/9], [45b/2], [48b/6],
[54a/7], [55b/3], [58a/10],
[58a/12], [61a/1], [61a/5]
f.+lerden [42a/12], [48b/5]

f.+lerdür [41a/7]
f.+lere [41a/11],[54a/7],
[60b/11]
f.+leri [42a/10]
f.+lerüm [61a/7]
f.+lerün [41a/4]
f.+nün [45b/8], [54b/4]
[= 42]

fetîl : *A.* Lamba fitili.
f.+e [48a/8]
[= 1]

Fevâyîd-i Qur'ân : Eser adı
F.+da [37b/1],[42a/6]
[= 2]

feyrûzec : *F.* Gök renginde kıymetli
bir taş, firuze.
f.+den [43b/10]
f.+dendür [39b/13]
[= 2]

fısk : *A.* Günah, Hak'tan ayrılmak.
f.+ınuñ [59b/11]
[= 1]

fidâ : *A.* Dağıtmak, bedel vermek,
feda.
f. [55b/12],[58b/8], [58b/8],
[58b/9]
[= 4]

fıkr : *A.* Akıl, düşünce.
f.+inde [33b/9]
[= 1]

fi'l : *A.* İş.
f.+üñüzi [59b/1]
[= 1]

Fir'avun : *A.* Allah'a isyan edip
ilahlık iddiasında bulunduğu
için Hz. Musa'nın mücadele

ettiği azgın, dinsiz Mısır
hükümdarı.
F. [39a/12], [39a/12], [39b/1]
[= 3]

fırāk : *A.* Ayrılık, ayrılmak.
f. [33b/6]
[= 1]

fulân : *A.* Filan, filanca.
f. [35a/11], [35a/11]
[= 2]

furun : Fırın.
f.+a [36b/6]
[= 1]

fuvâd : *A.* Gönlün dördüncü
perdesinin adı.
f. [49a/5]
[= 1]

—G—

ğaflet : *A.* Habersizlik, dalgınlık
ğ. [34b/2]
[= 1]

ğafûr : *A.* Çok mağfiret ve merhamet
eden, suçları en çok affeden.
ğ.+dur [38b/2]
[= 1]

gâh : *F.* Ara sıra, zaman, bazen
g. [33b/5], [33b/6]
[= 2]

gâlib : *A.* 1.Galip, yenen 2.Güçlü,
kudretli.
ğ. [34b/2], [36a/11], [38b/3],
[58a/9], [58a/12]

[= 5]

ġammāz : *A.* Birisine iftira ederek zarar veren.
ġ.+lar [56b/7]
[= 1]

Ġarāyib-i Endülüsī : Eser adı.
Ġ.+de [40a/3]
[= 1]

Ġarāyib-i Kūr'ān : Eser adı.
Ġ.+da [34a/7]
[=1]

ġaraż : *A.* Maksat, gaye, kasıt.
ġ. [34b/8], [38a/9]
[= 2]

ġarb : *A.* Batı.
g.+a [49b/11], [49b/12]
[= 2]

ġarīb : *A.* Kimsesiz, zavallı.
g. [60b/11], [61a/2], [61a/6]
[= 3]

ġarīz : *A.* Taze nesne; tabiat, huy.
ġ. [38b/3]
[= 1]

ġarķ : *A.* Batmak, boġulmak.
ġ. [51b/4]
ġ.+dur [49b/4]
[= 2]

ġāşiye : *A.* Perde, örtü.
ġ.+sin [49b/2]
[= 1]

ġayb : *A.* Gizli olan, göölmeyen bilinmeyen.

ġ. [58b/13], [58b/13], [59a/1], [59a/3]
ġ.+a [58b/13]
ġ.+dan [33a/7]
ġ.+dur [59a/1]
ġ.+sın [59a/2], [59a/4]
[= 9]

ġāyet : *A.* Son, en son, en son had
g. [44b/10], [46a/2], [55a/12]
[= 3]

ġāzi : *A.* Din uğruna savaşan.
ġ.+ler [42b/5]
[= 1]

ġazzāzlık : "Kazzaz" sözcüğünün eski metinlerde geçen şekli, ipek büken, ibrişim yapan kimse.
ġ. [31b/7]
[= 1]

geç- : Bkz.: geç-
g.-di [60b/1]
g.-se [34a/1]
[=2]

geç- : Geçmek.
g.-e [31b/6]
g.-en [59b/2]
[= 3]

geçür- : Bkz.: geçür-
g.-medüm [32b/4]
[=1]

geçür- : Geçirmek.
g.-medüm [32b/3]
g.-mez misin [37b/11]
g.-se [33b/10]
g.-ürdi [37b/8]
[= 4]

gedāy : *F.* Dilenci.

g. [37a/4]
[= 1]

gel : Gelmek.

g. [32b/11], [33a/10],
[51b/1], [51b/12]
g.-di [33a/3], [33a/3], [33a/7],
[35a/6], [35a/7], [35a/13],
[35b/3], [35b/11], [35b/12],
[35b/13], [36a/8], [36a/12],
[36b/4], [36b/10], [37a/5],
[37b/8], [37b/12], [38a/1],
[38b/9], [39a/11], [41b/2],
[41b/4], [46a/8], [51a/1],
[51b/2], [51b/5], [52a/8],
[52a/12], [60b/2], [60b/4]
g.-diler [32b/10], [36a/7],
[36a/10], [52b/10]
g.-diyidi [56b/13]
g.-di [51b/5]
g.-dimidi [56b/13]
g.-düm [32b/8], [33a/6], [33a/9]
g.-dün [32b/7]
g.-e [34a/4], [36b/2], [55a/8],
[55a/10], [55b/12], [57b/4],
[58b/9]
g.-eler [55a/3], [58b/6]
g.-elüm [32b/7]
g.-esin [38a/8]
g.-medimidi [56a/4], [56a/12]
g.-mişdür [39a/3], [57b/9],
[60b/7], [60b/10]
g.-se [60b/11]
g.-ün [51b/13], [57b/3]
g.-ürler [46b/8], [61a/1]
[= 67]

gemi : Gemi.

g. [57b/2]
[= 1]

gendi : Bkz.: gendü

g. [45a/12]
[= 1]

gendü : Kendi, kendisi.

g. [38a/9], [39a/13], [39b/2],
[44b/13], [49a/7], [50b/7],
[51b/12], [55b/11], [56b/6],
[60a/7], [60b/12], [61a/2]
g.+ler [52a/7]
g.+leri [38a/11], [51b/4]
g.+nüñ [51a/1]
g.+ye [49a/5]
[= 17]

gendüz : Kendisi.

g.+in [31b/10], [45a/2], [50b/6],
[50b/13], [51a/5], [51b/9],
[60a/2]
g.+ime [33a/9]
g.+ine [35b/11], [38b/5],
[44b/13]
g.+ini [44b/3], [44b/10],
[44b/12], [44b/12], [45a/1]
[= 16]

ger- : Açmak, germek.

g.-dügi [31b/4]
[= 1]

gerek : İcap eder, gerekir.

g. [37a/4], [37a/4], [38a/7],
[54b/8], [57b/1], [59a/9],
[59a/9], [59b/1]
[= 8]

getür- : Getirmek, alıp gelmek.

g.-di [51a/12], [52b/1], [52b/7]
g.-diler [37a/5], [37b/9]
g.-dün [59a/4]
g.-eler [52a/8]
g.-esin [59a/2]
g.-eyidün [57a/9]
g.-mişsin [51b/12]
g.-ün [54b/3]
g.-ürler [40b/3], [58b/13]
[= 13]

gey : Çok, pek çok, iyi.

g. [32b/11]
[= 1]

gey- : Giymek
g.-eler [52a/7]
g.-ince [52b/9]
g.-sün [52b/6]
g.-üb [39a/4]
[= 5]

geyesi : Giysi.
g.+leri [52b/9]
[= 1]

gez : Defa, kere, kez.
g. [31b/13], [39a/12], [39a/13],
[39b/1], [39b/1], [41b/1],
[41b/1], [41b/4], [42a/5],
[42a/6], [44a/4], [44b/10],
[46a/3], [46a/5], [47b/2],
[47b/3], [51a/2], [51b/6],
[51b/11], [54b/6], [54b/10]
g.+den [41b/5], [52a/1], [53a/1],
[57b/11]
[= 25]

gibi : 1.Gibi. 2.Benzeri, misli.
g. [32b/2], [32b/2], [32b/3],
[32b/3], [32b/5], [32b/6],
[34b/4], [38b/4], [40a/7],
[41b/10], [41b/13], [41b/13],
[41b/13], [45a/13], [45b/7],
[46a/9], [46a/12], [46a/13],
[46a/13], [46b/1], [46b/2],
[46b/3], [46b/7], [48b/7],
[49b/4], [50a/8], [50a/13],
[50b/7], [51a/4], [51b/9],
[52b/5], [52b/13], [54a/3],
[54a/3], [54a/4], [54b/6],
[54b/8], [58a/1], [60a/13],
[60b/9], [60b/10], [61a/12]
g.+dür [41a/3], [41b/11],
[43b/11], [46b/5], [46b/13],
[48a/3]
g.+ydi [37a/11]
[= 49]

gice : Gece , geceleyin.
g.+m [32b/5]

g.+n [32b/2], [32b/3], [32b/3]
[= 17]

giçe : Bkz.: gice.
g. [50b/8]
[= 1]

git(d)- : Gitmek
g.-elüm [33a/10]
g.-emedi [50b/7]
g.-er [41a/1]
[= 3]

gider- : 1.Gidermek, yok etmek.
2.Bitirmek.
g.-di [46a/7], [51b/2]
g.-ür [34b/11]
[= 3]

gine : Gene, tekrar.
g. [44b/11], [45b/6], [48a/4],
[48a/4], [48a/9], [48b/5]
[= 6]

giñlik (g) : Bolluk, genişlik, ferahlık.
g.+i [43b/10]
[= 1]

gir- : Girmek.
g.-diler [52a/1]
g.-dük [35a/2]
g.-e [57b/11], [57b/13]
g.-eceedür [37b/5]
g.-em [58b/7]
g.-en [31b/3]
g.-ince [43a/11], [43a/12]
g.-mekdür [59a/7]
g.meyeyidün [57a/9]
g.-üñ [60b/13]
[= 12]

giriftār : *F.* Tutulmuş, yakalanmış.
g. [38a/11]
[= 1]

girü : Yine, tekrar, bir daha.

- g. [32b/6],[36b/8], [37a/3],
[39a/9], [40a/7], [40b/8],
[44a/5], [44a/5], [45b/4],
[46b/1], [47a/12], [47a/13],
[47b/5], [47b/10], [48b/7],
[51b/8], [51b/12], [57b/1],
[57b/2], [57b/11], [57b/13]
[= 21]
- gişi** : Kişi, şahıs, kimse.
g. [31b/9], [32a/7], [33b/6],
[34b/8], [37b/5], [38a/12],
[47a/10], [55a/9], [55b/12],
[56a/3], [60a/13]
g.+ler [53a/12]
g.+lerüñ [32a/6]
g.+nüñ [32a/4], [33b/8]
g.+ye [38a/7]
[= 16]
- git-** : Gitmek,uzaklaşmak,ayrılmak.
g. [33b/4]
g.-di [50b/6], [51a/5], [51b/4]
g.-diyse [58b/10]
g.-düm [33b/4]
g.-mege [33b/3]
g.-megile [37a/3]
g.-mekle [37a/2]
[= 9]
- gizle-** : Gizlemek, saklamak.
g.-mege [59b/4]
g.-rler [59b/3]
g.-rsiz [59b/6]
[= 3]
- gizlü** : Gizli, saklı olan, sır.
g. [53a/3], [59a/8], [59a/9],
[59a/10], [59b/6]
[= 5]
- gök** : Gök, sema.
g. [33b/11], [39b/8], [39b/10],
[39b/12], [39b/13], [39b/13],
[39b/13], [40a/1], [40a/2],
[40a/2], [40a/2], [40a/2], [40a/3],
[40a/3], [40a/4], [40a/4], [40a/5],
[40a/5], [40a/7], [40a/9],
[40a/10], [40a/11], [40a/12],
[48a/3], [48a/3], [48a/8]
g.+de [41a/2], [47b/6], [48a/10],
[49b/5], [49b/6], [49b/7],
[49b/8], [53a/4]
g.+dedür [40b/2], [44a/3]
g.+den [38b/9], [41a/1],
[42a/13], [54a/12]
g.+e [37a/7], [37b/9], [40b/8],
[48b/5], [50a/2]
g.+i [39b/6], [39b/9], [40a/1],
[40a/3], [40b/1], [40b/4],
[40b/5], [40b/9], [40b/10],
[40b/11], [48a/3], [48a/10],
[48a/12], [48b/11], [48b/12],
[48b/12], [48b/13], [48b/13],
[48b/13], [49a/10]
g.+in [40a/7], [48a/12], [48b/8]
g.+inde [48b/11], [48b/10]
g.+ini [47b/129]
g.+ler [44b/9]
g.+lerden [40b/2]
g.+lere [47a/11]
g.+leri [39b/3], [39b/4],
[45a/12], [47b/10], [49a/1]
g.+lerün [39b/5]
g.+üñ {40a/6}, [50b/72]
[= 84]
- gökçek** : Güzel, sevimli, hoş.
g. [40a/11], [40a/13]
[= 2]
- göl** : Göl.
g.+ler [42a/9]
[= 1]
- gölge** : Gölge.
g.+si [43b/7]
[= 1]
- göñil** : Bkz.: göñül
g. [53a/6]
[=1]

göñül : Kalp, gönül.

g. [31b/4], [35b/7], [35b/8],
[35b/8], [37a/2], [37a/39],
[49a/19], [53a/6], [58a/3]
g.+de [49b/6], [53a/49], [59b/8]
g.+deki [59b/7], [59b/8]
g.+i [35b/10], [35b/12], [36b/8],
[37a/3], [45a/3], [50a/13],
[50b/1], [52a/8], [52a/9],
[52a/10], [52a/11], [61a/1]
g.+in [48a/13], [48a/13], [48b/1],
[48b/1], [49a/10], [52b/4]
g.+inde [49b/5], [60a/8]
g.+inden [60b/1]
g.+ine [35b/9], [35b/10], [49a/1]
g.+leri [50b/2], [50b/3]
g.+lerine [39a/13]
g.+üm [32a/12], [35a/4]
g.+üme [33a/7], [33a/8]
g.+üñ [35b/13], [36b/10],
[52a/9]
g.+ünde [32b/5]
g.+üni [36b/7]
g.+ünüzden [59b/2]
[= 50]

gör- : Görmek.

g. [32b/11], [51b/1]
g.-di [32a/6], [32a/7], [33a/5],
[33a/13], [35b/10], [42a/2],
[44b/3], [46a/7], [46a/7],
[46a/7], [50b/5], [50b/7],
[50b/13], [51a/1]çün, [51a/5],
[51b/9], [52a/9], [53b/12]
g.-diñ mi [35b/3]
g.-diler [41b/7], [51a/6], [51b/2],
[51b/5], [52a/1], [52b/10]
g.-dügüm [51a/7]
g.-dügümüz [52b/13]
g.-dük [35a/1], [35a/2]
g.-düm [32b/9], [33a/9],
[33a/11], [45a/5], [45a/7],
[50b/9]
g.-dün mi [33a/10]
g.-dünüz [58a/5]

g.-dünüz mi [58a/5]
g.-e [44b/11], [44b/12], [55a/10],
[55a/10]
g.-ebilene [31b/10]
g.-eler [37a/1], [51a/8], [55a/7],
[58a/7], [58a/7]
g.-en [39b/5], [45a/3]
g.-er [61a/2]
g.-erem [52a/4]
g.-ersin [50b/10]
g.-icek [36a/8]
g.-medi [33b/5]
g.-medin [58b/13], [59a/4]
g.-medüm [32b/2], [32b/3]
g.-mege [33b/10]
g.-mek [35b/4],
g.-mekdür [59a/7]
g.mekile [51b/6]
g.-meye [33b/4]
g.-meyedüm [58b/2]
g.-meyesin [47a/7],
[47b/4], [47a/9], [59a/3]
g.-meyeyidüm [55b/4]
g.-mez [47b/3], [50a/4]
g.-mez misin [36b/5]
g.-mişdür [34a/5]
g.-se [41a/1]
g.-sün [52b/6]
g.-sünler [51b/1]
g.-üb [36b/13], [44b/6]
g.-üci [56b/6]
g.-üñ [35b/1], [51b/13], [58b/7],
[59b/1]
g.-ür [50a/4], [52a/9], [60b/7]
g.-ür mi [60b/2]
g.-ür misin [47a/12], [47b/1]
g.-ürdi [32b/1]
g.-ürem [55b/2], [58a/10],
[58a/11]
g.-ürler [49a/6], [59b/5]
g.-ürüz [48a/12]
[= 96]

göre : Göre.

g. [32b/11], [48a/1], [49a/1]
[= 3]

göster- : Göstermek.

g. [35b/12], [51b/1]
g.-di [60a/8]
g.-diler [33a/2]
g.-dün [51a/13]
g.-em [54b/10]
g.-eyim [51a/8]
[= 7]

götür- : Götürmek.

g.-di [46a/2], [46a/6]
g.-diler [32a/6], [41b/5]
g.-eler [58a/8]
g.-en [41a/7], [46a/9], [57b/10]
g.-eyidi [54b/5]
g.-mege [41a/12], [46a/4]
g.-meyesiz [41b/3]
g.-mişler [55a/11]
g.-ün [41a/11], [41b/4]
g.-ür [41a/3]
g.-ürem [49b/2]
[= 17]

gövde : Gövde.

g.+si [33b/13]
[= 1]

göyün- : Yanmak.

g.-di [50b/6], [50b/10], [51a/6]
g.-en [51a/2]
g.-miş [50b/7], [51a/1]
[= 6]

göyündür- : Yakmak.

g.-e [46b/11], [51a/11]
[= 2]

göz : Göz.

g. [36b/13], [36b/13], [37a/6],
[40b/12]
g.+i [31b/10], [33b/13], [41a/1],
[52a/9]
g.+ile [49a/5]
g.+inden [32a/3], [46a/6]
g.+iñe [37a/6]

g.+iñi [47a/11], [47a/13]
g.+leri [36b/3], [46b/2],
[52b/10], [61a/2]
g.+lerinde [57b/1]
g.+lerinden [57b/2]
g.+ün [47b/6]
g.+ünden [59a/3]
[= 22]

gözsüz : Gözsüz.

g. [50b/5], [56b/1], [56b/5]
[= 3]

ğuşsa : *A.* Keder, tasa, gam

ğ.+sın [60b/12]
[= 1]

ğuşul : *A.* Boy abdesti, temizlenme.

ğ. [40b/6]
[= 1]

güc : Güç, kuvvet.

g. [56b/5]
g.+i [41a/11]
g.+ünün [58a/3], [58a/4]
[= 4]

gül : *F.* Gül.

g. [37a/5], [37a/6]
g.+den [37a/6]
g.+ile [37a/7]
g.+ün [36b/5]
[= 5]

güliş- : Gülüşmek.

g.-eler [52a/8]
[= 1]

gülüstān : *F.* Gül bahçesi.

g. [51a/11]
[= 1]

gümüş : Gümüş, bir maden.

g. [40a/4]

g.+dendür [39b/7], [42b/9]
[= 3]

gün : 1.Gün. 2. Güneş.
g. [33a/6], [34b/12], [35b/4],
[35b/5], [36b/8], [39b/11],
[40b/5], [44b/8], [46a/8],
[52a/6], [54b/13], [57b/6]
g.+de [39a/13], [39b/1]
g.+den [56b/12]
g.+i [34a/2], [44a/12]
g.+inde [42a/1], [42a/6],
[46b/10]
g.+ümden [36b/13]
g.+üñ [32b/5], [56b/10]
[= 23]

günāh : F. Günah, dine aykırı iş.
g. [39b/2], [60b/10]
g.+a [33b/5]
g.+ıma [55a/5]
g.+ıçün [61a/6]
g.+ların [59b/3]
g.+larına [57a/11]
g.+larından [59a/6]
g.+larıñuzı [59b/6]
[= 9]

gündüz : Gündüz, gündüz vakti.
g. [49b/9], [49b/10]
g.+in [37b/7]
g.+üñ [32b/5]
[= 4]

güneş : Güneş.
g. [49a/13], [50b/3]
g.+den [50a/2]
g.+e [50a/10]
g.+le [48b/13]
[= 5]

günici : Kıskanç, haset.
g.+lerüñ [36b/12]
[= 1]

—H—

habar : A. Haber, ayet, hadis.
h. [47a/6], [47b/3], [49a/9],
[52a/11], [56a/2], [56b/10],
[59a/9], [59a/12], [61a/8]
h.+da [39a/3], [60b/7], [60b/10]
h.+in [57a/10]
h.+ı [32a/1]
h.+ler [48b/6]
h.+üñ [32a/12]
[= 16]

Habbetü'l-ğalb : A. Yürekte olan
siyah nokta.
H. [49a/6]
[= 1]

habîb : A. Sevilen, sevgili, seven,
dost.
h.+üm [58b/3]
[= 1]

Hâbîl : A. İlk insan Hz. Adem'in
oğullarından birinin ismi.
H. [55a/1]
[= 1]

habîr : A. Haberli, haberdar.
h.+dür [60a/9], [60a/12]
[= 2]

hâcî : A. Hac farızasını yerine
getirmiş olan Müslüman.
h.+lar [42b/5]
h.+sı [40b/9]
[= 2]

hacîl : A. Utanmış, utanan.
h. [45a/1]
[= 1]

ḥaffīn : *A.* Meleklerin dördüncü grubunun adı.
h. [41a/9]
[= 1]

Ḥak : *A.* 1. Gerçek olan, hakikat. 2. Doğru, gerçek. 3. Allah.
H. 33b/2], [36b/9], [39a/7], [40b/3], [44a/4], [44a/13], [44b/3], [44b/3], [44b/4], [44b/9], [44b/12], [45a/10], [45b/1], [46a/1], [46a/4], [46a/5], [46a/6], [46a/11], [47b/9], [48a/7], [48a/8], [48a/9], [48b/6], [49a/6], [50b/2], [51a/9], [53a/3], [53a/13], [54b/2], [54b/3], [54b/4], [54b/6], [54b/10], [54b/11], [55b/5], [56a/2], [59a/13], [59b/2], [59b/8], [60b/1], [60b/8], [60b/10]
H.+a [45a/4][50a/12]
H.+ı [42b/6]
H.+içün [33a/12], [40a/9], [40a/10], [40a/11]
H.+un [49a/9]
[= 50]

ḥakīkat : *A.* Gerçek, hakikat.
h. [45a/2], [57b/8]
h.+dür [47b/11]
h.+in [39b/5]
h.+ini [59b/11]
[= 5]

ḥakḳ : *A.* Doğru, gerçek, lazım olan.
h.+ı [41b/2]
h.+ına [58b/9], [59a/11]
h.+ında [38b/8], [39a/1], [39a/2]
[= 6]

Ḥak Ta‘ālā : Yüce Allah.

H. [45b/7], [47a/1], [61a/6]
[= 3]

ḥāl : *A.* Durum, vaziyet, hal.
h. [34b/8], [57a/7]
h.+dür [61a/5]
h.+i [33b/1], [51a/6], [58b/11]
h.+ile [45a/1]
h.+in [44b/13], [58b/11], [60b/13]
h.+inde [44a/6]
h.+ini [32a/4]
h.+üm [35b/1]
h.+ümi [35b/1]
h.+üñ [33a/6]
h.+üñüz [56b/10]
[= 16]

ḥalāvet : *A.* Tatlılık, şirin olmak.
h. [53a/8], [53a/9]
[= 2]

ḥalāyık : *A.* Yaratıklar, mahlûkat.
h. [37a/11], [37b/5], [42a/8], [45a/8], [50a/4], [56a/5], [56b/8], [60b/8]
h.+a [54b/10], [55b/1]
h.+ı [57b/12]
h.+ına [46a/13]
h.+lar [40a/11], [45b/6]
[= 14]

ḥalel : *A.* Bozukluk, eksiklik.
h. [47a/9], [47b/1], [47b/6]
[= 3]

Ḥālīk : *A.* Yoktan yaratan, yaratıcı, Allah.
H. [45a/9]
[= 1]

ḥalīfe : *A.* Halife, vekil.

ḥ.+ye [37a/5]

[= 1]

Ḥalīl : *A.* Samimi dost. Hz.

İbrahim'in lakabıdır.

Ḥ. [35b/3]

[=1]

Ḥalīl-i celīl : (*ş.a.*) *F.* Yüce Halil, şanı

yüce Hz. İbrahim.

Ḥ. [36a/7]

[=1]

ḥālīş : *A.* Bahadır ve haris kimse.

ḥ. [53a/2]

[= 1]

ḥalk : *A.* 1.Yaratma, yaratış. 2.

Mahlûk, yaratık, halk.

ḥ. [38a/9]

ḥ.+ı [48b/6]

ḥ.+ıñ [36b/10]

[= 3]

ḥalka : *A.* Ortası boş yuvarlak şekil.

ḥ. [41a/3]

ḥ.+sı [41b/12]

[= 2]

ḥall : *A.* Çözme, çözülme.

h. [36a/5]

[= 1]

ḥalvayılık : Tatlıcılık.

h. [31b/7]

[= 1]

ḥamd : *A.* Medih, övmek.

ḥ.+dur [43b/8]

[= 1]

ḥamle : *A.* Saldırma, saldırış.

ḥ. [41b/1]

[= 1]

ḥancer : *A.* Ucu sivri, iki tarafı keskin

büyük bıçak.

ḥ.+ile [36b/2]

ḥ.+in [49b/1]

[= 2]

ḥarāb : *A.* Yıkma, bozma.

ḥ. [45a/2]

[= 1]

ḥarām : *A.* Helal olmayan.

ḥ.+dur [43a/11], [43a/11],

[45a/4]

[= 3]

ḥāş : *A.* Seçkin insanlar.

ḥ.+lara [51a/11]

[= 1]

Ḥasan : (*ş.a.*) *A.* Hz. Ali'nin oğlu.

Peygamberin sevgili torunu.

Ḥ. [36a/10]

Ḥ.+ı [36a/11], [55b/11]

[= 3]

ḥāsi'en : *A.* Zelil olarak.

ḥ. [47b/5]

[=1]

ḥasratlık (ğ): Hasretlik.

ḥ.+çün [61a/6]

[= 1]

ḥasta : *F.* Hasta.

ḥ. [33a/2]

[= 1]

ḥastalık : Hastalık.

- h.**+ı [37a/5]
[= 1]
- ḥatun** : Hatun, kadın.
ḥ.+lar [51b/2]
ḥ.+ları [51a/6], [51a/12]
[= 3]
- havā** : *F.* Hava, boşluk.
h.+da [48b/11]
[= 1]
- ḥavāle** : *A.* Havale, yollama, ısmarlama.
ḥ. [41b/10], [44b/12], [46a/11]
[= 3]
- ḥavān** : *A.* Aslan.
ḥ. [38b/9]
ḥ.+da [36a/3]
[= 2]
- ḥavf** : *A.* Korku.
ḥ. [48a/13]
[= 1]
- hāviye** : *A.* Harabe, şenliksiz yer.
h.+dür [53b/9]
[= 1]
- ḥayā** : *A.* Hicap, utanma.
ḥ. [53a/8]
[= 1]
- ḥayat** : *A.* Hayat.
ḥ. [60a/13]
[= 1]
- ḥayrān** : *A.* Şaşkın, hayran.
ḥ. [38b/7], [51b/3], [54a/5]
[= 3]
- ḥayret** : *A.* Şaşkınlık.
ḥ.+den [49a/12]
ḥ.+deyiken [51b/3]
[= 2]
- ḥazıret** : *A.* Hürmet maksadıyla büyüklere verilen unvan.
ḥ.+e [35b/4]
ḥ.+de [31b/6]
ḥ.+dür [31b/6]
ḥ.+i [31b/6], [36b/9], [36b/11], [45a/5], [54b/1]
ḥ.+inde [31b/11]
ḥ.+ine [47a/6]
ḥ.+inüñ [36b/3]
[= 10]
- Ḥebşüm** : Kavim adı.
Ḥ. [46b/6]
[= 1]
- helāk** : *A.* Helak olma, yok olma, perişanlık.
h. [46a/11], [48b/4], [57b/8], [57b/8], [57b/9]
h.+e [57b/9]
[= 6]
- helaklık** : Helak olma, perişanlık.
h. [57b/6]
[= 1]
- hem-cünān** : *F.* Böylece.
h. [48a/12], [53a/4]
[= 2]
- hem-derd** : *F.* Dert yoldaşı, dert arkadaşı.
h. [32a/8]
[= 1]
- henüz** : *F.* Daha, yeni, şimdiye kadar.
h. [33b/10]

[= 1]

her : *F.* Her, her bir

h. [40a/6], [40a/6], [40b/5],
[40b/7], [41a/1], [41a/1],
[41a/9], [41a/10], [41a/10],
[41b/1], [41b/11], [41b/12],
[42b/11], [42b/11], [43a/9],
[43a/10], [43a/10], [43a/12],
[43a/13], [43b/1], [43b/1],
[43b/3], [43b/3], [43b/11],
[44a/2], [44a/8], [44a/8], [44a/9],
[44a/10], [44a/12], [44b/7],
[44b/7], [44b/8], [44b/12],
[44b/13], [45a/1], [45a/3],
[45b/9], [45b/10], [45b/11],
[45b/11], [45b/12], [45b/12],
[45b/13], [45b/13], [46a/8],
[46a/10], [48a/4], [48a/13],
[48b/11], [51a/12], [52b/5],
[53b/4], [53b/5], [53b/5],
[53b/6], [53b/6], [53b/7],
[54b/3], [54b/4], [56a/3], [60b/8]
[= 62]

hergiz : *F.* Asla, hiçbir suretle.

h. [32a/1], [32b/2], [34b/10],
[37a/3], [52b/13], [61a/11]
[= 6]

heybet : *A.* Hürmetle beraber korku

hissi veren hal.
h.+inden [50a/5], [54b/7]
h.+ini [56b/10]
h.+üm [54b/9]
[= 4]

hırş : *A.* Şiddetle arzu, istek.

h.+um [35a/5]
h.+uñ [36a/2]
[= 2]

hışım : *A.* Akraba.

h.+ları [61a/3]
h.+larum [61a/4]

h.+uñ [35a/11]

[= 3]

hışım : *F.* Öfke, kızgınlık.

h. [40b/11]
h.+ı [55a/13], [58a/9]
[= 3]

hıyre : *F.* Fersiz ve donuk göz.

h. [52b/10]
[= 1]

hızlān : *A.* Rezil olma.

h.+ı [34a/10]
[= 1]

hıç : *F.* Hiç.

h. [33b/4], [35b/3], [36a/7],
[38b/10], [41b/5], [42a/3],
[42a/7], [46a/3], [47a/12],
[47a/13], [54b/13], [56b/11],
[60a/5], [61a/13]
[= 14]

hicāb : *A.* 1. Örtü, perde. 2. Utanma.

h. [50a/4], [50a/5]
h.+dur [46b/9]
h.+ı [46a/6]
h.+ıdur [46b/9]
[= 5]

hikāyet : *A.* Durum, vaziyet, olmuş bir hadise.

h. [31b/13], [35a/6]
h.+i [32b/8]
h.+ine [32b/6]
[= 4]

hikmet : *A.* Hikmet.

h.+ini [33b/1]
[= 1]

ḥimmet : *A.* Lütuf, yardım.

ḥ.+lerinden [60a/6]

[= 1]

Hind bin Meryem : Şahıs adı.

H. [60b/3]

[= 1]

Hirā ʔaġi : Mekke civarında bulunan bir dağ. Hz. Muhammed'e ilk vahiy bu dağdaki mağarada gelmiştir.

Ḥ. +ında [42a/4]

[= 1]

ḥissī : *A.* Duyguya ait, duygulu.

ḥ. [54a/4], [54a/4]

[= 2]

ḥiṭāb : *A.* Söz söyleme. Topluluğa veya birine karşı konuşma.

ḥ. [35b/12], [36b/4], [36b/10], [39a/11], [41b/2], [41b/4], [46a/8], [55a/8], [55b/12], [57b/4], [58a/4], [58b/9], [61a/7]
[= 13]

ḥiṭāb-ı ʕizzet : *F.* Allah tarafından söylenen söz.

ḥ.+den [52a/11]

[= 1]

ḥızmet : *A.* Birinin hizmetini görme.

ḥ.+inde [49a/12]

[= 1]

ḥocalıķ : Hocalık, efendilik.

ḥ. [49b/1]

[= 1]

ḥod : *F.* Kendi, bizzat.

ḥ. [32b/12], [45a/4]

[= 2]

ḥor : *F.* Kıymetsiz, ehemmiyetsiz.

ḥ. [31b/2], [61a/10]

ḥ. mı [59b/5]

[= 3]

ḥoş : *F.* İyi, güzel, tatlı.

ḥ. [49a/11], [61a/1]

[= 2]

ḥoşlıķ(ġ) : Hoşluk.

ḥ.+ı [38a/11]

[= 1]

ḥulķ : *A.* Huy, ahlak.

ḥ. [35b/9]

[= 1]

ḥūrī : *A.* Güzellikleri tarif edilemeyecek derecede olan cennet kızları.

ḥ. [52b/5]

ḥ.+nüñ [43b/1]

[= 2]

ḥurūs : *F.* Horoz.

ḥ.+ını [36a/1]

[= 1]

ḥuṭame : *A.* Cehennem'in beşinci tabakası. İnatçı münkirlerin yeri olup Gayya kuyusunun bulunduğu kısım.

ḥ.+dür [53b/9]

[= 1]

ḥüccet : *A.* Delil, şahid.

ḥ. [37a/13]

[= 1]

ḥükm : *A.* Hüküm, karar.

ḥ. [33b/7]

ḥ.+i [51a/10]

h.+inedür [47b/8]
[= 3]

Hüseyin : (ş.a.) A. Hz. Ali'nin oğlu.
Peygamberimizin torunudur.
H. [36a/10]
H.+i [36a/12], [55b/11]
[= 3]

hüsn-ü cemāl : F. Yüz güzelliği.
h. [40a/9]
[= 1]

—I—

ılan : Yılan
1. [44b/11]
1.+lar [46b/2]
1.+larıdur [41b/11]
[= 3]

ılduz : Yıldız.
1.+ıla [49a/10]
1.+la [48b/11]
1.+lar [48a/12], [48b/7], [48b/9],
[50a/8], [53a/4]
1.+lara [50a/7]
1.+ları [48b/8]
1.+larıñ [48b/2]
1.+larla [40a/8]
[= 11]

ıgva : Ayartmak, azdırmak.
1. [46b/8]
[= 1]

ırak (ğ) : Irak, uzak.
1. [37a/2], [48b/3], [57b/7],
[59a/3]
1.+dan [33a/2]

[= 5]

ıraklık(ğ) : Uzaklık.
1.+ı [44a/11]
[= 1]

ırmak : Irmak, nehir, akarsu, pınar.
1.+ıdur [42b/13], [42b/13],
[43a/1], [43a/1], [43a/1], [43a/1],
[43a/2], [43a/2], [43a/3], [43a/3],
[43a/3]
1. [40b/6]
1.+da [40b/6]
1.+lar [42a/9], [42b/12]
1.+lardur [43a/4]
[= 16]

ıssı : 1. Sıcaklık, hararet, sıcak.
1. [32a/3], [32a/3], [61a/13]
1.+da [61a/12]
1.+sından [55a/12]
[= 5]

ışk : A. Aşk, sevdâ, şiddetli
muhabbet.
'. +ı [31b/9]
[= 1]

ışkbâzlık : Yalandan âşık görünen.
' . [50b/9], [50b/11]
[= 2]

ıvaż : A. Karşılık olarak verilen şey,
bedel.
' . [60a/4]
[= 1]

—İ—

İblīs : A. Şeytan.
İ. [46b/7], [46b/8], [53a/5]

İ.+dür [41b/10]
İ.+e [46b/8], [53a/5]
[= 6]

İbn-i ‘Abbās : (ş.a.) *F.* İbn-i Abbas
Abdullah. Hz. Muhammed’in
amcasının oğlu.
İ. [46a/9]
İ.+dan [40a/6], [42b/12]
[= 3]

İbrāhīm : (ş.a.) Bkz.: İbrāhīm
Paygāmbar.
İ. [35b/4], [35b/9], [35b/10],
[36a/5], [36a/9], [38b/13],
[38b/13], [55a/2]
[= 8]

İbrāhīm bin Edhem : (ş.a.) *A.* Belhli
meşhur bir zahid.
İ. [32a/13], [32a/13], [32b/1],
[32b/3], [32b/4]
[=5]

İbrāhīm Havāş: Şahıs adı.
İ.[31b/13], [33a/13]
[=2]

İbrāhīm Halīl : (ş.a) Bkz.: İbrāhīm
paygāmbar.
İ. +ün [35a/13]
[=1]

İbrāhīm Paygāmbar : (ş.a.)
Halilullah ve Halilü'r- rahman da
denir. Peygamberlerden İshak ve
İsmail’in (A.S.) babasıdır. Yirmi
sahifelik kitap kendisine nazil
olmuştur.
İ. [36a/3]
İ.+uñ [36a/6]
[= 2]

İbrāhīm Paygāmbar ‘aleyhi’s-selām
: (ş.a.) Bkz.: İbrahim
Peygamber.
İ. [36a/8]
[= 1]

‘ibret *A.* Ders, ibret.
‘. [33b/10], [35b/1]
‘.+dür [31b/10]
[= 3]

ibrişim : *A.* İpek ipliği, bükülmüş
ipek.
i. [31b/7]
[= 1]

iç : 1. İç taraf, içeri 2.Ara.
i.+i [52b/8]
i.+inde [35a/2], [38b/11],
[39a/12], [40a/10], [40a/13],
[60b/5]
i.+indedür [33a/2], [45a/11],
[45b/3]
i.+indeki [46b/11]
i.+inekiden [42a/11]
i.+inden [42a/1]
i.+ümde [32b/4]
[= 14]

iç- : İçmek.
i.-di [36b/9]
i.-dükleri [46b/1]
i.-erler [46b/1]
[= 3]

içre : İçinde, arasında.
i. [40a/9]
[= 1]

içün : 1.İçin. 2.Aitlik ifade eder. 3.
Sebep ifade eder.
i. [38a/11], [44b/12], [47a/12],
[48b/8], [48b/9], [48b/9]
i.+dür [37a/13], [37b/1], [48a/6],
[49b/10], [49b/11]
[= 11]

it(d)- : Etmek, yapmak.
i.-eler [39a/9], [39a/10],
[57a/12], [57b/3]
i.-em [32b/8]
i.-emediler [32b/10]
i.-üb [38a/11], [51a/7]
[= 8]

İdrīs ‘aleyhi’s-selām : (ş.a.) Hz.
İdris, Hz. Âdem'in evlatlarından
ilk yazı yazan ve terzilik yapan
peygamberdir.
İ. [50a/11]
[=1]

İdrīs Paygāmbar ‘aleyhi’s-selām :
(ş.a.) Bkz.: İdrīs ‘aleyhi’s-
selām.
İ. [50a/7]
[=1]

iḥlāş : *A.* Kalbini safi etmek, içten,
samimi.
i.+ı [34a/11]
[= 1]

iḥsān : *A.* İyilik, lutuf, bağışlamak.
i. [53a/9]
i.+ında [38b/2]
[=2]

iḥtilāf : *A.* Anlaşmazlık, uyuşmazlık.
i. [39b/4]
i.+dur [47a/8]
[= 2]

iḥtiyāc : *A.* Çaresiz kalıp istemek.
i. [38a/9]
[= 1]

iḥtiyār : *A.* Yaşlı.
i. [42b/6]
[= 1]

iki : İki, sayı.
i. [34a/8], [36b/3], [36b/13],
[36b/13], [37a/2], [41a/10],
[41a/10], [42a/1], [42b/11],
[46a/1], [46a/5], [46a/7],
[49b/5], [49b/13], [58b/13]
[= 15]

ikileyin : İkinci kez, ikinci olarak.
i. [44a/5], [44a/5], [47a/12],
[47a/13], [47a/13], [47b/1],
[47b/2], [47b/3], [47b/10]
[= 9]

ikilik : Ayrılık, ihtilaf.
i. [50a/12]
[= 1]

ikinci : İkinci.
i. [39b/6], [39b/8], [40a/1],
[40a/3], [40b/1], [41a/8],
[41b/8], [42b/2], [46a/12],
[48a/3], [48b/12], [49a/2]
[= 12]

ikrār : *A.* Kabul ve tasdik etme,
açıktan söyleme.
i. [57a/11], [57a/11], [57a/12]
i.+ı [34a/13]
[= 4]

ilāhi : *A.* Cenab-ı Hak ile alakalı.
Allah'a dair.
i. [35b/4], [35b/13], [36b/3],
[36b/9], [37b/9], [38b/8],
[39a/6], [39a/7], [39a/10],
[41a/11], [41b/3], [46a/8],
[53a/2], [54b/9], [55a/1],
[55a/1], [55a/2], [55a/7],
[55b/2], [55b/3], [55b/8],
[58a/10]
[= 22]

ilerki : İleriki.
i. [38b/8]
[= 1]

ilerü : İleri.
i. [37a/10], [37b/6], [51b/5]
i.+dür [37a/11]
[= 4]

ilet- : İletmek.
i.-diler [32b/8]
i.-eler [56b/9]
i.-ivir [52a/13]
[= 3]

ilk : İlk.
i. [37a/13], [37b/1], [37b/2],
[37b/3], [37b/3], [37b/5]
[= 6]

illā : *A.* Mutlaka, illa, ne olursa olsun.
i. [32b/11], [39b/5], [42a/8],
[49b/4], [51a/3], [54b/8],
[54b/13], [55a/1], [55a/2],
[55a/2], [57a/5], [57a/12],
[57b/9], [58b/7], [61a/3], [61a/4]
[= 17]

‘ilm : *A.* İlim, bilmek, idrak etmek.
‘. [38a/6], [49a/8]
‘.+dür [34a/7]
‘.+inde [47b/8]
‘.+iyle [38a/6]
[= 5]

‘imāme : *A.* İslama masus baş kisvesi olan sarık.
‘.+sin [49b/1]
[= 1]

īmān : *A.* İnanma, Allah’a inanma, iman etme.
i. [31b/5], [31b/12], [31b/12],
[37a/3], [50b/2], [51b/12],
[53a/8], [53a/11], [57a/9],
[58b/13], [59a/2], [59a/4]
i.+ı [34a/13], [53a/11]
i.+ıla [49a/3], [58b/10]

[= 16]

imdi : Şimdi, artık.
i. [32b/10], [33b/3], [33b/5],
[50a/12]
[= 4]

in‘ām : *A.* Nimet vermek, ihsan etmek.
i.+lar [38b/8]
[= 1]

in- : İnnek.
i.-di [37a/5], [42a/3], [42a/3],
[42a/4], [42a/4], [42a/4], [42a/5],
[42a/6]
i.-e [42a/7]
i.-eler [48b/5]
i.-en [54a/13]
i.-erler [40b/8]
i.-medi [42a/3]
i.-mekde [50a/3]
i.-meyeyidi [42a/10]
i.-mezler [40b/9]
i.-se [42a/4]
[= 17]

inan- : İnanmak.
i.-alar [47b/9], [57a/12]
i.-asuz [57a/10]
i.-dılar [57a/12]
i.-madılar [53b/2]
i.-madıladı [57a/11]
i.-maduḡ [57a/2]
[= 7]

‘ināyet : *A.* Yardım, lutf.
‘. [31b/1]
[= 1]

inci : İnci
i.+dendür [39b/13]
[=1]

incü : Bkz.: inci.
i. [40a/4], [42b/13]

i.+dendür [42b/11]
i.+dür [59b/11]
i.+lerin [34b/4]
i.+lerle [42b/1]
[=6]

iñile- : İnlemek.
i.-medi [32a/6]
[= 1]

inkār : *A.* Yaptığı ve söylediğini gizleme.
i.+ı [34a/13]
[= 1]

ir- : Ermek, yetişmek, ulaşmak.
i.-di [41b/6]
i.-e [38b/6]
i.-en [45a/3]
i.-meye [38b/6]
[= 4]

irgür- : Ulaştırmak, eriştirmek.
i.-miş [33b/2]
[= 1]

iril- Erişilmek.
i.-mesüz [45a/3]
[= 1]

iriş- : Erişmek, ulaşmak, yetişmek.
i.-di [32a/13]
i.-diler [53a/2]
i.-düm [32a/1]
i.-memiş [32a/1]
i.-ür [43b/7]
[= 5]

irkek : Erkek.
i. mi [60a/12]
i.+e [48a/2]
[= 2]

irte : Ertesi, gelecek sabah, yarın.
i. [32b/2], [50b/7], [51a/1]çün
i.+ye [32a/13], [50b/6]

[= 5]

İslām : *A.* Müslümanlık, İslamiyet.
İ. [31b/12], [32a/1], [53a/8]
İ.+ıla [49a/2]
[= 4]

İsmā'īl 'āleyhi's-selām : (ş.a.)
Peygamberlerimizden İbrahim'in oğludur. Hz. İbrahim'e oğlunu Allah için kurban etmesi emredildi. Halilullah olan İbrahim, İsmail'i kurban etmek isterken Cenab-ı Hak koç gönderdi. Mucize zahir oldu.
İ. [35b/9]
[=1]

İsmā'īl : (ş.a.) Bkz.: İsmā'īl
'āleyhi's-selām.
İ.+i [55a/2]
İ.+üni [35b/13]
[= 2]

isim : *A.* İsim, ad.
i.+üm [46b/9]
[= 1]

İsrāfīl : *A.* Dört büyük melekten biri.Kıyamet günü Sur'u üflemeye vazifelidir.
İ. [39b/11], [54a/11]
İ.+üñ [42a/9]
[= 3]

issi : Sahip, malik.
i. [46b/9]
i.+dür [40a/9]
i.+nüñ [34b/11]
[= 3]

iste- : İstemek.
i.-r [33b/6], [33b/6]
[= 2]

istigfār : A. Bağışlamasını dileme.

i. [36b/7], [36b/12], [44b/6],
[44b/10], [44b/11]
[= 5]

iş : Amel, iş, hareket, davranış.2.
İş, meşgale.

i. [50b/10]
i.+dür [32b/12]
i.+imüzde [36b/4]
i.+lerine [35a/10]
i.+üñ [38a/7]
[= 5]

işāret : A. İşaret, nişan, alamet.

i. [35b/5]
[= 1]

işbu : İşte bu, bu.

i. [37b/10], [60b/1]
i.+nda [33a/6]
i.+nlardur [53a/6]
i.+nuñ [52b/5], [60b/5]
[= 6]

işit- : İşitmek, duymak, dinlemek.

i.-eler [48b/5], [54a/2], [58a/11]
i.-icek [36b/12]
i.-üb [59a/12]
i. [53a/3]
i.-di [33a/5], [51a/7], [52a/8]
i.-diler [51b/10]
i.-düm [45a/6]
i.-dük [51b/11]
i.-esüz [57a/10]
i.-medüñüz midi [56b/10]
[= 14]

işidil- : İşitilmek.

i.-mez [31b/12]
[= 1]

işle- : 1. İşlemek, yapmak, etmek.

2. Yerne getirme, yapmak.
i.-r [33b/7], [47a/3]

i.-rüz [36b/4]

i.-seyidük [57a/6]
[= 4]

it- : Etmek, eylemek.

i.-dügi [35a/10]
i.-düm [37b/12], [37b/13]
i.-dünüz [56b/13]
i.-mege [32b/10]
[= 5]

i'tibār : A. Ehemmiyet vermek,
hürmet.

i. [55b/6]
i. +dur [58b/3]
[=2]

ittifāk : A. Beraber hareket için
sözleşmek.

i. [51b/13], [52a/7]
[= 2]

i'tikād : A. İnanç.

i.+ları [59b/4]
[= 1]

iy : Ey.

i. [32a/7], [33a/5], [33b/2],
[34a/4], [34a/4], [34a/5], [34a/6],
[34b/12], [35a/10], [35a/11],
[37a/6], [37a/7], [37a/8],
[38b/9], [51a/2], [51a/13],
[52a/9], [54a/11], [55b/7],
[55b/12], [58a/3], [58a/3],
[58a/5], [58b/3], [58b/4],
[58b/5], [58b/6], [58b/6],
[58b/6], [59b/9], [60b/8],
[61a/4], [61a/7]
[= 33]

izhār : A. Açığa vurma, meydana
çıkarma.

i. [45a/8]
[= 1]

‘izz : *A.* Kıymet, değer.
‘.+üm [41b/2]
[= 1]

‘izzet : *A.* İzzet, güç, kuvvet, şeref.
‘.+ini [39b/2]
[= 1]

‘izzü’t-ṭa‘ām : *A.* Aziz yemek.
‘.[38b/4]
[= 1]

—K—

Ka‘be : *A.* Hicaz’da Mekke-i
Mükerreme’de Harem-i Şerif
ortasında bulunan bina.
Müslimanların namaza başlarken
yöneldikleri taraf.
K.+ye [33a/10], [40b/8]
K.+yi [33a/10], [33a/11], [40b/8]
[= 5]

Ka‘bü'l-Aḥbār : (ş.a.) *A.* 7. yy’da
yaşamış Arap müellifi. Halife
Ömer zamanında müslümanlığı
kabul etmiş.
K. [43b/6]
K.+dan [44b/2]
[= 2]

ḳabla- : Kaplamak.
ḳ.-dı [45a/13]
ḳ.-r [58a/7]
ḳ.-yub [45b/3], [45b/4]
[= 4]

ḳabūl : *A.* Kabul etme, benimseme.
ḳ. [37a/13], [37b/11], [37b/12],
[37b/13], [38a/1], [60a/1],
[60a/4]

[= 7]

ḳabẓ : *A.* Tutan, kabzeden.
ḳ. [35a/13]
[= 1]

ḳac : Kaç.
ḳ. [37a/9]
[= 1]

ḳaç- : Kaçmak.
ḳ.-alar [56b/2]
ḳ.-alum [39b/12]
[= 2]

ḳaçan : Ne zaman, ne vakit.
ḳ. [40a/13], [44b/10], [45a/10],
[45b/1], [46a/11], [47a/10],
[50a/13], [53a/5], [54a/2],
[57b/10], [59a/2], [60b/11]
[= 12]

ḳadar : *A.* 1. Miktarınca 2. Kadar.
ḳ. [31b/1], [33b/10], [37b/10],
[39a/3], [40b/3], [49a/12],
[49a/13], [50a/9], [50b/8],
[54b/4], [57b/2], [57b/9], [58b/1]
ḳ.+dur [40a/7], [44a/13], [46a/8]
[= 16]

ḳadeḥ : *A.* Kadeh.
ḳ.+de [43b/1]
[= 1]

ḳadem : *A.* Adım, metrenin üçte biri
olan uzunluk.
ḳ. [32b/12]
[= 1]

ḳaderle- : Takdir etmek.
ḳ.-di [38a/2], [40b/3]
[= 2]

ḳādir : *A.* Gücü yeten, kudret sahibi.

ḳ. [45a/8]

ḳ.+dür [33b/12], [45a/10]

[= 3]

Ḳaf : Bkz.: Ḳaf Tağı.

Ḳ. [45a/13], [45b/4]

[=2]

Ḳaf Tağı : Anka veya Simurg

denilen hayali, büyük bir kuşun yaşadığı yer olarak masallarda geçen bir dağın adı.

Ḳ. [45b/3], [45b/3]

Ḳ.+nı [45a/13]

[= 3]

kāfir : *A.* Kafir, Allah'ı inkâr eden.

k. [59b/4]

k.+e [31b/12]

k.+ler [53b/9], [56a/2], [58b/11], [59a/11]

k.+lere [38b/1], [41b/9], [54a/2], [59a/9]

k.+leri [54a/7]

k.+lerüñ [33b/3]

k.+lerinüñ [52a/5]

[= 13]

kāfiristān : *F.* Kafir memleketi

k.-a [31b/13]

[= 1]

kāfūr : *A.* Cennette bir ırmak ismi.

k. [43a/2]

[= 1]

ḳāhır : *A.* Üstün gelen, galip gelen.

ḳ. [38b/3]

[= 1]

ḳaḳı- : Öfkelenmek, gazap etmek.

ḳ.-mıṣ [55b/3], [58a/11]

[= 2]

ḳal- : Kalmak.

ḳ.-a [38b/7], [39b/2], [56a/2]

ḳ.-alar [42a/8], [57b/3]

ḳ.-an [42a/5], [46b/12], [47b/10]

ḳ.-anında [48a/11]

ḳ.-dı [35b/6], [50b/7]

ḳ.-dılar [41a/13], [41b/2], [51b/3]

ḳ.-duñuz [34a/6], [34a/6]

ḳ.-madı [50b/9], [50b/13]

ḳ.-maya [54b/13], [57b/1]

ḳ.-mayaydı [46a/3]

ḳ.-mayayıduk [57a/10]

ḳ.-maz [50a/11]

ḳ.-mıṣ [35b/10], [47b/7]

ḳ.-mıṣdur [47b/9]

ḳ.-mıṣlar [32a/2]

ḳ.-mıṣlardur [54a/5]

[= 28]

ḳal'a : *A.* Kale, hisar.

ḳ.+larda [35a/8]

[= 1]

ḳalay : Kalay, bir maden.

ḳ.+ı [41b/13]

[= 1]

ḳalb : *A.* Gönül, kalp.

ḳ. [37b/7], [37b/8], [37b/10], [37b/11], [49a/3]

ḳ.+ların [37b/13]

ḳ.+uñı [38a/1]

[= 7]

ḳaldır- : Kaldırmak.

k.-ıcaḳ [50a/6]

[=1]

kaldır- : Bkz.: kaldır-
k.-dı [44b/5]
[= 1]

kalıb : A. Bir şekil alması istenen
bazı şeylerin konmasına mahsus
araç.
k.+dur [47a/6]
k.+dandur [47a/5]
[= 2]

kalınlık (ğ) : Kalınlık, derinlik.
k.+ı [40a/6]
[= 1]

kalk- : Kalkmak.
k.-a [54a/6], [54b/6]
k.-ar [54a/6]
[= 3]

kalmansır : ?
k. [49a/12]
[= 1]

kamaş- : Kamaşmak.
k.-a [47b/7]
k.-ur [40b/12]
[= 2]

kamu : Bütün, hep, herkes.
k. [31b/4], [50a/4]
[= 2]

kan : Kan
k. [57b/1], [57b/2], [60a/11],
[60a/11]
k.+a [51b/4]
[= 5]

kanad : Kanat.
k. [42b/11], [50b/7]

k.+ı [46a/6], [46b/3], [51a/1]çün,
[51a/5]
k.+ıla [42a/2], [42a/7]
k.+ında [43b/4]
k.+ını [42a/1]
k.+la [42a/3], [42a/4]
k.+ları [42a/10], [46b/3], [50b/6]
k.+ların [41b/1]
k.+larla [42a/3]
k.+um [50b/10]
[= 18]

kanad- : Kanatmak.
k.-madum [51b/6]
[= 1]

kanatlı : Kanatlı.
k.+dur [42b/11]
[= 1]

kancaru : Nereye, ne tarafa.
k. [39b/12]
[= 1]

kanda : 1.Nerede, hani 2.Her nerede.
k. [36b/1]
k.+dur [58b/4]
[= 2]

kandan : Nereden.
k. [50b/11], [50b/11]
[= 2]

kandil : A. Kandil, aydınlatma aleti.
k.+lerdür [48a/11]
[= 1]

kanı : Hani, nerede.
k. [35a/11], [35a/11],[55b/3],
[55b/4], [55b/4], [58b/4], [58b/4]
[=7]

ķankı : Hangı

ķ. [60a/9], [60a/10]

ķ.+nuz [38a/4]

ķ.+ñuzdur [38a/3], [38a/3]

[= 5]

ķapak : Kapak.

ķ.+ını [55a/10]

ķ.+unı [58a/8]

[= 2]

ķapla- : Kaplamak.

ķ.-yu [57b/12]

[= 1]

ķapu : Kapı.

ķ. [33a/2], [42b/11]

ķ.+da [42b/1], [42b/2], [42b/2],

[42b/3], [42b/4], [42b/4],

[42b/5], [42b/5]

ķ.+dur [37b/4]

ķ.+mdan [39a/10]

ķ.+sı [53b/3]

ķ.+sıdur [46b/10]

ķ.+sına [32b/7], [33a/3], [53b/4]

ķ.+sında [40b/6], [43a/5],

[43a/4], [43a/6], [43a/7], [43a/7],

[43a/8], [53b/5]

ķ.+sından [53b/3]

[= 26]

ķara : Siyah, kara.

k. [40b/10], [60b/7], [60b/7]

[= 3]

ķara : Deniz adı.

ķ. [45b/5]

[= 1]

ķarala- : Karalamak.

ķ.-ya [33b/6]

[= 1]

ķaralık : Karalık, siyahlık.

ķ.+dur [50a/9]

[= 1]

ķarañu : Karanlık, siyah.

ķ. [60b/7]

[= 1]

ķarañulık(ğ) : Karanlık

ķ.+ı [48a/6]

ķ. [46a/3]

ķ.+dur [46b/10]

[= 3]

ķarār : A. Değişmez hale gelmek,
son söz, karar.

ķ. [34a/3], [41b/5], [41b/8],

[58a/4], [61a/11], [61a/11]

ķ.+ı [50b/6], [50b/13], [51a/5]

ķ.+um [50b/9]

[= 10]

ķarar- : Kararmak.

ķ.-mı [58a/12]

ķ.-ur [50b/1]

[= 2]

ķaravaş : Cariye, halayık.

ķ.+ı [33a/6]

[= 1]

ķarınca : Karınca.

ķ. [60b/7]

[= 1]

ķariş- : Karışmak.

ķ.-madı [36a/7]

[= 1]

ķarişdur- : Karıştırmak.

ķ.-maz [60a/11]
[= 1]

ķarlagıc : Kırlandıç.
ķ. [46b/3]
[= 1]

ķarmās : Deniz adı.
ķ. [45b/5]
[= 1]

ķarn : Karın.
ķ.+ında [60a/12]
[= 1]

ķarşu : Karşı.
ķ. [32b/1], [33a/5], [52b/10]
ķ.+sına [34a/5], [50a/8], [54b/1]
ķ.+sından [50a/10]
[= 7]

ķārūra : A. Camdan yapılmış kap.
ķ. [40b/13]
[= 1]

ķat : 1.Yan, nezd, huzur 2.Ön, yan.
ķ. [39b/4], [40a/7], [41a/1],
[41a/2], [41a/2], [41b/8],
[44b/4], [48a/3], [49a/10],
[52b/8], [54b/5]
ķ.+dur [49a/1]
ķ.+ına [35b/1], [36a/7], [36a/10],
[41a/13], [41b/2], [49a/2],
[51a/13], [51b/2], [52a/11],
[55a/3], [55a/6], [58a/8]
ķ.+ında [41a/2], [46b/13],
[48a/3], [48a/4], [48a/4], [48a/4],
[48a/5], [49a/13]
ķ.+ındadır [47a/10]
ķ.+ından [34a/1]
ķ.+umıza [60b/4]

[= 35]

ķatāda : (ş.a.) Katade bin İdris. XIII.
yy'da Mekke'de Şerif
ailesinin atası.
ķ. [48b/7]
[= 1]

ķatāt : Kavim adı.
ķ. [46b/7]
[= 1]

ķatı : 1. Şiddetli, zor 2.Sert, katı 3.
Sağlam, kuvvetli.
ķ. [46b/10], [55a/13], [60a/9],
[61a/12], [61a/13], [61a/13]
ķ.+dur [38a/13], [38b/1]
ķ.+yıldı [35a/4]
[= 9]

ķatırak : Çok şiddetli.
ķ. [44a/13], [53b/8]
[= 2]

ķatırān : Bkz.: katrān.
ķ. [55b/2]
[= 1]

ķatrān : A. Siyah sert kokulu, süratle
yanan, hararetli keskin suda
erimeyen madde.
ķ. [54b/11], [58a/9], [58a/11]
ķ.+dan [56b/2]
ķ.+ı [55a/13]
[= 5]

ķatıra : A.Damla, su damlası, katre.
ķ. [31b/9], [33b/10], [39b/10],
[40b/7], [46b/13]
[= 5]

ķattı : Bkz.: katı.

ķ. [61a/13] [= 1]	k. [39a/4] [= 1]
ķavī : <i>A.</i> Sağlam, metin, zorlu, güçlü. ķ. [31b/1] ķ.+yise [31b/2] [= 2]	kefāret : <i>A.</i> Karşılık, kefarete. k. [55a/5] [= 1]
ķavl : <i>A.</i> Anlaşma, sözleşme. ķ.+inde [59b/12], [59b/13] ķ.+ümüzün [60b/12] ķ.+üñüzi [59b/1] [= 4]	kelām : <i>A.</i> Söz. k.+ınuñ [54b/2] [= 1]
ķavm : <i>A.</i> 1.Kavim, kabile. 2. Halk. 3.Akraba, aile. ķ.+dür [39a/6] ķ.+e [53b/11] ķ.+ına [46b/4], [46b/5], [46b/6] ķ.+i [35b/1], [56b/2] ķ.+ini [41b/10] ķ.+ler [44b/8] ķ.+unuñ [46b/2] [= 10]	Kelbī : Şahıs adı. K. [33b/13] [= 1]
ķayna- : Kaynamak. ķ.-r [54a/3], [55b/2], [58a/11] ķ.-ya [46b/11], [54a/3], [58a/9] ķ.-(ya) [55a/13] [= 7]	kelebek : Kelebek. k. [50b/5], [50b/7], [50b/10], [50b/11], [50b/12], [50b/13], [51a/2], [51a/4], [51b/9] k.+den[50b/13] [=10]
ķazan : Kazan. ķ. [54a/3] [= 1]	keleci : Söz, laf, lakırdı. k. [39a/5] k.+siydi [39a/5] [= 2]
ķāziyye : <i>A.</i> Hüküm, karar. ķ.+yi [52a/10] [= 1]	kelīse : <i>F.</i> Kilise. k. [33a/3], [33a/11], [33a/11] k.+ye [33a/2] [= 4]
keçe : Keçe.	kerāmet : <i>A.</i> Keramet, velilerin gerektiğinde gösterdikleri olağanüstü hal. k. [38b/10] [= 1]
	kerem : <i>A.</i> Elaçıklığı, cömertlik. k. [53a/10] k.+inde [38b/2] k.+ini [39b/2] [= 3]
	kerimlik : Kerimlik, cömertlik.

k.+ün [37b/11]
[= 1]

kerkes : *A.* Akbaba.
k. [41a/4]
[= 1]

kerrübî : *A.* Meleklerin büyüğü.
k.+ler [41a/8]
[= 1]

kes- : Kesmek.
k.-ün [51b/3]
k.-diler [32a/5], [32a/8]
k.-erem [32b/12]
k.-mek [57a/13]
[= 5]

kesîf : *A.* Koyu, çok sık ve sert.
k. [61a/10]
[= 1]

kesil- : Kesilmek.
k.-eler [39a/10]
k.-miş [32a/6]
[= 2]

kesük : Kesik.
k. [32b/9], [56b/1]
[= 2]

keşkî : *F.* Keşke, ne olurdu.
k. [49b/2], [55b/4], [58b/1]
[= 3]

kevşer : *A.* Cennet ırmaklarını
kaynağı.
k. [43a/1]
[= 1]

kıbkızıl : Kıpkızıl.
k. [46b/13]
[= 1]

kığır- : Çağırmak, davet etmek.
k.-dı [36a/5], [51a/9]
k.-dılar [51b/11]
[= 3]

kıl- : Yapmak, etmek.
k.-alar [39a/9]
k.-a [46a/11], [46a/11], [51a/11],
[54b/6], [55b/5], [58a/4],
[59a/3], [59a/5], [61a/7]
k.-alar [34a/3], [39a/9], [56a/2],
[57a/11], [58a/4], [58a/6]
k.-alum [58b/9]
k.-am [33a/6], [39a/8]
k.-an [50b/12]
k.-anlar [42b/6]
k.-ayduñ [35a/12]
k.-ayım [35a/10], [55b/12]
k.-dı [31b/1], [32a/13], [33a/5],
[33a/12], [33a/13], [36a/4],
[36a/13], [36b/7], [37a/11],
[39b/3], [41a/11], [41b/8],
[44b/6], [44b/10], [45a/1],
[45a/8], [47b/10], [48a/5],
[49a/5], [59b/2]
k.-dılar [34b/13], [41b/1],
[41b/8], [41b/10], [52a/5]
k.-duk [48b/2], [51b/7]
k.-dum [37a/12], [37b/11],
[38a/1], [58b/11]
k.-duñ [37b/13], [38b/8]
k.-duñdı [58a/13]
k.-duñıdı [55a/8]
k.-ısar [54a/13]
k.-madılar [38a/11]
k.-madum [38b/12]
k.-mak [48a/6]
k.-mamış [60b/10]
k.-manuñ [47b/4]
k.-maya [34b/9], [57a/12]
k.-mayalar [58a/7]

ķ.-mayaydı [61a/11]	ķ.-ar [44b/11]
ķ.-mayınca [55a/6]	ķ.-dı [44b/10]
ķ.-maz [60a/5]	[= 2]
ķ.-mazduķ [53b/12]	
ķ.-mazlardı [58a/6]	ķıřa : Kısa.
ķ.-mışlardur [54a/5]	ķ.+dur [46b/6]
ķ.-sa [53a/5], [60a/1]	[= 1]
ķ.-sañ [35a/12]	
ķ.-ub [36b/12], [45b/8], [50b/5]	ķısrak : Kısrak
ķ.-ur [32b/1], [45a/4], [60a/1],	ķ. [34a/1]
[60a/4]	[= 1]
ķ.-urlar [32a/10]	
ķ.-urlardı [58a/6]	ķıyāmet : <i>A.</i> Dünyanın yıkılıp harap
ķ.-ursın [35b/12]	olması, kıyamet.
[= 87]	ķ. [34a/2], [42a/1], [42a/6],
	[46b/10], [50a/5], [50a/6]
	ķ.+de [37a/3]
	ķ.+e [40b/8]
	[= 8]
ķılıcı : Yapıcı, edici, yaratıcı.	
ķ. [36a/9], [56b/5], [59b/12],	
[59b/13]	
ķ.+dan [36a/9]	
ķ.+lar [42b/2], [42b/4], [56b/8]	ķıyās : <i>A.</i> Karşılaştırma, mukayese.
[= 8]	ķ. [32b/11], [35b/3]
	[= 2]
ķılınc : Hareket tarzı, huy.	
ķ.+ı [35b/9]	ķız : Kız
[= 1]	ķ. [33a/5], [33a/6], [33a/13],
	[33b/3]
	ķ.+ı [32a/1], [32b/6], [39a/12],
ķırañ : Uç, kenar.	[39b/1], [60b/13]
ķ.+larında [45a/5]	ķ.+ınuñ [52a/6]
ķ.+larından [58a/3]	ķ.+ına [39a/12]
[= 2]	[= 11]
ķırğıl : Saçına sakalına ak düşmüş.	
ķ.+ların [55b/9]	ķızıl : Kızıl.
[= 1]	ķ. [39b/8], [40b/12], [43b/9],
	[45b/8], [54a/9]
	[= 5]
ķırķ : Kırk, bir sayı.	
ķ. [39a/5], [51a/9]	ķi : <i>F.</i> ki (bağlama edatı)
[= 2]	k. [31b/1], [31b/2], [31b/3],
	[31b/6], [31b/6], [31b/10],
	[31b/11], [31b/12], [32a/1],
ķıs- : Kısmak.	

32a/2], [32a/3], [32a/4], [32a/7],
 [32a/9], [32a/11], [32a/12],
 [32b/4], [32b/5], [32b/7],
 [32b/8], [32b/10], [32b/13],
 [33a/4], [33a/5], [33a/6], [33a/7],
 [33a/12], [33a/13], [33b/6],
 [33b/6], [33b/11], [34a/4],
 [34a/4], [34a/5], [34b/5],
 [34b/8], [34b/11], [34b/11],
 [35a/1], [35a/3], [35a/7], [35a/7],
 [35a/8], [35a/9], [35a/12],
 [35b/2], [35b/3], [35b/12],
 [35b/13], [36a/2], [36b/1],
 [36b/2], [36b/4], [36b/5],
 [36b/6], [36b/7], [36b/10],
 [36b/13], [37a/6], [37a/8],
 [37a/8], [37a/9], [37a/9],
 [37a/13], [37b/4], [37b/5],
 [37b/12], [37b/13], [38a/2],
 [38a/7], [38a/12], [38a/12],
 [38a/13], [38b/4], [38b/6],
 [38b/9], [38b/10], [39a/3],
 [39a/7], [39a/11], [39a/11],
 [39b/4], [39b/10], [40a/5],
 [40a/9], [40a/10], [40a/11],
 [40a/13], [40b/1], [40b/3],
 [40b/7], [40b/12], [41a/11],
 [41b/2], [41b/4], [41b/6],
 [42a/2], [43a/11], [43b/7],
 [44a/4], [44a/7], [44b/10],
 [45a/5], [45a/10], [45a/10],
 [45a/11], [45a/11], [45b/2],
 [46a/8], [46a/11], [46b/12],
 [47a/1], [47a/2], [47a/2], [47a/5],
 [47a/5], [47a/9], [47a/11],
 [47b/1], [47b/2], [47b/8],
 [47b/9], [47b/10], [47b/11],
 [47b/12], [47b/13], [48a/1],
 [48a/3], [48a/8], [48a/9],
 [48a/10], [48b/5], [48b/5],
 [49a/1], [49a/12], [49a/13],
 [49b/1], [49b/2], [49b/2],
 [49b/6], [49b/6], [49b/7],
 [49b/13], [50a/8], [50a/9],
 [50a/11], [50a/12], [50a/13],
 [50b/7], [50b/8], [50b/10],

[51a/2], [51a/4], [51a/13],
 [51b/5], [52a/5], [52a/7],
 [52a/9], [52a/12], [52b/11],
 [53b/2], [54a/7], [54a/8],
 [54a/11], [54a/12], [54b/4],
 [54b/8], [54b/8], [55a/8],
 [55b/12], [56a/1], [56a/3],
 [56a/5], [56a/9], [56b/3],
 [56b/4], [56b/4], [56b/5],
 [56b/5], [56b/6], [56b/6],
 [56b/7], [56b/7], [56b/10],
 [56b/11], [56b/13], [57a/2],
 [57a/3], [57a/4], [57a/4],
 [57a/11], [57a/12], [57b/2],
 [57b/4], [57b/9], [57b/10],
 [57b/12], [58a/5], [58a/6],
 [58a/6], [58b/1], [58b/9],
 [58b/12], [58b/13], [59a/1],
 [59a/1], [59a/2], [59a/3], [59a/4],
 [59b/8], [59b/10], [60a/1],
 [60b/1], [60b/2], [60b/5],
 [60b/7], [61a/9], [61a/11]
 [= 218]

kibrit : Kibrit

k. [46b/3]

[= 1]

kiçi : Küçük.

k. [47a/4]

k.+den [38a/8]

[= 2]

kilim : Kilim

k. [39a/4]

[= 1]

kim : 1. Ki (bağlama edatı) 2.Diye,

için. 3. Kim ki, her kim ki

k. [34b/9], [36a/7], [37a/1],

[37a/10], [38a/5], [38a/6],

[38a/10], [39a/3], [39a/3],

[42b/2], [42b/3], [42b/4],

[42b/4], [42b/5], [42b/5],

[42b/6], [44b/11], [45a/3],

[45a/10], [50b/8], [50b/9],

ķ.+ı [51a/1], [51a/6]
ķ.+um [50b/10]
[= 4]

ķon- : Konmak.
ķ.-dı [32a/13]
[= 1]

ķonŗu : Komŗu.
ķ.+n [35a/11]
[= 1]

ķonuk : Konuk, misafir.
ķ. [32a/13], [32b/1], [32b/2],
[32b/4]
[= 4]

ķop- : Kalkmak, yükselmek, ortaya çıkmak.
ķ.-a [56a/13], [56a/13], [56b/1],
[56b/2], [56b/2], [56b/5], [56b/6]
ķ.-alar [56a/8], [56a/11],
[56a/11], [56b/1], [56b/3],
[56b/4], [56b/4], [56b/7],
[56b/7], [56b/9]
[= 17]

ķork- : Korkmak.
ķ.-alar [57b/9]
ķ.-ar [36a/9], [44a/13]
ķ.-aram [35a/9], [36a/9]
ķ.-arlar [58b/12]
ķ.-ma [33b/4]
ķ.-mazam [35a/8]
ķ.-mazlar [59b/5]
ķ.-ub [55b/1]
[= 10]

ķorku : Korku.
ķ. [53a/6], [58a/12]
ķ.+dan [55a/4]

ķ.+yıla [50a/3]
ķ.+sından [44a/5], [46a/5],
[55a/11]
ķ.+sını [58a/6]
[= 8]

ķorkudıcı : Korkutucu.
ķ. [56a/4]
ķ.+laruń [57a/10]
[= 2]

ķorkut- : Korkutmak.
ķ.-du mıdı [56b/12]
ķ.-dıydı [56b/13]
ķ.-mak [37a/13]
[= 3]

ķovlaŗ- : Çekiŗtirmek, dedikodusunu yapmak.
ķ.-anlar [51a/8]
ķ.-dılar [51a/7]
[= 2]

ķoy- : Koymak.
ķ.-arısın [55b/9], [55b/8],
[55b/9], [55b/10], [55b/11]
ķ.-ğıl [55b/8], [55b/9], [55b/10],
[55b/11]
[= 9]

ķöpük : Köpük.
ķ.+i [45a/12]
ķ.+ünden [45a/12]
ķ. [45a/11]
ķ.+den [40a/8]
[= 4]

ķöpüklü : Köpüklü.
ķ. [39b/6]
[= 1]

ķöŗk : *F.* 1.Köŗk, gösteriŗli bina
2.Yüksek yer, kule.

k.+de [43a/9]
k.+üm [32b/9]
[= 2]

Ḳubeyis : Deniz adı.

Ḳ. [45b/5]
[= 1]

ḳudret : *A.* Güç, kuvvet, kudret.

ḳ.+i [32a/4], [33b/10], [47a/5],
[49b/13]
ḳ.+in [45a/8]
ḳ.+ini [33b/1]
ḳ.+iyle [36a/5]
[= 7]

ḳul : 1. Tanrı'ya nazaran insan, kul

2. Köle
ḳ. [31b/10], [49a/11], [50a/12]
ḳ.+ı [37a/9]
ḳ.+lar [50a/8], [61a/13]
ḳ.+ları [38a/10], [53a/2]
ḳ.+larıma [59b/3]
ḳ.+ların [38b/11], [38b/11]
ḳ.+larına [41b/8], [53a/2],
[59b/12], [59b/12], [60a/6]
ḳ.+larından [60a/4]
ḳ.+larınıñ [60a/3]
ḳ.+larum [58a/5]
ḳ.+larumun [37b/13]
ḳ.+larunuñ [37b/10]
ḳ.+uñ [37b/9]
[= 22]

ḳulak(ğ) : Kulak

ḳ.+ıma [33a/7]
ḳ.+ına [33a/3]
[= 2]

ḳur- : Kurmak.

ḳ.-alar [55a/13], [58a/8]

[= 2]

Ḳur'ān : *A.* Kuran-ı kerim. Hz.

Muhammed'e göndrilen kutsal kitap.

Ḳ. [34b/3], [36a/11], [54b/1],
[57a/4]

Ḳ.+da [40a/8], [42a/2]

Ḳ.+dan [34b/2]
[= 7]

ḳurt(d) : Kurt

ḳ.+ı [31b/7]
[= 1]

ḳurı- : Kurumak.

ḳ.-dı [45a/12], [45a/13]
ḳ.-ya [46b/12], [46b/13]
[= 4]

ḳurtar- : Kurtarmak.

ḳ.-a [56a/1]
ḳ.-dılar [55a/4]
[= 2]

ḳurtul- : Kurtulmak.

ḳ.-dı [39a/13]
ḳ.-ıcaḳ [39b/1]
ḳ.-maḳ [37a/4]
ḳ.-maz [35a/9]
[=4]

ḳuş : Kuş.

ḳ. [44a/11], [46b/7]
ḳ.+ı [31b/8], [36a/3]
ḳ.+lar [34b/9], [36a/6], [46b/5]
ḳ.+ları [43b/4]
ḳ.+larun [36a/8]
[= 9]

ḳuvvet : *A.* Güç, kuvvet, kudret.

ķ. [41b/3]
ķ.+i [41b/3], [54b/4]
ķ.+iyle [31b/4]
ķ.+lerin [41a/13]
ķ.+üñüz [41b/3]
[= 6]

ķuvvetlü : Kuvvetli.

ķ.+yidüm [35a/4]
[= 1]

ķuyruk(ġ) : Kuyruk.

ķ.+ını [44b/5]
[= 1]

ķüfr : *A.* Allah'a inanmama,
dinsizlik, küfür.

ķ.+i [34a/12]
[= 1]

ķükre- : Kükremek.

ķ.-r [55b/2], [58a/11]
ķ.-ye [54b/10], [54b/11],
[55a/13], [58a/8]
[= 6]

ķül : Kül.

ķ. [48b/7]
[= 1]

ķün feyekün : *A.* Cenâb-ı Hakk'ın
verdiği "Ol" mânasına gelen
"Kün" emri. Allah bir şeye "Ol"
diye emretse, yani, "Kün" dese o
şey derhal olur, yani "Feyekün"
ķ. [47a/6]
[= 1]

ķüñķüre : *F.* Kubbenin en yüksek
yeri, tepesi.
ķ.+lerine [32b/9]
[= 1]

ķürsi : *A.* Taht, kürsü, kudret ve
azamet.
ķ. [40b/13], [41a/2], [45a/11],
[48a/4], [48a/4]
ķ.+ler [54a/10]
ķ.+lerde [54a/11]
[= 7]

—L—

Lā ilāhe illallah : *A.* "Allah'tan başka
Tanrı yoktur."
L. [42b/1], [43a/10], [43b/12],
[45a/5], , [45a/7]
[= 5]

laṭīf : *A.* Yumuşak, güzel, tatlı.

l. [36b/5], [59b/12], [60a/1],
[60a/2], [60b/3], [60b/3],
[61a/10], [61a/12]
l.+dür [60a/2], [60a/3], [60a/4],
[60a/4], [60a/5], [60a/6], [60a/7],
[60a/8], [60a/9], [60a/10],
[60a/12], [60b/7]
l. misse [61a/11]
[= 21]

laṣā : *A.* Cehennem altıncı katı.

l.+dur [53b/8]
[= 1]

Leṭāyīf-i Qur'an : *F.* Eser adı.

L.+da [37b/1], [42a/2]
[= 2]

levḥ : *A.* Görülen ibretli manzara
üzerinde yazı ve şekil çizilebilir,
düzlük, levha, ayet, hadis,
büyüklerin sözü.
l. [35a/3], [48a/4]
l.+de [35a/3]

[= 3]

lezzet : *A.* Hoş ve güzel olan şey, tat.
1. [34b/3]
[= 1]

levā-yı ḥamd: *F.* Hz. Peygamberin bayrağı. Ona inananlar kıyametten sonar bu bayrağın altında toplanacaklar.
1. +dur [43b/8]
[= 1]

loḳma : *A.* Lokma.
1. [54b/8]
[= 1]

Loḳman bin ‘Āmir : *A.* Şahıs adı.
L. [44a/3]
[= 1]

luḡat : *A.* Sözlük.
1.+ıla [44a/10]
[= 1]

luṭf : *A.* Allah (C.C.) Hazretlerinin kullarını rıfk ve sühuletle muradına muvaffak eylemesi.
1. [33b/6]
1.+ını [39b/2]
1.+larından [60b/10]
1.+undan [61a/8]
[= 4]

lü’lü’ : *A.* İnci.
1.+dendür [42b/6]
[= 1]

—M—

ma‘ānī : *F.* Anlam, mana
m. [34b/4], [47a/1]

m.+de [32a/10]
m.+si [56a/10]
m.+sidür [57b/12]
[= 5]

Ma‘āz : Bkz.: Ma‘āz bin Cebel.
M. [56a/10]
[= 1]

Ma‘āz bin Cebel : Şahıs adı.
M. [56a/8]
[= 1]

ma‘den-i tecelliyāt : *F.* Tecelliler madeni.
m.+dur [49a/9]
[= 1]

maḡāra : *A.* Mağara.
m. [35a/1], [35a/2]
m.+da [31b/3]
m.+dur [35a/1]
m.+sında [31b/4]
m.+ya [31b/3], [35a/2]
[= 7]

maḡbūn : *A.* Şaşkın, şaşırılmış.
m. [60a/6]
[= 1]

maḡfiret : *A.* Cenab-ı Hakk’ın kullarının günahlarını örtmesi.
m. [59a/6], [59a/7]
m.+ini [39b/2]
[= 3]

maḡrib : *A.* Batı.
m.+i [49b/13]
[= 1]

maḡlūk : *A.* Yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.
m. [45b/9]
m.+da [44a/13]

[= 2]

maḥrūm : *A.* Maddi ve manevi
nimetlerden uzak kalmak.
m. [60a/5]
[= 1]

maḥşūş : *A.* Ayrılmış, tayin edilmiş.
m. [49a/5]
[= 1]

maḥşer : *A.* Kıyametten sonra
insanların tekrar dirilip
toplanmaları ve toplandıkları
yer.
m. [39b/11], [54b/10], [55a/3],
[55a/10], [55a/12], [58a/6],
[58a/8]
[= 7]

makām-ı Maḥmūd : *F.* Makam,
durulan yer, durak.
m.+ı [54a/9]
[= 1]

mā künnā fī aṣḥābi's-sa'ir : *A.* Mülk
süresi 67/10
m. [57a/7]
[= 1]

māl : *A.* Mal, mülk.
m. [35a/5], [37a/7], [38b/9]
[= 3]

mālen ve milken : *A.* Mal ve mülk
olarak.
m. [38a/5]
[= 2]

mālik : *A.* Sahip. Malı elinde
bulunduran.
m.+i [56a/4]
[= 1]

ma'lūm : *A.* Belli olan, bilinen.
m. [47a/2], [37a/1], [38a/5],
[44b/11]
[= 4]

ma'rifet : *A.* Marifet, bilgi, ilim.
m. [48a/13], [50b/2]
m.+dür [31b/5]
[= 2]

ma'siyet : *A.* İtaatsizlik, günah, isyan.
m. [34a/9], [38a/8]
m.+ile [48b/4]
[= 3]

maşnū'āt : *A.* Sanatkârane yapılan
şeyler, yapılanlar.
m.+da [47a/4]
m.+ınuñ [33b/9]
[= 2]

maşrık : *A.* Doğu.
m.+ı [49b/12]
[= 1]

maymun : Maymun.
m. [56a/13], [56b/4]
[= 2]

ma'zūr : *A.* Özürlü, özürlü olan.
m.+sın [32a/12]
[= 1]

mecāz : *A.* Mecaz, istenilene benzer
durum.
m.+dur [57b/8]
[= 1]

meger : *F.* Meğer, halbuki.
m. [41b/3], [48a/9]
[= 2]

Mekke : *A.* Hicaz'da Hz.
Muhammed'in doğduğu ve
Ka'be'nin bulunduğu şehir.
M. [52a/5]
[= 1]

mekteb : *A.* Mektep, okul.
m.+den [36a/10]
[= 1]

melāmet : *A.* Kınanmışlık, rezillik.
m. [50b/11], [50b/12], [51a/6],
[51a/8], [51b/7], [51b/7],
[52a/5], [56a/2]
[= 8]

melekī : *F.* Meleğe mensup, meleklerle
alakalı.
m. [49b/6], [49b/7], [49b/8],
[49b/10], [49b/11], [49b/11],
[49b/13], [50a/2], [50a/2],
[50a/3], [50a/4], [50a/5], [50a/6]
[= 13]

Melekū'l-mevt : *A.* İnsanların
ruhlarını kabzeden Azrail (a.s.),
ölüm meleği.
M.+dür [35a/9]
M. [35a/10], [35a/13]
[= 3]

melik : *A.* Mülk ve melekut sahibi
padişah, bir kavmin başı.
m. [31b/5], [32b/7], [32b/8]
m.+e [32b/8]
m.+i [32a/1]
[= 5]

Melşā : Yer adı.
M.+dur [46b/3]
[= 1]

Memūn : (ş.a.) *A.* Abbasi
halifelerinden Harun Reşid'in
kendisinden ve kardeşi

Emin'den sonar hükümdar olan
oğlunun adı.
M. [37a/4]
[= 1]

menfa'at : *A.* Fayda, kar.
m. [61a/12]
[= 1]

menzil : *A.* Konak, menzil, yer, dünya.
m.+idür [37b/3]
[= 1]

mercan : Kırmızı,ince dal şeklinde
madde.
m.+dandur [42b/8]
[= 1]

mermer : Mermer.
m.+de [60b/7]
m.+den [40b/10]
m.+dendür [39b/6]
[= 3]

Merrīḥ : *A.* Dünyadan sonra Güneş'e
en yakın gezegen.
M. [49b/1]
M.+le [48b/13]
[= 2]

mertebe : *A.* Derece, rütbe.
m.+ye [33b/2]
m.+yi [33a/12]
[= 2]

meşābīḥ : *A.* Lambalar, fenerler.
m.+den [48a/10]
[= 1]

mescūd-ı melā'ike : *F.* Hz. Adem,
meleklerin secde ettiği.
m.+sın [55a/4]
[= 1]

meşel : *A.* Benzer, delil.

- m. [50b/5]
[= 1]
- mest** : *A.* Kendinden geçercesine haz duymak.
m. [54b/2]
[= 1]
- meşgûl** : *A.* Bir işle uğraşma.
m. [52a/11], [52b/2]
[= 2]
- mevc** : *A.* Dalga.
m. [40b/1], [45a/11], [45a/13]
m.+dendür [39b/6]
m.+i [40b/2]
m.+inden [45a/13]
[= 6]
- meydân** : *A.* Geniş yer.
m.+a [32b/11]
[= 1]
- meyl** : *A.* Sevme, tutulma.
m. [36b/8]
[= 1]
- Me'cûc** : *A.* Kıyamete yakın ortaya çıkacakları rivayet olunan iki kavimden biri, diğeri Yecûc'dür.
M. [53b/8]
[= 1]
- Mısır** : *A.* Bir memleket ismi.
M. [50b/4], [51a/6]
[= 2]
- Mikâ'yîl** : *A.* Dört büyük melekten birisi.
M. [42a/11]
[= 1]
- milk** : *A.* Mal cinsinden olan yer, mülk.
m.+ile [37a/7]
- m.+inde [38b/2]
[= 2]
- minber** : *A.* Camide hatibin hutbe okumasına mahsus kürsü.
m. [54a/9], [54a/9], [54a/10], [54b/1]
[= 4]
- mişâl** : *A.* Bir şeyin benzer hali.
m. [52a/3]
[= 1]
- miskîn** : *F.* Fakir, yoksul.
m. [32a/7], [45a/3], [60b/12], [61a/6]
[= 4]
- miskinlig** : Miskinlik.
m.+im [37b/10]
[= 1]
- mişil** : *A.* Benzer, eş.
m.+i [38b/4], [38b/5]
[= 2]
- mu'allak** : *A.* Askıda , hakkında karar verilmemiş.
m. 41b/7]
m.+ta [45a/10]
[= 2]
- mu'arız** : *A.* Karşı gelen, karşı koyan.
m. [33b/8]
[= 1]
- muhabbet** : *A.* Sevgi, sevme, sohbet.
m. [49b/10]
m.+i [36a/11]
[= 2]
- muḥakkık** : *A.* Hakikati araştırıp bulan.
m.+lar [34b/10], [49b/5]
[= 2]

Muḥammed : *A.* Hz. Muhammed (a.s.)Nebilerin sonuncusudur.Kendisine kitap olarak Kuran-ı Kerim getirilmiştir.
M. [31b/3], [34b/6], [36b/12], [39a/6], [42a/8], [43a/11], [43a/12], [43b/9], [45a/7], [47a/7], [51a/10], [51b/8], [51b/13], [51b/13], [54a/8],[55a/6], [55b/7], [55b/12], [58b/5], [59a/10], [59a/11]
M.+dür [47a/9]
M.+e [42a/5], [51b/12], [57a/4], [59a/10], [59a/13]
M.+ün [46a/6], [52a/1], [55b/7], [58b/5], [59a/9], [59a/12]
[= 33]

Muḥammed Muṣṭafa : Peygamber efendimiz, Hz. Muhammed.
M. [54a/10], [54a/12], [54b/1], [55a/6]
M.+nun [51b/9]
M.+yıldı [31b/3]
[= 6]

muḥcetü'l-ḳalb : *A.* Gönlün yedinci perdesinin adı.
m. [49a/9].
[= 1]

muḥib : *A.* Seven, muhabbet eden.
m.+ler [48b/1]
[= 1]

muḥtâc : *A.* İhtayacı olan.
m.+dur [48a/8]
[=1]

muḥtâr : *A.* İhtiyar eden, seçilmiş olan
m. [58b/4]
[= 1]

muḳâbil : *A.* Karşılık olan, karşı taraf.
m. [50a/10]
[= 1]

muḳarreb : *A.* Yaklaştırılmış, Allah'a yakın olan.
m. [44a/2]
[= 1]

muḳâtil : *A.* Birbirini öldüren, birbiriyle vuruşan.
m. [59b/13]
[= 1]

munafıklık (ğ) : *A.* İkiyüzlülük.
m.+ı [34a/10]
[= 1]

muntazır : *A.* Bekleyen, gözleyen.
m.+dur [57b/10]
[= 1]

murâd : *A.* Arzu edilen şey, gaye, maksat.
m. [34a/7], [34b/7], [48a/11], [57a/3]
[= 4]

muraşşâ : *A.* Süslü, kıymetli taşlarla süslenmiş, sırmalı.
m. [42a/1], [42b/1]
[= 2]

Mûsa : *A.* Hz. Musa .Benî İsrail peygamberlerindendir.Dört büyük kitaptan Tevrat vahiy yoluyla kendisine gelmiştir.Mısır firavununa karşı mücadele etmiştir.
M. [31b/8], [39a/4], [39a/5], [39a/7], [39a/10], [39a/11]
M.+nuñ [46a/6]
[= 7]

muşavvar : *A.* Tasvirli, resimli.
m. [36a/6]
[= 1]

muşibet : *A.* Afet, bela,
felaket,hastalık.
m. [55b/6], [58b/2], [58b/3]
m.+i [55b/4]
[= 4]

muṭīʿ : *A.* İtaat eden,boyun eğen.
m. [38a/12]
[= 1]

muṭlakā : *A.* Ne olursa olsun.
m. [45a/4]
[= 1]

muṣāfiḳat : *A.* Uygunluk,
uymak,karşılıklı anlaşmak,razı
olmak.
m. [32a/10]
[= 1]

muṣāfiḳ (ḡ) : Muvafıklık.
m.+ı [34a/11]
[= 1]

mübārek : *A.* İlahi hayrın bulunduğu
şey, bereketlenmiş, uğurlu,
hayırlı.
m. [36b/3], [52a/1], [55a/7]
[= 3]

mücāhede : *A.* Cihad etme, din
düşmanına karşı koyma.
m. [53a/10]
[= 1]

Mücāhid : *A.* "Cihat eden" anlamında
kişi adı.
M. [40a/11]
[= 1]

müfessir : *A.* Tefsir eden, izah eden.
m.+ler [37a/9]
[= 1]

mühlet : *A.* Vakit, bir iş bir zaman
için.
m. [35a/10], [35a/12]
[= 2]

mülk : *A.* Sahip olunan ve üzerinde
tasarruf hakkı bulunan şey, mal,
yer, bina.
m. [38a/6]
m.+i [33b/11]
m.+üm [35a/5]
[= 3]

münācāt : *A.* Allah'a yalvarmak, dua.
m. [39a/4], [55a/7]
[= 2]

münādī : *A.* Nida eden, tellal, bağırان.
m. [58a/1]
[= 1]

münāfiḳ : *A.* İkiyüzlü, kâfir, düşman
olan.
m.+lar [53b/10]
[= 1]

Münkir : *A.* Mezarda iki sual
meleğinden birisinin adı,
diğerinin adı Nekir'dir.
M. [57a/2], [57a/3]
[= 2]

mürīd : *A.* Tarikata girmiş olan, irade
eden, isteyen, mürit.
m.+ler [48a/13]
[= 1]

mürsel : *A.* Gönderilmiş, yollanmış.
m. [42a/6]
[= 1]

müsāwī : *A.* Eşit, birbirine denk olmak.

m.+sini [59a/9]

[= 1]

müseyyeb : *A.* Tembel, uyuşuk.

m.+den [60a/13]

[= 1]

müslimān : *A.* Allah'a teslim olmuş

kimse, müslüman

m.+dan [31b/12]

[= 1]

müşāhede : *A.* Gözle görmek,

seyrederek anlamak.

m. [53a/10], [60a/8]

[= 2]

müşevveş : *A.* Karmakarışık,

anlaşılmaz.

m. [36b/8]

[= 1]

müşk : *F.* Misk kokulu, misk.

m.+den [54a/8]

m.+dendür [42b/10]

[= 2]

müşkil : *A.* Zorluk, güçlük.

m.+lerin [54a/13], [54b/2]

[= 2]

Müşterī : *A.* Bir yıldız ismi.

M. [49b/1]

M.+yile [48b/13]

[= 2]

mütehayyir : *A.* Şaşmış, hayrette

kalmış.

m. [33a/5]

[= 1]

müvekkel : *A.* Vekil tayin olunmuş

olan, vekil edilmiş olan.

m.+dür [45b/2]

[= 1]

müzd : *F.* Karşılık, mükafat.

m.+e [38b/11]

[= 1]

müzeyyin : *A.* Tezyin eden, süsleyen.

m.+idür [50b/2]

[= 1]

mü'min : *A.* İman etmiş, İslam dinine
inanmış.

m. [48a/13], [49a/1], [49a/10]

m.+ler [58b/11]

m.+leri [60a/6]

m.+ün [37b/4]

[= 6]

—N—

naķış : *A.* Eksik

n. [47b/12]

[= 1]

Naķtas : Deniz adı.

N. [45b/4]

[= 1]

na'mā : *A.* Rahatlık, nimet, minnet.

n. [53a/9]

[= 1]

namāz : *F.* Namaz, İslamın beş

şarından biri.

n. [32a/13], [32b/1], [42b/2],

[53b/12]

n.+a [49a/11]

[= 5]

nāmus : *A.* Irz, iffet.

- n.+ı [51a/6]
[= 1]
- nāz** : *F.* Bir şeyi beğenmeyiş, şımarıklık.
n.+ıla [33a/6]
[= 1]
- naẓar** : *A.* Göz atmak.
n. [53a/7], [54b/6], [54b/7]
n.+uñ [47b/4], [47b/5], [47b/5]
[= 6]
- naẓargāh** : *F.* Bakılan yer, nazar edilen.
n.+ıdur [49a/9]
[= 1]
- ne** 1. Ne, hangi şey (soru zamiri)
2. Hangi (soru sıfatı)
n. [31b/1], [31b/5], [32b/9], [33a/13], [33b/7], [35a/1], [35a/9], [35a/9], [36b/4], [36b/5], [36b/5], [38a/6], [38a/6], [38a/7], [38a/8], [38b/9], [39a/6], [39a/7], [39b/2], [41a/2], [44a/13], [46a/8], [47a/2], [49b/12], [49b/12], [50b/8], [51a/2], [51b/1], [51b/5], [53b/12], [56b/13], [57a/1], [57a/1], [57a/5], [59a/5], [59a/11], [59b/8], [59b/9], [60a/1], [60b/4], [60b/5], [61a/5]
n.+dür 32a/2], [33a/6], [36b/4], [47b/2], [48a/10], [56a/10], [56b/10]
n.+olduñuz [51b/5]
n.+ydügi [37b/5]
n.+ydügin [34b/8], [49b/4], [57a/7]
n.+ye [32a/8]
n.+yile [48a/5]
[= 56]
- nebāt** : *A.* Bitki.
n.+ları [60a/9]
[= 1]
- nebī** : *A.* Haber getiren, peygamber.
n.+ler [42a/7]
[= 1]
- Necmeddīn Nesefī** : (ş.a.) XIII. yy'da yaşamış İranlı fıkıh ve kelam bilgini.
N. [39b/8]
[= 1]
- Necmeddīn Rāzī** : Şahıs adı.
N. [33a/4]
[= 1]
- neden** : Neden, niçin.
n. [32b/4], [33a/12]
n.+dür [50a/9]
[= 3]
- nefes** : *A.* Nefes, soluk.
n. [32a/3]
[= 1]
- nefeslü** : Nefesli.
n. [38a/4]
[= 1]
- nefs** : *A.* 1. Kendi, nefis 2. Kişi, şahıs.
n.+imi [58b/7]
n.+in [60a/7]
n.+ine [38a/12]
n.+ümi [55a/1], [55a/2], [55a/2]
n.+ümin [55b/12]
n.+ümüz [58b/8]
[= 8]
- nesne** : Nesne, şey.
n. [35b/8], [44b/4], [44b/12], [47b/8], [49a/7], [50b/12],

[51a/7], [53b/12], [56a/10],
[57a/1], [59a/2], [59b/6], [60a/4]
n.+de [41b/5]
n.+den [37b/5]
n.+ler [59b/10]
n.+ye [33a/4], [33b/12], [47b/3]
n.+yi' [47b/10]
n.+yiçün [48b/8]
[= 21]

Netāyīcū't-Ṭebāyī' : Eser adı
N.+de [37b/3], [40a/1],[38b/1],
[48a/6]
[= 4]

ni : Ne, hiç.
n. [45a/9]
[= 1]

nice : 1.Nasıl 2.Ne çok, ne kadar çok
hayıtlı 3. Ne kadar.
n. [31b/2], [33b/7], [34b/10],
[35b/12], [35b/13], [39a/11],
[42a/2], [42a/4], [43b/9],
[44b/1], [46b/5], [47a/3],
[47a/3], [47a/4], [47b/4],
[49b/5], [50a/12], [57a/2],
[58a/5], [58a/5], [61a/8]
n.+dür [50a/11]
n.+ler [37a/10], [40a/12],
[47b/12], [47b/13], [48b/4],
[49a/10], [53b/13], [53b/13],
[56a/11], [56a/12], [56a/13],
[56a/13], [56a/13], [56b/1],
[56b/1], [56b/2], [56b/2], [56b/9]
n.+lerden [56b/9], [56b/9]
n.+leri [54a/1], [56b/9]
n.+lerüñ [56a/11], [56b/1]
n.+si [56a/5], [56a/6],
[56a/6],[56a/7], [59a/12]
n.+sin [48b/2]
n.+sine [59a/12]
[= 53]

niçe : Bkz.: nice.

n. [32b/6], [50a/13], [60a/10]
[= 2]

nicelik (g) : Nicelik, nasıllık.
n. +in [41b/6]
[= 1]

niçün : Niçin, neden.
n. [31b/11], [31b/11], [36b/3],
[36b/4], [36b/10], [37a/10],
[50b/8], [52a/10], [59b/3],
[59b/5], [61a/5]
[= 11]

nidā : A. Çağırma, seslenme,ses.
n. [34a/4], [52a/12], [60b/2],
[60b/8]
[= 4]

niḳāb : A. Yüz örtüsü,peçe.
n.+ını [51b/2]
[= 1]

nikāḥ : A. Evlenme, nikah.
n. [52a/5]
[= 1]

ni'me'l-'abd : A. Ne güzel kul.
n.- [38b/12]
[= 1]

nister : Ne ister.
n. [35b/5]
[= 1]

niṣān : F. İz, nişan, alamet,işaret.
n.+dur [49a/8]
[= 1]

nite : 1.Nasıl 2.Nasıl, ne mümkün,
imkansız.
n. [32a/10], [34b/5], [60a/3]
[= 3]

niteki : Gibi, benzeri, nasıl ki.

n. [38b/12], [40a/8], [47b/10],
[48a/12], [53a/4], [53a/13],
[53b/10], [54b/11], [56a/2],
[56b/10], [57a/12], [57b/9]
[= 12]

nitekim : Nasıl ki, nitekim.

n. [37a/11], [47a/6]
[= 2]

nitelik (g) : Keyfiyet, mahiyet.

n.+inde [39b/5]
[= 1]

niye : Niye, niçin.

n. [32b/7]
[= 1]

ni'met : A. Nimet, iyilik, lutuf, ihsan.

n. [34b/11]
n.+i [34b/10]
n.+ümi [54b/8]
n.+imle [39a/8]
[= 4]

Nūḥ : A. Nuh peygamber.

N. [33b/9], [55a/1]
[= 2]

nūr : A. Işık, ziya.

n. [48a/13], [50a/6], [51b/8],
[53a/5], [53a/6], [53a/13],
[56b/9], [61a/11], [61a/11]
n.+a [51a/5], [51b/10]
n.+dan [40b/5], [43b/11]
n.+dandur [40a/3]
n.+dur [53a/6]
n.+ı [41a/1], [42a/12], [48b/1],
[48b/1], [49b/9], [50a/10],
[51a/5]
n.+ıdur [53a/3], [53a/6], [53a/7],
[53a/7], [53a/7], [53a/7], [53a/8],
[53a/8], [53a/8], [53a/9], [53a/9],
[53a/9], [53a/9], [53a/10],
[53a/10], [53a/10], [53a/11],
[53a/11]

n.+ıla [52b/8]
n.+ın [49b/8], [49b/9], [50a/2],
[53a/3]
n.+ından [33a/8], [46a/2],
[50b/4], [51a/4], [51b/8]
n.+ını [50a/1]
n.+ıyla [50b/3]
n.+la [42b/1]
n.+lar [53a/6]
n.+lardan [53a/5]
n.+u [48b/1]
n.+um [50a/9], [50a/10]
n.+uñ [50a/8]
[= 59]

nurlu : Işıklı.

n. [46a/2]
[= 1]

Nūru'l-Ḳalb : Eser adı.

N.+de [37a/12]
[= 1]

nuṭfe : A. Döl suyu.

n.+yi [34a/8]
n.+den [31b/9]
[= 2]

nükte : A. Nükte, ince manalı söz.

n. [32a/5], [32a/13], [36a/10],
[37a/4], [37b/6], [51a/3]
[= 6]

—O—

od : 1. Ateş 2. Cehennem ateşi,
cehennem.

o. [32b/6], [39b/11], [40a/5],
[46b/13], [48b/6], [53b/1],
[53b/13], [54b/10], [56b/9],
[57b/11], [57b/12], [57b/13],
[58a/7]

o.+a [35b/4], [50b/6], [51b/1] o.+dan [53b/5], [53b/5], [53b/6], [53b/6], [53b/7] o.+dandır [40a/2] o.+ı [46b/11], [49a/13], [54a/6] o.+ıdır [53b/1] o.+ıla [50b/11], [57b/5] [= 28]	[= 8]
oğıl : Erkek evlat, oğul. o. [35b/12], [35b/13], [60b/13] o.+um [55a/1], [55a/1], [55a/2] [= 6]	okıd- : Okutmak. o.-alar [47a/8] [= 1]
oğlan : 1.Oğlan, erkek çocuk. 2.Küçük çocuk. o. [60a/12] o.+ı [60a/12] o.+ından [59b/5] o.+ları [35b/1], [49a/4], [60b/8] o.+larının [41a/4] o.+larum [58b/6] o.+larımı [36a/13] [= 9]	okıyigel- : Çağırarak. o.-diler [52b/9] [= 1]
oğrı : Hırsız. o.+nuñ [32a/5] [= 1]	ol : 1. Teklik üçüncü şahıs zamiri. 2.İşaret sıfatı. o. [31b/6], [31b/11], [32a/1], [32a/4], [32a/4], [32a/5], [32a/5], [32a/7], [32a/9], [32a/12], [32a/13], [32b/4], [32b/6], [32b/8], [33a/2], [33a/12], [33b/5], [33b/12], [34b/2], [34b/3], [34b/11], [35a/1], [36a/2], [36a/4], [36a/5], [36b/1], [36b/7], [37a/8], [37a/9], [37b/8], [38a/7], [38a/8], [38b/10], [39a/3], [39a/3], [39b/9], [39b/11], [39b/11], [40a/7], [40a/9], [40b/1], [40b/2], [40b/3], [40b/6], [40b/7], [40b/12], [41a/11], [42a/1], [42a/3], [43a/2], [44a/1], [44a/6], [44a/7], [44b/4], [44b/6], [44b/8], [44b/9], [44b/11], [44b/13], [45a/1], [45a/1], [45a/9], [45a/11], [45b/2], [45b/2], [45b/2], [45b/8], [45b/9], [46a/1], [46a/4], [46a/7], [46a/11], [46b/12], [46b/13], [47a/1], [47a/2], [47a/5], [47a/9], [47a/10], [47b/8], [47b/12], [48a/8], [48b/2], [48b/5], [48b/6], [48b/7], [49a/7], [49a/9], [49a/12], [49a/13], [49b/6], [49b/6], [49b/7], [50a/9], [50a/12], [50b/9], [50b/10], [50b/11], [50b/12], [50b/13], [50b/13], [51a/1], [51a/2], [51a/3], [51a/5], [51a/5],
oğurla- : Hırsızlık yapmak. o.-yın [59a/11], [59a/13], [59b/1] [= 3]	
okı- : 1.Okumak. 2.Okuyup öğrenmek. 3.Çağırarak, davet etmek. 4.Dua etmek. o.-dı [60b/6] o.-dılar [36a/11] o.-duğı [38a/6] o.-r [44b/1] o.-rlar [55b/3] o.-ya [49a/11], [54b/1] o.-yalar [40a/13]	

[51a/6], [51a/12], [51b/2],
 [51b/9], [51b/10], [51b/13],
 [52a/7], [52a/12], [52b/6],
 [52b/9], [52b/10], [52b/10],
 [53a/2], [53a/5], [53a/12],
 [53b/3], [54a/3], [54a/8],
 [54a/9], [54a/10], [54a/11],
 [54b/1], [54b/4], [54b/5],
 [54b/6], [54b/13], [57b/2],
 [57b/6], [57b/9], [57b/11],
 [57b/11], [57b/12], [57b/12],
 [58b/1], [58b/3], [59a/1],
 [59a/2], [59b/8], [59b/9],
 [59b/10], [59b/11], [60a/12],
 [60b/12], [61a/1], [61a/2],
 [61a/4], [61a/5]
 o.+dur [31b/10], [33b/11],
 [34b/8], [38a/6], [38a/12],
 [38a/13], [38b/3], [38b/6],
 [39b/4], [41a/1], [41b/6],
 [43b/9], [47b/2], [47b/9],
 [48a/10], [48b/5], [57a/3],
 [58b/13], [59a/1], [60b/11],
 [61a/9]
 [= 174]

ol- : 1.Olmak 2.Bulunmak 3.Vuku
 bulmak. 4.Var olmak, meydana
 gelmek.

o.-a [31b/6], [32a/5], [32b/6],
 [38a/10], [38a/12], [39a/7],
 [46b/13], [47b/7], [50a/6],
 [50a/13], [50a/13], [50a/13],
 [50b/1], [51a/12], [54a/4],
 [54b/4], [54b/4], [54b/6],
 [55a/12], [56b/3], [56b/4],
 [56b/5], [56b/5], [56b/6],
 [57b/6], [57b/11], [57b/13],
 [58a/9], [59a/1], [59a/3], [59a/5],
 [60b/8]
 o.-alar [39a/8], [47b/9], [54b/2],
 [56b/4], [56b/6], [56b/7],
 [56b/8], [56b/8], [57a/3], [57a/4]
 o.-am [50a/10], [50a/12]
 o.-amazlar [57b/8]
 o.-ana [33b/11]

o.-ası [37a/13]
 o.-asıdur [47b/8]
 o.-asın [36b/1], [58b/1], [59a/1],
 [60a/10]
 o.-asını [38a/7]
 o.-ayıldı [32b/5],
 [61a/13][61a/13]
 o.-cağ [38b/4]
 o.-dı [31b/11], [31b/11], [32b/2],
 [35a/10], [35b/10], [36a/11],
 [36b/8], [37a/1], [38a/5],
 [38b/5], [39b/10], [44a/4],
 [44a/5], [44b/11], [45a/1],
 [45a/2], [45a/13], [47a/2],
 [48b/3], [48b/4], [50b/7],
 [50b/9], [50b/12], [51a/1],
 [52a/6], [52a/8], [52a/10],
 [52a/11], [52b/10], [58b/11],
 [60b/12]
 o.-duğunu [51a/8]
 o.-duğ [51b/8]
 o.-dum [33a/9], [50b/8],
 [50b/10]
 o.-duñ [50b/8], [51a/2]
 o.-duñuz [51b/5]
 o.-dur [31b/3]
 o.-ğıl [58b/9]
 o.-ıcağ [34a/2], [37b/6]
 o.-ısaki [59b/4]
 o.-ısar [39b/11]
 o.-madı [31b/1]
 o.-madıguçün [38b/5]
 o.-mağdur [37a/1], [37a/2]
 o.-mamış [60b/9]
 o.-masun [42a/13]
 o.-maya [34b/11], [38b/4],
 [38b/4], [47b/12], [47b/12]
 o.-mayalar [57b/9]
 o.-mayalardı [61a/13]
 o.-maz [33b/8], [50a/5], [53a/13]
 o.-mazidük [57a/7]
 o.-mış [32a/1], [36a/6], [47b/8],
 [51b/4], [52a/9], [55a/11],
 [58a/12]

o.-muşdur [34b/2], [34b/3]
o.-sa [33b/9], [37b/7], [60b/11],
[61a/12]
o.-sun [37a/4], [58b/8], [61a/1]
o.-ub [31b/10], [36a/6], [36b/1],
[45a/9], [57b/7]
o.-ucağ [33b/10]
o.-uñ [61a/7]
o.-ur [31b/2], [31b/11], [31b/12],
[36a/10], [37a/2], [37a/3],
[38b/3], [40a/12], [40b/5],
[47b/12], [48a/2], [48b/4],
[48b/4], [50a/5], [50a/8],
[50a/9], [54a/6], [59b/12],
[59b/13], [59b/13], [60a/1],
[60b/3], [60b/3]
o.-urlar [59b/4], [60b/9]
o.-usardı [36b/5]
[= 168]

orta : 1. Orta, orta derecede. 2. Bir
şeyin iç tarafı.
o.+sında [54a/9]
[= 1]

oruc : *F.* Oruç.
o. [42b/4]
[= 1]

‘Oşmān : Bkz.: ‘Oşmān Talḥa
‘. +ı [55b/10]
[=1]

‘Osman Talḥa Sa‘īd : Şahıs adı.
‘. [51b/10]
[= 1]

ot : Ot.
o.+lar [34b/9]
[= 1]

otur- : Oturmak.
o.-a [54a/10]
o.-alar [54a/11]
o.-dı [37a/6]

o.-mışdı [52b/2]
o.-urdı [60b/1]
o.-urken [56a/9]
o.-urlar [32a/6]
[= 7]

—Ö—

ög- : Övmek.
ö.-di [39a/3]
ö.-dügüñ [39a/6]
ö.-düm [38b/12], [38b/12],
[38b/13], [39a/1]
ö.-ersin [39a/7]
ö. –mekte [38b/7]
[= 8]

ög : Akıl, zihin, hatır.
ö.+i [51a/1]
[= 1]

ögüt : Ögüt, nasihat.
ö. [34b/12], [34b/13], [35a/12],
[35b/1]
[= 4]

öküz : Öküz.
ö. [40b/4], [41a/6], [45b/10]
ö.+i [46a/4], [46a/6], [46a/9]
ö.+üñ [45b/10]
[= 7]

öl- : Ölmek.
ö.-di [34b/11]
ö.-diler [35a/11], [35a/12]
ö.-en [37a/3]
ö.-megin [35b/7]
ö.-miş [35b/10], [35b/12]
ö.-ür [34a/1]
[= 8]

öldür- : Öldürmek.
ö. [36a/1]

ö. [45b/5], [45b/5], [45b/5],
[45b/5], [45b/6], [45b/6]
[= 6]

özdek : Ağaç kütüğü, ağacın köklerine
yakın olan yeri.

ö. +i [43b/7]
ö. +ini [36a/2]
[= 2]

‘özü : *A.* Özür, mazeret.

‘. [37a/13]
‘.+dür [34b/7]
[= 2]

—P—

pādişāh *F.* Padişah, hükümdar,
melek.

p. [32b/6], [37a/4]
p.+dur [47a/2]
p.+ı [37a/8]
p.+ımız [34b/12]
p.+lardan [35a/5], [35a/7]
[= 7]

pādişāh-ı ḥayy u ḫayyūm : *F.* Allah.

p. [37a/8]
[= 1]

pāk : *F.* Temiz, saf, katıksız.

p.+dı [36b/10]
[= 1]

paklık(g) : Temizlik, saflık.

p.+ine [36b/9]
[= 1]

pāre : *F.* Parça, kısım.

p. [31b/8], [36b/1], [36b/1],
[54a/7], [54a/7], [55a/12],
[55a/12]
[= 7]

Paygāmbar : *F.* Paygamber, nebi.

P. [34a/2], [42a/3] [47a/11],
[52a/5], [52a/10], [54b/1],
[55a/10], [56b/11], [56b/13],
[57a/1]
P.+a [57a/11]
P.+ı [59a/4]
P.+lar [42a/6], [54a/11],
[54a/12], [54b/2], [55a/3],
[55a/6]
p.+lara [42a/3], [42a/4], [42a/5],
[43a/11], [57a/2]
P.+ları [38b/11]
P.+larla [50b/3]
P.+uñ [36a/7]
P.+uñdur [43a/2]
P.+unuñ [52a/9]
[=28]

Paygāmbar ‘aleyhi’s-selām :

Peygamberimiz Hz. Muhammed.
P. [34b/9], [38b/8], [42a/2]
[= 3]

pehlüvanlık : Yiğitlik, kahramanlık.

p. [31b/8]
[= 1]

perde : *F.* Perde, engel, mania.

p. [31b/3], [31b/5]
p.+si [51a/10]
p.+sine [49a/3], [49a/3], [49a/5],
[49a/6], [49a/7]
p.+sini [49a/9]
p.+yi [31b/4]
[= 10]

perdedarlık : Perdecilik, kapıcılık,

odacılık.
p. [31b/9]

[= 1]

—R—

perīṣān : *F.* Kederli, hüznü.

p. [52a/8], [52a/9], [52a/10],
[52b/4]
[= 4]

perrī : *F.* Peri.

p.+lerüñ [58a/1]
[= 1]

pes : *F.* Şimdi, o halde, öyle iken,
sonra, ondan sonra.

p. [31b/6], [33a/2], [35a/11],
[37a/1], [38a/5], [38a/6], [38a/8],
[38a/11], [38b/5], [44b/4],
[44b/9], [44b/11], [45a/2],
[45a/8], [46a/1], [46a/4], [47a/1],
[47b/3], [48b/2], [48b/6],
[48b/11], [50b/10], [51a/9],
[51a/12], [51b/3], [54b/2],
[54b/6], [55b/13], [57a/5],
[57a/6], [57a/11], [57b/1],
[58b/5], [58b/5], [58b/8],
[59a/13], [61a/1], [61a/4]
[= 38]

pislik : Pislik.

p.+den [39a/12], [39b/1]
[= 2]

purın : Bkz.: burun.

p.+ına [46a/4]
[= 1]

put : *F.* Put. Allah'tan başka
tapılan her şey, heykel.

p.+a [33a/6], [53b/8]
[= 2]

ra'ḍe : *A.* Titreme, ürkme.

r. [40b/2]
[= 1]

ra'dī : Bkz.: ra'ḍe.

r. [40b/3]
[= 1]

ra'nā : *A.* İyi, güzel, hoş.

r. [36b/5]
[= 1]

raḍiyallāhu 'anhū : *A.* Allah ondan
razı olsun.

r. [42b/12], [52a/4], [56a/8],
[60b/4]
[= 4]

riḍvānu'llahi 'aleyhim ecma'in : *A.*

Allah hepsinden razı olsun.
R. [51b/10]
[= 1]

rāhat : *A.* Rahat, huzur, rahatlık,
sükun.

r. [58b/9], [61a/13]
[= 2]

rahīk : *A.* Cennet şarabı.

r. [43a/3]
[= 1]

rahmān : *A.* Bütün yaratıklara
rızkılarını veren, her an bütün
mahlukat hakkında hayır ve
rahmet irade buyuran, bütün
mahlukatına sayısız nimetler
veren nizam ve adalet sahibi.

r. [47a/7], [47a/9]
r.+dur [31b/5]
[= 3]

raḥmet : *A.* Acıma, esirgeme, rahmet.
r. [37b/13], [55b/13], [58b/11]
r.+inden [48b/3], [57b/7],
[60a/6]
[= 6]

raḥmetullahu ‘aleyhe : *A.* Allah’ın
rahmeti üzerine olsun.
r. [31b/13]
[= 1]

Raṣul : *A.* Resul, peygamber.
R. [36a/10], [36a/11], [36b/3],
[36b/7], [36b/9], [36b/11],
[45a/5], [47a/6], [52b/7],
[54b/1], [55a/12], [55b/1],
[55b/7], [55b/13], [56a/4],
[56a/8], [56a/10], [58a/9],
[58b/4], [58b/6]
R.+a [55b/5][58b/2]
R.+dan [45a/6], [45a/6],
[53b/13]
R.+üñ [36a/11], [52a/11],
[58a/8], [58b/5]
[= 29]

Raṣulallah : *A.* Allah’ın resulü Hz.
Muhammed.
R. [36a/12], [52b/1], [52b/3],
[56a/9]
R.+a [52b/1]
R.+un [52a/3], [52b/2]
[= 7]

rāzi : *A.* Rıza gösteren, Kabul eden.
r. [58b/1]
[= 1]

renc : *A.* Sıkıntı, meşakkat.
r.+üñ [32a/2]
[= 1]

reng : *F.* Renk.
r.+inedür [40a/3], [40a/4],
[40a/4], [40a/4], [40a/5], [40a/5]

[= 6]

revā : *F.* Layık, uygun, meydana
gelmek.
r. mıdı [36b/10]
[= 1]

rızā : *A.* Memnunluk, istek.
r. [46a/5]
r.+sın [38a/11]
[= 2]

rıẓk : *A.* Rızık, Allah’ın kullarına
bahsettiği nimet.
r.+ın [41a/4], [41a/5], [41a/5],
[41a/6]
r.+ından [60a/5]
[= 5]

ricā : *A.* Yalvarmak, niyaz
eylemek.
r. [48a/13], [53a/7]
[= 2]

rīḥ-i ‘aḳīm : *F.* Kuzeybatıdan esen
rüzgar, yağmur getirir.
r. [46a/10]
[= 1]

riḳābdār : *A.* Padişahların atla bir yere
gidişleri sırasında özengiye
tutmak suretiyle ata binip
inmelerine yardımcı kimse.
r.+ı mıssam [49b/3]
[= 1]

rivāyet : *A.* Hikāye edilen hadise
veya söz, bir hadisenen
başkalarına anlatılması.
r. [34b/13], [41b/6], [44a/3],
[44a/11], [45a/4]
r.+de [41a/7], [43b/9], [44a/12]
r.+dür [40a/6], [42b/12], [43b/6],
[44b/2], [60a/13]
[= 13]

riyā : *A.* İkiyüzlülük emek, gösteriş.
r.+y1 [34a/11]
[= 1]

rūzī : *F.* Azık, rızık.
r. [59a/3], [59a/5]
[= 2]

—S—

sa‘ādet : *A.* Mutluluk, Allah’ın
rızasına ermiş olmak.
s. [34b/3]
s.+e [53a/2]
[= 2]

şābit : *A.* Duran, yerinde durup
hareket etmeyen.
ş.+dür [49b/10]
[= 1]

şabur : *A.* Sabır, tahammül, acıya ve
zorluğa katlanmak.
ş. [38b/12], [38b/13], [57b/3],
[57b/3]
[= 4]

sacıl : Bkz.: saçılmak.
s. -a [56b/9]
[= 1]

şaç- : Saçmak.
ş.-a [54b/11], [54b/11]
ş.-ar [49b/8], [49b/9]
[= 4]

saçıl- : Saçılmak.
s.-a [56b/9]
[= 1]

şadır : *A.* Sudur eden, çıkan,
meydana gelen.
ş. [49a/2]
[= 1]

şaf : *A.* Saf, sıra.
ş. [44a/2], [58a/10], [58a/10]
ş.+ay1 [41a/10]
ş.+dur [41a/10]
ş.+ınuñ [41a/10]
[= 6]

şāfī : *A.* Saf, katıksız.
ş. [37b/7], [40a/4]
[= 2]

Şafıyyulallah : *A.* Peygamberimiz
Hz. Muhammed’in bir ismidir.
Ş.+sın [55a/4]
[= 1]

Şafīn : *A.* Meleklerin üçüncü
bölüğünün adı.
Ş. [41a/9]
[= 1]

sağ : Sağ taraf.
s. [45a/7]
[= 1]

sağır : Sağır.
s. [56a/13], [56b/5]
[= 2]

sağış : 1. Sayı, miktar. 2. Hesap.
s.+ların [41a/13], [41b/1],
[45b/6], [45b/10]
s.+ınca [42a/7], [42a/7], [42a/10]
s.+ıñuz [41b/3]
[= 8]

sağışsız : Sayısız.

s. [52b/5]

[= 1]

saḥābe : *A.* Hz. Peygamber'i görmüş
ve onun sohbetinde bulunmuş
kimseler.

s.+lerüm [55b/3], [58b/4]

[= 2]

saʿīr : *A.* Ateşli, alevli ateş.

s. [53b/1], [57a/7]

s.+dür [53b/10]

[= 3]

saḫar : *A.* Cehennem.

s. [46b/10], [53b/12]

s.+dağı [53b/11]

s.+dur [53b/10]

[= 4]

saḫf : *A.* Dam, çatı, tavan.

s.+ı [45a/9]

s.+ında [43b/5]

[= 2]

Sākin : Deniz adı.

S. [45b/6]

[= 1]

saḫḫalīḫ : Su dağıtan, saka.

s. [31b/8]

[= 1]

saḫla- : Saklamak.

s.-maduñ [36b/10]

s.-ram [60b/9]

s.-rlar [40b/13], [52b/6],

[53a/12]

s.-yan [31b/5], [53a/6]

[= 7]

Şalḥa : Kavim adı.

Ş. [46b/4]

[= 1]

Sāmi : Kişi adı.

S. [55a/2]

[= 1]

şan- : Sanmak.

ş.-asın [49a/1]

[= 1]

saña : İkinci teklik şahıs zamirinin
datif eki almış hali.

s. [33b/1], [35a/12], [36a/12],

[37a/8], [37b/13], [47b/5],

[47b/6], [52b/3], [52b/11],

[54b/7], [58b/3], [58b/8],

[59a/2], [59a/5]

[= 14]

şanduk : Sandık.

ş. [39a/12]

[= 1]

şāniʿ : *A.* Sanatkarca yapan, yaratan.

ş. [47a/5]

[= 1]

sarāy : *F.* Büyük kimselerin veya
padişahların oturduğu yüksek ve
büyük bina.

s. [53b/5], [53b/6]

s.+da [53b/5], [53b/6]

s.+ı [32b/7]

s.+larda [35a/8]

[= 6]

şarb : Sarp, dik.

ş.+dur [59b/11]

[= 1]

şarkıt- : Sarkıtmak.

ş.-dı [44b/6]

[= 1]

şarş- : Sarsmak.
s.-ar [41b/13]
[= 1]

şayru : Hasta.
ş. [60b/11]
ş.+ya [32b/8]
[= 2]

sa‘ādet-i sermedī : *F.* Sürekli
mutluluk.
s. [52a/3]
[= 1]

sebeb : *A.* Bahane
s. [36a/2]
s.+den [32a/9], [36a/3]
[= 3]

secde : *A.* Secde.
s. [33a/6], [58a/6]
s.+ye [55a/7], [55b/1]
[= 4]

secide : Bkz.: secde.
s. [58a/6], [58a/6], [58a/7]
s.+ye [58a/9]
[= 4]

sehel : *A.* Kolay.
s. [32b/12], [47a/4]
s.+dür [47a/4]
[= 3]

sekiz : Sekiz ,sayı.
s. [41a/8], [41b/1]
[= 2]

sekizinci : Sekizinci.
s. [42b/5], [42b/10]
[= 2]

seksen : Seksen, sayı.
s. [44a/12]
[= 1]

sekül : Atın ayağındaki beyazlık.
s. [34a/1]
[= 1]

selām : *A.* Selam.
s. [36a/12], [52b/3], [55b/5]
s.-vir-e [58b/2]
[= 4]

selsebīl : *A.* Cennette bir çeşme veya
ırmak.
s. [43a/2]
[= 1]

semüz : Semiz, eti yağı bol.
s. [34b/10]
[= 1]

sen : Teklik ikinci şahıs zamiri.
s. [32b/10], [33a/10], [37b/11],
[37b/13], [39a/12], [39a/13],
[41b/3], [47a/7], [49b/4],
[50b/11], [51a/2], [51a/3],
[55a/4], [55a/9], [55b/13],
[58b/1], [58b/9], [58b/13],
[59a/2], [59a/2], [59a/4]
s.+de [49b/4]
s.+den [35b/5], [58a/13],
[59a/1], [59a/1]
s.+i [33a/12], [33b/2], [33b/2],
[33b/4], [36b/7], [49b/4],
[51b/7], [51b/12], [54b/7]
s.+iñçün [52b/5]
s.+ün [32b/2], [32b/3], [32b/3],
[32b/5], [37b/10], [38a/1],
[38b/10], [39a/1], [52b/4],
[59a/3]
s.+ünile [54b/8]
s.+ünile [50a/11]
[= 48]

serādķī : *A.* Meleklerin ikinci
bölüğünün adı.
s.+ler [41a/8]
[= 1]

serāperde : *F.* Saray perdesi.

s.+sinde [50a/6]

[= 1]

serce : Serçe.

s. [54b/6]

[= 1]

sev- : Sevmek.

s.-dügile [49a/4]

s.-dün [36a/13]

s.-eler [37a/1]

s.-ersin [39a/11]

s.-esin [36b/11]

s.-mek [36a/2]

s.-meye [36b/13]

s.-mişken [36b/11]

[= 8]

şevāb : *A.* Sevap, karşılık, mükafat.

ş. [49a/12], [49a/13], [59a/6]

ş.+ların [38b/10]

[= 4]

sevgi : Sevgi, muhabbet.

s.+siyiledür [35b/8]

s.+siyle [35b/8]

s.+si [35b/13]

[= 3]

sevgü : Bkz.: sevgi.

s.+si [35b/9], [35b/10]

s.+sile [49a/7]

s.+sini [36a/11]

s.+sinde [34b/1], [34b/1]

s.+sinden [35b/12]

[= 7]

şı- : Yenmek, mağlup etmek.

ş.-dum [35a/6]

ş.-maya [38a/12]

ş.-yalar [39a/9], [56a/12]

[= 4]

şifat : *A.* Bir kimse veya şeyin hal ve vasfı.

ş.+ıdur [39a/11], [49b/12]

ş.+ın [38b/7]

[= 3]

şifatü'l-‘arş : *A.* Gökyüzünün sıfatı, nitelikleri.

ş. [44a/3]

[= 1]

şığ- : Yeri olmak.

ş.-ar [49b/11], [49b/12]

ş.-maz [49a/7]

[= 3]

şığın- : Sığınmak.

ş. [33b/3]

[= 1]

şına- : Denemek, tecrübe etmek.

ş.-mağa [38a/8]

ş.-mağ [38a/7]

ş.-mağdan [38a/9]

ş.-rıdı [38a/3]

[= 4]

sınuk : Mağlup, yenik.

s.+ları [60a/4]

[= 1]

sır : Sır.

s.+dur [49a/11]

s.+uñuzu [59a/10]

[= 2]

sırça : Sırça, cam, billur.

s. [40a/3]

[= 1]

Siccīn : *A.* Cehennemde bir vadinin adı.
S.+dür [46b/4]
[= 1]

silāhdār : *F.* Sarayın ileri gelen erkanından birinin ünvanı, silahtar.
s.+ıyam [49b/1]
[= 1]

silahlan- : Silahlanmak.
s.-ub [51b/11]
[= 1]

silkin- : Silkinmek.
s.-ürler [40b/6]
[= 1]

sin : Mezar, kabir.
s.+i [35a/2], [35a/2]
s.+lerinden [56a/7], [56a/11]
[= 4]

siñek : Sinek.
s. [31b/7]
[= 1]

siyāsetgāh : *F.* Siyaset bakımından uygulanacak yürütmelerin uygulama yeri.
s.+da [32a/5]
[= 1]

siz : Çokluk ikinci şahıs zamiri.
s. [34a/6], [35b/3], [37a/12], [51b/6], [51b/13], [56b/13], [61a/7]
s.+e [34a/6], [34a/6], [51b/5], [56a/4], [56b/11]
s.+i [38a/2], [53b/12], [56b/12]
s.+iñçün [61a/9]
[= 15]

sizcileyin : Sizin gibi.
s. [34b/9]
[= 1]

şohbet : *A.* Sohbet.
ş.+in [34a/11], [34a/12]
[= 2]

şoñ : Son, ahir, akıbet, art, arka.
ş. [60b/12]
ş.+ı [38a/7]
[= 2]

şoñra : 1. Sonra. 2. Öte, ileri.
3. Bundan sonra.
ş. [37a/11]
[= 1]

şor- : Sormak.
ş. [33a/13] [56a/9]
ş.-a [56a/4], [56b/10]
ş.-alar [53b/11], [56b/11], [56b/13]
ş.-arlarsa [38a/7], [47b/1]
ş.-arsa [48a/9]
ş.-dı [33a/5], [35a/7], [50a/8], [50a/11], [50b/8], [51a/2], [52a/9]
ş.-dılar [32b/7], [52b/11], [60a/1]
ş.-duķ [35a/1]
ş.-dum [32a/2]
ş.-duñ [56a/10]
s.-maķ [36b/4]
ş.-uñ [61a/1]
[= 25]

şovuk : Soğuk.
s. [32a/3], [32a/3], [61a/13]
s.+da [61a/13]
[= 4]

söyle- : Söylemek.
s.-di [44b/13], [50a/7]
s.-diklerin [59a/13]
s.-mege [35b/9]
s.-meñ [57b/5]
s.-ñ [59a/9], [59a/10], [59a/12],
[59b/1]
[= 9]

söyleş- : Söyleşmek, konuşmak.
s.-diler [52a/6]
[= 1]

söylet- : Dile getirmek.
s.-di [34a/8]
s.-meñ [57b/5]
[= 2]

söyün- : Sönmek.
s.-mez [48a/9]
s.-ür [48a/8]
[= 2]

söyündür- : Söndürmek, yok etmek.
s.-e [48a/9]
[= 1]

söz : Söz, kelim, konuşma, haber.
s. [48b/5]
s.+ünle [34b/12]
[= 2]

şu : Su.
ş. [40b/2], [43a/1], [44a/5]
ş.+dur [40a/12], [44a/7]
ş.+ya [45a/11], [49a/13]
ş.+yın [36b/6]
ş.+yıyla [33b/6]
[= 9]

su'âl : A. Soru sorma, soruşturma.
s. [38a/7], [47b/1], [48a/9],
[57a/2]
[= 4]

Subbūhun ʔuddūsun : A. Allah'ın isimlerinden biri. Allah'ı yüceltmek için kullanılan Arapça ifade.
S. [41a/12]
[= 1]

suc : Bkz.: suç.
s. [36b/7]
s.+ı [36b/5]
[= 2]

suç : Suç.
s.+ları [36b/3], [36b/5]
[= 2]

Suddī : Şahıs adı.
S. [59b/12]
[= 1]

şulḥ : A. Barış, uyuşma.
ş. [39a/9]
[= 1]

şūr : A. Kıyamette İsrail'in (a.s.) üfleyeceği boru.
ş. [39b/11], [57b/10], [57b/10]
[= 3]

şūret : A. Biçim, görünüş.
ş.+inde [33b/13], [34a/2],
[40b/1], [40b/10], [56a/13],
[56a/13], [56b/4], [56b/4],
[60b/13]
ş.+indedür [41a/3], [41a/4],
[41a/5], [41a/6]
ş.+ine [61a/3], [61a/4]
ş.+leri [45b/7], [61a/3]
ş.+leriyle [36a/6]
ş.+üñüz [61a/4]
[= 19]

şuretlü : Suretli.

s. [40b/4], [40b/10]
[= 2]

Şurha : Yer adı.

Ş.+dur [46a/12]
[= 1]

süci : Şarap, içki, şeker.

s. [43a/1]
[= 1]

süd : Süt.

s. [43a/1], [60a/11]
s.+dendür [39b/9], [40a/2]
[= 4]

sünnet : *A.* Peygamberimizin sözü,
emir.

s.+i [34a/10]
[= 1]

sünü : Süngü, mızrak.

s. [46a/13]
[= 1]

sürü- : Sürüklemek, sürmek.

s.-yeler [56a/12]
[= 1]

süveydā : *A.* Siyahlık.

s. [49a/7]
[= 1]

—Ş—

şā'ir : *A.* Şair, şiir yazar.

ş. [32a/10]
[= 1]

şāh : *F.* Padişah.

ş.+uñ [49b/1]
[= 1]

şark : *A.* Doğu.

ş.+a [49b/11], [49b/12]
[= 2]

şefā'at : *A.* Af için vesile olmak,
şefaati.

ş. [55a/9], [55b/13], [55b/13]
[= 3]

şefī' : *A.* Şefaatiçi. Suçları affı için
yardım eden.

ş. [55a/6]
[= 1]

şehir : *F.* Şehir.

ş. [34b/13]
ş.+e[32a/1]
ş.+de [35a/1]
ş.+ler [35a/6]
ş.+lerden [35a/1]
ş.+lere [40b/3]
ş.+uñ [32a/1]
[= 7]

şehvet : *A.* Bir şeyi fazla istemek.

ş.+lerine [56b/8]
ş.+uñ [36a/1]
[= 2]

şerī'at : *A.* Doğru yol, Hak din yolu.

ş. [60a/9]
[= 1]

şevk : *A.* Şiddetli arzu, çok istek.

ş. [48b/1]
[= 1]

şeyh : *A.* Yaşlı adam, bir kabilenin
ileri geleni, tarikat müridlerinin
reisi.

ş. [32a/3], [32b/7], [33a/3],
[33a/5], [33a/5], [33a/10],
[33a/11], [33b/1], [33b/4]
ş.+e [33a/2]
ş.+i [33a/5]
[= 11]

şeytān : A. Şeytan, iblis.

ş. [48b/3], [48b/3]
ş.+dan [53a/12]
ş.+dur [48b/3]
ş.+ı [53a/4]
ş.+lar [46b/7], [53b/9]
ş.+lara [53b/1]
ş.+ları [48b/3], [48b/8]
ş.+uñ [31b/5]
[= 11]

şıkka : Bir bütünün parçaları.

ş.+sı [43b/11], [43b/11]
ş.+sında [43b/11], [43b/12],
[43b/13], [44a/1]
[= 6]

şi‘ir : A. Güzel ve tertipli manzume,
şiir.

ş. [32a/11], [32b/13], [44b/12]
[= 3]

şifāf : A. Gönün üçüncü perdesinin
adı.

ş. [49a/4]
[= 1]

şimdi : Şimdi, şu anda.

ş. [57a/7], [57a/8], [59a/3]
ş.+ye [35a/12]
[= 4]

şimdiki : Şimdiki.

ş. [32a/8]
[= 1]

şirk : A. Tanrı’ya ortak koşma,şirk.
ş.+lerine [57a/11]

[= 1]

şol : Şu, o (işaret sıfatı)

ş. [46a/8], [51a/13]
[= 2]

şöyle : 1. Öyle, böyle. 2.Öylece,
böylece.

ş. [31b/11], [33a/13], [36a/7],
[39a/7], [40a/12], [41b/2],
[42a/4], [44a/6], [51b/5]
[= 9]

şu : İşaret zamiri

ş.+nlara [51b/1]
[= 3]

—T—

tā : F. Kadar, dek, değin.

t. [45a/1], [45a/10], [54a/13],
[55a/5]
[= 4]

ta‘ām : A. Yiyecek şey, yemek.

ţ. [38b/4]
ţ.+ları [46a/13]
[=2]

tā‘at : A. İbadet, boyun eğme, itaat.

ţ. [34a/9], [38a/8], [60a/7]
ţ.+leriñüzi [59b/6]
[= 4]

tabaķa : A. Kat.

ţ. [39b/4], [39b/4]
[= 2]

Tabas : *A.* Yerin katmanlarından
birinde yaşadığına inanılan bir
kavmin adı. Diğer adı "‘abas"tır.
T. [46a/13]
[= 1]

ṭabīb : *A.* Hekim, tıp alimi.
ṭ.+ler [32a/2], [32b/10]
[= 2]

tabu : Var olduğu sanılan mukaddes
hususiyetlerinden dolayı
dokunulamayan.
t.+lar [37a/13]
[= 1]

ṭağ : Dağ.
ṭ. [46b/2], [53b/5]
ṭ+da [36a/4]
ṭ.+ında [53b/5]
ṭ.+ları [41b/12]
ṭ.+uñ [36a/4]
[= 6]

ṭağıl- : Dağılmak, parçalanmak,
ayrılmak.
ṭ.-a [55a/11]
ṭ.-alar [55b/1]
[= 2]

taḥadd : *A.* Muhalefet, birbirine karşı
gelmek.
t.+e [54b/13]
[= 1]

taḥt : *F.* Taht, hükümdar koltuğu.
t.+ından [37a/5]
[= 1]

taḥta : Tahta.
t.+da [43a/12]
[= 1]

ṭahūr : *A.* Temiz, çok temiz.
ṭ. [43a/3]
[= 1]

ṭakāt : *A.* Güç, kuvvet.
ṭ.+lerinden [60a/7]
[= 1]

taḳdīr : *A.* Alın yazısı, nasip, kismet.
t. [47a/5]
[= 1]

taḳdīr-i müstaḳīm : *F.* Doğru karar,
doğru takdir.
t.+dür [47a/5]
[= 1]

tākīd : *A.* Kuvvetlendirme,
sağlamlaştırma.
t. [47a/12]
[= 1]

taḳya : *A.* Takke.
t. [39a/4]
[= 1]

ṭal- : Dalmak.
ṭ.-alar [34b/4]
[= 1]

ṭam : Ev, dam.
ṭ.+ı [33a/11]
ṭ.+ına [33a/11]
ṭ.+ısına [46b/10]
[= 4]

ṭam- : Damlamak.
ṭ.-a [40b/7]
ṭ.-ıdı [39b/10]
[= 2]

tamām : A. Tam, kamil,
eksiksiz,tıpkı, sanki.
t. [47a/10], [58b/11], [60b/9],
[60b/10]
[= 4]

ṭamar : Damar.

ṭ.+a [45b/2]
ṭ.+ları [45b/1], [45b/2]
[= 3]

ṭamu : Cehennem.

ṭ. [32b/6], [34a/3], [34a/4],
[34a/6], [41b/11], [46b/5],
[54a/3], [54a/4], [54a/6],
[55a/11], [55a/12], [55a/13],
[55b/2], [56a/4], [57a/2],
[57a/8], [57a/10], [57b/6],
[57b/8], [57b/8], [58a/4],
[58a/5], [58a/8], [58a/11]
t.+da [34a/3], [34a/6], [53b/13],
[54a/2], [58a/4]
ṭ.+dan [56a/1]
ṭ.+nuñ [55a/10], [58a/7]
ṭ.+ya [51a/10], [54a/7], [55a/9],
[55b/8], [55b/12], [56a/1],
[56a/3], [56a/5], [56b/10],
[57a/9]
[= 42]

Taṅrı : Tanrı, Allah.

T. [33a/4], [33a/12], [34b/1],
[35b/8], [35b/10], [38a/8],
[38a/11], [38a/12], [41b/6],
[45b/6], [45b/10], [47b/8],
[52a/9], [57a/1], [57a/4], [59a/4]
T.+dan [35b/8], [37a/1], [50a/4],
[58b/12]
T.+dur [59b/8]
T.+lara [53b/2]
T.+muza [57a/9]
T.+nuñ [31b/6], [32a/4], [33a/5],
[38b/5], [48b/3], [49b/11],

[49b/13], [53a/10], [55a/13],
[57a/12], [57b/7], [58a/9]
T.+sı [59a/10], [59a/12]
T.+ya [38a/12], [44a/10]
T.+yla [37a/1]
[= 40]

Taṅrı Ta‘ālā : Allah, Tanrı.

T. [33b/13], [34b/5], [36a/12],
[36b/12], [39b/2], [39b/10],
[40a/9], [40b/11], [41a/2],
[41a/3], [41a/11], [41a/13],
[41b/7], [46a/2], [46b/10],
[47a/11], [47b/3], [48a/5],
[48b/7], [48b/11], [49a/5],
[49a/11], [51a/4], [51b/8],
[52b/3], [52b/12], [53b/10],
[54a/7], [54a/12], [56b/10],
[57b/10], [57b/12], [57b/13],
[58a/4], [58b/2], [58b/5],
[59a/8], [60b/11], [61a/8],
[61a/9]
T.+dan [41a/4], [41a/5], [41a/6]
T.+nuñ [40b/11]
T.+yı [49a/5]
[= 45]

ṭanık : Tanık.

ṭ. [61a/7]
[= 1]

ṭanış- : Tanışmak.

ṭ.-ırlar [46b/8]
[= 1]

ṭaṇla- : Hayret etmek, şaşmak,garip
bulmak.

ṭ.-dum [33b/1]
[= 1]

ṭap- : Tapmak, itaat etmek, boyun
eğmek, kulluk etmek.

ṭ.-alar [33a/5]
ṭ.-alardı [54b/9]

ṭ.-arlar [60a/2]
ṭ.-mayalardı [60a/3]
[= 4]

ṭapıcı : Tapan.
ṭ.+lar [53b/8]
[= 1]

ṭart- : Tartmak, ölçmek.
ṭ.-ar [49b/1]
ṭ.-arlar [40b/13]
[= 2]

ṭaş : Taş, kaya parçası.
ṭ. [31b/8], [45b/8], [45b/10],
[61a/12]
ṭ.+da [45b/9]
ṭ.+dandur [40a/1]
ṭ.+ı [46a/1]
ṭ.+ları [46b/4]
[= 8]

ṭaşra : Dışarı.
ṭ. [46b/11], [51b/11]
ṭ.+dur [43b/7]
[= 3]

ṭavāf : *A.* Ziyaret maksadiyle
etrafında dolaşmak. Hacıların
Kâbe etrafında yedi defa
dolaşmaları.
ṭ. [40b/7], [40b/8]
[= 2]

tavuk : Tavuk.
t.+uñ [57a/13]
[= 1]

ṭavus : Tavus kuşu.
ṭ.+ını [36a/1]
[= 1]

ta‘zīm : *A.* Hürmet, riayet.
t. [37b/1]
[= 1]

Tebāreke : *A.* 1. Mülk süresi
2. Mübarek etsin manasına gelen
dua.
T. [33b/11], [38a/13], [39b/3],
[47a/2]
[= 4]

tecellī : *A.* Görünme, bilinme.
t. [53a/11], [55b/5], [58b/2]
[= 3]

tecelliyāt : *A.* Tecelliler.
t.+dur [49a/9]
[= 1]

tedbīr : *A.* Bir şeyi temin edecek veya
def edecek yol.
t. [33b/3]
[= 1]

tefāvūt : *A.* Farklılık.
t. [47a/4], [47a/8], [47a/8]
[= 3]

tefāvütin : *A.* İhtilaf.
t. [47a/8]
[= 1]

tefek্কür : *A.* Düşünmek.
t. [53a/7]
[= 1]

tefevvütin : *A.* Eğrilik.
t. [47a/8], [47a/8]
[= 2]

tefsīr : *A.* Tefsir, manayı izhar
etmek.
t.+i [39b/8]
[= 1]

Tefsîr-i Nîşabûrî : *F.* Eser adı.

T. [57a/8]

[= 1]

Tefsîr-i Bıṣākî : *F.* Eser adı.

T.+de [40a/5]

[= 1]

Tefsîr-i Ebû'l-Leyṣ : *F.* Eser adı.

T.-de [60b/6]

[= 1]

Tefsîr-i Gevāṣî : *F.* Eser adı.

T.+de [34a/7], [42a/1]

[= 2]

Tefsîr-i Kîşiyrî : *F.* Eser adı.

T.+de [34b/7], [38b/3]

[= 2]

Tefsîr-i Sa'lebî : *F.* Eser adı.

T.+de [39b/5], [56a/8], [57a/9],

[59a/11], [59b/11]

T.+de [44a/3]

[=6]

Tefsîr-i Tûcābādî : *F.* Eser adı.

T.+de [35b/6]

[= 1]

tehlîl : *A.* İsamîyetin tevhid akidesini

hülasa eden ancak bir İlâh

bulunduğunu, onun da ancak

Allah olduğunu ifade eden

Lailahe illallah sözünü tekrar

etme.

t. [55b/3]

[= 1]

tekrâr : *A.* Bir daha, yeniden.

t. [33a/9]

[= 1]

telef : *A.* Yok etmek, ölmek.

t. [34b/8]

[= 1]

temāṣā : *F.* Hoşlanarak bakmak,
seyretmek.

t. [49b/7], [49b/8]

[= 2]

ten : *F.* Gövde, vücut, beden, dış
görünüş.

t. [37a/2], [37a/2]

t.+i [37a/3]

[= 3]

terāzū : *F.* Terazî, tartı.

t.+y1 [40b/13], [55a/13], [58a/8]

[= 3]

terk : *A.* Bırakma, terk etme.

t. [38a/11]

[= 1]

tesbîḥ : *A.* Allah'ı noksan sıfatlardan
tenzih etme, onu yüceltme.

t. [40a/13], [44a/10], [44b/9],

[55b/3], [58a/12]

t.+i [44b/1]

[= 6]

teslîm : *A.* Bir emaneti verme, kabul
etme, doğru ve haklı bulma.

t. [35b/6], [47b/9]

[= 2]

teslîm-i beṣāret : *F.* Müjde vermek.

t. [35b/6]

[= 1]

tesnîm : *A.* Yükseklik manasıyla
cennet çeşmelerinden bir
çeşmenin ismi.

t. [43a/2]

[= 1]

tevbe : *A.* Tövbe, günahtan vazgeçme, işlenen bir günahın bir daha işlenmeyeceğine dair söz verme.
t. [39a/9], [48b/1]
[= 2]

tevfîk : *A.* Cenab-ı Hakk'ın kuluna yardım etmesi.
t.+i [34a/10]
[= 1]

te'vîl : *A.* Söz çevirme, söze ayrı mana verme.
t. [54a/5]
[= 1]

tımar : İyileştirmek, bakmak.
t. [32b/8], [32b/10]
t.+ında 32a/2]
[= 3]

tımarhâne : Deliler için kurulmuş hastane.
t.+ye [32a/6]
[= 1]

tîz : *F.* Tez, çabuk, hemen, derhal, acele.
t. [44a/11], [54a/3], [60b/12]
[= 3]

ţob : Toplanıp yuvarlak olmuş şey.
ţ. [36a/4]
[= 1]

ţoğ- : Doğmak.
ţ.-ar [49b/5], [49b/6], [49b/6],
[49b/7], [49b/7], [49b/8],
[49b/8], [49b/9]
[= 8]

ţoğra- : Doğramak.
ţ.-dılar [51b/4]

ţ.-duñuz [51b/6]
[= 2]

ţoğrıl- : Doğrulmak.
ţ.-dı [45a/3]
[= 1]

ţoğru : Doğru.
ţ. [50a/13]
[= 1]

ţoğur- : Doğurmak.
t.-masayıldı [58b/1]
[= 1]

tohum : Çekirdek.
t. [60a/10]
[= 1]

ţol- : Dolmak.
ţ. [37a/7]
ţ.-a [50a/13]
ţ.-ar [61a/2]
ţ.-dı [36b/3], [52b/8]
ţ.-ğıl [37a/6]
ţ.-madun [37a/7]
[= 7]

ţolan- : Dolanmak.
ţ.-dı [44b/5]
[= 1]

ţoldur- : Doldurmak.
ţ.-dı [37b/8]
[= 1]

ţolu : Dolu.
ţ. [31b/10], [50a/6]
[= 2]

ţolun- : Dolanmak.
t.-am [50a/10]

[= 1]

ton : Örtü, giyecek.
t. [52a/13], [52b/1], [52b/8]
t.+ı [43b/7], [52b/6], [52b/6],
[52b/7], [52b/11], [52b/11]
t.+la [52b/10]
t.+lar [52a/7], [52b/6], [52b/13]
t.+larına [52b/13]
t.+larla [52b/9]
t.+uñ [52b/4]
[= 16]

toñ- : Donmak.
t.-dı [44a/4], [44a/6]
[= 2]

toñuz : Domuz.
t. [56a/13], [56b/4]
[= 2]

toprak : Toprak.
t.+dur [46a/13]
[= 1]

topuk (ğ) : Topuk.
t.+ına [53b/13]
[= 1]

tövbe : Bkz.: tevbe
t. [60a/1]
[= 1]

tuc : Tunç.
t.+dandur [39b/7]
[= 1]

tuñfe : A. Hediye, armağan.
t.+sidür [37b/4]
[= 1]

Ṭūr Tağı : Tur-ı Sina denilen meşhur
dağ, Hz. Musa'nın vahiy aldığı
yer.

Ṭ. [39a/4]
[= 1]

ṭurur : -dır bildirme eki.
ṭ. [33a/11], [40a/12]
[= 2]

ṭurkur- : Kaldırmak, ayakta tutmak.
ṭ.-mayalar [45a/9]
[= 1]

tütün : Tütün.
t.+iyle [33b/6]
[= 1]

—U—

uc : Uç, uç taraf, kenar köşe.
u.+a [45a/2]
u.+dan [45a/2]
u.+ın [51b/6]
[= 3]

‘ucub : A. Kibir, kendini beğenmek.
‘. [44b/13]
[= 1]

uç- : Uçmak.
u.-ar [34b/9], [42a/1], [44a/11]
u.-dı [50b/6]
[= 4]

uçmak (ğ) : Cennet.
u. [34a/3], [34a/4], [42a/13],
[42b/6], [42b/7], [42b/8],
[42b/9], [42b/9], [42b/10],
[43a/11], [59a/4]

- u.+a [43b/7], [56b/9], [58b/7],
[59a/7]
u.+da [34a/3], [34a/5], [42b/12],
[52b/4]
u.+ı [40b/6]
u.+ına [52a/12]
u.+uñ [43a/4]
[= 23]
- uçuş** : Uçuş.
u.+ıla [44a/12]
[= 1]
- uğra-** : Uğramak, tesadüf etmek.
u.-dum [51a/3]
u.-duñıdı [51a/3]
u.-mamış [32a/5]
u.-salar [54a/2]
[= 4]
- uğrad-** : Uğratmak.
u.-a [51a/10]
[= 1]
- ‘uķūbet** : *A.* Felaket, musibet.
‘. [38a/12]
[= 1]
- ulal-** : Büyümek, yetişmek.
u.-ıcaķ [39a/8]
[= 1]
- ‘ulemā** : *A.* Alimler.
‘. [39b/4]
‘.+larla [50b/3]
[= 2]
- ulu** : Çok büyük, pek önemli.
u. [35a/1], [41a/3], [46a/8],
[48a/3]
u.+dur [33a/4], [41a/2], [42a/11],
[42a/11], [43b/11]
u.+sı [45b/3]
u.+yı [47a/4]
[= 11]
- ulula-** : Üstün kılmak, yüceltmek.
u.-maķ [38b/11]
[= 1]
- ululuk (ğ)** : Ululuk.
u.+uñ [37b/11]
[= 1]
- ‘ummān** : *A.* Büyük deniz.
‘. [45b/3]
‘.+dur [45b/3]
‘.+ı [45b/4]
[= 3]
- un** : Un.
u. [41b/10]
[= 1]
- unut-** : Unutmak.
u.-asın [36b/11]
u.-madılar [38a/10]
[= 2]
- ur-** : Vurmak, çarpmak, dövmek.
u.-dı [45a/11], [50b/6], [50b/13],
[51a/5], [51b/10]
u.-ıcaķ [39b/11]
u.-ınca [57b/10]
u.-ma [51a/3]
u.-mışamdur [32b/13]
u.-urlar [40b/2], [48b/7]
[= 11]
- urıl-** : Dikilmek, kurulmak.
u.-a [57b/11]
[= 1]
- uşlu** : Akıllı, zeki.
u. [38a/12]
[= 1]
- utan-** : Utanmak.
u.-dı [51a/2]
u.-dum [39a/3]
u.-uram [35a/9]

[= 3]

—Ü—

‘Uṭārid : *A.* Merkür gezegeni.

‘. [49a/12]

‘.+ile [48b/12]

[= 2]

uy - : Uymak.

u.-miş [56b/8]

u.-ub [38a/12]

u.-ur [32b/6]

[= 3]

uyak (ğ)- : Batmak.

u.-ur [49b/9]

[= 1]

uyan- : Uyanmak.

u.-duḡca [32b/1]

[= 1]

uyar- : Uyarmak.

u.-miş 33b/2]

[= 1]

uyu- : Uyumak.

u.-madı [32a/13]

[= 1]

uyut (d) : Uyumak.

u.-uram [60b/9]

[= 1]

uzak : Uzak, ırak.

u. [35a/4], [36a/2]

[= 2]

uzun : Uzun.

u.+ıdı [35a/5]

u. [38b/8]

[= 2]

üc : Üç, sayı.

ü. [39a/13], [39b/1], [42a/5],

[42a/5], [48b/8], [48b/10],

[55a/5]

[= 7]

ücünci : Üçüncü.

ü. [40a/2], [41b/9], [48b/12],

[39b/6], [39b/12], [40b/4],

[41a/8], [42b/2], [42b/7], [49a/3]

[= 10]

ümīd : *F.* Ümit, ummak, emel.

ü.+de [50a/3]

[= 1]

ümmet : *A.* Ümmet, cemaat, aynı dine inananlar.

ü. [39a/5]

ü.+e [38b/10]

ü.+i [43a/12]

ü.+idür [39a/6], [39a/6]

ü.+ime [38b/9]

ü.+inden [58b/10]

ü.+ini [51a/10]

ü.+ler [38b/8]

ü.+lere [43a/11]

ü.+leri [42a/7]

ü.+üm [55b/2], [55b/4],

[58a/10], [58b/4]

ü.+üme [58a/12]

ü.+ümün [55b/8], [55b/11],

[58b/7]

ü.+ün [58b/9]

ü.+üne [38b/10]

ü.+üni [38b/12], [39a/1]

[= 23]

ün : Ses, ün.

ü. [33a/3], [33a/7] , [54a/2],

[54a/3]

ü.+i [54a/3], [54a/3], [54a/4]

ü.+iñ [54a/4]
 ü.+inden [40a/13]
 [= 9]

ür- : Üfürmek, üflemek.
 ü.-di [34a/8]
 [= 1]

üst : Üst, üzeri.
 ü.+inde [33a/11], [35a/3]
 ü.+ine [37a/6], [39b/11], [46a/6],
 [49b/9], [56a/6], [56a/6],
 [56a/7], [56a/7], [56a/11],
 [56a/12], [56b/3]
 ü.+lerinde 41b/7]
 ü.+ündedür [45b/10]
 [= 15]

üş- : Üşüşmek.
 ü.-müşler [55b/2], [58a/10]
 ü.-eler [55b/1]
 [= 2]

üyük : Üst üste toprak yığılarak
 meydana gelen ve kazı ile
 içerisinde eski eserler çıkarılan
 yapma tepelik.
 ü.+dür [54a/8]
 [= 1]

üzeri : Üst, üzeri.
 ü.+ndedür [45b/8]
 ü.+ne [54a/10], [54b/1], [54b/10]
 ü.+me [55a/6]
 [= 5]

—V—

va‘ad : A. Söz verme.
 v. [58a/13]
 [= 1]

vā‘ām : A. Meleklerin beşinci
 bölüğünün adı.
 v. [41a/9]
 [= 1]

va‘de : A. Bir iş için önceden belli
 edilen zaman.
 v. [55a/8]
 [= 1]

vācib : A. Yapılması gerekli olan.
 v. [57a/13]
 [= 1]

vaḥdaniyyet : A. Allah’ın birliği ve
 varlığı.
 v. [53a/11]
 [= 1]

vahy : A. Vahiy, bir firkin, hakikatin
 veya emrin Allah tarafından
 peygambere bildirilmesi.
 v. [35b/3], [35b/13], [38b/9],
 [41a/11], [54a/5], [59b/2]
 [= 6]

vakitsiz : Vakitsiz.
 v. [57a/12]
 [= 1]

vakitsüz : Bkz.: vakitsiz.
 v. [57a/13]
 [= 1]

vaḳt : A. Zaman, saat, çağ.
 v. [31b/11], [31b/12], [32a/3],
 [32a/3], [32a/7], [34b/11],
 [36b/1], [39a/3], [47b/12],
 [50a/8], [50a/9], [56a/3]
 v.+dan [39b/9]
 v.+i [37b/8], [60b/12]
 v.+in [44a/6]
 v.+inde [37b/6], [38a/5]
 [= 18]

vallāhü'l-a'lem : *A.* "Allah en iyisini bilir."
v. [31b/13]
[= 1]

var : Var, mevcut.
v. [31b/2], [35a/3], [37a/8],
[37a/9], [37b/2], [40a/13],
[40b/1], [40b/6], [40b/9],
[40b/10], [40b/13], [41a/1],
[41a/7], [43b/10], [43b/11],
[44a/8], [44a/8], [44a/9], [44a/9],
[44b/7], [44b/7], [44b/8],
[45b/6], [45b/6], [45b/9],
[45b/9], [45b/10], [45b/11],
[45b/12], [45b/13], [45b/13],
[46b/3], [46b/7], [46b/7],
[52b/5], [53b/3], [53b/5],
[53b/5], [53b/6], [53b/7],
[53b/7], [60b/4], [60b/5]
v.+dur [32a/4], [32a/12], [35a/2],
[40a/11], [40b/4], [41b/8],
[41b/9], [44a/2], [44a/2],
[46a/10], [46a/12], [46a/13],
[46b/2], [46b/4], [46b/5],
[48a/10], [48a/11], [53a/4],
[53a/5], [54a/9], [54a/10],
[59b/8]
v.+ıdı [37b/6], [38a/9]
[= 67]

var- : 1. Varmak, gitmek.2.
Gezinmek.
v.-a [55b/1], [58a/9]
v.-acak [53b/3]
v.-alar [52a/7], [54b/5], [55a/7],
[57b/9]
v.-dı [51a/13], [52a/11], [52b/1],
[52b/9]
v.-dılar [51b/11]
v.-dum [32b/7]
v.-ğıl [52a/12]
v.-ımadılar [41a/13], [41b/2]
v.-ınca [47b/7]
v.-madan [56a/1]
v.-sun [52b/6]

v.-uñ [60b/12], [61a/8]
v.-urlar [46b/8]
[= 22]

vaşf : *A.* Vasıf, nitelik, sıfat.
v. [54a/8]
[= 1]

ve : *A.* 1.Ve, bağlama edatı. 2.De,
dahi.
v. [31b/5], [32a/1], [32b/2],
[32b/3], [32b/11], [33b/2],
[33b/7], [33b/12], [33b/12],
[33b/13], [34a/1], [34a/1],
[34a/2], [34a/2], [34a/3], [34a/4],
[34a/6], [34a/7], [34b/3],
[34b/9], [34b/10], [35a/3],
[35a/4], [35a/4], [35a/4], [35a/5],
[35a/5], [35a/6], [35a/6], [35a/8],
[35a/8], [35a/9], [35b/1],
[36a/7], [36a/10], [36a/12],
[36a/13], [36b/2], [36b/5],
[36b/11], [37a/8], [37a/12],
[37a/13], [37b/10], [37b/10],
[37b/11], [37b/12], [37b/13],
[38a/5], [38a/8], [38a/10],
[38a/13], [38b/3], [38b/9],
[38b/13], [39a/1], [39a/2],
[39a/4], [39a/6], [39b/2],
[39b/2], [39b/3], [40a/8],
[40b/2], [40b/3], [40b/3],
[40b/13], [41a/2], [41a/2],
[42a/7], [42a/7], [42a/8],
[43a/11], [44a/1], [44a/2],
[44b/5], [44b/5], [44b/6],
[44b/8], [44b/8], [44b/8],
[44b/9], [44b/9], [44b/9],
[45a/9], [45a/10], [45b/2],
[45b/11], [46a/7], [46b/2],
[46b/7], [46b/11], [47a/3],
[47b/12], [50b/2], [51a/6],
[51a/12], [51b/12], [52a/3],
[53a/2], [53b/3], [53b/8],
[54b/11], [54b/13], [55b/3],
[55b/11], [56a/7], [56b/5],
[56b/13], [58b/3], [58b/6],

[58b/6], [58b/7], [59a/1],
[59b/2], [59b/10], [60a/10],
[60b/3], [61a/3], [61a/4],
[61a/6], [61a/7], [61a/12]
[= 123]

vech : *A.* Yüz çehre, tarz, üslup,
suret, sebep.
v. [37a/9]
[= 1]

vefā : *A.* Sözünde durma.
v. [36a/9], [39a/8]
v.+yıla [38b/13], [39a/1]
[= 4]

vehiye tefūru : *A.* Mülk süresi 67/7
(Doğrusu Rabbin kendi
yolundan sapan kişiyi en iyi
bilendir, hidayete erenleri de en
iyi bilen O'dur.)
v. [54a/3], [54a/5], [54a/5]
[=3]

vehm : *A.* Mübhem ve manasız
korku.
v.+i [38b/6]
[= 1]

vesvese : *A.* Vesvese, kuruntu, şüphe.
v. [53a/5]
[= 1]

vilāyet : *A.* Vilayet, il, ülke.
v.+de [45b/1]
v.+den [33b/5]
v.+lere [40b/3]
[= 3]

vir- : Vermek, ihsan etmek,
göndermek.
v. [35a/10], [35b/1]
v.-di [47a/6], [51a/12], [52a/11],
[52b/7], [52b/11], [52b/12],
[52b/12], [52b/12], [52b/12],
[56b/11], [61a/8]

v.-diler [32b/10]
v.-düm [38b/10]
v.-dün [38b/9]
v.-e [54b/10], [55b/5]
v.-eler [36b/1], [48b/6]
v.-em [41b/3]
v.-esi [35b/5]
v.-eyim [55a/10]
v.-medi [35a/13], [46a/5]
v.-medüm [38b/10]
v.-mezem [32b/11]
v.-mezidük [53b/12]
v.-mişdür [45b/8]
v.-sün [58b/10]
v.-ür [31b/12], [32a/3], [46b/8],
[47b/4], [49a/9], [49a/12],
[56a/2], [59a/9], [60a/4], [60a/6],
[60a/13], [61a/3]
v.-ürdi [59a/12]
v.-ürdün [34b/12]
v.-ürsen [54b/9]
v.-ürsin [34b/13]
[= 46]

viribi- : Göndermek, salıvermek.
v.-di [36b/9], [57a/1]
v.-medi [57a/1]
v.-medi [57a/4]
v.-mek [38b/9]
v.-r [40b/11]
v.-se [40b/11]
v.-ye [54b/3]
[= 8]

virici : Verici.
v.+ler [42b/3]
[= 1]

vişāl : *A.* Vasil olma, sevdiğine
kavuşma, ulaşma.
v.+i [37b/2]
[= 1]

vur- : Vurmak.
v.-alar [57b/6]

v.-uñ [57b/5], [60b/13]

v.-urlar [61a/1]

[= 4]

—Y—

yā : *F.* 1.Yahut, veya. 2.Yoksa

3.Peki, ya. 4. Ey

y. [33a/13], [34b/6], [36a/9],
[36a/12], [36b/12], [39a/7],
[39a/11], [39b/7], [46a/6],
[46a/13], [47a/7], [47a/12],
[47b/1], [51b/12], [52a/12],
[52b/3], [52b/11], [55a/4],
[56a/9], [56a/10], [58b/9],
[59b/2]
[= 22]

ya‘nī : *A.* Yani.

y. [32a/12], [33a/3], [33b/11],
[34a/8], [34a/12], [34b/6],
[34b/6], [35b/7], [35b/7],
[35b/11], [35b/11], [37a/11],
[37a/12], [37b/4], [37b/12],
[38a/2], [38a/13], [38b/2],
[38b/4], [39b/3], [40a/9],
[42b/2], [42b/3], [46b/12],
[47a/7], [47a/9], [47a/11],
[47a/13], [47b/4], [47b/5],
[47b/5], [47b/5], [47b/6],
[47b/7], [48a/2], [48a/5],
[48a/6], [48b/3], [48b/4],
[49b/4], [50b/2], [50b/2],
[52a/4], [53b/1], [53b/2],
[53b/3], [53b/11], [54a/2],
[54a/6], [54a/8], [56a/3],
[56b/11], [57a/8], [57a/13],
[57b/6], [57b/7], [57b/8],
[57b/13], [58a/3], [58b/1],
[58b/12], [59a/3], [59a/5],
[59a/8], [59b/8], [59b/9],
[59b/10], [59b/10], [59b/13],
[61a/9]

[= 69]

yağ : Yağ.

y.+a [48a/8]

[= 1]

yağ- : Yağmak.

y.-ısar [39b/11]

[= 1]

yağdur- : Yağdırmak.

y.-urlar [40b/4]

[= 1]

yağmur : Yağmur.

y.+lar [44b/8]

[= 1]

yāhūd : *F.* Yahut, veya.

y. [34a/8], [34a/9], [34a/9],
[34a/10], [34a/10], [34a/11],
[34a/11], [34a/13], [34a/13],
[34b/1], [34b/2], [36b/6],
[37b/5], [37b/6], [38a/4],
[38b/3], [38b/5], [38b/11],
[43a/3], [48a/11], [50b/3],
[51b/12], [53b/4], [54a/3],
[55a/11], [57a/7]
[= 26]

yakın : Yakın, yaklaşmak.

y. [35a/13], [42a/12], [47b/13],

[55a/11], [60b/11]

y.+dur [47b/13]

[= 6]

Ya‘kūb : *A.* Yakup (a.s.). Yusuf (a.s.)

‘un babası ve İshak(a.s.) ‘ın

oğludur. Bir adı da İsrail

olduğundan bu aileden gelenlere
Beni İsrail denilmektedir.

Y.+ı [50b/5]

[= 1]

yākūt : A. Yakut, çeşitli renkleri olan kıymetli süs taşı.
y.+dan [40b/12], [45b/8], [54a/9]
y.+dandır [39b/8], [40a/1],
[43b/9]
[= 6]

yalan : Doğru olmayan şey, yalan uydurma.
y. [48b/6]
[= 1]

yalanla- : Yalanlamak.
y.-duķ [57a/1]
[= 1]

yalñ : Alev.
y.+lar [54a/7]
[= 1]

yalñcaķlık (ğ) : Çıplaklık.
y.+ına [52a/8]
[= 1]

yaluñuz : Yalnız, tek başına.
y. [56a/2]
[= 1]

yan : Yan, taraf, yan taraf.
y.+ında [45a/7]
y.+ları [56a/7]
[= 2]

yañ : Bkz.: yan
y.+a [41a/12]
[= 1]

yan- : Yanmak.
y.-dı [50b/13]
y.-duğımı [51b/1]
[= 2]

yañak : Yanak.
y.+larında [43b/2]

[= 1]

yandur- : Yakmak, tutuşturmak.
y.-dı [48a/8], [60a/8]
y.-dılar [50b/5], [50b/9],
[50b/12]
y.-duğı [48a/7], [48a/7], [48a/7]
y.-mışlar [32b/6]
[= 9]

yanıl- : Yanılmak.
y.-mışsız [57a/6]
[= 1]

yap- : Yapmak.
y.-aradı [37b/7]
[= 1]

yapış- : Yapışmak.
y.-dılar [41b/5], [41b/7]
y.-mış [56b/3]
y.-ub [50a/2], [50a/3]
[= 5]

yapraq : Yaprak.
y. [60b/1]
y.+ında [43a/10]
y.+lar [44b/8]
y.+ları [60b/2]
[= 4]

yara- : Yaramak
y.-maz [59b/4]
y.-ya [57b/2]
[= 2]

yaradıcı : Yaratıcı.
y. [59b/10]
[= 1]

yaradıl- : Yaratılmak.
y.-madan [37a/11]
y.-mış [31b/9], [44a/13]
[= 3]

yarak : Silah, teçhizat.

y. [35a/10], [35a/12]
[= 2]

yaraqla- : Hazırlamak, silah
hazırlamak.

y.-duḡ [53b/2]
y.-mıṣız [52a/13]
[= 2]

yarat (d)- : Yaratmak.

y.-a [45a/11]
y.-an [49b/8], [59b/9]
y.-aydum [54b/7]
y.-dı [33b/12], [33b/12],
[33b/13], [34a/8], [34a/9],
[34a/9], [34a/9], [34a/10],
[34a/10], [34a/10], [34a/11],
[34a/11], [34a/12], [34a/13],
[34a/13], [34a/13], [34b/1],
[34b/2], [34b/3], [35b/7],
[38a/13], [39b/4], [39b/10],
[40a/7], [40a/8], [40b/1],
[40b/4], [40b/5], [40b/9],
[40b/10], [40b/12], [41b/8],
[44a/6], [44b/3], [44b/4],
[45a/8], [45a/10], [45a/12],
[45a/13], [48b/8], [49a/1],
[57b/10], [59b/9], [61a/9],
[61a/10], [61a/10]
y.-dıḡında [47b/10], [47b/11]
y.-dıysa [41a/2]
y.-duḡın [59b/10], [59b/10]
y.-duḡında [47a/8], [47a/9]
y.-dum [36b/13]
y.-madı [44b/4], [61a/11]
y.-maḡ [47a/3], [47a/3],
[47a/4], [47a/4]
y.-masında [39b/3]
y.-mıṣdur [46a/2], [47a/6]
y.-ur [40b/7], [47a/2]
y.-sa [61a/12]
[= 70]

yār : *F.* Dost, sevgili.
y.+i [51a/2]

[= 1]

yarıl- : Yarılmak.

y.-a [55a/12]
[= 1]

yarlıḡa- : Suç bağışlamak.

y.-dum [37b/12], [61a/7]
y.-madum [38b/11]
y.+makdur [59a/7], [59a/8]
[= 5]

yarlıḡan- : Günahı bağışlanmak.

y.-maḡ [59a/6]
[= 1]

yarı : Yarı, yarım.

y.+sı [44a/5]
y.+sın [44a/6]
y.+sından [44a/6]
[= 3]

yaruk : Yarı, yırtık, eksiklik.

y. [47a/12]
[= 1]

yaş : Yaş.

y. [32a/3], [57b/1]
y.+ıla [36b/3], [61a/2]
[= 4]

yat- : Yatmak.

y.-an [31b/5]
y.-urdun [39a/12]
[= 2]

yavlaḡ : Çok, pek, gayet.

y. [46a/7]
[= 1]

yavuz : Kötü, fena.

y. [38a/3], [59b/13]
y.+a [59b/13]
y.+dur [52a/10]
[= 4]

yavuzlık (ğ) : Yavuzluk, fenalık,
kötülük.

y.+ından [59b/13]
[= 1]

yaz- : Yazmak.

y.-anları [55b/9]
[= 1]

yazı : Yazı.

y.+da [41a/3], [48a/3]
[= 2]

yazıl- : Yazılmak

y.-miş [35a/3], [45a/5], [45a/7]
y.-mişdur [42b/1], [42b/2],
[42b/3], [42b/3], [42b/4],
[42b/4], [42b/5], [42b/5],
[43a/5], [43a/6], [43a/7], [43a/8],
[43a/8], [43a/9], [43a/10],
[43a/10], [43a/12], [43a/13],
[43b/1], [43b/2], [43b/3],
[43b/4], [43b/5], [43b/5],
[43b/12], [43b/12], [43b/13],
[44a/1]
[= 31]

yazuk : Günah, vebal, zarar.

y. [59a/7], [59a/8]
y.+laruñı [37b/12]
[= 3]

yazuklu : Günahkâr, suçlu.

y.+lar [58a/11]
[= 1]

yeşil : Yeşil, bir renk.

y. [39b/8], [40b/13], [42b/7],
[42b/8], [44a/4]
[= 5]

Ye'cûc : A. Kıyamete yakın ortaya
çıkacakları rivayet olunan iki
kavimden biri.

y. [53b/8]

[= 1]

yık- : Yıkmak.

y.-amadı [31b/4]
[= 1]

yıl : Yıl, sene.

y. [49b/10], [55a/5], [57b/1],
[57b/1], [57b/2], [57b/3], [57b/3]
y.+da [42a/5]
[= 8]

yılan : Yılan.

y. [44b/4], [44b/4], [44b/9],
[46a/7]
y.+uñ [44b/7], [46a/8]
[= 6]

yılca : Yıl kadar.

y.+dur [44a/12]
[= 1]

yılduz : Yıldız.

y. [48a/9]
y.+ları [48a/6]
y.+larla [50a/5]
[= 3]

yıllık : Yıllık.

y. [40a/6], [41a/10], [41a/10],
[43b/9], [44a/12], [44b/5],
[44b/6], [45b/11], [45b/13],
[53b/4], [53b/4], [54a/4], [54a/6]
[= 13]

yırtıcı : Yırtıcı.

y. [41a/5]
[= 1]

yi- : Yemek.

y.-meyeyidi [34b/10]
y.-rler [46b/4]
y.-yiser [43b/8]
y.-yüb [54b/8]
[= 4]

yidi : Yedi, bir sayı.

y. [39b/4], [40a/7], [41a/1],
[41a/2], [41a/2], [42a/5],
[42a/13], [45b/2], [49a/1],
[49a/10], [49a/10], [49a/10],
[53b/3], [54b/5]
[= 14]

yidinci : Yedinci.

y. [39b/8], [40a/1], [40a/5],
[40b/11], [41b/13], [42b/5],
[48b/13], [49a/9]
[= 8]

yig : İyi, daha iyi.

y.+dür [37b/3], [37b/5], [52b/7]
[= 3]

yigirmi : Yirmi.

y. [42a/5], [42a/5]
[= 2]

yigit : Genç, yiğit.

y.+leriçün [55b/10]
[= 1]

yigrek : Daha iyi, üstün.

y.+iyem [36b/12]
y.+dür [34b/4]
y.+i[38b/10]
[= 3]

yil : Rüzgâr, yel.

y. [40a/12]
y.+dendür [40a/2]
y.+dür [46b/9]
y.+i [41b/9]
y.+in [46a/11]
y.+inden [60a/11]
[= 6]

yimiş : Yemiş, meyve.

y.+in [43b/8]
y.+lerinde [43b/3]
[= 2]

yine : Yine, tekrar, yeniden.

y. [36a/6], [38b/11], [38b/11]
[= 3]

yir : Yer, mekân, toprak.

y. [33b/11], [41b/13], [45b/1],
[46a/9], [46a/12], [46b/1],
[46b/3], [46b/4], [46b/6],
[48a/3], [48a/8], [49b/7],
[60a/10], [60b/12]
y.+de [31b/12], [41a/2], [41b/8],
[41b/9], [41b/10], [41b/10],
[41b/11], [41b/13], [42a/12],
[49b/7], [49b/8]
y.+den [41a/2], [41b/6], [60a/9]
y.+dür [45b/11], [53b/3]
y.+e [34a/3], [34b/8], [40b/11],
[48b/5], [49b/8], [50a/5]
y.+i [31b/9], [40a/7], [41b/8],
[45a/13], [45b/3], [46b/13],
[50a/6], [50b/3], [53b/8],
[53b/8], [53b/9], [53b/9],
[53b/9], [53b/9], [53b/10],
[54b/5], [57b/10], [61a/9]
y.+idür [49a/8]
y.+inde [36a/5]
y.+inden [54b/5], [54b/6]
y.+ine [37b/8], [55a/10]
y.+le [39b/10]
y.+ler [44b/9], [45b/6], [46b/4]
y.+leri [45a/11], [45a/12],
[46a/11]
y.+lerüñ [45b/1]
y.+üñ [46a/12], [50b/2]
y.+ünde [48b/7]
y.+ünün [46a/9]
[= 70]

yiryüzi : Yeryüzü.

y.+ne [41b/9], [41b/12]
[= 2]

yit- : Yetmek.

y.-er [33b/11], [41a/11]
y.-er mi [58a/3]
y.-erse [58a/4]

y.-mez mi [35a/12]
y.-mez midi [36b/7], [47b/2]
[= 7]

yitmiş : Yetmiş.

y. [41a/9], [41b/12], [44a/1],
[44a/12], [44b/7], [44b/7],
[44b/8], [45b/9], [45b/10],
[45b/11], [45b/11], [45b/12],
[45b/12], [45b/12], [45b/13],
[45b/13], [46a/10], [46a/10],
[53b/5], [53b/5], [53b/5],
[53b/6], [53b/6], [53b/7],
[54b/3], [54b/5]
[= 26]

yiği : Koku.

y.+si [34a/1], [34a/2]
y.+sinden [56b/2]
[= 3]

yoğurul- : Yoğrulmak.

y.-ub [36a/5]
[= 1]

yohsulluk : Yoksulluk, fakirlik.

y.+um [37b/10]
[= 1]

yok : Yok, mevcut değil, olmayan,
bulunmayan.

y. [34a/6], [34a/7], [34b/8],
[36b/5], [37a/4], [37a/9],
[52a/6], [52a/6], [58a/13]
y.+dur [32a/12], [36b/4],
[44a/13], [46b/3], [47a/4],
[47b/10], [47b/11], [48a/11],
[50a/9], [50a/12], [53a/1]
y.+ıdı [32a/8], [35b/5]
y.+ısa [52b/4]
[= 23]

yol : 1.Yol 2. Adet, yaşayış tarzı

y. [40a/12], [40a/12], [44b/5]
y.+a [54a/6]
y.+dan [54a/4], [60a/13]

y.+dur [40a/6], [41a/10],
[41a/11], [43b/9], [44a/12],
[46a/1], [53b/4], [53b/4]
y.+ın [60a/9]
y.+ına [32b/13]
y.+lar [40a/8]
y.+ların [48b/9]
[= 18]

yoldaş : Yol arkadaşı, arkadaşı.

y. [31b/1], [31b/1], [34b/3]
[= 3]

yöre : Çevre, etraf.

y.+sinde [50b/6], [54a/10],
[55b/7]
y.+sinden [31b/6]
y.+sine [55a/12], [55b/2],
[58a/10], [58b/5], [58b/6]
[= 9]

yöri- : Yürümek.

y.-di [33a/5]
y.-diler 41a/12]
y.-dügin [60b/7]
y.-mege [57b/2]
y.-r [49b/13], [49b/13]
y.-serler [41b/9]
y.-yen [48b/9]
[= 8]

yu- : Yıkamak.

y.-ya [33b/6]
[= 1]

yüt (d)- : Yutmak.

y.-ayıdı [54b/8]
[= 1]

yukarı : 1. Üstün. 2.Üstünde, fazla,
çok. 3.Üst, üst taraf.

y. [33a/7], [39b/4], [40b/13],
[41a/7], [43b/8], [44b/5],
[45a/12], [54a/6], [54a/6]
[= 9]

yular : Yular, dizgin.
y.+ı [46a/10]
y.+ıla [46a/10]
[= 2]

yumşak : Yumuşak.
y. [61a/9]
y.+dur [59b/12]
[= 2]

Yūsuf : *A.* Yusuf Peygamber. İsrail oğullarından Hz. Yakub'un oğlu olup kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştır. Mısır'da köle diye satılan sahibinin karısı Zeliha'nın sevgisine karşılık göstermediği için zindana atılan Mısır hükümdarının rüyasını yormakla zindandan çıkıp Mısır'ın idaresini eline alan meşhur peygamber. Güzelliğin sembolüdür.
Y. [51a/13], [51a/13], [51b/1], [51b/4]
Y.+ı [50b/4]
Y.+uñ [51a/4], [51b/2]
[= 7]

yüce : Yüksek, ali, üstün, büyük.
y. [33b/2], [34a/3], [45a/2]
[= 3]

yüksek : Yüksek.
y. [35a/8]
[= 1]

yüñ : Yün.
y. [46a/12]
[= 1]

yüz : Sayı.
y. [33a/6], [39a/5], [39a/13], [39b/1], [40a/6], [42a/2], [42a/4], [44a/7], [44a/8], [44a/9], [44a/9], [44a/10], [49a/13],

[49b/4], [52b/4], [53b/4], [54a/6], [55a/5]
[= 18]

yüz : Yüz , çehre.
y.+i [44a/8], [44b/7], [45b/12], [51a/13]
y.+in [54b/13]
y.+inde [44a/8], [44b/7], [45b/12]
y.+inden [51b/2]
y.+ine [60b/13], [61a/1]
y.+ini [33b/6], [35b/4], [37a/7], [37b/9]
y.+leri [56a/6], [56a/11], [56a/12], [56b/3], [58a/12]
y.+lerin [61a/1]
y.+üme [51a/3]
y.+üñüz [60b/13]
[= 23]

yüzlü : Yüzlü.
y. [40a/13]
[= 1]

—Z—

ẓaʿīf : *A.* Güçsüz, zayıf.
ẓ. [31b/1], [31b/2], [31b/7], [37b/9], [60a/9]
[= 5]

zāhid : *A.* Borç olan ibadetlerden, asli vazifelerden başka dünya sūs ve makamlarından feragat eden kimse.
z. [33b/6]
z.+ler [48b/1]
[= 2]

zahm : *F.* Yara.

z.+uñ [32a/10]
[= 1]

zamān : *A.* Müddet, zaman.

z. [58b/10]
z.+da [37b/6], [41b/9]
[= 3]

zār : *F.* İnleyen sesle ağlayan.

z. [61a/2]
[= 1]

zarılık : Yalvarıp yakarma.

z.+lar [55b/5]
[= 1]

zārī : *F.* Ağlayıp sızlayan.

z. [57b/3]
[= 1]

za‘ıflık (ğ) : Güçsüzlük, zayıflık.

z.+ım [37b/10]
[= 1]

zebānī : *A.* Cehennem işlerine memur edilen melek.

z.+ler [55a/11], [55b/1], [55b/2],
[56a/2], [56b/11], [57a/5],
[57b/5], [58a/7], [58a/10]
z.+lere [57b/5]
z.+lerüm [58a/5]
[= 11]

zeberced : *A.* Değerli süs taşı.

z. [40a/5]
z.+den [43b/10], [54a/10]
z.+dendür [39b/12], [42b/6]
[= 5]

Zehāyirü’l-Vā‘izīn : *A.* Eser adı.

Z.+de [37b/2]
[= 1]

zehre : *F.* Cesaret, yiğitlik.

z.+si [31b/5]
[= 1]

zekāt : *A.* Zekat.

z. [42b/3]
[= 1]

Zeliḥā : Hz. Yusuf’un refikası.

Z. [51a/3], [51a/7], [51a/8],
[51a/12], [51b/3], [51b/5]
Z.+yı [50b/4], [51a/6]
[= 8]

zelīl : *A.* Hor, hakir, alçak.

z. [45a/1]
[= 1]

zelīlen : *A.* Alçakça.

z. [47b/5]
[= 1]

zemheri : Karakış dönümünden (12 Aralık) 31 Ocak’a kadar olan soğuk.

z. [41b/13]
[= 1]

zencīr : *F.* Zincir.

z. [41b/12], [54b/4]
z.+leri [41b/11], [46b/5]
[= 4]

zerre : *A.* Pek ufak parça.

z. [36a/7], [49a/13], [60a/11]
z.+sini [32b/5]
[= 4]

zevāl : *A.* Zail olma, sona erme, yok olma.

z. [37a/8], [37a/8]
[= 2]

zevķ : *A.* Hoş, hoş giden.
z.+ine [38a/10]
[= 1]

zift : *A.* Siyah katı madde.
z. [46b/1]
[= 1]

zikir : *A.* Anma, zikr etme.
z. [39a/3], [47a/2], [53a/7]
[= 3]

zinā : *A.* Haram ve büyük günah
olan ve nikahsız olarak yapılan
cinsi münasebet.
z. [56b/8]
[= 1]

zindān : *F.* Karanlık yeraltı
hapihanesi.
z.+um [58a/5]
[= 1]

zīrā : *F.* Zira, çünkü.
z. [34a/4], [45a/8], [46b/12],
[47a/3], [47a/5], [57a/12],
[59a/10], [60b/5], [61a/3]
[= 9]

ziyāde : *A.* Artan, fazla kalan, çok.
z. [60a/7]
[= 1]

Zuḥāl : *A.* Satürn gezegeni.
Z. [49b/2]

Z.+ile [48b/13]
[= 2]

zulmāt : *A.* Karanlıklar, kara gün.
z. [46b/9]
[= 1]

zulüm : *A.* Zulüm, haksızlık.
z. [56b/5]
[= 1]

Zühre : *A.* Çoban yıldızı.
Z.+nüñ [49a/12]
Z.+yile [48b/12]
[= 2]

Zülkarneyn : *A.* Kur'an-ı Kerim'de adı
geçen ve peygamber olup
olmadığı tam bilinmeyen büyük
hükümdar. Şark ve garbın
hakimi olduğu için böyle rivayet
edilir.
Z. [34b/11]
[= 1]

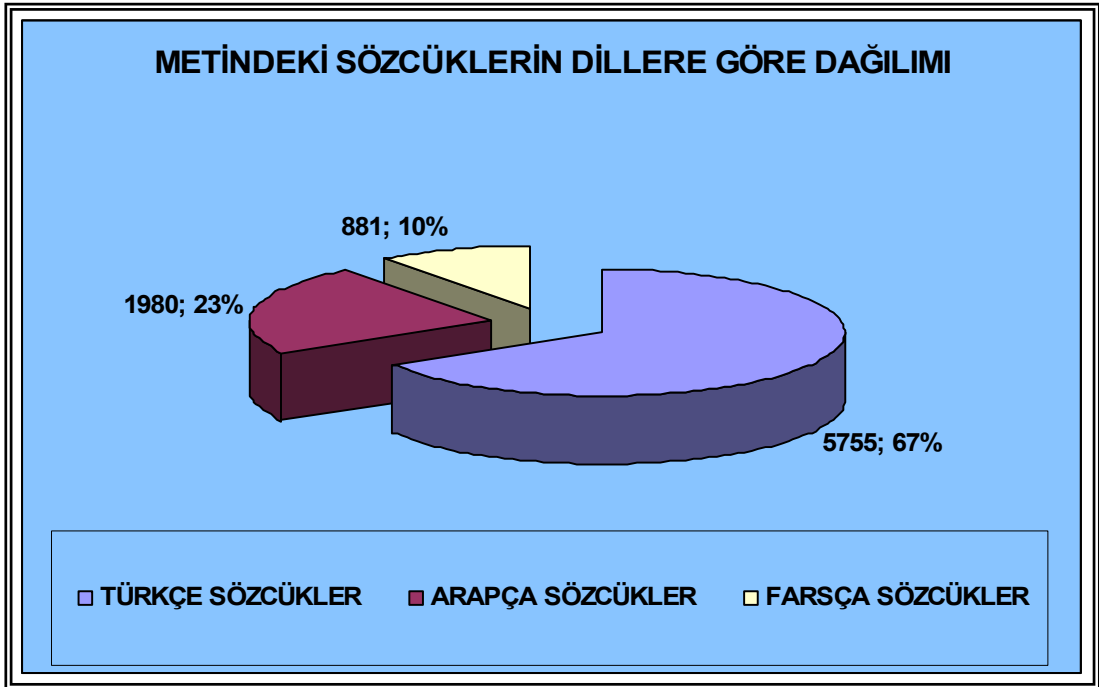
zümrüd : *A.* Zümrüt, değerli taş.
z.+den [40b/13]
[= 1]

zümürred : *A.* Zümrüt, değerli taş.
z.+den [43b/10]
z.+dendür [39b/9], [39b/13],
[43b/8]
[= 4]

SONUÇ

Eski Türkiye Türkçesi devrinde Anadolu, tarihinin en buhranlı dönemlerinden birini yaşamıştır. Moğol istilası sonucunda bölgedeki siyasi birlik dağılmış, ortaya çıkan otorite boşluğu yoksul halkı daha bedbin bir hale getirmiştir. Böyle bir dönemde bilhassa beyler tarafından halkın dini duygularını kuvvetlendirip dayanıklılığını arttırmak için dini eserlerin yazılması teşvik edilmiştir. Böylece İslam'ın kutsal kitabı olan Kur'an'ın Türkçeye çevirileri yapılmaya başlanmıştır. Önceleri kısa sure çevirileri olarak karşımıza çıkan bu faaliyetler 15. yüzyıldan sonra yerini Kur'an'ın bütününe çevirilerine bırakmıştır.

Tamamen siyasi ve sosyal kaygılarla teşvik edilen bu çeviri faaliyetleri Türk dili tarihi açısından çok yararlı olmuştur. Her şeyden önce çevirici günaha girmek kaygısı taşıdığından karşılaştığı yabancı sözcükleri Türkçeleştirirken büyük bir özen göstermiştir. İkinci olarak halkın dinini daha iyi anlayabilmesi için son derece sade bir dil kullanmıştır. Böylece Türk dili sözcük açısından zenginleşmeye başlamıştır.

İşte üzerinde çalışma yapılan sure tefsiri de bu tür eserlerden biridir. Metindeki sözcüklerin sayısı 8616'dır. Bunlardan 5755'i Türkçe, 1980'i Arapça ve 881'i Farsçadır. Bu çalışmayla yedi yüz yıldan bu yana metinlerini takip ettiğimiz Anadolu Türkçesinin 14. yüzyılda yazılmış bir eserin dil özellikleri ve söz varlığı tespit edilmiş ve bu saha çalışanları ile sözlük bilimi için iyi bir kaynak oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa: **Lehçe-i Osmânî**, Haz. Recep Toparlı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.
- Ata, Aysu: **Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası) Karahanlı Türkçesi (Giriş, Metin, Notlar, Dizin)**, TDK Yayınları, Ankara 2004.
- Ateş, Ahmet: "Burdur-Antalya Ve Havalisi Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe, Arapça Ve Farsça Bazı Mühim Eserler", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. II/3-4, İÜEF Yayınları, İstanbul 1948, s. 171-191.
- Ayverdi, İlhan: **Kubbealtı Lügatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2005.
- Bilgin, Azmi: **Nazmü'l-Hilâfiyyat Tercümesi**, TDK Yayınları, Ankara 1996.
- Develioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, 15.bs., Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1998.
- Duman, Musa: **Vasiyyet-nâme**, R Yayınları, İstanbul 2000.
- Eckmann, Janos: "Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleri", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. 21, İÜEF Yayınları, İstanbul 1973, s.15-24.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993.
- İnan, Abdülkadir: "Eski Kur'an Tercümelerinin Dili Meselesi", **Türk Dili**, C.1, Sayı 7, Ankara, s.394-398.
- Özkan, Mustafa: "Tarihi Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki '-a/-e'nin Kullanılışı Üzerine", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C.30, İÜEF. Yayınları, İstanbul 2003, s. 359-385.
- Özkan, Mustafa: **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.

- Redhouse, Sir James W.: **Turkish and English Lexicon**, 2.bs., Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Sağol, Gülden: **An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish = Harezmi Türkçesi Satırları Kur'an Tercümesi: Glossary. II, Sources Of Oriental Languages And Literatures 26, Turkish Sources XXIII**; Harvard University The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard 1995.
- Şemseddin Sami: **Kâmûs-i Türkî**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.
- Tabaklar, Özcan: **'Amme Cüz'ü Tefsiri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul 1987.
- TDK: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Haz. Cem Dilçin, TDK Yayınları, Ankara 1993.
- TDK: **Türkçe Sözlük**, 10. Baskı, TDK Yayınları, Ankara 2005.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi (XV. yüzyıl Gramer, Metin, Sözlük)**, İÜEF.Yayınları, İstanbul 1977.
- Togan, Zeki Velidi: "Londra ve Tahran'daki İslami Yazmaların Bazılarına Dair", **İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi** III, 1959–1960, s.135–138.
- TÜRDİ: **Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat**, Türdî Yayınları, İstanbul 1993.
- Yelten, Muhammet: "Anadolu Sahasında Yapılmış Sure Tefsirleri ve Bu Sure Tefsirlerinin Türk Dili Açısından Önemi", **İlmi Araştırmalar**, Sayı 9, İstanbul 2000, s. 249–254.
- Yüce, Nuri: "Türk Dili ve Lehçeleri", **İslam Ansiklopedisi**, C. 12/2, Kültür Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1988.